

Nr 283.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.; given Stockholms slott den 21 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP WIGFORESS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna

dels till statens arbetsmarknadskommission m. m.: avlöningar ett förslagsanslag av 6,000,000 kronor (punkt 16),

dels till statens arbetsmarknadskommission m. m.: omkostnader ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor (punkt 17) och

dels till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. ett reservationsanslag av 14,000,000 kronor (punkt 18).

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål.

Med skrivelse den 8 maj 1943 har *statens arbetsmarknadskommission* överlämnat verksamhetsberättelse för år 1942 samt första kvartalet 1943 ävensom framlagt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1943/44.

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 283.

Vid arbetsmarknadskommissionens skrivelse funnos fogade vissa bilagor, vilka torde biläggas detta protokoll (Bil. 1—16).

I. Arbetsmarknaden under år 1942.

Rörande utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1942 har arbetsmarknadskommissionen anfört följande.

I den översikt över arbetsmarknadsläget under år 1941, som arbetsmarknadskommissionen lämnade i sin verksamhetsberättelse för nämnda år, framställdes som huvudsakliga kännetecken fortsatt anpassning till den produktionsinriktning, som handelsavspärrning och försvarsberedskap betingat, en viss återhämtning inom de sysselsättningsområden, som under det första året efter krigsutbrottet drabbades av kris, samt en utpräglad stabilitet i synnerhet i den industriella sysselsättningen. Under året 1941 övervanns i huvudsak den arbetslöshet, som uppkom under det första krigsåret; arbetslösheten reducerades under årets senare del till ungefär den nivå, som rådde under hösten 1939 och som var den lägsta under senaste årtionde överhuvud noterade. Kommissionen gav i verksamhetsberättelsen uttryck för den uppfattningen, att arbetsmarknaden under år 1942 kunde komma att i högre grad än dittills präglas av brist på arbetskraft inom vissa områden. Skälen för denna bedömning av arbetsmarknadens sannolika utveckling gavs främst därav, att utgångsläget för år 1942 innebar en mindre arbetskraftsreserv i form av arbetslöshet än föregående år, samt därav, att sysselsättningens och arbetskraftsbehovets utvecklingstendenser på olika arbetsområden syntes vara övervägande fortsatt stigande.

Då arbetsmarknadsutvecklingen under år 1942 nu kan överblickas, kan konstateras, att dessa förväntningar infriats. Utvecklingen har i stora drag fortsatt efter de linjer, som följdes under det föregående året: fortskridande tillväxt inom metallindustrin — liksom tidigare mest framträdande inom den viktigaste krigsindustrin, verkstäderna — i huvudsak oförändrat sysselsättningsläge på en lägre nivå än före krigsutbrottet inom konsumtionsvaruindustrierna och inom de skogsförädlade exportindustrierna samt fortsatt och starkare markerad återhämtning inom byggnadsverksamhet och byggnadsämneshandelsindustrier. Den totala sysselsättningen inom de industriella arbetsområdena har under året ökat, dock utan att nå upp i den högkonjunkturnivå, som rådde 1939. Bristen på arbetskraft inom jordbruk och skogsbruk har fortbestått och såtillvida framstått i skarpare dager, som uppsugningen av tidigare förefintliga arbetskraftsreserver försvårat rekryteringen till dessa arbetsområden; dock har genom intensifierad arbetsförmedling och delvis med stöd av det under året införda arbetsförmedlingstvånget för torvindustri och byggnadsverksamhet överförande av arbetskraft, särskilt till skogsbruket, kunnat organiseras i större omfattning än tidigare. Arbetslösheten har bringats ned till en nivå, icke blott lägre än år 1939 utan lägre än något år efter 1920. Överhuvud kan sägas, att bristen på arbetskraft under år 1942 blev praktiskt taget allmän; helhetsbilden av arbetsmarknaden under året domineras av detta drag.

Den industriella sysselsättningen nådde trots fortsatt tillväxt inom metall-

industrin och vissa andra områden icke upp till samma nivå, som under tiden närmast före krigsutbrottet. I *tab. 1* redovisas indextal för antalet inom industrin och angränsande områden sysselsatta arbetare kvartalsvis sedan 1935.

Under första kvartalet år 1942 var ännu den industriella sysselsättningen praktiskt taget i samma läge som ett år tidigare, vilket betydde en nivå, ungefär 9 procent lägre än motsvarande kvartal året före krigsutbrottet. Den stigande sysselsättningen under fortsättningen av 1942 medförde en ökning av omkring 2 procent i förhållande till de senare delarna av närmast föregående

Tab. 1. Indextal för antalet sysselsatta arbetare åren 1935—1942. Kvartalssiffror. 1:a kvartalet 1935 = 100.

År	1:a kvartalet	2:a kvartalet	3:e kvartalet	4:e kvartalet
1935	100.0	105.5	106.1	104.9
1936	104.5	110.5	112.0	110.2
1937	111.7	119.1	120.6	116.4
1938	114.7	117.9	117.8	116.3
1939	114.1	120.3	120.3	118.6
1940	109.7	107.0	107.5	110.7
1941	104.4	108.5	112.3	112.7
1942	104.7	110.7	114.7	114.7

år — då tendensen även var stigande — och ledde till en nivå, som med endast omkring 4 procent understeg den vid krigsutbrottet. Det är anmärkningsvärt, att trots råvarubrist och exporthinder, som medfört en mycket avsevärd reduktion av produktion och sysselsättning inom vissa industrier, den samlade industriella sysselsättningen dock kunnat bringas upp i en nivå, som ej särdeles mycket understiger den under högkonjunkturåren 1937—1939, den högsta, som någonsin förekommit i landet. Krigsmaterielproduktionens roll härvidlag behöver ej särskilt understrykas; även de industriella investeringarnas stora omfattning under det senaste året torde vara att framhålla i sammanhanget.

Sysselsättningens förändringar sedan krigsutbrottet inom den egentliga industrin framställas i *tab. 2*, vari angivits antalet sysselsatta arbetare inom

Tab. 2. Indextal för antalet sysselsatta arbetare inom huvudgrupper av industri vid slutet av angivna månader. September 1939 = 100.

Industrigrupper	1940			1941			1942		
	Maj	Sept.	Dec.	Maj	Sept.	Dec.	Maj	Sept.	Dec.
Malmbrytning och metallindustri	94	100	99	100	104	102	105	110	111
Jord- och stenindustri	68	68	56	74	77	64	82	84	73
Träindustri	68	78	67	74	79	68	71	73	65
Pappers- och grafisk industri	75	69	70	73	77	77	82	82	78
Livsmedelsindustri	98	98	90	96	100	94	96	99	90
Textil- o. beklädnadsindustri	98	95	89	90	90	86	86	88	87
Läder-, hår- och gummivaruindustri	99	99	93	90	84	80	82	82	77
Kemisk-teknisk industri	95	86	76	82	92	84	89	89	83
Samtliga industrigrupper	89	90	85	89	92	88	91	94	91

huvudgrupper av industrin vid utgången av månaderna maj, september och december åren 1940—1942 med september månad 1939 som bas. Indextalet, med samma bastillfälle, för antalet sysselsatta arbetare vid utgången av varje månad under år 1942 framgår av *tab. 3*.

Tab. 3. Indextal för antalet sysselsatta arbetare inom olika näringsgrenar januari—december 1942. September 1939 = 100.

Näringsgrenar	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec
Malmbrytning o. metallindustri	104	103	103	104	105	108	109	110	110	111	112	111
Jord- o. stenindustri	59	59	60	71	82	89	89	88	84	80	78	73
Träindustri	61	62	61	66	71	75	76	76	73	73	70	65
Pappers- o. grafisk industri	77	77	76	77	82	84	83	82	82	83	82	78
Livsmedelsindustri	93	92	91	93	96	100	100	101	99	109	109	90
Textil- o. beklädnadsindustri	85	85	86	86	86	86	86	86	88	89	89	87
Läder-, hår- o. gummivaruid.	85	84	84	83	82	84	83	83	82	87	88	77
Kemisk-teknisk industri	89	89	89	92	89	91	91	92	89	88	88	83
Samtliga industrigrupper	87	87	87	89	91	94	94	95	94	95	95	91
Byggnadsverksamhet	38	36	35	45	53	61	68	71	67	63	60	51
Statliga verk o. byggnadsarb.	111	112	111	112	125	133	136	137	133	130	121	109
Komm. verk o. byggnadsarb.	80	79	80	83	90	94	94	94	91	87	84	83
Handel och varulager	74	74	73	75	74	73	73	74	75	76	77	73
Samtliga näringsgrenar	85	85	84	87	90	94	95	96	94	95	94	89

Indexsiffrorna för »samtliga industrigrupper», omfattande den egentliga industrin, ge vid handen, att — bortsett från säsongmässiga förändringar — stagnationen i den industriella sysselsättningen, som blev en följd av avspärrningen på våren 1940, blev bestående i stort sett fram till våren 1941. Under andra hälften av detta senare år blev tendensen uppåtgående och denna tendens har stadigt fortsatt under det sistförflutna året, varigenom under senare delen av 1942 återhämtats bortemot hälften av den sysselsättningsförlust inom den egentliga industrin, som inträffade under det första året efter krigsutbrottet och den skärpta avspärrningen. I själva verket har tillväxthastigheten för den industriella sysselsättningen under senare delen av 1941 och under 1942 varit ungefär densamma som den under uppsving- och högkonjunkturåren 1935—1939 genomsnittligen gällande.

En granskning av indexsiffrorna för de särskilda industrigrupperna ger vid handen, att uppgången i sysselsättningen inom den egentliga industrin praktiskt taget helt är att hänföra till den första gruppen, malmbrytning och metallindustri, som omfattar drygt en tredjedel av all industriell sysselsättning. Det är särskilt under år 1942, som utvecklingen inom denna grupp varit starkt expansiv. För hela gruppen noteras under senare delen av 1942 indexsiffror, som ligga omkring 10 procent över nivån vid krigsutbrottet. Särskilt markerad är — såsom ju är naturligt med hänsyn till krigsmaterielproduktionen och de industriella investeringarna — tillväxten vid verkstäder, såväl mekaniska som elektriska, och skeppsvarv. Vid verkstäderna var sysselsättningen vid slutet av 1942 omkring 20 procent högre än vid krigsutbrottet. Att uppgången här varit särskilt stark under det sistförflutna året framgår därav,

att siffran för ökningen i förhållande till tiden för krigsutbrottet under loppet av 1942 fördubblades.

Utom metallindustrin har i viss grad jord- och stenindustrin, innefattande de viktigaste byggnadsämnesindustrierna samt torvindustrin, bidragit till den industriella sysselsättningstillväxten; till väsentlig del förklaras detta givetvis genom uppsvinget inom byggnadsverksamheten. Då emellertid gruppen representerar en sysselsättning, som är endast omkring 15 procent av föregående grupp, är det klart, att dess bidrag till den samlade industriella sysselsättningsökningen har långt mindre vikt än det, som lämnats av metallindustrin. — Inom övriga industrigrupper har under år 1942 antalet sysselsatta arbetare varit praktiskt taget konstant; de smärre variationer i siffrorna, som kunna noteras, torde ej kunna tillmätas betydelse utöver den säsongmässiga eller tillfälliga. Icke heller ha under året inträffat förskjutningar inom undergrupper, representerande särskilda industrier, av i det stora sammanhanget nämnvärd betydelse.

Vid rådande industriella arbetsmarknadsläge och särskilt med hänsyn till inkallelserna av manliga arbetare till militärtjänst är det av intresse att utrona i vad mån kvinnlig arbetskraft ersatt manlig inom industrin. Att så skett i konkreta fall, varvid särskilt verkstäderna komma i åtanke, är ju känt. Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik utgjorde inom hela gruppen malm-brytning och metallindustri vid tiden för krigsutbrottet antalet kvinnliga arbetare 7.4 procent av hela antalet. Sista kvartalet 1942 var enligt samma statistik den motsvarande procentsiffran 8.3. Med hänsyn till den totala sysselsättningen inom detta område (enligt kommerskollegii industristatistik) samt till den tillväxt i sysselsättningen, som inträffat efter 1939, kan beräknas, att antalet kvinnliga arbetare inom metallindustrin sedan krigsutbrottet ökats med 4,000 à 5,000. Denna ökning är dock endast i begränsad mening att se som en ersättning av manliga med kvinnliga arbetare, då under samma tid antalet manliga arbetare vuxit med drygt 15,000.

Denna relativa och absoluta ökning av antalet kvinnliga arbetare inom berörda industrigrupp har dock — om saken betraktas ur synpunkten av den industriella totalsysselsättningen — uppvägs och övervägts av det förhållandet, att de delar av industrin, vilkas sysselsättning krympt samman till följd av råvarubrist och andra omständigheter, i stor utsträckning varit sådana, som i högre grad sysselsätta kvinnlig arbetskraft. Främst gäller detta — förutom tändsticksindustrin, som alltjämt hade mycket låg sysselsättningsgrad — textil- och beklädnadsindustrin, läder-, hår- och gummivaruindustrin samt vissa delar av livsmedelsindustrin. Det vill även förefalla, som om sysselsättningsminskningen på dessa områden i högre grad gått ut över de kvinnliga anställda än över de manliga, vilket torde sammanhånga bland annat med att dessa senare i större utsträckning äro tekniska specialister. Denna strukturförskjutning från »kvinnlighet» till »manlighet» i industri har medfört, att för industrin som helhet antalet kvinnliga arbetare sjunkit såväl absolut som relativt. Procentsiffran för kvinnliga arbetare inom samtliga industrigrupper var hösten 1939 omkring 25 procent, hösten 1942 något över 23 procent. Med hänsyn tagen till den totala sysselsättningens förändringar betyder detta, att inom

hela industrin antalet kvinnliga arbetare sjunkit sedan krigsutbrottet med 15,000 å 20,000. Då samtidigt antalet kvinnor i arbetsför ålder ökats betydligt, ingen avsevärd kvinnlig arbetslöshet gjort sig gällande och till och med brist på kvinnor för vissa arbetsuppgifter varit märkbar, måste en förklaring sökas i riktning mot att kvinnor i växande utsträckning kommit att ägna sig åt hemmens arbetsuppgifter. Detta motsäges icke därav, att motsatsen veterligen varit fallet på vissa områden, där behovet av ersättningsarbetskraft gjort sig gällande med särskild skärpa, men göres sannolikt därav, att äktenskapsfrekvensen under senare år varit exceptionellt hög; till denna förklaring kan även fogas det draget, att sysselsättningen nu under en följd av år varit hög och stabil, vilket jämte de förmåner för familjerna, som många av de senare årens socialpolitiska åtgärder, bland annat bidragen till inkallades familjer, inneburit, torde verka till fördel för hemmens arbetsuppgifter.

Inom *byggnadsindustrin*, där efter sammanbrottet för bostadsbyggandet under det första året efter krigsutbrottet en viss återhämtning gjorde sig gällande under år 1941, som dock icke bragte sysselsättningen inom byggnadsindustrin som helhet till högre nivå än omkring 60 procent av den vid krigsutbrottet rådande, har under det gångna året ett fortsatt och mera markerat uppsving satt in, vilket vid sidan av tillväxten inom metallindustrin betyder det största bidraget till den samlade sysselsättningsökningen inom industriella och angränsande arbetsområden. Uppsvinget har varit för handen inom såväl bostadsbyggandet som övriga delar av byggnadsverksamheten, främst militära och industriella byggnads- och anläggningsarbeten. Enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik skulle på hösten 1942 sysselsättningen inom byggnadsverksamheten ha uppgått till ej fullt 70 procent av sysselsättningen hösten 1939. Detta torde dock innebära en underskattnings. Socialstyrelsens sysselsättningsstatistik är beträffande byggnadsverksamheten icke i samma grad representativ som beträffande den egentliga industrin. Då en betydande del av särskilt den militära och industriella byggnads- och anläggningsverksamheten varit förlagd utanför stadssamhällena och denna del torde vara underrepresenterad i sysselsättningsstatistiken och ej heller återspeglas i byggnadsstatistiken, är det sannolikt, att sysselsättningen inom byggnadsverksamheten under 1942 varit högre i förhållande till 1939 än som redovisas av tillgänglig fortlöpande statistik. En uppskattnings, att föregående års byggnadsverksamhet uppgått till 75 å 80 procent av 1939 års, förefaller rimlig. Denna volym skulle med hänsyn tagen till byggnadskostnadsstegringen efter krigsutbrottet betyda en värdemässigt något större produktion under 1942 än under 1939, vilket överensstämmer med på andra vägar gjorda uppskattningar.

Byggnadsverksamhetens fördelning på olika grenar var 1942 väsentligt annorlunda än under åren före krigsutbrottet. Bostadsbyggandets andel av hela byggnadsverksamheten har avsevärt minskat, medan den industriella och militära byggnadsverksamhetens andel ökat. Bostadsbyggandet låg ännu vid början av 1942 på en mycket låg nivå; den vid årsskiftet 1941/42 pågående produktionen uppgick till endast en femtedel av de vid ingången av år 1939 under byggnad varande bostäderna. Till följd av den växande bostadsbristen

samt de effektivare statliga och kommunala stödåtgärder, som sattes in under våren 1942, gick kurvan för bostadsbyggandet snabbt i höjden. Vid halvårsskiftet var den pågående produktionen hälften av den vid motsvarande tidpunkt år 1939. På grund av dels en viss försening av sommarproduktionen, dels en av statliga myndigheter understödd livlig verksamhet att igångsätta byggen för vinterproduktion under höstens lopp kommo siffrorna för senare delen av 1942 att höjas till en nivå, motsvarande omkring två tredjedelar av den vid motsvarande tidpunkter 1939 gällande. För 1942, taget som helhet, kan bostadsbyggandet i stadssamhällena beräknas till omkring hälften av 1939 års produktion. Om den nyss gjorda uppskattningen av hela byggnadsverksamhetens volym under året är riktig, innebär detta — med hänsyn till den relativa betydelsen hos olika grenar av byggnadsverksamheten — att annan byggnadsverksamhet under året måste ha haft en avsevärt större volym än under åren närmast före krigsutbrottet; även här, liksom i fråga om metallindustrins aktivitet under det gångna året, är givetvis att hänvisa främst till försvarsproduktionen samt till den industriella investeringskonjunkturen.

Den stigande tendensen i sysselsättningen inom industri och angränsande arbetsområden under år 1942, utgörande en påskyndad fortsättning av uppgången under det närmast föregående året, framträder även i de till arbetsmarknadskommissionen inkommande anmälningarna om antalet nyanställningar och entlediganden, vilka halvmånadsvis göras via arbetsförmedlingen av arbetsgivare, som under rapporteringsperioden nyanställt eller entledigat ett visst antal anställda. Det är att märka, att denna statistik icke kan ge ett fullständigt mått på sysselsättningens förändringar, då anmälningsskyldigheten icke är generell, men den torde ge ett gott uttryck för tendenserna i sysselsättningens utveckling, vilket jämväl bestyrkes av en jämförelse med sysselsättningsstatistikens utslag.

Till statens arbetsmarknadskommission rapporterade nyanställningar och entlediganden under år 1941 och 1942. Ökning (+) eller minskning (—) i antalet anställda.

Näringsgrenar	1941	1942
Malmbrytning och metallindustri	+ 7,861	+ 9,795
Jord- och stenindustri	+ 1,363	+ 1,219
Träindustri	+ 215	+ 812
Pappers- och grafisk industri.....	+ 549	+ 537
Livsmedelsindustri	+ 3	+ 444
Textil- och beklädnadsindustri.....	+ 775	+ 704
Läder-, hår- och gummivaruindustri.....	— 696	+ 208
Kemisk-teknisk industri	+ 583	— 365
Samtliga industrigrupper	+ 10,653	+ 13,354
Byggnadsverksamhet	+ 3,801	+ 6,107
Handel och varulager	+ 583	+ 328
Samtliga näringsgrenar	+ 15,076	+ 20,429

I allt väsentligt överensstämma de i dessa uppgifter redovisade förändringarna med den bild, som ges av den allmänna sysselsättningsstatistiken.

Tillväxten i sysselsättning under år 1942 framstår som väsentligt starkare än under det föregående året. Under båda i tablån medtagna år ligger huvudvikten i fråga om sysselsättningsökningen på metallindustrin samt byggnadsindustrin och dess materialindustrier inom jord- och stenindustrin; i jämförelse med dessa framstå övriga grupper som oväsentliga för sysselsättningens fluktuationer. Icke mindre än omkring 85 procent av hela sysselsättningens ökning kom under år 1942 på de nämnda grupperna.

Förhållandena på *jordbrukets och skogsbrukets arbetsmarknader* ha under det förflutna året haft i stort sett samma karaktär som under de tidigare åren efter krigsutbrottet; dessa ha sålunda varit de områden, vars arbetskraftsrekrytering krävt en huvudpart av de arbetsmarknadsreglerande åtgärder, som varit påkallade. Såsom förut framhållits, har givetvis den tilltagande bristen på arbetskraft även på andra områden inneburit växande svårigheter att lösa uppgiften att överföra arbetskraft till dessa de dominerande bristområdena på arbetsmarknaden. Det må redan i denna allmänna översikt framhållas, att detta till trots antalet genom arbetsförmedlingen inom skogsbruket tillsatta platser under år 1942 genomgående varje månad och väsentligt översteg motsvarande antal under år 1941. Särskilt påfallande är ökningen i antalet tillsatta platser med sökande från annat arbetsområde. — Kommissionen återkommer i fortsättningen av denna verksamhetsberättelse till en utförlig redogörelse för situationen på jordbrukets och skogsbrukets arbetsmarknader samt för åtgärder, som vidtagits med avseende på dessa.

De statistiska uppgifterna om antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen, arbetslösheten inom fackförbunden samt antalet rapporterade hjälpsökande arbetslösa, d. v. s. de serier, som direkt uttrycka *förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden och arbetslöshetens omfattning*, ge överlag kraftiga utslag på den utveckling mot praktiskt taget allmän brist på arbetskraft, som utmärkt året 1942 ur arbetsmarknadssynpunkt. — *Tab. 4* ger en översikt av arbetsmarknadsutvecklingen sedan 1933, d. v. s. från det år, då bottenivån nåddes under den stora arbetslöshetskrisen under 1930-talets förra hälft, över uppsvinget och högkonjunkturen från mitten av 1930-talet till krigsutbrottet samt under krigsåren fram till och med sistförflutna år.

Den i den senare arbetsmarknadsutvecklingen exceptionella karaktären hos arbetsmarknadsläget under sistförflutna år framhäves med all önskvärd klarhet av denna översiktstabell. Utslagen i de tre serierna äro i allt väsentligt väl samstämmiga. Efter den period av höjd arbetslöshet från våren 1940 till sommaren 1941, som avbröt utvecklingen mot ett alltmera gynnsamt arbetsmarknadsläge under högkonjunkturåren före kriget och som kan ses som ett uttryck för ofrånkomliga omställningssvårigheter, skapade av avspärningen samt försvarsproduktionens och folkförsörjningens krav, nådde utvecklingen under senare delen av 1941 och första kvartalet 1942 på nytt ett läge, som ur här ifrågakommande synpunkter var nära jämförligt med 1939 års läge. Den fortskridande stegring av sysselsättningen, som utmärkt året 1942 och

som belysts med sysselsättningsstatistiska uppgifter i det föregående, ledde under sommaren och hösten till lägre siffror för antalet arbetssökande i förhållande till antalet lediga platser, lägre siffror för den procentuella arbetslösheten inom fackföreningarna och lägre siffror för antalet hjälpsökande arbetslösa än någonsin under här redovisade period.

Det är naturligt, att bristen på arbetskraft i ett läge som förra årets och på en arbetsmarknad, som i så hög grad som den svenska utmärkes av säsongväxlingar, gör sig starkast gällande under den tid av året, då sysselsättningens säsongkurva har sitt maximum, d. v. s. under sensommaren. Under detta

Tab. 4. Arbetsmarknaden under åren 1933—1942.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Års-medeltal
<i>Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen.</i>													
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	262
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	187
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	196
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	186	173
1940	165	162	144	132	114	115	137	154	166	187	227	243	182
1941	249	241	208	184	160	154	139	131	130	141	176	195	198
1942	227	202	168	131	110	103	99	97	97	102	114	125	147
<i>Arbetslösheten inom fackförbunden. Procent.</i>													
1933	28.8	27.7	28.7	24.3	21.1	20.3	19.4	19.6	19.2	20.2	22.3	27.2	23.9
1934	24.4	24.4	23.8	19.6	15.4	14.0	12.9	13.3	13.0	14.8	17.1	23.7	18.0
1935	22.3	20.1	18.5	16.0	12.0	11.3	9.9	10.2	10.9	12.7	14.9	21.3	15.0
1936	19.0	18.1	16.5	13.8	10.2	9.3	8.1	8.1	8.7	10.3	12.3	17.5	12.7
1937	16.3	14.8	14.5	11.2	8.3	7.7	6.4	6.2	6.8	8.3	11.1	17.8	10.8
1938	15.6	14.5	13.0	10.7	8.4	8.5	7.2	7.2	7.5	9.0	11.2	17.8	10.9
1939	14.9	13.0	11.7	9.0	6.3	5.6	4.8	5.0	6.3	8.0	10.4	15.2	9.2
1940	14.1	14.5	15.8	11.1	9.5	8.7	9.0	9.1	9.8	11.0	12.6	16.1	11.8
1941	17.1	16.4	15.1	13.1	10.6	9.3	7.8	7.5	7.3	8.2	10.0	13.0	11.3
1942	13.6	12.5	11.0	8.1	5.9	4.9	4.2	4.0	4.3	4.8	5.9	10.3	7.5
<i>Antal rapporterade hjälpsökande arbetslösa.¹</i>													
1933	180,602	181,944	186,561	176,825	156,211	145,458	138,855	144,185	151,498	164,747	170,702	171,065	164,054
1934	171,540	166,348	160,345	145,588	116,257	99,628	86,253	83,042	78,918	84,811	92,016	92,881	114,802
1935	93,419	89,838	83,588	75,122	61,177	51,157	42,582	41,723	41,190	47,045	54,167	57,965	61,581
1936	61,400	58,127	53,162	46,628	34,571	25,863	21,510	20,783	20,903	24,712	28,742	30,814	35,601
1937	33,509	31,280	27,750	22,247	15,840	11,429	9,800	9,577	9,782	12,411	16,169	18,765	18,213
1938	22,022	22,263	20,071	16,935	13,797	11,891	10,057	9,993	10,818	13,972	18,853	23,603	16,189
1939	29,263	29,020	27,250	24,893	17,610	12,501	9,229	8,709	9,499	12,183	15,583	14,940	17,556
1940	15,552	15,184	14,332	9,872	7,876	6,935	7,902	10,361	12,243	16,122	20,562	23,469	13,367
1941	30,512	34,900	33,702	30,552	24,856	20,656	16,205	14,989	13,279	12,610	14,781	19,583	22,219
1942	25,259	25,149	22,062	15,535	10,060	7,941	6,959	6,649	6,419	6,377	6,671	8,592	12,306

¹ I denna och följande tabeller har för tiden januari 1938—juni 1940 i antalet hjälpsökande medräknats vid statliga och kommunala beredskapsarbeten då sysselsatta hänvisade arbetslösa, vilka dock först fr. o. m. juli 1940 voro anmälda som hjälpsökande hos arbetslöshetskommittéerna.

säsongavsnitt låg under tre månader antalet ansökningar om arbete under antalet lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna, arbetslösheten i fackföreningarna uppgick till fyra femtedelar av den 1939 redovisade och antalet i egentlig mening arbetslösa hade reducerats till 3,000.

Till den utomordentligt låga arbetslösheten under högsäsongen bidro givetvis såväl sysselsättningsexpansionen inom industri och byggnadsverksamhet som även möjligheterna att finna arbete på utomindustriella arbetsområden. Det kan vara värt att påpeka, att, trots att sysselsättningen inom byggnadsverksamheten — såsom i det föregående framhållits — under 1942 var ej oväsentligt lägre än 1939, ändock arbetslösheten inom byggnadsfacken (inklusive byggnadsämnesindustrierna) låg betydligt under nivån vid byggnadshaussens topp omedelbart före krigsutbrottet, vilket framgår av följande sammanställning.

Procentuell arbetslöshet vid slutet av september 1939—1942.

	Sept. 1939	Sept. 1940	Sept. 1941	Sept. 1942
Byggnadsfacken.....	10.7	24.3	16.7	8.6
Övriga.....	5.2	7.4	5.6	3.6
Samtliga	6.3	9.8	7.3	4.3

Särskilt anmärkningsvärd synes arbetsmarknadssituationen ha varit under det sista kvartalet 1942, då säsonguppgången i arbetslösheten blev långt svagare än sedvanligt. Arbetslösheten vid årsskiftet var endast omkring två tredjedelar av den vid årsskiftet 1939/40, då ännu krigets återverkningar icke i nämnvärd grad hade gjort sig gällande på den svenska arbetsmarknaden. Till stor del förklaras detta förhållande av den förut berörda säsongutjämnning inom byggnadsverksamheten, som kom till stånd under föregående höst och vinter.

II. Arbetsmarknadskommissionens verksamhet år 1942.

I fråga om arbetsmarknadskommissionens verksamhet under år 1942 har kommissionen anfört följande.

A. Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingens organisation.

Under år 1940 ställdes den offentliga arbetsförmedlingen tills vidare under statlig ledning, varvid arbetsmarknadskommissionen blev chefsmyndighet för arbetsförmedlingen. Såsom lokal myndighet för biträde åt kommissionen i arbetsmarknads- och arbetsförmedlingsfrågor fungerar sedan dess en länsarbetsnämnd i varje län, i Stockholm arbetsnämnd, och under dessa nämnder sortera arbetsförmedlingarna. En närmare redogörelse för de organisatoriska förändringarna har lämnats i prop. 1941:285, sid. 2.

Den offentliga arbetsförmedlingen omfattade år 1942 inalles 25 huvudkontor, 152 avdelningskontor, 772 ortsombud och 17 fristående sjömansförmedlingar, eller tillsammans 966 förmedlingsorgan. Härtill kommo cirka 300 byombud, vilka sorterade under kontor eller ortsombud. (Från och med år 1943 har ombudsorganisationen reviderats (se sid. 107) och ytterligare ett 30-tal avdelningskontor inrättats.)

Det organisationsarbete, som under 1941 igångsattes för att effektivisera ungdomsförmedlingen och skapa nya förutsättningar för den mera yrkesväg-

ledande sidan av verksamheten, fortsattes under år 1942 på olika håll i landet. Vid årets utgång voro länscentraler för ungdomsförmedling och yrkesvägledning upprättade i 20 län, och beträffande övriga län voro liknande anordningar planerade. Lärarförmedlingarnas antal — förut 12 — utökades, så att vid årets utgång i regel en lärarförmedling (s. k. länscentral) fanns i varje län och dessutom en huvudcentral i Stockholm.

En särskild arbetsförmedling för flyktingar, direkt underställd arbetsmarknadskommissionen, inrättades under året (se sid. 15).

I avsikt att möjliggöra för länsarbetsnämnderna att bemästra de ständigt stegrade arbetsuppgifterna förbereddes under året länens indelning i s. k. kretsar samt en förstärkning av personalorganisationen vid nämndernas centrala kanslier. För dessa åtgärder redogöres å sid. 107.

Arbetsförmedlingsverksamheten.

Ännu under första delen av år 1942 var den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet liksom under föregående år i huvudsak inriktad på att i görligaste mån åstadkomma utjämning mellan å ena sidan orter eller arbetsområden med brist på arbetskraft och å andra sidan orter eller områden med överskott på arbetskraft. Medan under år 1941 inom vissa delar av arbetsmarknaden funnos reserver av arbetslösa att tillgå och problemet då närmast gällde att överföra dessa reserver till bristområdena, förmärktes under år 1942 en tilltagande svårighet att tillgodose det totala behovet av arbetskraft. Detta sammanhänge framförallt med de alltjämt växande extraordinära arbetsuppgifterna för bränsleförsörjningen och det ökade behovet av arbetskraft inom jordbruket, torvhanteringen och byggnadsverksamheten. Knappheten på kunniga specialarbetare inom verkstadsindustrin var därjämte fortfarande mycket stor.

Omfattningen av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under åren 1933—1942 framgår av tab. 5.

Tab. 5. Verksamhetens omfattning vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna åren 1933—1942.¹

Å r	Hela verksamheten				därav vid manliga avdelningen			
	Arbets-sökande personer	Ansök-ningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbets-sökande personer	Ansök-ningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
1933	578,503	1,807,386	263,836	229,027	473,040	1,595,938	140,542	134,593
1934	473,221	1,498,287	312,486	257,123	382,660	1,305,443	167,900	156,299
1935	395,849	1,261,829	346,040	266,120	307,892	1,062,130	175,184	154,329
1936	338,243	1,053,290	401,298	301,414	241,963	834,695	204,467	174,071
1937	326,674	884,013	472,945	353,944	220,848	648,863	249,006	210,310
1938	347,451	927,132	474,096	360,606	231,547	658,633	236,061	203,038
1939	378,478	977,155	564,966	436,080	255,978	691,124	293,998	251,319
1940	476,349	1,153,164	634,676	509,897	315,114	784,317	379,958	315,301
1941	539,688	1,477,789	746,200	609,210	354,186	1,001,919	453,235	380,491
1942	614,041	1,494,242	1,016,878	798,152	410,835	977,547	638,315	513,528

¹ Varje person, som en eller flera gånger under ett år besökt arbetsförmedlingen, redovisas i tabellen endast såsom en *arbetssökande person* under året. Den arbetssökande anses emellertid göra en *ansökning om arbete* varje månad, han inställer sig. Därest han anvisas arbete och efter dettas avslutande återkommer till kontoret under samma månad, räknas han dock ha gjort förnyad ansökning om arbete. En och samma arbetssökande person kan sålunda motsvaras av flera arbetsansökningar under samma år.

Inalles voro cirka 614,000 personer inskrivna vid de olika förmedlingsorganen, eller cirka 74,400 flera än 1941. Huvudparten utgjordes av manliga arbetssökande, eller 410,800; kvinnornas antal belöpte sig till 203,200. Tillsammans gjorde dessa personer i det allra närmaste $1\frac{1}{2}$ miljon ansökningar om arbete. De anmälda lediga platserna uppgingo till cirka 1,017,000, av vilka arbetsförmedlingen kunde tillsätta 798,000. En jämförelse mellan tillsättningsresultaten under år 1942 och närmast föregående år ger vid handen, att de tillsätta platsernas antal under det senast tilländalupna året med inemot 189,000 översteg det för år 1941 noterade. I genomsnitt tillsattes 66,500 platser per månad. I dessa siffror ingå icke hänvisningar till beredskaps- och reservarbeten; förmedlingsresultatet avser alltså uteslutande platstilläggningen på den öppna marknaden.

Läget på arbetsmarknaden påkallade fortsatta anordningar för åstadkommande av arbetskraftens rationella fördelning. Det *interlokala förmedlingsarbetet*, varmed förstås i samverkan mellan skilda kontor tillsätta platser, främjades genom bidrag till arbetssökandes resor och flyttningskostnader, varjämte under vissa förutsättningar särskilda bidrag utbetalades vid överflyttning av arbetskraft till olika yrkesområden av betydelse för folkförsörjningen och försvaret. Härigenom kunde i likhet med förut överflyttning av arbetskraft ske bland annat till betfälten och skogsbruket. Svårigheterna att skaffa nödig arbetskraft till skogsbruket skärptes under året, varför ökade krav på interlokala förmedlingsåtgärder inställde sig. Till belysande av samarbetet mellan arbetsförmedlingsorganen inom skilda delar av landet lämnas i efterföljande sammanställning uppgift om i samverkan mellan olika arbetsförmedlingskontor och ombud tillsätta platser under åren 1936—1942.

Den interlokala förmedlingen åren 1936—1942.

Å r	Antal arbetssökande placerade genom annat kontor	därav utom länet
1936	6,727	3,674
1937	11,978	6,722
1938	14,020	8,380
1939	19,626	12,005
1940	33,413	17,956
1941	44,097	23,052
1942	68,912	36,833

I samverkan tillsattes under år 1942 inemot 69,000 platser, varav 56,000 manliga och 13,000 kvinnliga. Dessa siffror innebära en höjning gentemot föregående år med cirka 60 procent.

Liksom under tidigare år ha de varje vecka utsända *radiorapporterna* och i samband med dessa lämnade upplysningar varit ett viktigt led i det interlokala förmedlingsarbetet.

I likhet med föregående år var det mest framträdande arbetsmarknadsproblemet att i erforderlig utsträckning anskaffa arbetskraft till skogarna. Kraven i detta avseende stegrades betydligt på grund av den för avverknings-

säsongen 1942/43 ökade avverkningskyldigheten. För tillgodoseende av arbetskraftsbehovet vidtogos ytterligare åtgärder, för vilka redogöres å sid. 22 ff. Genom vidtagna åtgärder av olika slag möjliggjordes överförande till skogsbruket från andra yrkesområden av sammanlagt mer än 50,000 man.

Jordbrukets behov av arbetskraft nödvändiggjorde ett flertal åtgärder. Bland annat voro arbetsblocken föremål för omorganisation och effektivisering. En närmare redogörelse härför lämnas i det följande (sid. 43). Genom samarbete mellan arbetsförmedlingar, skolor, hushållningssällskap, ungdoms- och andra organisationer tillfördes jordbruket frivillig arbetshjälp, och i frivilligt jordbruksarbete deltog under 1942 i runt tal 90,000 personer, i stor utsträckning bestående av skolungdom från städer och samhällen.

Under året pågick en fortsatt omfattande utplacering i frivillig värnplikts- och luftbevakningstjänst. Sammanlagt kunde de till arbetsförmedlingarna knutna rekryteringscentralerna placera 18,600 personer i frivillig luftbevakning, och 4,600 personer inträdde i frivillig värnpliktstjänst. På grund av ofullständig redovisning i början av året överensstämmer antalet i tab. 6 under rubriken »frivilliga arbetsuppgifter» ej med nu angivna antal frivilliga i jordbruk, luftbevakning och militärtjänst.

Antalet tillsatta platser inom olika yrkesområden framgår av tab. 6.

Tab. 6. Antal tillsatta platser inom olika yrkesområden vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna åren 1933–1942.

Å r	Jordbruk	Skogs- hushåll- ning	Industri och hantverk	Sjöfart och fiske	Handel, samfärdsel och allmän tjänst	Husligt arbete	Diverse- arbete	Frivilliga arbets- uppgifter	Summa
1933	37,942	13,205	21,863	18,214	28,909	66,475	42,419	—	229,027
1934	44,077	12,317	29,961	19,039	36,515	68,962	46,252	—	257,123
1935	48,416	6,650	30,316	20,313	47,102	74,419	38,904	—	266,120
1936	48,543	12,694	34,174	22,904	57,597	82,925	42,577	—	301,414
1937	48,581	14,328	38,984	26,979	70,002	89,539	65,531	—	353,944
1938	51,212	10,719	46,801	26,185	85,510	97,240	42,939	—	360,606
1939	50,284	18,266	66,262	34,987	110,846	114,009	41,426	—	436,080
1940	54,767	39,636	87,998	27,357	127,265	113,890	58,984	—	509,897
1941	72,011	52,788	117,567	22,491	160,205	125,642	58,506	—	609,210
1942	¹ 61,597	79,778	180,829	23,034	¹ 146,649	141,877	64,442	99,946	798,152

¹ Nedgången för dessa grupper är endast skenbar, enär under år 1941 till jordbruksgruppen räknades frivilliga skördearbetare samt till gruppen allmän tjänst personer i frivillig värnpliktstjänstgöring och frivillig luftbevakning, vilka under 1942 redovisats under rubriken »frivilliga arbetsuppgifter».

Samtliga grupper uppvisade ökat antal tillsatta platser i förhållande till föregående år (jfr not till tab. 6).

Inom *jordbruket* tillsattes 51,300 platser för män och 10,300 för kvinnor. Knappheten på arbetskraft var under 1942 mera kännbar än föregående år. Skördearbetet krävde arbetskraft i betydligt större omfattning än vanligt dels på grund av det bättre skörderesultatet och dels på grund av att den försenade skörden nödvändiggjorde en forcering av arbetet. I det stora hela lyckades

man bemästra de rådande svårigheterna genom att, såsom förut nämnts, bland annat frivillig arbetskraft i stor utsträckning ställde sig till förfogande.

Då det gällde den fast anställda jordbrukspersonalen, förelåg som förut om åren brist på ogifta drängar och landsjungfrur, men tillgången på gifta, stat-anställda jordbruksarbetare svarade flerstädes mot efterfrågan.

Rekryteringen av arbetskraft till *betfälten* vållade vissa svårigheter men kunde det oaktat försiggå på ett i det stora hela tillfredsställande sätt. En närmare redogörelse för de vidtagna åtgärderna lämnas å sid. 17 ff.

Som arbetssökande inom *skogsbruket* hade endast anmält sig 19,500 man (som dock gjort 29,500 ansökningar om arbete, vilket betyder, att en del hade två eller flera anställningar under året), under det att de tillsatta platsernas antal närmade sig 80,000. Härav framgår, att den väsentligt övervägande delen av arbetsstyrkan fylldes genom överflyttning från andra yrkesområden. Även *torvindustrin* hade stort behov av arbetskraft — enligt arbetsmarknadskommisionens inventeringar omkring 17,000 man för säsongen. Behovet kunde dock i huvudsak tillgodoses.

Inom *industrigruppen*, inklusive byggnadsverksamhet, redovisades för de flesta grenar kraftigt stegrade förmedlingssiffror, och inalles tillsattes 181,000 platser. Emellertid rådde betydande skillnader i sysselsättningen mellan olika industrigrupper. Sålunda konstaterades fortsatt uppgång inom metallindustrin, speciellt mekaniska och elektriska verkstäder samt skeppsvarv, med mindre efterfrågan på arbetskraft för järn- och stålmanufaktur. Inom verkstadsindustrin förelågo svårigheter att skaffa fullt kunniga yrkesarbetare, såsom svarvare, verktygsarbetare, finmekaniker och bilmontörer. Gjuteriarbetare hade ojämn sysselsättning.

Bland *konsumtionsvaruindustrierna* hade livsmedelsindustrin helt naturligt sina känningar av de skärpta ransoneringarna på skilda områden, och sysselsättningen var mindre god än förut för bland annat bageri-, slakteri- och charkuteriarbetare. Inom textil- och beklädnadsbranschen samt läder-, hår- och gummivaruindustrierna tillämpades i viss omfattning korttidsarbete på grund av brist på råmaterial, ehuru väl sysselsättningen synes ha varit jämnare fastän på en lägre nivå under redovisningsåret än under år 1941. Inom kemisk-tekniska industrin förekommo inga större förändringar i sysselsättningen. Arbetare vid färg-, olje- och parfymfabriker hade alltså starkt begränsade arbetstillfällen, medan arbetstillgången var mycket god vid sprängämnesh fabriker.

Inom *exportindustrierna* var arbetstillgången fortfarande ogynnsam, ehuru en viss återhämtning kunde konstateras särskilt vid massafabrikerna. Denna återhämtning var emellertid betingad av tillverkning av fodercellulosa för inhemsk förbrukning. Det gynnsamma skördeutfallet medförde, att denna tillverkning under senare hälften av året minskades till de lägsta kvantiteter, som avtalen med cellulosa-fabrikerna medgåvo. Sågverken gåvo sämre sysselsättning än föregående år, under det att snickeri- och möbelfabriker väl höllo sin ställning.

Inom *byggnadsindustrin* fortsatte den förbättring, som kunnat konstateras

redan hösten 1941. Arbetsförmedlingstvång infördes för byggnadsverksamheten (se sid. 34), varigenom densamma förhindrades att svälla ut alltför mycket. Den ökade livligheten inom byggnadsfacken medförde stegrad arbetstillgång inom byggnadsämnesindustrierna. Särskilt efterfrågades tegelbruks-, cement- och kalkbruksarbetare, och en viss brist på dylik arbetskraft gjorde sig här och var gällande.

Sjöfarten var liksom tidigare starkt begränsad till följd av handelsavspärrningen, och de ökade riskerna för krigsförlisning medförde tätare avmönstringar än vanligt.

Inom det *husliga arbetsområdet* var bristen på kvalificerade hembiträden konstant. I allt större utsträckning måste tillfällig hemhjälp anlitas i stället för de fast anställda hembiträdena. Icke mindre än 94,300 platser tillsattes inom hemhjälpgrupperna under det att siffran för hembiträdesgruppen endast uppgick till 35,500 eller mindre än hälften av det anmälda behovet.

Inom *ungdomsförmedlingen* inskrevos under året 44,858 pojkar och 44,172 flickor (under 18 år), inklusive ungdomsberedskapen. Även *student- och lärarförmedlingarnas* verksamhet kännetecknades av en icke obetydlig utveckling. Antalet tillsatta platser uppgick till cirka 6,400. Särskilt var bristen på manliga folkskollärare framträdande, närmast till följd av inkallelser till beredskapstjänst, och folkskollärarinnornas antal räckte mångenstädes icke till att fylla vakanserna, varför småskollärarinnor, pensionerade lärare och studenter måste anlitas som vikarier.

På grund av förhållandena i Norge hade strömmen av *norska flyktingar* redan under år 1941 tagit en sådan omfattning, att arbetsmarknadskommissionen inrättat en särskild flyktingförmedling i Öreryd, sorterande under länsarbetsnämnden i Jönköping. Genom detta kontor placerades under sista halvåret 1941 1,201 flyktingar i arbete. Då flyktingströmmen under år 1942 ökade, fann arbetsmarknadskommissionen nödvändigt att organisera en särskild arbetsförmedling för norska flyktingar med ett centralkontor i Stockholm och lokalkontor inom vart och ett av de särskilda viseringsområden, vari landet indelades av socialstyrelsen. Flyktingförmedlingens främsta uppgift har varit att anskaffa arbete åt flyktingarna, men därutöver har man även haft till uppgift att ordna med frågor rörande utrustning, arbetsvisering och dylikt.

Under år 1942 utplacerades genom flyktingförmedlingen 6,851 personer i arbete. Av dessa erhöles 837 arbete inom jordbruk och 4,587 inom skogsbruk; återstoden eller 1,427 platser fördelade sig inom andra områden av näringslivet. Sammanlagt voro under senare delen av året cirka 5,000 norska flyktingar i arbete i de svenska skogarna.

Flyktingförmedlingens centralkontor i Stockholm har vidare haft att planlägga omflyttning av större grupper arbetare mellan olika arbetsområden. Den har även haft i uppdrag att speciellt omhänderha utplaceringen av den norska ungdomen i läger och kurser och exempelvis även fått taga befattning med utplacering av de norska studenterna i skogs- och jordbruk under ferierna. Genom centralkontoret handlades under året 8,411 ärenden angående passvisering.

Den statsunderstödda frivilliga *arbetslöshetsförsäkringen* står under socialstyrelsens överinseende. Arbetslöshetsförsäkringen utnyttjar emellertid den offentliga arbetsförmedlingen som kontrollorgan. Härigenom bliva de försäkrade, som uppbära daghjälp, omedelbart tillgängliga för placering på arbetsmarknaden, när behov av arbetskraft uppkomma inom för dem lämpligt arbetsområde. Kommissionen lämnar här en inom socialstyrelsen upprättad förteckning över de 27 erkända arbetslöshetskassor, som voro i funktion den 1 januari 1943.

K a s s a	Erkänd fr. o. m. den	Medlems- antal
Beklädnadsarbetarnas.....	² / ₁ 1935	27,900
Sadelmakarnas, tapetserarnas och reseffektarbetarnas	¹ / ₂ 1935	3,800
Stenindustriarbetarnas	²³ / ₂ 1935	4,200
Handelsanställdas m. fl.	¹ / ₄ 1935	39,500
Sko- och läderarbetarnas.....	¹ / ₇ 1935	12,600
Träindustriarbetarnas.....	¹ / ₁ 1936	29,400
Musikernas.....	²¹ / ₁ 1936	4,100
Lantarbetarnas	³¹ / ₇ 1936	41,000
Frisörernas.....	¹ / ₁₀ 1936	3,000
Livsmedelsarbetarnas.....	¹ / ₁ 1937	29,500
Textilarbetarnas	¹ / ₁₀ 1937	39,000
Gjuteriarbetarnas	¹ / ₁ 1938	9,000
Gruvindustriarbetarnas	¹ / ₁ 1938	9,700
Handelstjänstemännens.....	¹ / ₁ 1940	5,600
De kemisk-tekniska industriarbetarnas m. fl.....	¹ / ₁ 1941	14,100
Bleck- och plåtslagarnas	¹ / ₄ 1941	2,600
Försvarsverkens civila personals	¹ / ₁₀ 1941	16,100
Bryggeriarbetarnas	¹ / ₁ 1942	6,500
Transportarbetarnas	¹ / ₁ 1942	3,400
Metallindustriarbetarnas	¹ / ₆ 1942	179,600
Bokbinderiarbetarnas	¹ / ₇ 1942	8,300
Hotell-, kafé- och restauranganställdas	¹ / ₇ 1942	17,100
Handelsresandenas	¹ / ₈ 1942	300
Industritjänstemännens.....	¹ / ₉ 1942	23,900
Arbetsledarnas.....	¹ / ₁₁ 1942	12,500
Grov- och fabriksarbetarnas	¹ / ₁ 1943	76,000
Elektrikernas	¹ / ₁ 1943	10,000
Summa		628,700

B. Särskilda åtgärder för tillgodoseende av vissa näringsgrenars arbetskraftsbehov.

Då den rådande bristen på arbetskraft inom viktiga arbetsområden icke kunde helt avhjälpas genom de åtgärder, som hittills tillämpats, främst ekonomiska förmåner särskilt i kombination med utbildning och avsedda att stimulera till övergång från ett yrke till ett annat, bringades vissa bestämmelser i

lagen om tjänsteplikt i tillämpning. Sålunda infördes genom kungörelser den 29 maj 1942 (nr 267) arbetsförmedlingstvång för torvhanteringen m. m. och den 19 juni 1942 (nr 563) arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. Genom kungörelse den 13 november 1942 (nr 878) stadgades skyldighet för varje svensk man, som är född 1923, att i enlighet med de föreskrifter, som arbetsmarknadskommissionen utfärdar, antaga och utföra arbete i skogsbruk eller torvhantering. Bestämmelser utfärdades samtidigt om att tjänsteplikten kunde få fullgöras i förväg efter frivillig anmälan.

I det följande lämnas redogörelser för de särskilda åtgärder, som vidtogos inom jordbruket, skogsbruket, torvindustrin och byggnadsindustrin, antingen fristående från eller i samband med tillämpning av tjänstepliktslagen, samt för vissa åtgärder avseende verkstadsindustrin.

Jordbruket.

Under år 1942 uppstod bland annat på grund av den försenade skörden ett ovanligt stort behov av extra arbetskraft till jordbruket. Genom arbetsmarknadsorganen bedrevs därför i samarbete med Kvinnoföreningarnas beredskapskommitté, Riksförbundet kvinnlig samhällstjänst och Sveriges ungdomsberedskap med pressens bistånd en kraftig propaganda för frivilliga arbetsinsatser inom jordbruket. Appellerna hörsammandes också av stora skaror, framför allt skolungdom, vilken ägnade sin lediga tid åt jordbruksarbete antingen på arbetsläger, i tjänst hos enskilda jordbrukare eller i mera tillfälligt arbete. Genom cirkulär den 22 maj och 19 juni medgav Kungl. Maj:t under vissa villkor skolungdom ledighet för lantbruksarbete m. m. i två veckor under vårterminen och tre veckor under höstterminen 1942. Över 500 statsunderstödda arbetsläger anordnades med över 12,000 deltagare, varjämte 9,000 personer arbetade en längre tid på enskilda gårdar. Av arbetslägren anordnades 200 av länsarbetsnämnderna. Genom länsarbetsnämndernas försorg placerades dessutom i intimt samarbete med pressen, delvis på initiativ från vissa pressorgan, 10,000-tals personer i mera tillfälligt jordbruksarbete. Ungdomsberedskapens arbetslag, vilka registrerades på länsarbetsnämnderna, kommo även till användning.

Den stränga vintern 1941/42 och den därav följande allmänna förseningen av jordbruket hade stora återverkningar även på *betodlingen*. Såväl sådden som gallringen och upptagningen blevo försenade.

Vårens betgallringsarbete.

I sydsvenska betdistriktet, omfattande Skåne, Blekinge och södra Halland, var behovet av extra arbetskraft 3,650 man. Detta behov kunde så småningom utan större svårigheter tillgodoses, trots att tillströmningen från de ordinarie rekryteringsområdena för betskötare (norra Skåne, Småland och Blekinge) ej blev större än 400 man. Genom energisk propaganda kunde ett oväntat stort arbetskraftstillskott erhållas inom själva odlingsområdet, eller sammanlagt 1,250 man. I vårens betskötsel deltog även 180 man från Norrland, Stockholm och Mellansverige på de skånska fälten.

Olika frivilliga organisationer gjorde en god insats vid betgallringen. Omkring 450 skolbarn från städerna deltog i arbetet under den tvåveckorsledighet, som bereddes dem enligt Kungl. Maj:ts cirkulär den 22 maj 1942. Genom Kvinnoföreningarnas beredskapskommitté fingo betfälten ett tillskott av 250 kvinnor. Ett 40-tal studenter från Lund och en del semesterledig personal togo också betarbete. Den frivilliga arbetskraftens insats organiserades vidare som lägerverksamhet.

Omkring 1,000 inkallade betskötare hempermitterades för betarbete på hemställen av kommissionen. Dessutom kunde ett 60-tal man ur beredskapsförband utnyttjas för betarbete i närheten av förläggningarna.

Genom de åtgärder utöver hempermittering m. m. av militär personal, som viddogs för att ur olika arbetskraftsreservoarer få tillräckligt med folk till betfälten, kunde arbetsförmedlingarna i det sydsvenska betdistriktet anvisa i runt tal 2,650 man till arbete med gallringen.

I Linköpingsdistriktet förelåg till betgallringen ett till arbetsförmedlingen anmält behov av extra arbetskraft om 590 man. Vana betskötare, mest smålänningar, kunde anskaffas till ett antal av 415, och 5 arbetsläger med tillsammans 75 skolungdomar sysselsattes med gallring, varjämte landsbygdens skolbarn klassvis deltog i arbetet i sin hemort. Frivilliga i kvälls- och söndagsarbete gjorde också sin insats. Slutligen förekom även här hempermittering av vana betskötare.

På Gotland var behovet av extra arbetskraft till betgallringen 200 man. Endast 25 vana betskötare stodo till buds, och det övriga arbetskraftsbehovet måste täckas med frivilliga, mest skolungdom, i arbetsläger. Den sammanlagda styrkan av dessa var omkring 150 man. Genom de säregna väderleksförhållandena under sommaren 1942 förlängdes tiden för betgallringen på Gotland, vilket gjorde, att arbetet trots den bristande tillgången på arbetskraft kunde genomföras. Hempermittering av vana betskötare förekom även.

I Skövdedistriktet hade till betgallringen anmälts behov av 223 man extra arbetskraft. Tillgången på vana betskötare var 117. Ett arbetsläger med 23 pojkar sysselsattes med betgallring. Omkring 120 skolbarn deltog i hemorten i arbetet, varjämte arbetslag från städerna gjorde tillfälliga arbetsinsatser, dock i mindre utsträckning. Hempermittering för betarbete utverkades för 40 man. Det slutliga restbehovet tillfredsställdes genom överflyttning av den vana arbetskraften från gårdar, där arbetet avslutats.

Höstens betupptagning.

Upptagningsarbetet präglades av skördeperiodens allmänna försening. Stora delar av jordbrukets arbetskraft voro ännu bundna vid arbetsmoment, som under normala förhållanden bruka vara avslutade vid betupptagningens början. Med hänsyn till nämnda förhållanden och betornas sena mognad ansågo Sveriges Betodlares Centralförening och Svenska Sockerfabriks A.-B. det nödvändigt att betkampanjen påbörjades ännu senare än föregående år eller omkring den 10 oktober. Då detta ansågs ofrånkomligt, kunde någon invändning häremot ej resas av arbetsmarknadsmyndigheterna, som måste

nöja sig med att konstatera, att i så fall en motsvarande förskjutning i tiden för betkampanjens avslutande bleve oundviklig.

Länsarbetsnämnden i Malmöhus län, som fungerade som centralorgan för arbetskraftsanskaffningen i det *sydsvenska betdistriktet*, beräknade behovet av extra arbetskraft vid betkampanjens början till 4,000 man. Betodlarna hade uppmanats att inkomma med anmälningar om sitt arbetskraftsbehov till arbetsförmedlingarna senast den 25 september. Arbetsmarknadsläget erbjöd knappast några arbetskraftsreserver, som kunde beräknas vara tillgängliga för betupptagning. Någon arbetslöshet fanns praktiskt taget ej, och det var knappt om arbetskraft till skilda områden.

Följande tablå visar det anmälda restbehovet av arbetskraft jämte antalet anvisade betupptagare vecka för vecka under betkampanjen.

Datum	Restbehov antal man	Anvisad arbetskraft antal man	
		för veckan	hela antalet
19/9	706	45	45
25/9	1,405	81	126
2/10	2,318	198	324
9/10	1,905	436	760
16/10	1,520	677	1,437
23/10	1,410	895	2,332
30/10	1,175	613	2,945
6/11	614	1,062	4,007
13/11	480	393	4,400
20/11	232	371	4,771
27/11	25	232	5,003

Dessutom anvisades under december 78 man till betfälten.

I nyss angivna summa, 5,003, ingå 408 man, som visserligen hempermitterats från militärtjänst men som av olika anledningar anvisats arbete genom arbetsförmedlingen. Åtgärderna för att uppbringa arbetskraft voro av många slag. Genom energisk ackquisition och propaganda kunde inom odlingsdistriktet och de gängse rekryteringsområdena, Småland, norra Skåne och Blekinge, anskaffas 2,737 man. Sammanlagt 1,807 man från mellersta och norra Sverige deltog i betupptagningen. Därav voro 825 medlemmar i JUF och SLU, vilka organisationer bedrevo en propagandakampanj bland sina medlemmar för en tids arbete. Övervägande delen av den långväga arbetskraften var ovan vid betupptagning. Den genomsnittliga arbetstiden för SLU:s och JUF:s medlemmar var tre veckor.

Som en reservåtgärd bildades riksarbetslag vid en del större industrier i Malmöhus län. Sammanlagt 129 man riksarbetare hänvisades under kampanjen till betfälten.

Då betupptagningen är föga lämpad för frivilliga i söndags- och semesterarbete, kunde nämndvärda resultat ej ernås på den vägen; 120 elever vid Svalövs lantmanna- och folkhögskola ställde sig dock till förfogande för en veckas arbete i betfälten.

På särskilda kort hade registrerats sammanlagt 4,539 betodlare, upptagare och körare, som voro värnpliktiga. De inkallade av dessa hempermitterades;

de övriga fingo anstånd med eventuell inkallelse. Under oktober ställdes dessutom under vissa dagar 225 man militär till förfogande för betupptagning i närheten av förläggningarna.

Vid månadsskiftet oktober—november hade till sockerfabrikerna inlevererats omkring 50 procent av betskörden. Alltjämt förelåg ett icke täckt behov av 1,175 man. Då tillströmningen av arbetskraft avtog, anhöll kommissionen på framställning av länsarbetsnämnden i Malmö, att militär måtte hempermitteras för att delta i betupptagningen. Den 29 oktober medgavs hempermittering för en styrka av sammanlagt högst 600 man, vilka på frivillig väg skulle uttagas till betarbete; 423 man anmälde sig och utplacerades den 2 och 3 november. Deras hempermittering gällde 14 dagar, enär de efter denna tid skulle återvända till sina förband, som då övergingo till fältdepåer, vilket innebar, att flertalet av de värnpliktiga kunde återtaga sina civila sysselsättningar. Vid utgången av nämnda 14-dagarsperiod ersattes dessa hempermitterade värnpliktiga med 300 man ur 1941 års klass, vilka under erforderlig tid utbeordrades till betupptagning.

Omflyttningen av arbetskraft från de gårdar, där arbetet slutförts, blev av mindre omfattning än man väntat. Dock beräknas det, att 700 man på detta sätt omflyttades genom arbetsförmedlingarna. Med hänsyn till den långt framskridna årstiden var arbetsstyrkan ännu för liten, och den 23 november ställdes ytterligare 400 man militär till förfogande till 1 december. Arbetet avbröts emellertid efter ett par dagar av snöfall och frost; 200 tunnland betor och andra rotfrukter stodo ännu i jorden vid denna tidpunkt.

För att arbetskraft skulle finnas i beredskap för upptagning av denna areal, beslöts den 5 december, att 400 man från första militärområdet under högst 6 dagar skulle få arbeta med upptagningen. Töväder inträffade den 9 december, varpå styrkan omedelbart utplacerades. En del av arealen kvarstod dock så sent som mellan jul och nyår, då det sista restbehovet täcktes genom tillförsel från annat håll av arbetskraft, uppgående till 75 man.

För att underlätta kosthållet för betarbetarna anordnades genom länsarbetsnämndens försorg gemensamma hushåll under en kockas ledning. Denna verksamhet började redan under betgallringen på våren, och under höstens betupptagning steg hushållens antal till 90 stycken, gällande 130 gårdar.

Bestämmelserna om resekostnader voro de under föregående år gällande. För van arbetskraft från odlingsområdet och Kronobergs län betalade arbetsgivaren resekostnaderna. För ovan arbetskraft från samma område bekostade arbetsförmedlingen resan till arbetsplatsen och arbetsgivaren från arbetsplatsen. För arbetskraft från orter, belägna utanför nyss nämnda områden, bekostade arbetsförmedlingen resan såväl till som från arbetsplatsen med undantag för 10 kronor per återresa, som betalades av arbetsgivaren.

Av efterföljande tabell framgår den till betupptagningen i det *sydsvenska odlingsdistriktet* anskaffade arbetskraften, fördelad på olika kategorier.

Från odlingsdistriktet samt norra Skåne, 2,737	i huvudsak van arbetskraft.
Blekinge och Kronobergs län	
Från Mellansverige och Norrland	982 i huvudsak ovan arbetskraft.
SLU:s och JUF:s medlemmar	825 i huvudsak ovan arbetskraft med genomsnittlig arbetstid på betfälten av 3 veckor.
Riksarbetslag	129 från Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Svedala, Ängel- holm.
På uppgiftskort hempermitterade bet- arbetare och körare	932 ytterligare 3,607 uppförda på uppgiftskort fingo anstånd med eventuell inkallelse.
Hempermitterad militär	423 under tiden 1—16 november.
Kommenderad militär ur beredskaps- förband	1,418 därav 318 före den 6 november, vilka arbetade på gårdar intill förläggningarna under 3—5 dagar; 300 under 14 dagar, 400 under 3 dagar, 400 under 6 dagar.

Summa 7,446 man.

I *Linköpingsdistriktet* fanns ett anmält behov av extra arbetskraft till betupptagningen om 670 man. Härtill svarade en tillgång på 405 vana betupptagare, huvudsakligen smålänningar. Bristen motsvarade arbetskraftsbehovet till omkring 20 procent av länets hela sockerbetsareal. Under kampanjen anvisades sammanlagt 360 vid betupptagning ovana personer arbete i betfälten. 200 av dem kunde inkvarteras i respektive gårdar, medan 160 voro förlagda i läger. Av den förra kategorien voro 45 SLU-medlemmar, 25 militärer och 130 arbetskraft från den öppna arbetsmarknaden. De i läger förlagda arbetade under 14 dagar och utgjordes av 140 militärer och 20 industriarbetare.

Dessutom utfördes som söndagsarbete 625 dagsverken av militärer och 700 av civila.

På *Gotland* rekvirerade betodlarna under tiden september—december 1942 485 betupptagare. Arbetsförmedlingarna kunde under kampanjen anvisa 81 vana betarbetare, vartill kommo 250 SLU-medlemmar från fastlandet. Militär utförde 2,850 dagsverken i betfälten. På grund av dålig väderlek under upptagningen försenades skörden, varför större arbetsstyrka än vanligt erfordrades mot slutet av kampanjen.

I *Skövdedistriktet* rekvirerade betodlarna till upptagningen 213 man. 142 kunde anvisas av arbetsförmedlingen, varav 24 från det egna länet, 101 från Kronobergs län och 17 från det övriga landet. 32 militärer blevo hempermitterade för att deltaga i betupptagningen, 150 på uppgiftskort registrerade fingo därutöver anstånd med eventuell inkallelse. En viss insats gjordes även av frivillig arbetskraft.

Även om betydande svårigheter förelågo att på ett tillfredsställande sätt lösa sockerbetsproblemet under år 1942, utvisar dock det statistiska materialet, att genom de vidtagna åtgärderna av olika slag betkampanjen i stort sett gick i lås.

Skogsbruket.

Liksom under föregående år framstod skogsbrukets arbetskraftsbehov som ett av de mest svårlösta arbetsmarknadsproblemen. Skogsägarnas krav på arbetskraft voro hela året synnerligen stora, och de åtgärder, som vidtogos, fingo under 1942 större omfattning än under år 1941, varjämte de kompletterades med andra metoder att tillföra skogsbruket arbetskraft.

De åtgärder, som vidtogos under 1941, och de förmåner, som utgingo till och med den 14 juni 1942, framgå av prop. 1942:344, sid. 17.

För att stimulera den ovana arbetskraften att kvarstanna i skogsarbete längre tid utfärdade arbetsmarknadskommissionen följande bestämmelser att gälla från och med den 15 juni 1942.

Arbetssökande person, som efter anvisning av offentlig arbetsförmedling antager arbete inom av kommissionen särskilt angivet arbetsområde (för närvarande skogsarbete), må, därest han icke under de senaste åren haft årligen återkommande sysselsättning inom här avsett arbetsområde, komma i åtnjutande av — förutom avtalsenlig lön för utfört arbete — i det följande angivna kontanta bidrag.

1. *Förflyttningsbidrag.* Arbetare, som är bosatt i stad eller större industrisamhälle och som antager arbete utom hemorten, äger efter vederbörande länsarbetsnämnds närmare bestämmande erhålla ett förflyttningsbidrag av kronor 1:50 per dag.

Förflyttningsbidrag utgår för arbetsdagar och mellanliggande sön- och helgdagar samt för sön- eller helgdag, som inträffar omedelbart efter arbetets upphörande, under en tid av högst 180 dagar, dock ej för kortare tid än 10 dagar. Därest arbetet utan arbetarens eget förvållande upphör inom 10 dagar, må dock förflyttningsbidrag utgå även för kortare tid.

2. *Utbildningsbidrag.* Arbetare, som antager skogsarbete på den ort, där han är bosatt och som tidigare icke haft sysselsättning inom skogsbruket i sådan utsträckning, att han kan anses äga erforderlig yrkesvana, må komma i åtnjutande av utbildningsbidrag enligt denna tariff:

för 1:a t. o. m. 60:e arbetsdagen 1 krona 50 öre per dag
 » 61:a » 120:e » 1 » per dag.

Utbildningsbidrag utgår endast för arbetsdagar. Efter 120 arbetsdagar utgår ej utbildningsbidrag.

3. *Familjetillägg* och, i förekommande fall, hyresbidrag utgå med förutgållande belopp till den, som åtnjuter förflyttningsbidrag.

Nu angivna åtgärder tillförde skogsbruket ett icke oväsentligt antal arbetare. Antalet till kommissionen rapporterade f. d. arbetslösa *ovana skogsarbetare*, som åtnjöto bidrag, vid slutet av varje månad framgår av följande tablå.

Månad	Antal man	Månad	Antal man
Januari	7,200	Juli	2,157
Februari	7,110	Augusti	3,124
Mars	6,068	September	4,878
April	3,432	Oktober	8,091
Maj	1,582	November	11,797
Juni	1,507	December	13,339

Överflyttningen av arbetskraft omfattade fram till juli månad 1942 endast sådan arbetskraft, som av olika anledningar var utan sysselsättning, bland annat ett antal norska flyktingar. Det visade sig emellertid, att tillströmningen av arbetskraft till skogsbruket ej motsvarade skogsägarnas krav. Den 5 juni och den 22 juli 1942 riktade arbetsmarknadskommissionen därför genom en cirkulärskrivelse en vädjan till sammanlagt 465 industriföretag, sysselsättande vardera minst 100 arbetare och sammanlagt 150,000 man, att tillfälligt permittera omkring 10 procent av den anställda arbetsstyrkan för skogsarbete. De permitterade arbetarna skulle bilda s. k. riksarbetslag och sysselsättas i skogsarbete under en tid av 2 å 3 månader. Samma vädjan riktades den 25 augusti till 92 drätselkammare eller motsvarande kommunala organ och den 15 september till 4,134 industriföretag med sammanlagt omkring 450,000 arbetare.

Riksarbetslagen rekryterades i första hand från sågverks- och massaindustrierna samt från järnindustrin och vissa av de större företagen inom skeppsvarvs- och mekaniska industrierna. Dessutom deltog omkring 800 kommunalanställda samt ett mindre antal byggnadsarbetare såsom riksarbetare i skogsarbete.

Riksarbetarna, vilka permitterades från sin arbetsanställning med garanti för återanställning, erhöilo viss kompensation för minskad arbetsförtjänst genom att de, utöver ovan angivna förmåner,ingo uppbära *extra förflyttningsbidrag* med 2 kronor 50 öre per dag för arbetare från Stockholm och Göteborg och 2 kronor från övriga delar av landet.

Genom systemet med riksarbetslag tillfördes skogsbruket arbetskraft enligt följande tablå, som avser antalet *riksarbetare* vid varje månads utgång.

Månad	Antal man
Juli.....	2,977
Augusti.....	3,636
September.....	4,436
Oktober.....	5,572
November.....	6,007
December.....	6,481

I systemet ingick att byggnads- och kommunalarbetare skulle erhålla riksarbeters förmåner endast under den egentliga arbetssäsongen. Från dessa kategorier uppsattes sålunda ej riksarbetslag efter den 13 november respektive 1 december. På grund av planerade driftsnedläggelser inom sågverks- och massaindustrierna samt pappersbruken beslöt kommissionen i slutet av året, att extra förflyttningsbidrag tills vidare endast undantagsvis skulle utgå till massa-, sågverks- och pappersbruksarbetare.

För att möjliggöra emottagandet av ovan arbetskraft i större skala ställde arbetsmarknadskommissionen liksom tidigare baracker med uppvärmningsanordningar samt säng- och köksutrustning till förfogande för skogsägare, på vilkas marker för ovan arbetskraft lämpliga huggningstrakter funnos tillgängliga men inkvarteringssvårigheter förelågo. För sådan utlåning tillämpades följande villkor.

Brandförsäkring av barack bekostades av vederbörande skogsägare.

Avverkare med en produktionsplikt överstigande 3,000 lm^3 skulle bekosta transport från närmaste järnvägsstation och uppsättning av kojan samt efter arbetenas avslutande antingen bekosta nedtagning och återtransport till närmaste järnvägsstation eller ock inlösa kojan till av kommissionen fastställt pris.

Till skogsägare med en produktionsplikt av lägst 1,500 och högst 3,000 lm^3 ställde kommissionen barack till förfogande mot att arbetsgivaren bekostade uppmontering och efter arbetets avslutande nedmontering av baracken.

Skogsägare med produktionsplikt understigande 1,500 lm^3 kunde icke för egen del erhålla barack på angivna villkor. Däremot kunde två eller flera skogsägare, om deras samlade produktionsplikt översteg 1,500 lm^3 och avverkningstrakternas beskaffenhet samt läge i förhållande till varandra voro lämpliga härför, erhålla barack för gemensamt bruk.

På detta sätt har arbetsmarknadskommissionen sammanlagt till och med december månad 1942 ställt i runt tal 1,200 baracker till skogsägarnas förfogande.

Den ovana arbetskraften stod, i den mån densamma var förlagd i förläggningar med gemensam mathållning (s. k. huggarkurser), under ledning av instruktör, som bland annat hade att meddela undervisning i avverkningsteknik och verktygsvård samt att i övrigt bistå arbetarna. Som instruktörer fungerade vana skogsarbetare. För mathållningen svarade en av länsarbetsnämnden utsedd kocka (kock), till vilkens avlöning kommissionen bidrog med 60 kronor per månad och arbetarna med 25 à 30 öre per man och dag.

Antalet sådana förläggningar uppgick under år 1942 till 1,606 med 22,590 deltagare, som längre eller kortare tid deltog i arbetet.

För att tillgodose den ovana skogsarbetskraftens behov av fritidssysselsättning överenskom kommissionen med ABF om utsändande av *vandringsbibliotek*. Därvid bekostade kommissionen vissa med distributionen förbundna utgifter samt bidrog till nyanskaffning av bibliotek med 50 procent av kostnaden. För sådan nyanskaffning och för vissa andra kostnader anvisades 10,000 kronor. Den andra hälften av kostnaden gäldades av landsorganisationen och kooperativa förbundet.

Utbildning av instruktörer anordnades i ett flertal län. Denna utbildning omfattade i regel en utbildningstid av sex dagar, varvid i huvudsak följande kursplan följdes.

Verktygsvård	18	tim.
Avverknings- och instruktionsteknik jämte förebyggande av olycksfall (i samband med tillämpningsövning i skogen)	4 $\frac{1}{2}$	»
Rapportering m. m.	8	»
Förebyggande åtgärder beträffande olycksfall (teori)	4	»
Kocklagsekonomi och ransoneringsfrågor	2	»
Första hjälpen vid olycksfall	4 $\frac{1}{2}$	»
Orientering i skogsbrukets avtalsfrågor	1	»

Undervisning i verktygsvård lämnades av högt kvalificerad specialist, varjämte skogs- och flottledsinspektören biträdde vid undervisning angående förebyggande av olycksfall. Första hjälpen vid olycksfall demonstrerades antingen av en sjuksköterska från Röda Korset eller av sjukvårdspersonal från militärt förband.

I samverkan med Föreningen Skogsarbeten utgav kommissionen en broschyr i avverkningsteknik och verktygsvård samt i samverkan med Värmlands skogsarbetsstudier en vägledning för kosthållet i skogen.

Under år 1942 anordnades 20 kurser för instruktörer med tillsammans cirka 400 deltagare.

För att tillgodose behovet av kockor anordnades i samarbete med skogs- och flottledsinspektören *utbildningskurser för kockor*. Dessa kurser pågingo under 15 dagar och omfattade praktisk och teoretisk undervisning i för skogsarbetarhushåll särskilt anpassat hushållsarbete samt sjuk- och olycksfallsvård. Undervisningen leddes i regel av en lantushållslärlarinna eller annan av skogs- och flottledsinspektören godkänd person.

Under år 1942 anordnades av länsarbetsnämnderna 54 sådana kurser med tillsammans omkring 800 elever, vilka sedan till största delen tagit anställning vid av nämnderna anordnade huggarkurser. Under år 1942 antog dessutom ett stort antal kvinnor utan särskild kursutbildning arbete som kockor.

Den 12 december 1941 medgav Kungl. Maj:t, att riksförsäkringsanstalten finge tillsätta en konsulent för skogskockorna, vilken konsulent skulle avlönas ur arbetsmarknadsanslaget. Då det visade sig nödvändigt att utöka denna verksamhet, medgav Kungl. Maj:t efter framställning från riksförsäkringsanstalten genom brev den 31 juli 1942 och 30 oktober 1942, att ytterligare 4 konsulenter finge anställas, vilka samtliga avlönas med medel ur arbetsmarknadsanslaget.

De under år 1941 påbörjade månatliga *inventeringarna av skogsbrukets arbetskraft* fortsattes under 1942, närmast med hänsyn till att det för bränsleförsörjningen var önskvärt att kunna följa utvecklingen på skogsarbetsmarknaden

Månad 1942	Antal rapporterande avverkare	Antal sysselsatta arbetare	Ytterligare arbetskrafts- behov	därav arbetskraft, som avverkare uppgivit sig ej själva kunna anskaffa
Januari	14,094	109,281	14,580	10,958
Februari	12,427	105,463	14,801	11,857
Mars	9,376	89 646	13,580	10,978
April	7,299	45,569	25,137	17,939
Maj	5,099	29,018	32,789	27,624
Juni	5,286	32,892	36,413	31,782
Juli	4,840	30,150	38,985	32,486
Augusti	5,045	36,743	35,041	29,703
September	5,774	40,765	36,209	29,368
Oktober	7,743	52,389	40,566	27,897
November	9,304	73,373	36,920	23,260
December	9,672	86,870	38,392	22,511

även i fråga om de skogsarbetare, som icke tagit anställning genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Skyldig att lämna uppgift till dessa inventeringar är (kungl. kungörelse den 19 juli 1941, nr 668) envar, som bedriver skogsavverkning med biträde av särskild för ändamålet anställd arbetskraft. Uppgifter skola lämnas dels om det antal arbetare, som sysselsattes vid inventeringstillfället, dels om det ytterligare behovet av arbetskraft. Resultatet av inventeringarna framgår av å sid. 25 införd tablå, vars uppgifter hänföra sig till utgången av varje månad.

Arbetsförmedlingsverksamheten inom skogsbruket åren 1941 och 1942 framgår av efterföljande tablå.

Månad	Lediga platser		Tillsatta platser		därav med sökande från annat yrkesområde	
	1941	1942	1941	1942	1941	1942
Januari	9,512	14,693	5,544	9,830	1,876	6,402
Februari	7,635	10,327	4,405	5,909	1,672	3,387
Mars	5,346	9,736	2,976	4,174	740	2,240
April	4,474	9,440	1,712	3,090	—	1,097
Maj	7,256	14,126	2,503	2,570	—	670
Juni	10,503	17,942	2,793	3,036	—	1,017
Juli	14,459	23,052	2,536	5,221	789	3,698
Augusti	19,325	24,439	3,998	6,691	1,829	4,693
September	19,452	22,932	4,718	6,402	2,304	4,332
Oktober	20,331	25,946	6,747	10,001	3,992	7,680
November	18,332	27,385	9,504	12,224	6,313	8,988
December	10,303	24,996	5,352	10,630	2,882	8,047

Antalet tillsatta platser inom skogsbruket under 1941 uppgick till 52,788 i hela riket, varav med sökande från annat yrkesområde omkring 25,000. Antalet tillsatta platser under år 1942 uppgick till 79,778, varav med sökande från annat yrkesområde ej mindre än 52,251. Denna utökning har sin grund i att arbetsförmedlingsverksamheten intensifierats samt att propagandan bland såväl arbetstagare som arbetsgivare verkat i positiv riktning. De utgående bidragen ha verkat lockande på en hel del arbetstagare, och svårigheten att erhålla arbetskraft tillsammans med påtryckningar från myndigheterna ha bidragit till att skogsägarna i större utsträckning vidtagit sådana åtgärder, att den ovana arbetskraften kunnat sysselsättas i högre grad än tidigare.

Vid av länsarbetsnämnderna anordnade förläggningar för ovan arbetskraft har regelbunden rapportering av arbetsresultaten fullgjorts till kommissionen.

Verksamheten vid dessa förläggningar framgår av följande tablåer.

Vid huggarkurser och riksarbetslag avverkade kvantiteter under år 1942.

Kastved	Kolved	Massaved m. m.	Timmer, slipers m. m.
lm ³	res	fot ³	fot ³ toppmått
984,200	2,553,124	4,497,700	3,208,600

*Antal dagsverken, arbetsförtjänster m. m. vid huggarkurser och
riksarbetslag under år 1942.*

Dagsverken	Ackords- förtjänst	Medel- förtjänst per dag	Utbildnings- och förflytt- ningsbidrag	Bidrag per dag	Summa per dag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
990,911	5,795,437: —	5: 85	2,394,797: 38	2: 42	8: 27

I nyssnämnda kostnadsuppgifter ingå ej familjetillägg.

De individuella arbetsprestationerna variera betydligt. I stort sett synas de ha utgjort för riksarbetare 2,5 kubikmeter per dag och för övriga bidragstagare 2 kubikmeter per dag. En sammanställning av de beräknade kostnaderna per kubikmeter för olika kategorier av bidragstagare återfinnes å sid. 29.

Personer, som utan att arbeta vid av arbetsmarknadskommissionen bekostade förläggningar, åtnjoto utbildnings-, förflyttningsbidrag eller familjetillägg, utförde i runt tal 860,000 dagsverken. Någon särskild rapportering angående dessas arbetsprestationer har ej lämpligen kunnat genomföras, men skogsägarnas uppgifter ge vid handen, att de äro något högre än hos dem, som varit i arbete vid förläggningarna. Detta torde ha sin orsak i att de, som vågat sig på att själva ordna sin mathållning och dylikt, i regel haft bättre förmåga att självständigt reda sig i skogen.

Den sammanlagda arbetsprestationen för dem, som åtnjutit utbildnings- eller förflyttningsbidrag eller familjetillägg, omräknad till brännved, kan angivas till i runt tal 4,5 miljoner kubikmeter löst mått. De sammanlagda kostnaderna för bidrag och andra förmåner samt för skogshuggarkurser och förläggningar uppgingo under år 1942 till 16,8 miljoner kronor, inklusive anskaffning av förläggningsmateriel för ett belopp av 5.0 miljoner kronor.

Tjänsteplikt för män födda 1923. För att tillföra skogsbruket ytterligare erforderlig arbetskraft stadgades (se sid. 17) skyldighet för varje svensk man, som är född 1923, att i enlighet med de föreskrifter, som av arbetsmarknadskommissionen utfärdas, antaga och utföra arbete i skogsbruk eller torvhantering ävensom arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av inom skogsbruk eller torvhantering sysselsatta. Arbetsmarknadskommissionen utfärdade tillämpningsföreskrifter, avseende tjänstepliktigas sysselsättande inom skogsbruket med avverkning av skog (huggning). Enligt dessa föreskrifter skall tjänstepliktig fullgöra arbete, som med beräkning efter priser enligt vissa normerande avtal ger en inkomst av 550 kronor vid arbete i Götaland eller Svealand undantaget Dalarna samt 600 kronor vid arbete i Dalarna eller Norrland. (Den för uttagning erforderliga registreringen av de tjänstepliktiga skall verkställas i samband med inskrivningen till värnpliktstjänstgöring.)

För att emellertid redan under den egentliga avverkningssäsongen (vintern) kunna utnyttja här ifrågakarande arbetskraft föreskrev kommissionen, att tjänsteplikten även finge fullgöras frivilligt i förväg, varvid prestationsskyldig-

heten minskades med cirka 25 procent. Avverkningsarbete skulle utföras motsvarande en arbetsinkomst av inom det sydligare området minst 400 kronor och inom det norra minst 450 kronor. Tjänstepliktig medgavs rätt att själv träffa avtal om arbete med arbetsgivare, som ålagts produktionsplikt av ved.

För att komma ifråga till fullgörande av tjänsteplikt i förväg skulle vederbörande ha insänt anmälan till länsarbetsnämnd senast den 31 december 1942. Vid anmälningstidens utgång hade sådan anmälan inkommit från 20,006 frivilligt tjänstepliktiga, varav 11,885 själva skaffat sig arbete och 8,121 önskade anvisas sådant genom arbetsförmedlingens försorg.

Vissa särskilda förmåner utgå till de tjänstepliktiga, som utföra skogsarbete.

Sälunda erhåller den, som är *ovan*, ett bidrag av 2 kronor om dagen under högst 120 dagar; vid fullgörande i förväg av tjänsteplikten dock under högst 90 dagar. Den, som har försörjningsplikt och under skogsarbetet ej kan nyttja sin egen bostad, kan erhålla familjetillägg för hustru och moder enligt samma grunder, som tillämpas för andra vid skogsarbete ovana (se prop. 1942: 344, sid. 17). För annan familjemedlem kan efter behovsprövning bidrag utgå med respektive kronor 0: 60, 0: 80 och 1: 00 per dag. Bostadsbidrag kan efter behovsprövning beviljas den, som åtnjuter familjetillägg, med respektive kronor 0: 75, 1: 00 och 1: 25 per dag enligt den ortsgruppering, som återfinnes i socialstyrelsens kungörelse den 28 juni 1937 (Sv. förf.-saml. nr 714) angående indelning i ortsgrupper jämlikt lagen om folkpensionering. Vidare erhållas som lån klädesutrustning och arbetsredskap, varjämte för dem, som genom arbetsförmedlingens försorg placerats i särskilda förläggningar, kommissionen bekostar instruktör och bidrager till kockans avlönning. Den som själv håller sig med klädesutrustning, erhåller, sedan arbetet fullgjorts, ett bidrag av 60 kronor. Den som själv bekostar skodon, underkläder och strumpor, erhåller efter arbetets fullgörande ett bidrag av 35 kronor. Ersättning för resor utgår efter bestämmelserna i tjänstepliktslagen.

Vid skogsarbete *van* arbetare, som anmäler sig till tjänsteplikt, erhåller endast rese- och beklädnadsbidrag samt arbetsredskap.

Från tjänsteplikt har undantagits den, som sedvanligen utför skogsarbete, om han styrker sig ha under tiden 24 november 1942—30 april 1943 utfört arbete i minst sjuttiofem arbetsdagar. Till dem, som kunna undantagas, ha hänförs huggare och körare samt vidare milkolare, apterare och tummare.

Den, som frivilligt i förväg fullgör sin tjänsteplikt men ej hinner slutföra sin arbetsprestation till den 1 juli 1943, åligger att utföra den större arbetsprestationen.

I efterföljande sammanställning lämnas uppgift om genomsnittliga bidrag per dagsverke och lm^3 samt övriga kostnader per lm^3 i samband med sysselsättandet av ovan arbetskraft i skogsbruket. Uppgiften »Övriga kostnader» i tabellen har framräknats ur kommissionens verkliga kostnader för instruktörer, kockor, verktygsanskaffning, klädesutrustning, resebidrag samt skälig avskrivning på anskaffade baracker. Dessa kostnader ha sedan fördelats på ett beräknat antal lm^3 ved, avverkade av såväl riksarbetare som övrig ovan

	Arbetslösa				Riksarbetare				Skillnad i kostnad per lm ³
	Bidrag per dag	Bidrag per dags- verke	Per lm ³		Bidrag per dag	Bidrag per dags- verke	Per lm ³		
			Övriga kost- nader	S:a kost- nader			Övriga kost- nader	S:a kost- nader	
Familjeförsörjare 60 % (hustru + 2 barn).	4: 85	5: 66	1: 65	4: 48	6: 85	7: 99	1: 45	4: 65	0: 17
Ej familjeförsör- jare 40 %.	1: 50	1: 75	1: 65	2: 52	3: 50	4: 08	1: 45	3: 08	0: 56
Medeltal	—	—	1: 65	3: 70	—	—	1: 45	4: 02	0: 32
Genomsnittlig ackordaförtjänst				kronor per dagsverke	Genomsnittliga kostnader för tjänstepliktiga 43:or				kronor per lm ³
Arbetslösa (approx.)				6: —	A. Frivilliga tjänstepliktiga				3: 75
Riksarbetare				7: 51	B. Tvångsuttagna				4: 94

arbetskraft. Familjeförsörjarnas antal utgör 60 procent av hela antalet ovana skogsarbetare med en medelfamilj, bestående av hustru och två barn. Övriga 40 procent utgöras av personer utan försörjningsplikt.

Som synes av tabellen äro kostnaderna per lm^3 lägst för arbetslösa, frivilligt uttagna tjänstepliktiga och riksarbetare med förhållandevis liten skillnad mellan dessa tre kategorier. Att kostnaden för de tvångsuttagna tjänstepliktiga beräknas bli väsentligt större än för de frivilliga beror därpå, att de förra i väsentligt mindre utsträckning än de senare ordna sin förläggning själva.

För belysande av skogsbrukets arbetskraftsproblem anordnades i Stockholm den 30 oktober 1942 av bränslekommissionen i samråd med arbetsmarknadskommissionen en konferens med större skogsägare och skogsavverkare. Vid konferensen, i vilken ett 80-tal representanter deltog, behandlades särskilt vedavverkningarnas arbetskraftsproblem.

På inbjudan av socialdepartementet voro den 16 och 17 november 1942 omkring 150 representanter för myndigheter, organisationer, skogsägare och skogsarbetare samlade till konferens i Stockholm under ordförandeskap av statsrådet Möller. Vid denna konferens behandlades frågor om förlängning av den ordinarie skogsarbetarkårens arbetssäsong samt arbetskraftsbesparing genom rationaliseringsåtgärder i skogarna.

Den 20 november 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt arbetsmarknadskommissionen och bränslekommissionen att skyndsamt verkställa undersökning beträffande möjligheten att intensifiera skogsarbetet genom utsträckning av den vana skogsarbetarkårens arbetssäsong eller utökning annorledes av dess arbetsinsatser. Uppdraget hann ej slutföras under året.

Torvindustrin.

Den för år 1942 kalkylerade produktionen av fräs- och maskintorv uppgick till omkring 1 miljon ton, vilken produktion dock i verkligheten ej uppnåddes till mer än cirka 75 procent. Bränslekommissionen hade beräknat ett arbets-

kraftsbehov för månaderna maj—juli 1942 av 17,800 personer, för augusti 8,800 och för september 4,300.

För att kunna följa torvindustrins arbetsmarknad företogs inventeringar av den vid torvindustriföretag sysselsatta arbetskraften från och med mars till och med juni 1942. Uppgifterna till dessa inventeringar framgå av följande sammanställning.

	April	Maj	Juni
Antal företag.....	360	409	397
Antal sysselsatta arbetare..	5,043	11,746	14,716
Ytterligare arbeidskraftsbehov	9,619	4,159	2,030
därav arbetskraft som före- tagare ej själva kunde an- skaffa	2,749	1,852	1,500
Bostäder saknades för.....	1,642	936	637

För att rekryteringen av arbetskraft i görligaste mån skulle ske utan att inkräkta på arbeidskraftsförsörjningen vid jordbruket infördes genom kungörelse den 29 maj 1942 (nr 267) *arbetsförmedlingstvång* för torvhanteringen m. m. Detta innebar att företag, som till avsalu eller för industriell drift bedrev upptagning av torv eller tillverkning av bränntorv, icke tilläts anställa arbetstagare annat än genom den offentliga arbetsförmedlingen eller med dess medgivande. Särskilda tillämpningsföreskrifter härom utfärdades av arbetsmarknadskommissionen.

Genom den offentliga arbetsförmedlingen anvisades till torvindustriföretagen arbetskraft enligt denna sammanställning.

	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Lediga platser.....	345	1,722	2,868	3,651	2,233	610	290
Tillsatta »	72	940	1,922	2,724	1,603	445	179

Torvföretagen tillfördes i viss utsträckning arbetskraft från städer och industrisamhällen. Dessutom anordnades i ett par fall arbetsläger för ungdom, vilken sysselsattes med enklare torvarbeten, såsom vändning och kupning. Det relativt svaga resultatet av 1942 års torvkampanj kan ej tillskrivas enbart brist på arbetskraft utan — och kanske i främsta rummet — dålig väderlek samt i någon mån mindre väl ordnade arbets- och avtalsförhållanden på en del arbetsplatser.

Verkstadsindustrin.

Den av kommissionen i maj 1940 igångsatta omskolningsverksamheten i form av *beredskapskurser för verkstadsindustrin* pågick under år 1942. Kursernas antal, som vid utgången av år 1941 uppgick till 85, ökades under 1942 till 87. Vid utgången av år 1942 utgjorde dock antalet kurser 50, därav 36 för mekaniker, 4 för finmekaniker, 1 för elektromekaniker, 1 för smeder, 5 för svetsare, 2 för optiker och 1 för el. lindare. Under året har dessutom varit anordnad en kurs för centralinstrumentreparatörer.

Tab. 7. Beredskapskurser för verkstadsindustrin.

Kursort	Kurs- an- ord- nare 1	Antal elever från verksam- hetens början				Den 31/12 1942 pågående kurser för							
		in- skrivna	ut- skrivna	avgång före av- slutad kurs 2	kvar- varande 31/12 1942	meka- niker	fin- meka- niker	elektro- meka- niker	sme- der	svet- sare	opti- ker	el. lindare	summa
Arvika 3	AK	79	70	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dals Långed	AK	44	38	—	6	1	—	—	—	—	—	—	1
Eda	AK	53	45	3	5	1	—	—	—	—	—	—	1
Eskilstuna	LY	115	81	22	12	1	—	—	—	—	—	—	1
Göteborg	LY	18	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborg	AK	965	678	215	72	4	—	—	—	1	—	—	5
Halmstad	LY	147	107	25	15	1	—	—	—	—	—	—	1
Hyltebruk 3	LY	85	80	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Härnösand	AK	153	131	2	20	1	—	—	—	—	—	1	2
Jönköping	AK	164	124	23	17	1	—	—	—	1	—	—	2
Köja 3	V	41	36	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lilla Edet	V	67	58	2	7	1	—	—	—	—	—	—	1
Lysekil	V	138	108	20	10	1	—	—	—	—	—	—	1
Malmberget 3	LY	38	34	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö	LY	107	100	1	6	1	—	—	—	—	—	—	1
Mariestad	LY	142	111	6	25	2	—	—	—	—	—	—	2
Mölnådal	V	266	178	74	14	1	—	1	—	—	—	—	2
Norrköping	LY	131	100	18	13	1	—	—	—	—	—	—	1
Piteå	V	170	134	21	15	1	—	—	—	—	—	—	1
Robertsfors 3	AK	53	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandö 3	V	73	57	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholm	LY	1,604	902	606	96	2	4	—	—	—	2	—	8
Stockholm	AK	1,858	1,019	744	95	5	—	—	1	2	—	—	8
Sundsvall	V	225	190	21	14	1	—	—	—	—	—	—	1
Södertälje 3	LY	52	37	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tidaholm 3	LY	35	22	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trollhättan	LY	109	31	73	5	1	—	—	—	—	—	—	1
Uddevalla	V	375	254	104	17	3	—	—	—	—	—	—	3
Uppsala	LY	395	317	47	31	2	—	—	—	1	—	—	3
Vänersborg	LY	249	192	32	25	2	—	—	—	—	—	—	2
Växjö	AK	183	169	—	14	1	—	—	—	—	—	—	1
Älvsbacka	V	82	52	18	12	1	—	—	—	—	—	—	1
Örebro 3	LY	126	115	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund 3	LY	71	65	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa		8,413	5,703	2,164	546	36	4	1	1	5	2	1	50

¹ AK arbetslöshetskommitté, LY kommunal anstalt för yrkesundervisning, V verkstadsskola för arbetslös ungdom resp. central verkstadsskola.

² Elever, som avbrutit utbildningen på grund av erhållit arbete, sjukdom eller annan anledning.

³ Kursen avslutad före 31/12 1942.

Kurserna för svetsare omfattade 8 veckor och övriga kurser 6 månader. I tre avdelningar för finmekaniker i Stockholm utbildades kvinnliga elever.

Intill utgången av år 1942 ha inalles 8,413 elever varit inskrivna i dessa kurser. Av dessa voro 546 kvar som elever den 31 december, medan omkring 5,703 utskrivits efter genomgången kurs. De återstående 2,164 ha avbrutit utbildningen, i de flesta fall därför att de erhållit arbete i öppna marknaden;

endast i ett mindre antal fall ha elever nödgats avbryta kursen på grund av sjukdom eller annan anledning.

Av de 5,703 utskrivna eleverna ha 1,312 utbildats till svarvare, 235 till fräsare, 118 till hyvlare, 37 till slipare, 249 till finmekaniker, 71 till elektromekaniker, 26 till verktygsskötare, 1,284 till bänkarbetare (filare), 5 till arborrare, 11 till borrarare, 15 till centralinstrumentreparatörer, 211 till smeder och 2,129 till svetsare.

Av de elever, som genomgått beredskapskurserna för verkstadsindustrin, torde samtliga ha absorberats inom näringslivet, de flesta i det yrke för vilket de omskolats.

Tillgången på för omskolning till verkstadsarbetare lämpliga arbetslösa minskades under 1942, varför kommissionen tills vidare omlade en del av beredskapskurserna för verkstadsindustrin till beredskapskurser för utbildning av kvinnliga elever, närmast med tanke på industrins behov av reservarbetskraft.

Kommissionen igångsatte sålunda på skilda platser i landet beredskapskurser för utbildning av *kvinnlig industriell reservarbetskraft*. I dessa kurser intogos kvinnor, vilka voro villiga att, då så behövdes, rycka in som reserver.

Kursverksamheten inriktades sålunda på att täcka det behov, som uppstår vid mobilisering eller då det eljest kan bli nödvändigt att taga manlig arbetskraft från industrin i anspråk för andra arbetsuppgifter. Antalet dylika kurser under året, inräknat de vid årets slut pågående, var 20, därav 13 för mekaniker, 6 för gassvetsare och 1 för bågsvetsare. Kurserna för mekaniker omfattade 3 månader och kurserna för svetsare 8 veckor.

Intill utgången av år 1942 voro 377 elever inskrivna, av vilka 211 voro kvar vid årets utgång och 135 utskrivits efter genomgången kurs. Av de utskrivna 135 eleverna utbildades 38 till mekaniker och 97 till gassvetsare.

Denna kursverksamhet hade, som förut nämnts, till ändamål att utbilda reserver, men bristen på manlig arbetskraft har gjort, att flera av dessa elever redan sökt och erhållit arbete inom industrin.

Då dessa kurser omfatta endast 3 månader, medan de tidigare omnämnda beredskapskurserna pågå 6 månader, kan icke samma resultat nås med utbildningen, som dock visat sig tillräcklig för sitt ändamål.

För beredskapskurserna har av kommissionen under år 1942 utanordnats ett belopp av 1,927,592 kronor. Uppgifter om antalet kurser samt elevernas fördelning på de olika kurserna lämnas beträffande beredskapskurserna för verkstadsindustrin i *tab. 7* och beträffande beredskapskurser för kvinnlig industriell reservarbetskraft i efterföljande sammanställning.

Deltagare i beredskapskurs, som är i behov av ekonomisk hjälp under utbildningstiden, kan erhålla sådan genom arbetslöshetskommitté. Till deltagare i kurs utom hemorten utgår inackorderingsbidrag, vartill statsbidrag kan erhållas med 75 procent, dock högst 60 kronor per månad. Om försörjningsplikt föreligger, kan dessutom kontantunderstöd (dagunderstöd och i vissa fall hyreshjälp) medgivas den hemmavarande familjen. Till deltagare i kurs, som

Kursort	Kurs-anord-nare ¹	Antal elever från verksam-hetens början				Den ³¹ / ₁₂ 1942 pågående kurser för			
		in-skrivna	ut-skrivna	avgång före av-slutad kurs ²	kvar-varande ³¹ / ₁₂ 1942	meka-niker	gas-svet-sare	båg-svet-sare	summa
Brastad ⁴	AK	31	28	3	—	—	—	—	—
Dals Långed	AK	2	—	—	2	1	—	—	^s 1
Göteborg	AK	136	36	15	85	4	1	1	6
Hunnebostrand	AK	22	12	—	10	—	1	—	1
Härnösand	AK	10	—	—	10	—	1	—	1
Malmö	LY	5	—	—	5	1	—	—	^s 1
Norrköping	LY	27	21	—	6	—	1	—	1
Stockholm	LY	99	34	11	54	4	1	—	5
Trollhättan	LY	12	—	—	12	1	—	—	^s 1
Uppsala	LY	6	4	—	2	1	—	—	1
Örebro	LY	27	—	2	25	1	1	—	2
		377	135	31	211	13	6	1	20

¹ Se anm. 1 till tab. 7.

² Se anm. 2 till tab. 7.

³ Samundervisning med beredskapskurser för verkstadsindustrin.

⁴ Kursen avslutad före ³¹/₁₂ 1942.

är anordnad i hemorten, utgår kontantunderstöd. Samtliga kursdeltagare åtnjuta utan behovsprövning timpenning, varierande efter ålder och dyrort från 20 öre till 45 öre per timma.

Till deltagare i beredskapskurs för kvinnlig industriell reservarbetskraft utgår — förutom timpenning — *antingen arbetslöshetshjälp* enligt förutnämnda grunder *eller* till deltagare i kurs, som är anordnad i hemorten, *dagarvode*, varierande efter dyrort från kronor 2 till 2:40, och till deltagare i kurs utom hemorten *inackorderingsbidrag*, likaledes varierande efter dyrort, från 65 kronor till 80 kronor per månad. Dagarvode och inackorderingsbidrag kunna icke uppbäras samtidigt, och dagarvode utgår icke heller för det fall, att kontantunderstöd utgår.

C. Reglering av byggnads- och anläggningsverksamheten.

Genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 18 april 1941 (nr 220) angående ny-anställning av arbetskraft för användning vid arbeten, som bedrivs för statens räkning eller med bidrag av statsmedel, avsågs att de statliga myndigheterna — i första hand arbetsmarknadskommissionen — skulle erhålla bättre kännedom än före kungörelsens tillkomst angående den omfattning, vari statliga och större statsunderstödda byggnads- och anläggningsföretag bedrevs, samt kunna påverka sysselsättningen av arbetskraft vid dessa företag. Den avsedda effekten av detta system uppnåddes emellertid icke helt, vilket berodde dels på underlåtenhet i en mängd fall att fullgöra föreskriven anmälningsskyldighet, dels ock på bristande effektivitet i reglerna om skyldighet att efterkomma anvisningar om arbetsstyrkans storlek och sammansättning.

Då under år 1942 bristen på kvalificerad arbetskraft allt mer gjorde sig

gällande och samtidigt tillgången på byggnadsmateriel minskades, hemställde kommissionen i en V. P. M. till statsrådet och chefen för socialdepartementet den 16 april 1942, att åtgärder måtte vidtagas för vinnande av en mera effektiv reglering av den statliga och statsunderstödda byggnads- och anläggningsverksamheten. Under behandlingen av denna promemoria och i anslutning till uttalanden däri befanns emellertid önskvärt att genom särskilda åtgärder reglera användandet av arbetskraft icke blott i de fall, då det gällde allmänna arbeten, utan jämväl i fråga om enskild byggnads- och anläggningsverksamhet. Vid de överläggningar, som fördes i detta sammanhang, ansågs det ur flera synpunkter vara mest effektivt att reglera byggnads- och anläggningsverksamheten genom införandet av en lagstiftning om tillstånd av offentlig myndighet såsom villkor för rätt att utföra byggnads- och anläggningsarbete. Med hänsyn bland annat till riksdagsarbetets nära förestående avslutning framlades dock intet förslag om sådan tillståndslagstiftning. I stället utfärdade Kungl. Maj:t den 19 juni 1942 en kungörelse om *arbetsförmedlingstvång* för byggnadsverksamhet m. m. (nr 563), vilken trädde i kraft den 8 juli. En liknande anordning hade tidigare införts, under det utredning om den större regleringens genomförande pågick, nämligen arbetsförmedlingstvång för torvhantering m. m. (se sid. 30).

Den genom kungörelsen om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. införda regleringen av byggnadsverksamheten baserades på tjänstepliktslagens 3 kap. och innefattade tvång för arbetsgivare att anlita den offentliga arbetsförmedlingen vid nyanställning av arbetskraft för utförande av byggnadsarbete ävensom bestämmelser om företrädesrätt vid konkurrens om arbetskraft mellan olika arbetsgivare för vissa arbetsområden (skogs- och jordbruk) samt för sådana byggnadsarbeten som — antingen gruppvis efter arbetsobjektets ändamål eller individuellt efter särskild prövning av arbetets angelägenhet — förklarades företrädesberättigade.

I fråga om de grupper av arbeten, för vilka generell företrädesförklaring lämnats, har angelägenheten av arbetenas utförande under rådande förhållanden ansetts så stor, att individuell prövning beträffande de enskilda företagen endast skulle ha medfört onödig tidsutdräkt. Sådana generella företrädesförklaringar lämnades för

- 1) anordnande av skyddsrum;
- 2) uppförande av byggnad, vartill statens byggnadslånebyrå beviljat bostadsanskaffningslån, tertiärlån eller tillägglån;
- 3) byggnadsarbete, till vilket den statliga egnahemsorganisationen beviljat jordbrukslån, bostadslån, arbetarsmåbrukslån, förbättringsbidrag, nybyggnadslån, förbättringslån eller lantarbetarbostadslån;
- 4) uppförande av pensionärshem, epidemisjukhus, hem för kroniskt sjuka och vårdhem för lättskötta sinnessjuka, där Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag till arbetet;
- 5) utförande av gödselvårdsanläggning och siloanläggning för beredande av ensilagefoder;

6) uppförande av uppsamlings- eller centrallagerhus för frukt, potatis eller köksväxter och anläggning för artificiell torkning av vallskördar, där Kungl. Maj:t beviljat lån eller bidrag till arbetet;

7) anläggande av lin- eller hampberedningsanstalt, vartill lantbruksstyrelsen beviljat lån eller bidrag;

8) utförande av företag, vartill beviljats bidrag ur anslaget till främjande av landsbygdens elektrifiering;

9) utförande av statliga oljelagringsanläggningar;

10) sådana av vattenfallsstyrelsen eller för dess räkning bedrivna arbeten, som avse utbyggnad av kraftstationer ävensom vattenregleringar och distributionsanläggningar med undantag av *dels* husbyggnader för bostäder, föråd, garage och dylikt vid i drift varande kraftstationer och anläggningar för vattenreglering, *dels* husbyggnader av nämnda slag i anslutning till distributionsanläggningar;

11) av domänstyrelsen eller för dess räkning bedrivna arbeten av följande slag, nämligen:

a) anläggande av väg, erforderlig för framforsling av brännved, som redan är huggen eller är avsedd att huggas under innevarande produktionsår,

b) uppförande av förläggning för arbetare vid avverkningar, huvudsakligen avseende vedhuggning,

c) uppförande av erforderlig ersättningsbyggnad efter brand samt verkställande av arbete, vars underlåtande skulle äventyra byggnads bestånd,

d) ombyggnad eller reparation av husbyggnad, som i befintligt skick finnes uppenbarligen icke kunna vintertid användas till bostad åt människor eller som husdjursstall;

allt under förutsättning, att totalkostnaden för arbetet beräknas icke överstiga 10,000 kronor;

12) av järnvägsstyrelsen eller för dess räkning bedrivna arbeten, som stå i omedelbart samband med eller eljest äro direkt påkallade av nu pågående eller redan genomförda banelektrifieringar;

13) utförande av vägbyggnader, vartill efter den 30 juni 1942 beviljats bidrag ur anslaget till vissa väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo;

14) uppförande av sådana brandtorn jämte tillhörande vaktkojor och telefonanläggningar, som ingå i den av Kungl. Maj:t den 19 juni 1942 fastställda riksplanen för skogsbrandbevakningen eller genom Kungl. Maj:ts beslut komma att infogas i sagda plan.

Generell företrädesförklaring lämnades även för arbeten, som pågingo vid regleringens ikraftträdande den 8 juli 1942 och som avsågo:

15) uppförande av byggnad eller anläggning för försvarsväsendets räkning;

16) vägarbete, vartill bidrag beviljats ur anslaget till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar.

För övriga arbeten har prövning i varje särskilt fall skett efter ansökan, som skolat insändas i fråga om statliga arbeten i hela riket samt kommunala och enskilda arbeten i Stockholm direkt till arbetsmarknadskommissionen och

i fråga om övriga arbeten till länsarbetsnämnden i respektive län för vidarebefordran till kommissionen med yttrande av nämnden.

Avgörandet av frågan om företrädesrätt fördelades mellan Kungl. Maj:t och arbetsmarknadskommissionen på sådant sätt, att Kungl. Maj:t förbehöll sig avgörandet i ärenden angående:

- a) arbete å staten tillhörig byggnad eller anläggning;
- b) arbete, vars kostnader avsetts skola täckas med lån, som kommun med Kungl. Maj:ts tillstånd upptager eller för vilket kommun med sådant tillstånd ingår borgen; samt
- c) arbete, för vars utförande ansökan hos Kungl. Maj:t om bidrag eller lån gjorts eller är avsedd att göras.

Ät arbetsmarknadskommissionen uppdrogs att avgöra övriga ärenden om företrädesrätt, med rätt för kommissionen att underställa ärende Kungl. Maj:ts prövning, därest den funne beslut om företrädesrätt för visst arbete med hänsyn till arbetets omfattning eller andra särskilda omständigheter böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Samtliga avgöranden om arbeten, för vilka totalkostnaden beräknats överstiga 500,000 kronor, ha med stöd av sistnämnda bestämmelse av kommissionen underställts Kungl. Maj:ts prövning. Så har även skett i fråga om en del smärre arbeten.

För beredning av de ärenden, vilkas avgörande förbehållits Kungl. Maj:t eller av kommissionen underställts Kungl. Maj:ts prövning, tillskapades genom beslut av Kungl. Maj:t den 19 juni 1942 ett särskilt organ inom Kungl. Maj:ts kansli, benämnt statens byggnadsberedning, med ett statsråd som ordförande och representanter för olika statliga organ, däribland arbetsmarknadskommissionen, som ledamöter.

I anslutning till kungörelsen om arbetsförmedlingstvång meddelade kommissionen under andra halvåret 1942 (kommissionens cirkulär Lan nr 16, 28, 55, 66 och 68) tillämpningsbestämmelser innefattande dels generella föreskrifter om undantag från arbetsförmedlingstvånget och om företrädesbestämmelsernas tillämplighet, dels ock anvisningar till länsarbetsnämnderna och till lokala arbetsförmedlingsorgan om deras befogenheter och åligganden i samband med arbetsförmedlingstvånget.

Generella undantag från arbetsförmedlingstvånget skulle gälla i fråga om arbetstagare över 70 år, nära anhörig till arbetsgivare samt sådana arbetare, som måste anställas för utförande under högst en vecka av brådskande arbeten, oundgängligen erforderliga för förhindrande eller avhjälpande av skador och som icke kunna uppskjutas tills medgivande hinner inhämtas. Dessa undantag äro byggda på bestämmelser i lagen om tjänsteplikt. Vidare föreskrevs, att arbetstagare finge utan arbetsförmedlingens medverkan nyanställas, såvida arbetsgivarens hela i byggnads- och anläggningsarbete använda arbetsstyrka därigenom icke komme att överstiga 3 man. Detta undantag, som även täckte det i tjänstepliktslagen stadgade undantaget för arbeten av tillfällig natur, avsåg i första hand att hålla antalet ansökningar om företrädes-

rätt inom rimliga gränser och ansågs oundgängligt, trots att därigenom disposition av arbetskraft i byggnadsverksamhet i icke obetydlig omfattning undandrogs regleringen.

Av praktiska skäl kunde hänsyn icke tagas till varje behov av arbetskraft inom de arbetsområden, som principiellt äga företräde, huru ringa behovet än är och på vilken ort det än föreligger. Det föreskrevs fördenskull, att företrädesbestämmelserna skulle tillämpas inom ett län, endast om någondera av följande förutsättningar vore för handen:

1) om inom länet funnes anmält något avsevärt behov av arbetskraft inom jordbruk, skogsbruk eller företrädesberättigat byggnads- eller anläggningsarbete, vilket icke kunnat fyllas;

2) om i den senast av arbetsmarknadskommissionen utsända riksvakanslistan (innehållande uppgifter å lediga platser, vilka beräknats icke kunna besättas av förmedlingarna med arbetssökande från visst distrikt) funnes upptagna platser inom jordbruk, skogsbruk eller företrädesberättigade byggnads- eller anläggningsarbeten under särskild rubrik, som angav, att respektive arbeten vore företrädesberättigade bland annat inom ifrågavarande län.

Om vid något tillfälle skulle befinnas, att platssökande arbetare icke behövdes för fyllande av lediga platser inom företrädesberättigade områden och vid företrädesberättigade arbeten, skulle sålunda anvisning även till icke företrädesberättigade arbeten ske; arbetsförmedlingstvånget skulle dock gälla även i dessa fall.

I fråga om arbetstagare över 50 år, vilka icke brukat arbeta i jordbruk eller skogsbruk, föreskrevs särskilt, att de finge anvisas till icke företrädesberättigade byggnads- eller anläggningsarbeten i de fall, då behov av deras anställning i företrädesberättigade byggnads- eller anläggningsarbeten inom respektive läns område icke påfordrades. Det ansågs, att dessa äldre arbetare, vilka i regel mindre väl lämpa sig för skogs- eller jordbruksarbete, borde beredas möjlighet att utföra arbete inom det egna yrket. I samma syfte och även med hänsyn till angelägenheten av att tillföra skogs- och jordbruk yngre arbetskraft i största möjliga utsträckning föreskrevs vidare, att företrädesrätten för byggnads- och anläggningsarbeten i första hand skulle avse arbetskraft över 50 år och att yngre arbetare i regel icke finge anställas vid sådana företag i större utsträckning än att minst en tredjedel av arbetsstyrkan komme att utgöras av arbetstagare över 50 år.

Arbetsförmedlingsorganen och kommissionen fingo till en början ofta taga ställning till frågan, huruvida en arbetstagare inom byggnads- och anläggningsbranschen innehaft sin anställning hos arbetsgivaren sedan tiden före arbetsförmedlingstvångets ikraftträdande, i vilket fall anställningen icke berördes av arbetsförmedlingstvånget. Det visade sig därvid ofta mycket svårt att fastslå, om en sådan anställning förelåg eller om sysselsättningen hos samme arbetsgivare efter regleringens ikraftträdande rätteligen borde anses som nyanställning och följaktligen falla under bestämmelserna om arbetsförmedlingstvång och företrädesrätt. I synnerhet i fråga om arbetstagare,

vilka en längre följd av år regelbundet arbetat hos samma arbetsgivare, var såväl bland arbetsgivare som arbetstagare den uppfattningen vanlig, att dessa arbetare knutits till arbetsgivaren på sådant sätt, att fortlöpande anställning eller i varje fall ett därmed jämförligt förhållande förelåg. Med hänsyn härtill föreskrev kommissionen den 31 augusti 1942 (cirkulär nr K 4/42) att arbetstagare, som minst sex månader under vart och ett av åren 1938—1941 utfört arbete för samme arbetsgivare inom byggnads- och anläggningsbranschen, finge av denne arbetsgivare beredas sysselsättning utan särskilt tillstånd eller annan medverkan av arbetsförmedlingen, försåvitt arbetstagaren under år 1942 före den 8 juli arbetat hos ifrågavarande arbetsgivare minst en månad samt arbetstagaren funnes upptagen å en till kommissionen eller länsarbetsnämnd enligt särskilda föreskrifter ingiven förteckning.

Då fortlöpande statistik rörande antalet inom byggnads- och anläggningsarbete sysselsatta arbetare saknas, företog kommissionen med stöd av 7 § i kungörelsen om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. en *inventering* av sagda arbetskraft. Enligt kommissionens kungörelse om inventeringen (Sv. förf.-saml. 1942: 581) skulle uppgifter lämnas angående storleken och sammansättningen av arbetsstyrkan den 15 juli 1942 vid då pågående byggnadsarbeten ävensom angående härutinnan beräknade förändringar intill den 1 oktober 1942. Uppgifter skulle lämnas beträffande alla byggnads- och anläggningsarbeten, vid vilka mer än två arbetare sysselsattes, oavsett om arbetet avsåg nybyggnad, om- eller tillbyggnad, reparation eller underhållsarbete. Uppgiftsskyldig var den, för vilkens räkning arbetet utfördes (byggherren). Uppgifter beträffande statliga arbeten skulle lämnas av den myndighet, som hade att tillse att arbetet utfördes. Uppgifterna skulle avgivas å av kommissionen fastställt formulär (SAK nr C 47, 1942), vilket tillhandahölls av länsarbetsnämnderna och de lokala arbetsförmedlingsorganen samt kristidsnämnderna, och insändas senast den 18 juli 1942 till länsarbetsnämnden i det län, vari arbetet bedrevs — i Stockholms stad till arbetsnämnden. Underlåtenhet att avgiva de föreskrivna uppgifterna kunde medföra straffpåföljd enligt 44 § lagen om tjänsteplikt.

Till inventeringen inkommo 6,085 uppgifter. Enligt anvisningarna skulle endast ett arbetsföretag redovisas på samma blankett. Vid redovisningen hade dock i ett flertal fall olika arbetsföretag sammanförts, varför det icke var möjligt att lämna tillförlitliga uppgifter om arbetsföretagens antal, vilket var betydligt större än det nyss nämnda.

Hela antalet sysselsatta arbetare vid byggnads- och anläggningsarbeten den 15 juli 1942 uppgick — förutom vid statliga och statskommunala beredskaps- och reservarbeten sysselsatta 5,334 man — till 137,627. Den beräknade sysselsättningen vid dessa arbetsföretag uppgick den 1 augusti 1942 till 149,148, den 1 september till 146,641 och den 1 oktober till 122,282 arbetare. Bortsett från militära husbyggnadsarbeten sysselsattes vid husbyggnadsarbeten den 15 juli 71,437 arbetare, eller 51.9 procent av samtliga vid byggnads- och anläggningsarbeten sysselsatta. Av vid övriga arbetsföretag sysselsatta redovisades 16.3

procent vid järnvägs- och spårvägsarbeten samt telegrafverkets linjearbeten, 12.1 procent vid väg- och gatuarbeten, 7.7 procent vid militära arbeten, 6.5 procent vid kraftverksbyggnader och kraftledningsarbeten samt 5.5 procent vid andra arbeten. Fördelningen av antalet sysselsatta arbetare den 15 juli på olika yrkesgrupper utvisade, att 58.7 procent voro grovarbetare och 41.3 procent specialarbetare av olika slag. Fördelningen av arbetarantalet den 15 juli på olika byggherrar gav vid handen, att 30.6 procent sysselsattes vid företag, som utfördes för statens räkning, 20.8 procent vid kommunala företag samt 49.2 procent vid enskilda företag.

En jämförelse mellan inventeringsresultaten och antalet icke arbetslösa fackförbundsmedlemmar visade god överensstämmelse för murare och träarbetare men mindre god för målare; det senare beroende på att målarna i stor utsträckning voro sysselsatta vid arbetsföretag med mindre än tre arbetare. En utförligare redogörelse för inventeringsresultaten är införd i »Arbetsmarknadens» julihäfte (Soc. medd. 1942, nr 8).

Till kommissionen inkommo under tiden från kungörelsens ikraftträdande den 8 juli 1942 till årets slut sammanlagt 3,696 *ansökningar om företrädesrätt* för olika företag. Av dessa ansökningar överlämnades 1,275 till byggnadsberedningen för avgörande av Kungl. Maj:t; 2,390 ansökningar avgjordes av kommissionen, som därvid före ärendenas avgörande i regel inhämtade yttrande från andra statliga myndigheter (oftast industrikommissionen och statens byggnadslånebyrå). Resterande 31 ansökningar återkallades.

På olika vägar har kommissionen sökt sprida kännedom om arbetsförmedlingstvånget och därmed förbundna bestämmelser. At länsarbetsnämnderna har uppdragits att utöva kontroll över arbetsförmedlingstvångets efterlevnad, och i samma syfte ha tillsatts en del direkt hos kommissionen anställda kontrollanter. I ett mindre antal fall ha förseelser mot föreskrifterna i samband med arbetsförmedlingstvånget av länsarbetsnämnderna anmälts till åtal, vilket i regel resulterat i bötesstraff för de för förseelserna ansvariga. I de flesta fall har emellertid anställande av arbetskraft utan arbetsförmedlingens medverkan uppgivits bero på okunnighet om föreskrifterna; då straffpåföljd enligt 44 § tjänstepliktslagen kan ifrågakomma endast för den som med vetenskap om föreskrift i anslutning till arbetsförmedlingstvånget bryter däremot, måste man i dylika fall i allmänhet nöja sig med lämnande av upplysningar och erinra om följderna av eventuell upprepad förseelse.

Arbetsförmedlingstvånget torde endast i ringa grad ha föranlett, att byggnadsarbetare övergått till skogs- eller jordbruksarbete under byggnadssäsongen. Däremot har tvånget i avsevärd mån förhindrat övergång från anställning i skogs- och jordbruk till husbyggnadsarbete. Därjämte har — genom de förut omnämnda åldersbestämmelserna — i den byggnads- och anläggningsverksamhet, som medgivits, i första hand sysselsättning beretts arbetare som fyllt 50 år. Sin största verkan har tvånget emellertid haft därutinnan, att det underlättat angelägna byggnadsföretags tillgodoseende med arbetskraft och försvårat (ehuru ej helt omöjliggjort) nyanställning av arbets-

kraft för sådana byggnadsföretag, vilkas utförande icke befunnits ur det allmännas synpunkter angeläget.

D. Särskilda åtgärder för utnyttjande av värnpliktig arbetskraft under förstärkt försvarsberedskap.

Den värnpliktige kan, för att tillgodose arbetsmarknadens behov, under olika förutsättningar erhålla

a) mobiliseringsuppskov enligt uppskovskungörelsen, vilket innebär att han befrias från inställelse vid mobilisering (under bestämd tid eller tills vidare) ävensom — med vissa undantag — från inställelse under förstärkt försvarsberedskap,

b) anstånd med inställelse viss tid under beredskap,

c) hempermittering för längre eller kortare tid (respektive hemförlovning) från pågående beredskapstjänstgöring.

Mobiliseringsuppskovet grundas som regel på beslut av arbetsmarknads-kommissionen (uppskovsgrupp II) eller, i fråga om vissa tjänstemän, av vederbörande verk eller myndighet (uppskovsgrupp I), men skall för personal med viss militär tjänsteställning eller viss ålder (högst 25 år) underställas Kungl. Maj:t. Anstånd med inställelse till eller hempermittering från beredskaps-tjänstgöring beviljas i vissa fall av truppförbandschef, i regel dock genom beslut i kommandoväg. Beslut kan avse enskilt fall eller för olika kategorier av värnpliktiga generella medgivanden.

Beträffande vissa näringsgrenar med mera säsongbetonad sysselsättning ha generella bestämmelser rörande hemförlovning eller hempermittering under vissa tider av yrkeskunniga värnpliktiga kunnat utverkas. Detta har sålunda varit fallet i fråga om värnpliktiga jordbrukare, personal inom skogsbruket i arbetsledareställning eller med vissa speciella arbetsuppgifter, såsom milkolare m. fl. samt arbetsledare och vissa specialarbetare inom bräntorvindustrin. Vad jordbrukare och personal inom skogsbruket beträffar har därvid det sedan år 1940 tillämpade systemet med uppgiftskort alltjämt kommit till användning. Förberedelsearbetet för här nämnda åtgärder för kollektiva hempermitteringar av värnpliktiga har utförts av arbetsmarknadskommissionen i samråd med överbefälhavaren och livsmedels- respektive bränslekommissionen samt representanter för det berörda näringsintresset.

Tilldelningen av uppgiftskort till värnpliktiga jordbrukare är baserad på uppgifter, som införskaffats från arbetsblocken inom jordbruket, rörande bland annat åkerarealens storlek, tillgången på värnpliktig och icke värnpliktig arbetskraft — även reservarbetskraft — samt arbetskraftens fördelning på olika yrkeskategorier. Med ledning härav har en gradering av hempermitteringsbehovet kunnat ske med beaktande av såväl produktionssynpunkter som tillgången på icke värnpliktig arbetskraft ävensom varje enskild värnpliktigs arbetsuppgift.

Uppgiftskorten för den värnpliktiga skogspersonalen äro med hänsyn till de värnpliktigas speciella arbetsuppgifter indelade i olika grupper.

I dessa grupper ingå icke vanliga skogsarbetare, då registrering för utfärdande av uppgiftskort härvidlag icke ansetts genomförbar.

Vid sidan av uppgiftskorten verkställdes kring årsskiftet 1941/42 tillfällig registrering inom vissa län av värnpliktiga körkarlar, sysselsatta hos skogsägare, som ålagts en mera betydande produktionsplikt. På grundval av denna registrering medgavs under tiden januari—april 1942 hempermittering. Inom de skogrika länen upprättades i mars månad truppförbandsvis förteckningar å inkallade skogsarbetare (såväl körkarlar som huggare), som önskade hempermittering för skogsavverkning. Kollektiv hempermittering under april månad kunde sedermera äga rum. För att möta befarade svårigheter att tillgodose timmerflottningens arbetskraftsbehov verkställdes under våren jämväl tillfällig registrering av värnpliktiga bäckflottare, älvflottare och skiljeställsarbetare. Erforderlig hempermittering kunde äga rum under flottningsarbetets kulmen.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut i maj 1942 bereddes värnpliktig personal ur beredskapsförband möjlighet att på vissa villkor frivilligt utföra vedavverkning i närheten av förbandens förlägningsplatser. Länsarbetsnämnderna tillhandahöllo erforderlig verktygsutrustning samt i vissa fall instruktörer för den ovana personalen.

Arbetsledare och specialarbetare inom brännortvindustrin registrerades våren 1942. Under 1942 genomfördes dels ny registrering inom vissa län av värnpliktiga skogskörare dels ock, inom samtliga län, registrering av män, vilka mera regelbundet åtminstone under vinterhalvåret, bruka vara anställda för skogsavverkningsarbeten av olika slag (som huggare eller körare) eller stubbrytning. (Sistnämnda register är föremål för komplettering.) På grundval av dessa register verkställdes hempermittering under viss tid av torvpersonal och skogskörare.

Inom de sockerbetodlande länen visade det sig nödvändigt att tillförsäkra betodlarna van arbetskraft genom hempermittering från värnpliktstjänstgöring av dylik. Hempermitteringen förbereddes genom registrering hos vederbörande länsarbetsnämnder av värnpliktiga betskötare. Under sensommaren verkställdes registrering av värnpliktiga, som åtagit sig betupptagning eller betkörning. Dessa hempermitterades ävenledes i viss utsträckning under betskörden (se sid. 18 ff.).

Utöver förutnämnda åtgärder, avseende större grupper av värnpliktiga, avgav kommissionen under året yttranden över cirka 26,000 enskilda framställningar om hempermittering från eller anstånd med beredskapstjänstgöring.

E. Planläggning, registrering m. m.

Det tidigare påbörjade arbetet med *planläggning av hjälpåtgärder* vid en eventuell arbetslöshetskris samt den fortgående *allmänna granskningen* av förslag till allmänna arbeten (prop. 1942: 344, sid. 24 f.) har pågått under året i samråd med andra statliga myndigheter. Särskild uppmärksamhet ägnades under höstmånaderna de delar av landet, som väntades bli berörda av ett då planerat allmänt driftsstopp inom sågverks- och pappersmasseindustrierna.

Det kunde nämligen förväntas att vid dylikt driftsavbrott skulle lösgöras ett förhållandevis stort antal arbetare, som med hänsyn till ålder och föregående sysselsättning, familjeförhållanden m. m. icke kunde disponeras för skogsarbete. Driftinskränkningarna fingo emellertid icke den omfattning, som från början beräknats, varför mera omfattande hjälpåtgärder för att bereda sysselsättning åt sagda arbetarkategorier ej behövde vidtagas.

Krigsindustrins mobiliseringsplanering har under 1942 förts vidare. Om industrin vid mobilisering skulle avge all sin värnpliktiga personal till krigsmakten skulle det betyda, att den berövades större delen av sin fullgoda, manliga personal (män i åldrarna 20—47 år), varigenom produktionen skulle lamslås. Det har alltså gällt, att medelst av kommissionen beviljat mobiliseringsuppskov tillförsäkra industrin den kader av kvalificerad personal, som behövs för att icke företagens inre organisation skall sönderbrytas, i vilket fall ingen tilldelning av reservarbetskraft skulle kunna hålla produktionen igång. Mobiliseringsuppskov, som alltså är förutsättningen för att draga nytta av reservarbetskraften, måste dock av militära skäl snävt begränsas till volymer. I själva verket har den totala volymen under de tre sista krigsåren hållits i stort sett konstant och strax under det maximum, som kalkylerats ur militära faktorer. Uppgiften har därför bestått i att genom revisioner av volymen i dess helhet en à två gånger om året, jämte partiella ingrepp dess emellan på förekommen anledning, göra sådana förändringar inom totalvolymen, att i möjligaste mån rätt uppskovsman kommer på rätt plats. Härvidlag måste man givetvis beakta uppkommande förändringar av graden av krigsviktighet hos de olika företagen. Revisionerna ske i nära och kontinuerligt samarbete med industrikommissionen, vars mobiliseringsbyrå för den skull är förlagd till arbetsmarknadskommissionens lokal. Ej mindre viktigt är att kontroll utövas av att uppskovsbehovet är rätt kalkylerat och att uppskovsmännen ha den sysselsättning, som motiverat uppskovet. I sådan avsikt företagas besök av representanter för arbetsmarknads- och industrikommissionerna vid ett 70-tal företag årligen. Besöken avse jämväl, att giva företagen tillfälle att diskutera principiella sidor av uppskovsväsendet och att vidmakthålla ett ömsesidigt förtroende. Den sociala sidan av saken — beredskapsbördans i möjlig grad jämna fördelning — har kommissionen sökt tillgodose dels genom att frigöra uppskovsmännen i omgångar för tre månaders militärtjänstgöring, dels medelst ombyte av uppskovsmän. Samma syfte tjänar den främst av militära (och i viss mån av industriella) skäl tillämpade grundsatsen att koncentrera uppskovsvolymen till de äldre årsklasserna med företräde för mindre vapenföra värnpliktiga.

För att biträda vid industrins mobiliseringsplanering ha arbetsmarknadskommissionen och Svenska arbetsgivareföreningen anställt särskilda konsulenter. I övrigt samarbetar kommissionen vid denna planering med såväl arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer som med industri- och livsmedelskommissionerna m. fl.

Genom avtal med riksförsäkringsanstalten i egenskap av chefsmyndighet för yrkesinspektionen har arbetsmarknadskommissionen inom varje län från

och med senare halvåret 1942 knutit en tjänsteman inom yrkesinspektionen, vanligen en distriktsingenjör, till varje länsarbetsnämnd i egenskap av *industrikonsulent*. Jämsides med verksamheten för yrkesinspektionens räkning, i förekommande fall under tjänstledighet, ha industrikonsulenterna bistått krigsviktiga industriföretag vid mobiliseringsplanering, varvid särskild uppmärksamhet skall ägnas frågan om anskaffande och utbildning av reservarbetskraft och välfärdsanordningar för denna. Från arbetsgivareföreningens sida ha genom personlig kontakt med berörda industriföretag olika *fackkonsulenter* verkat för en rationell mobiliseringsplanering.

Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 augusti 1941 (nr 720) föreskrevs skyldighet för myndighet eller organisation, som handhar planläggning av beredskapsuppgift, att på anmodan av kommissionen fortlöpande lämna uppgifter till *beredskapsregistren* rörande beredskapspliktiga, vilka myndigheten eller organisationen äger taga i anspråk. Frågan om sättet för slitande av tvist i sådant fall, då tvenne organisationer för oförenliga arbetsuppgifter göra anspråk på en och samma person, är fortfarande föremål för 1941 års hemortsförsvarsakkunnigas behandling.

De ur krigssynpunkt viktigaste industriföretagen och vissa för folkförsörjningen betydelsefulla företag liksom även jordbruksblocken ha erhållit rätt att hos länsarbetsnämnd registrera anskaffad reservarbetskraft i ett särskilt *reservarbetskraftsregister*. Dylik reservarbetskraft registreras jämväl i beredskapsregistret.

För speciella ändamål ha även register över grovarbetare, skogsarbetare, skogskörare m. fl. kategorier upprättats.

Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 16 oktober 1942 (nr 819) förordnades om ny *beredskapsmönstring* för år 1943. Förberedelser för denna mönstring, som avsåg förhållandena den 1 januari 1943, vidtogos av kommissionen. Uppgiftsskyldiga voro denna gång män födda något av åren 1878—1928¹ och kvinnor födda något av åren 1883—1928. Infordrade uppgifter berörde sådana personliga förhållanden, som kunde vara av betydelse dels ur arbetsmarknadssynpunkt, dels för luftskydd, skogsbrandskydd, utrymning och andra liknande åtgärder för hemortens försvar dels ock för de frivilliga försvarsorganisationerna. För bearbetningen av mönstringsuppgifterna hos länsarbetsnämnderna utfärdade kommissionen anvisningar.

Den översyn av blockorganisationen, som påbörjades i november 1941, har fortskridit under år 1942. Organisationen erhöll en ökad fasthet genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 juli 1942 angående organisationen av *arbetsblock* inom jordbruket (nr 639). Den centrala ledningen av arbetsblockorganisationen utövas enligt kungörelsen av en riksblockmyndighet. Som sådan fungerade från och med den 1 augusti på uppdrag av Kungl. Maj:t den av arbetsmarknads- och livsmedelskommissionerna tillsatta riksblockdelegationen (jfr

¹ Värnpliktiga m. fl. skulle lämna uppgift endast efter särskild anmaning.

prop. 1942: 344, sid. 65). För organisationsarbetet, som fortgick in på 1943, redogöres å sid. 80).

Ehuru blockorganisationen i första hand är avsedd att tagas i bruk vid en allmän mobilisering, kunde den emellertid redan under år 1942 utnyttjas för vissa uppgifter i samband med handläggning av uppskovsärenden och vid fördelning av uppgiftskort för värnpliktiga jordbrukare, vid uttagning av hästar och fordon för militärt bruk, vid utlejning av kronhästar och vid den frivilliga arbetskraftens utnyttjande.

F. Hjälpverksamheten för arbetslösa.

I fråga om principerna för hjälpverksamhetens bedrivande ha inga ändringar vidtagits under året, men dagunderstödsbeloppen ha reviderats, en ny hjälpform, musikerhjälp, införts och kommissionen medgivits bevilja statsbidrag till kurspremier åt deltagare i kurs för korttidsarbetande. Det system för statsbidrag till den kommunala hjälpverksamheten, som av Kungl. Maj:t godkändes den 6 december 1940, har enligt givet bemyndigande försöksvis tillämpats under året. I det följande redogöres för hjälpverksamhetens omfattning och utformning.

Hjälpsökandeklienteletets omfattning och sammansättning.

Uppgifter om antalet hjälpsökande arbetslösa vid slutet av varje månad under åren 1933—1942 ingå i de sammanfattande uppgifter om arbetsmarknaden, som lämnats i tab. 4. I tab. 8 har vidare antalet hjälpsökande under ifrågavarande tid angivits i procent av motsvarande antal samma månad föregående år. Av tabellerna framgår, att antalet hjälpsökande arbetslösa under

Tab. 8. Antal hjälpsökande arbetslösa åren 1933—1942 i procent av motsvarande antal närmast föregående år.

Månad	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Januari	174.1	95.0	54.5	65.7	54.6	65.7	132.9	53.1	196.2	82.8
Februari	168.4	91.4	54.0	64.7	53.8	71.2	130.4	52.3	229.8	72.1
Mars	170.1	85.9	52.1	63.6	52.2	72.3	135.8	52.6	235.2	65.5
April	158.8	82.3	51.6	62.1	47.7	76.1	147.0	39.7	309.5	50.8
Maj	150.1	74.4	52.6	56.5	45.8	87.1	127.6	44.7	315.6	40.5
Juni	149.4	68.5	51.3	50.6	44.2	104.0	105.1	55.5	297.9	38.4
Juli	146.6	62.1	49.4	50.5	45.6	102.6	91.8	85.6	205.1	42.9
Augusti	144.4	57.6	50.2	49.8	46.1	104.3	87.2	119.0	144.7	44.4
September	142.4	52.1	52.2	50.7	46.8	110.6	87.8	128.9	108.5	48.3
Oktober	133.3	51.5	55.5	52.5	50.2	112.6	87.2	132.3	78.2	50.6
November	116.1	53.9	58.9	53.1	56.3	116.6	82.7	132.0	71.9	45.1
December	106.1	54.3	62.4	53.2	60.9	125.8	63.3	157.1	83.4	43.9
Medeltal	144.0	70.0	53.6	57.8	51.2	88.9	108.4	76.1	166.2	55.4

samtliga månader 1942 var lägre än under 1941. Den ökning i hjälpsökandefrekvensen, som normalt brukar inträda efter september månad, uteblev, och från och med oktober 1942 voro hjälpsökandesiffrorna de lägsta, som över huvud taget noterats sedan hjälpsökandestatistikens tillkomst (1922). En betydande del av de hjälpsökande voro dessutom sysselsatta vid för försvaret och folkförsörjningen betydelsefulla arbeten, som icke kunde avbrytas. De arbetslösa, som sysselsattes vid dessa arbeten skulle sålunda, om arbetena icke utförts med anlitande av arbetsmarknadsanslaget, ha överförts till öppna marknaden. Frånräknas dessa hjälpsökande erhålles ett mått på antalet i *egentlig mening arbetslösa*, som framgår av efterföljande sammanställning.

Månad 1942	Antalet i egentlig mening arbetslösa	i % av hela antalet hjälpsökande	Månad 1942	Antalet i egentlig mening arbetslösa	i % av hela antalet hjälpsökande
Januari.....	19,845	78.6	Juli.....	2,840	40.8
Februari	19,021	75.6	Augusti	2,760	41.5
Mars	16,184	73.4	September	2,859	44.5
April	10,571	68.0	Oktober	3,149	49.4
Maj	5,410	53.8	November	3,728	55.9
Juni	3,613	45.5	December	5,805	67.6
			Årsmedeltal	7,982	64.9

Antalet kommuner, som rapporterade arbetslöshet, redovisas i *tab. 9*. Det var med undantag av januari månad lägre än under föregående år. Vid 1942

Tab. 9. Antal kommuner¹ med rapporterad arbetslöshet åren 1933—1942.

Månad	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Januari	1,148	1,478	1,251	810	433	268	321	252	258	268
Februari	1,212	1,529	1,219	759	417	270	333	239	282	264
Mars	1,222	1,525	1,180	727	373	254	333	227	289	254
April	1,181	1,437	1,051	666	335	232	315	178	285	229
Maj	1,113	1,337	901	568	277	216	286	159	268	204
Juni	1,091	1,270	840	482	231	204	266	140	251	190
Juli	1,108	1,220	722	426	218	187	232	169	240	177
Augusti	1,122	1,160	709	421	227	186	227	180	228	173
September	1,166	1,138	691	400	215	194	226	193	225	168
Oktober	1,238	1,178	734	409	230	219	250	208	235	161
November	1,340	1,232	796	429	244	253	266	223	242	164
December	1,401	1,252	833	427	252	277	265	220	255	171
Medeltal	1,195	1,313	911	544	288	230	277	199	255	202

¹ Skee kommun i Bohuslän är delad i 2 distrikt med var sin arbetslöshetskommitté.

års utgång rapporterade 170 av rikets 2,524 kommuner arbetslöshet. Folkmängden i de rapporterade kommunerna uppgick dock till ungefär hälften av folkmängden i hela riket. I 144 kommuner (84,7 procent av rapportkom-

munerna) var antalet hjälpsökande mindre än 1 procent av folkmängden, i 12 kommuner 1—2 procent, i 7 kommuner 2—3 procent och i 7 kommuner 3—6 procent. Kommuner med en arbetslöshet av 3 procent och däröver voro Askum, Brastad, Bro, Lommeland, Malmön, Näsing och Tossene, samtliga belägna i Göteborgs och Bohus län.

De hjälpsökandes fördelning på geografiska områden var i stort sett densamma som under de två närmast föregående åren. Av *tab. 10* framgår att mer

Tab. 10. De hjälpsökande arbetslösas fördelning på vissa geografiska områden åren 1933—1942. Årsmedeltal.

Områden	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Antal										
Städer	55,647	41,307	22,610	15,893	10,272	8,643	6,887	8,704	15,020	8,131
därav										
Stockholm	13,324	10,643	5,081	3,436	2,053	1,323	986	1,903	4,131	2,314
Göteborg	8,699	6,787	3,746	2,399	1,283	1,185	1,048	2,630	4,574	2,899
Malmö	4,199	2,707	1,375	1,189	862	780	561	957	1,331	755
Summa storstäder	26,222	20,137	10,202	7,024	4,198	3,288	2,595	5,490	10,036	5,468
Övriga städer	29,425	21,170	12,408	8,869	6,074	5,355	4,292	3,214	4,984	2,663
Landsbygd	108,407	73,495	38,971	19,708	7,941	7,546	10,669	4,663	7,199	4,175
därav										
Göteborgs o. Bohus län	6,019	5,851	4,078	2,584	1,479	1,221	1,092	1,303	1,787	1,621
Västernorrlands län ..	15,967	10,935	6,776	4,860	2,656	3,133	3,844	1,841	2,510	1,362
Övriga län	86,421	56,709	28,117	12,264	3,806	3,192	5,733	1,519	2,902	1,192
Summa	164,054	114,802	61,581	35,601	18,213	16,189	17,556	13,367	22,219	12,306
Procent										
Städer	33.9	36.0	36.7	44.6	56.4	53.4	39.2	65.1	67.6	66.1
därav										
Stockholm	8.1	9.3	8.3	9.7	11.3	8.2	5.6	14.2	18.6	18.8
Göteborg	5.3	5.9	6.1	6.7	7.0	7.3	6.0	19.7	20.6	19.5
Malmö	2.6	2.4	2.2	3.3	4.7	4.8	3.2	7.2	6.0	6.1
Summa storstäder	16.0	17.6	16.6	19.7	23.0	20.3	14.8	41.1	45.2	44.4
Övriga städer	17.9	18.4	20.1	24.9	33.4	33.1	24.4	24.0	22.4	21.7
Landsbygd	66.1	64.0	63.3	55.4	43.6	46.6	60.8	34.9	32.4	33.9
därav										
Göteborgs o. Bohus län	3.7	5.1	6.0	7.3	8.1	7.5	6.2	9.7	8.0	13.1
Västernorrlands län ..	9.7	9.5	11.0	13.7	14.6	19.4	21.9	13.8	11.3	11.1
Övriga län	52.7	49.4	45.7	34.4	20.9	19.7	32.7	11.4	13.1	9.7
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

än $\frac{2}{3}$ av samtliga hjälpsökande voro hemmahörande i storstäderna samt Göteborgs och Bohus och Västernorrlands läns landsbygd. I medeltal rapporterades där under 1942 8,451 hjälpsökande arbetslösa mot 14,333 under föregående år.

Av samtliga hjälpsökande voro under år 1942 66.1 procent hemmahörande i städer, därav 44.4 procent i storstäder, och 33.9 procent på landsbygden.

Ytterligare uppgifter om arbetslöshetens geografiska fördelning lämnas i

**Tab. 11. Antal hjälpsökande arbetslösa inom olika län åren 1933—1942.
Årsmedeltal.**

Län	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Stockholms stad	13,324	10,643	5,081	3,436	2,053	1,323	986	1,903	4,131	2,313
Stockholms	4,981	4,411	2,216	1,132	416	187	153	277	1,227	569
Uppsala	2,488	1,874	1,041	470	265	282	227	137	230	120
Södermanlands ..	2,849	1,891	625	273	160	157	109	158	350	70
Östergötlands....	4,899	3,563	1,348	774	524	466	362	260	534	337
Jönköpings	2,489	2,160	1,106	628	295	219	218	183	309	152
Kronobergs	2,650	2,022	962	452	164	142	187	110	133	43
Kalmar	5,541	3,815	2,115	1,080	420	410	399	276	502	198
Gotlands	697	410	153	129	102	100	71	29	70	49
Blekinge	5,791	4,944	3,195	1,612	814	637	794	323	303	142
Kristianstads	2,746	2,117	889	342	132	107	104	55	87	43
Malmö stad	4,199	2,767	1,375	1,189	862	779	562	957	1,331	755
Malmöhus i övrigt	7,044	5,185	2,616	1,713	1,248	1,096	661	498	767	494
Hallands	1,699	1,454	882	574	409	371	253	159	260	143
Göteborgs stad ..	8,699	6,787	3,746	2,399	1,283	1,186	1,047	2,630	4,574	2,398
Göteborgs och Bohus i övrigt	7,730	7,208	5,019	3,332	2,022	1,724	1,541	1,736	2,353	2,001
Älvsborgs	3,520	2,724	1,435	765	427	279	231	207	276	114
Skaraborgs	2,240	1,866	959	455	203	196	82	32	83	40
Värmlands	9,755	6,579	3,836	1,669	513	515	1,121	309	325	214
Örebro	5,789	3,919	1,898	887	329	199	168	210	200	92
Västmanlands....	4,273	2,201	653	174	57	46	44	51	80	19
Kopparbergs	9,202	5,989	2,904	1,195	274	121	154	105	66	31
Gävleborgs	10,660	6,764	3,984	1,874	747	554	742	336	499	167
Västernorrlands..	17,025	11,486	7,037	5,072	2,809	3,266	3,954	1,927	2,685	1,484
Jämtlands	5,724	2,405	1,086	307	30	25	212	43	65	13
Västerbottens....	6,240	3,692	1,872	897	299	345	637	191	332	85
Norrbottnens	11,800	5,986	3,550	2,773	1,359	1,457	2,537	265	447	220
Hela riket	164,054	114,802	61,581	35,601	18,213	16,189	17,556	13,367	22,219	12,306
Städer	55,647	41,307	22,610	15,893	10,272	8,643	6,887	8,704	15,020	8,131
Landsbygd	108,407	73,495	38,971	19,708	7,941	7,546	10,669	4,663	7,199	4,175

tab. 11, vari redovisas medelantalet hjälpsökande i varje län under åren 1933—1942, och i tab. 12, vari nämnda årsmedeltal satts i relation till hela folkmängden i respektive län. Liksom under 1941 var det absoluta antalet hjälpsökande under 1942 högst i Göteborgs stad och därefter i Stockholms stad. I förhållande till folkmängden var arbetslösheten störst i Göteborgs och Bohus län i övrigt och därefter i Göteborgs stad. Samtliga län uppvisade lägre arbetslöshetssiffror under 1942 än 1941. Skillnaden var betydande överallt utom i Göteborgs och Bohus län i övrigt, där relativa antalet hjälpsökande endast minskades från 11.5 till 9.8 promille.

I *bilaga 1* lämnas uppgifter om arbetslöshetsförhållandena i samtliga kommuner, som rapporterade arbetslöshet den 31 december åren 1941 och 1942.

I *tab. 13* meddelas uppgifter om de arbetslösas fördelning på yrkesgrupper åren 1933—1942. Av tabellen framgår, att nämnvärd förskjutning i yrkesfördelningen sedan föregående år inträffade endast i fråga om jord- och sten-

industri, vars relativa andel i klientelet ökade från 9,7 till 14,5 procent. Av de hjälpsökande tillhörde $\frac{2}{3}$ yrkesgrupperna byggnadsverksamhet, jord- och stenindustri samt handel, samfärdslös och allmän tjänst. Inom samtliga yrkesgrupper var antalet arbetslösa lägre än under föregående år.

Tab. 12. Antal hjälpsökande arbetslösa på 1,000 invånare inom olika län åren 1933—1942. Årsmedeltal.

Län	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Stockholms stad	25.6	20.4	9.7	6.4	3.8	2.4	1.7	3.3	7.0	3.9
Stockholms	18.6	16.3	8.2	4.2	1.5	0.7	0.5	1.0	4.3	2.0
Uppsala	18.0	13.5	7.5	3.4	1.9	2.0	1.6	1.0	1.7	0.9
Södermanlands	15.2	10.1	3.3	1.4	0.8	0.8	0.6	0.8	1.8	0.4
Östergötlands	15.8	11.4	4.3	2.5	1.7	1.5	1.2	0.8	1.7	1.1
Jönköpings	10.7	9.2	4.7	2.7	1.2	0.9	0.9	0.8	1.3	0.6
Kronobergs	17.1	13.0	6.2	2.9	1.1	0.9	1.2	0.7	0.9	0.3
Kalmar	23.9	16.4	9.1	4.7	1.8	1.8	1.7	1.2	2.2	0.9
Gotlands	12.1	7.1	2.6	2.2	1.8	1.7	1.2	0.5	1.2	0.8
Blekinge	39.8	33.8	21.9	11.0	5.6	4.4	5.5	2.2	2.1	1.0
Kristianstads	11.1	8.5	3.6	1.4	0.5	0.4	0.4	0.2	0.4	0.2
Malmö stad	32.0	20.5	9.9	8.4	6.0	5.3	3.7	6.2	8.6	4.8
Malmöhus i övrigt..	18.4	13.5	6.9	4.5	3.3	2.9	1.8	1.3	2.1	1.3
Hallands	11.2	9.6	5.8	3.8	2.7	2.4	1.7	1.0	1.7	0.9
Göteborgs stad	34.6	26.9	14.7	9.3	4.9	4.4	3.8	9.4	16.3	8.5
Göteborgs och Bohus i övrigt	36.4	33.9	23.6	15.8	9.6	8.3	7.5	8.5	11.5	9.8
Älvsborgs	11.2	8.6	4.5	2.4	1.3	0.9	0.7	0.6	0.8	0.3
Skaraborgs	9.2	7.7	4.0	1.9	0.8	0.8	0.3	0.1	0.3	0.2
Värmlands	35.9	24.1	14.0	6.1	1.9	1.9	4.2	1.2	1.2	0.8
Örebro	26.5	17.9	8.7	4.1	1.5	0.9	0.8	0.9	0.9	0.4
Västmanlands	26.5	13.6	4.0	1.1	0.3	0.3	0.3	0.3	0.5	0.1
Kopparbergs	36.8	23.9	11.6	4.8	1.1	0.5	0.6	0.4	0.3	0.1
Gävleborgs	38.1	24.1	14.2	6.7	2.7	2.0	2.7	1.2	1.8	0.6
Västernorrlands	60.6	40.8	24.9	18.0	10.0	11.7	14.2	7.0	9.7	5.4
Jämtlands	42.2	17.7	8.0	2.2	0.2	0.2	1.5	0.3	0.5	0.1
Västernorrlands	30.0	17.5	8.8	4.2	1.4	1.6	2.9	0.9	1.5	0.4
Norrbottnens	58.2	29.3	17.2	13.4	6.5	6.9	12.0	1.2	2.1	1.0
Hela riket	26.5	18.5	9.9	5.7	2.9	2.6	2.8	2.1	3.5	1.9
Städer	27.0	19.9	10.7	7.4	4.7	3.9	3.0	3.7	6.3	3.3
Landsbygd	26.3	17.8	9.4	4.8	2.0	1.9	2.6	1.2	1.8	1.1

En fullständig fördelning på län och yrkesgrupper av de den 31 december anmälda hjälpsökande är intagen i *bilaga 2*. De yrkesgrupper, som vid utgången av 1942 uppvisade ett mera betydande antal arbetslösa, voro byggnadsverksamhet (2,698), jord- och stenindustri (1,329), diversearbete (1,016), landtransport (627), trävaruindustri (618) samt kontors-, affärs- och lagerarbete (616).

Tab. 13. De hjälpsökande arbetslösas fördelning på yrkesgrupper åren 1933—1942. Årsmedeltal.¹

Yrkesgrupper	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Antal										
<i>Jordbruk och skogshushållning</i>	30,106	17,786	6,587	1,739	514	891	2,121	355	410	209
Jordbruk	12,769	9,140	3,188	790	295	242	321	162	221	118
Skogshushållning	17,337	8,646	3,399	949	219	649	1,800	193	189	91
<i>Industri och hantverk</i> ..	69,864	48,830	28,110	17,684	9,347	8,348	8,283	8,239	14,835	8,341
Malmbrytning och metallindustri	20,776	12,326	5,165	2,840	1,138	1,013	932	673	1,126	509
Jord- och stenindustri	12,000	10,612	6,958	3,845	1,841	1,338	1,481	1,458	2,147	1,780
Trävaruindustri	13,442	8,905	5,929	4,262	2,406	2,409	2,475	1,290	1,576	814
Byggnadsverksamhet ..	12,513	8,445	5,685	3,805	2,317	2,195	2,817	3,705	7,895	4,301
Övriga industrier	11,133	8,542	4,473	2,932	1,645	1,393	1,078	1,113	2,091	937
<i>Sjöfart och fiske</i>	2,708	2,304	1,269	727	349	277	251	245	404	207
<i>Handel, samfärdsel och allmän tjänst</i>	11,238	9,342	5,490	3,599	2,265	1,796	1,506	1,970	3,709	2,122
<i>Husligt arbete</i>	376	210	45	53	37	27	25	35	80	45
<i>Arbete, ej hänförligt till annan grupp</i>	49,762	36,330	20,080	11,799	5,701	4,850	5,370	2,523	2,781	1,382
Summa	164,054	114,802	61,581	35,601	18,213	16,189	17,556	13,367	22,219	12,306
Procent										
<i>Jordbruk och skogshushållning</i>	18.3	15.5	10.7	4.9	2.8	5.5	12.1	2.7	1.8	1.7
Jordbruk	7.8	8.0	5.2	2.3	1.6	1.5	1.8	1.2	1.0	1.0
Skogshushållning	10.5	7.5	5.5	2.7	1.2	4.0	10.3	1.5	0.8	0.7
<i>Industri och hantverk</i> ..	42.6	42.5	45.6	49.7	51.3	51.6	47.2	61.6	66.8	67.8
Malmbrytning och metallindustri	12.6	10.7	8.4	8.0	6.8	6.2	5.3	5.0	5.1	4.1
Jord- och stenindustri	7.3	9.2	11.3	10.8	10.1	8.3	8.4	10.9	9.7	14.5
Trävaruindustri	8.2	7.8	9.6	12.0	13.2	14.9	14.1	9.7	7.1	6.6
Byggnadsverksamhet ..	7.7	7.4	9.1	10.7	12.7	13.6	13.2	27.7	35.5	35.0
Övriga industrier	6.8	7.4	7.2	8.2	9.0	8.6	6.2	8.3	9.4	7.6
<i>Sjöfart och fiske</i>	1.7	2.0	2.1	2.0	1.9	1.7	1.4	1.8	1.8	1.7
<i>Handel, samfärdsel och allmän tjänst</i>	6.9	8.1	8.9	10.1	12.5	11.1	8.6	14.7	16.7	17.2
<i>Husligt arbete</i>	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.3	0.4	0.4
<i>Arbete, ej hänförligt till annan grupp</i>	30.3	31.7	32.6	33.1	31.3	29.9	30.6	18.9	12.5	11.2
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹ För tiden ^{31/1} 1938—^{30/6} 1940 har i statliga och kommunala beredskapsarbeten sysselsatta arbetslösa, för vilka månatliga uppgifter om yrkesfördelningen icke föreligger under denna tid, fördelats på yrkesgrupper med ledning av vissa specialundersökningar.

I tab. 14 meddelas uppgifter om arbetslöshetsklienteletets *ålderssammansättning* vid vissa tidpunkter. Av tabellen framgår, att klientelet under 1942 i genomsnitt var betydligt äldre än vid någon tidpunkt tidigare. Den 31 juli

Tab. 14. De hjälpsökande arbetslösas fördelning på åldersgrupper vid vissa tidpunkter åren 1933—1942.

Tidpunkt	A n t a l				P r o c e n t			
	16—25 år	26—50 år	över 50 år	Summa ¹	16—25 år	26—50 år	över 50 år	Summa
³⁰ / ₁₁ 1933	57,412	90,396	22,395	170,203	33.7	53.1	13.2	100.0
³¹ / ₁₀ 1934	26,114	46,023	12,373	84,510	30.9	54.5	14.6	100.0
³¹ / ₇ 1935	10,055	22,811	7,466	40,332	24.9	56.6	18.5	100.0
³¹ / ₇ 1936	3,899	11,449	4,582	19,930	19.6	57.4	23.0	100.0
³¹ / ₈ 1937	1,031	4,911	2,858	8,800	11.7	55.8	32.5	100.0
³⁰ / ₁₁ 1939	1,799	8,064	3,526	13,389	13.5	60.2	26.3	100.0
³¹ / ₇ 1940	408	4,445	3,049	7,902	5.2	56.2	38.6	100.0
³¹ / ₁₂ 1940	2,470	14,186	6,813	23,469	10.5	60.5	29.0	100.0
³¹ / ₇ 1941	1,167	9,225	5,813	16,205	7.2	56.9	35.9	100.0
³¹ / ₁₂ 1941	1,438	10,459	7,686	19,583	7.3	53.4	39.3	100.0
³¹ / ₇ 1942	225	2,974	3,760	6,959	3.2	42.7	54.1	100.0
³¹ / ₁₂ 1942	412	3,885	4,295	8,592	4.8	45.2	50.0	100.0

¹ För åren 1933—1939 överensstämman icke summasiffrorna med hela antalet hjälpsökande, då åldersuppgifter saknas för ett mindre antal hjälpsökande vid resp. tidpunkter.

1942 voro sålunda icke mindre än 54.1 procent av de hjälpsökande över 50 år och antalet ungdomsarbetslösa (16—25 år) uppgick endast till 3.2 procent. Vid utgången av året hade dock en viss förnygring av klientelet ägt rum. Alltjämt utgjordes dock hälften av de arbetslösa av personer som fyllt 50 år.

Kvinnorna utgjorde liksom under tidigare år en ringa del av de hjälpsökande arbetslösa. Under 1942 voro i genomsnitt 2.1 procent av samtliga hjälpsökande kvinnor; vid årets utgång voro 144 (1.7 procent) kvinnor anmälda.

Alltifrån den 1 juli 1934 gälla i vissa avseenden särskilda bestämmelser rörande i vistelsekommun *icke hemortsberättigade* hjälpsökande arbetslösa. Antalet sådana hos arbetslöshetskommittéerna anmälda arbetslösa har under de gångna åren städse varit ringa. Vid 1942 års utgång voro 151 eller 1.8 procent av samtliga hjälpsökande icke hemortsberättigade i den kommun, där de erhållit eller sökt arbetslöshetshjälp.

Arbetslinjen.

Statliga arbeten i arbetsmarknadskommissionens regi. De arbeten, som kommissionen under år 1942 åtagit sig att utföra, ha samtliga varit egentliga försvarsarbeten eller eljest av betydelse för försvaret och folkförsörjningen. Uppgifter rörande försvarsarbeten ingå ej i det följande annat än i fråga om antalet sysselsatta arbetare och medeldagsförtjänster. En fullständig förteckning över andra arbeten, som kommissionen under år 1942 åtagit sig, återfinnes i *bilagorna 3 och 4*. Kostnaderna för under åren 1940—1942 kontraherade eller i annan ordning till utförande i arbetsmarknadskommissionens regi antagna statliga beredskapsarbeten belysas i *tab. 15*. En förteckning över under år 1942 avslutade arbeten — andra än försvarsarbeten — lämnas i *bilaga 5*.

Antalet arbetslösa sysselsatta vid arbeten i kommissionens regi under åren

Tab. 15. Kostnaderna för under åren 1940—1942 kontraherade eller i annan ordning till utförande i arbetsmarknadskommissionens regi antagna statliga beredskapsarbeten fördelade länsvis¹. Kronor.

L ä n	Kontraktssummor			Ersättningar från uppdragsgivare		
	1940	1941	1942	1940	1941	1942
Stockholms stad	—	1,441,000	—	—	216,150	—
Stockholms	—	7,283,800	362,200	—	727,640	135,310
Uppsala	—	1,020,000	—	—	153,000	—
Södermanlands	—	2,470,700	—	—	370,605	—
Östergötlands	—	—	—	—	—	—
Jönköpings	535,400	129,100	880,000	—	16,700	—
Kronobergs	—	20,000	471,200	—	—	70,680
Kalmar	—	—	—	—	—	—
Gotlands	—	—	—	—	—	—
Blekinge	—	62,500	—	—	12,500	—
Kristianstads	—	708,700	—	—	141,740	—
Malmö stad	—	—	—	—	—	—
Malmöhus i övrigt	—	—	755,000	—	—	82,150
Hallands	—	—	36,000	—	—	8,000
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—
Göteb. o. Bohus i övrigt	—	39,000	—	—	2,200	—
Älvsborgs	—	1,905,500	—	—	181,650	—
Skaraborgs	—	—	—	—	—	—
Värmlands	—	—	—	—	—	—
Örebro	—	321,000	—	—	48,150	—
Västmanlands	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	—	—	—	—	—	—
Gävleborgs	—	—	—	—	—	—
Västernorrlands	—	2,478,700	—	—	126,170	—
Jämtlands	—	—	—	—	—	—
Västerbottens	—	—	—	—	—	—
Norrbottnens	—	—	—	—	—	—
Summa	535,400	17,880,000	2,504,400	—	1,996,505	296,140

¹ Före 1/7 1940 statliga reservarbeten.

1933—1942 framgår av *tab. 16*. Under 1942 sysselsattes i genomsnitt 2,195 arbetslösa, varav 46.4 procent voro hänvisade från städer. Av hela antalet sysselsatta arbetslösa voro 68.2 procent försörjningspliktiga.

Enligt en undersökning avseende slutet av september 1942 voro av de vid kommissionens arbeten sysselsatta hänvisade arbetslösa 40.1 procent sysselsatta inom hänvisningslänet mot 45.5 procent vid samma tid föregående år. Av arbetarna kunde 38.5 procent utnyttja sin ordinarie bostad (dagkolonister), 61.0 procent bodde i av kommissionen tillhandahållna förläggningar och 0.5 procent i genom egen försorg anskaffad, tillfällig bostad.

Vid statliga beredskapsarbeten sysselsatta beredskapsarbetare åtnjuta vissa sociala förmåner såsom fri resa till och, under vissa förutsättningar, från arbetsplatsen, ersättning med 1 krona 50 öre per dag för sjukdagar¹⁾ m. m. De arbetare, som utnyttja av kommissionen tillhandahållen bostad, erlägg

¹⁾ Fr. o. m. den 15 mars 1943 utgår i ersättning för sjukdagar 2: — kronor per dag.

Tab. 16. Antal arbetslösa sysselsatta vid arbeten i arbetsmarknadskommissionens regi¹ åren 1933—1942.

Årsmedeltal	Hänvisade från			därav från städer %	1942	Hänvisade från			därav från städer %
	städer	landsbygd	hela riket			städer	landsbygd	hela riket	
1933	2,617	17,195	19,812	13.2	Januari	1,586	1,011	2,597	61.1
1934	4,700	17,984	22,684	20.7	Februari ..	1,711	1,238	2,949	58.0
1935	5,097	11,669	16,766	30.4	Mars	1,376	1,189	2,565	53.6
					April	936	1,090	2,026	46.2
1936	3,124	5,944	9,068	34.5	Maj	1,062	1,405	2,467	43.0
1937	1,896	2,316	4,212	45.0	Juni	959	1,510	2,469	38.8
1938	956	995	1,951	49.0	Juli	866	1,507	2,373	36.5
					Augusti	796	1,450	2,246	35.4
1939	517	994	1,511	34.2	September..	757	1,162	1,919	39.4
1940	543	620	1,163	46.7	Oktober	753	949	1,702	44.2
1941	1,519	1,281	2,800	54.3	November ..	728	854	1,582	46.0
1942	1,018	1,177	2,195	46.4	December ..	687	763	1,450	47.4

¹ Omfattar t. o. m. juni 1940 statliga reservarbeten (inklusive statliga arkivarbeten) samt därefter statliga beredskapsarbeten i kommissionens regi och statliga arkivarbeten samt fr. o. m. april 1942 musikerhjälp.

härför en avgift av 50 öre per dygn. I denna avgift ingår även ersättning för värme, lyse, sängutrustning med lakan samt vissa kokkärl. Arbetarna svara själva för den dagliga städningen, men skurningen av golv m. m. verkställs på kommissionens bekostnad två gånger i månaden. Samtliga dessa förmåner utgå vid statliga beredskapsarbeten, oavsett i vilken myndighets regi arbetena bedrivs.

Kostnaderna per dagsverke för statliga beredskapsarbeten i kommissionens regi (exklusive försvarsarbetena) under åren 1941 och 1942 framgå av följande sammanställning.

	1941		1942	
	Kronor	%	Kronor	%
Arbetskostnad.....	16: 91	86.1	21: 18	87.7
Administration	1: 51	7.7	2: 29	9.5
Sociala kostnader.....	1: 22 ¹	6.2	0: 68	2.8
Summa	19: 64	100.0	24: 15	100.0
därav arbetslöner	11: 98	61.0	13: 52	56.0

Medeldagsförtjänsterna för vid statliga beredskapsarbeten i kommissionens regi sysselsatta hänvisade arbetslösa under tiden juli 1940—december 1942 framgå av *tab. 17*. Förtjänsterna, som äro beräknade per 8-timmars dagsverke, inkludera indextillägg och semesterersättning samt i förekommande fall (försvarsarbeten) övertidsersättning. Arbetarnas dagsförtjänster kunna emellertid väsentligt avvika från angivna tal; särskilt är detta fallet under vintern, då arbetstiden är något avkortad. Det bör observeras, att de i kommissionens regi utförda arbetena i största utsträckning bedrivs på ackord och att de

¹ De höga sociala kostnaderna 1941 berodde på inköp av förläggingsmateriel i stor omfattning.

Tab. 17. Medeldagsförtjänster vid statliga beredskapsarbeten i arbetsmarknads-kommissionens regi juli 1940—december 1942. Kronor per 8-timmars dagsverke.

M å n a d	Vägarbeten			Andra arbeten ¹			Samtliga arbeten		
	1940	1941	1942	1940	1941	1942	1940	1941	1942
Januari	—	9: 76	11: 76	—	14: 08	14: 48	—	11: 36	12: 88
Februari	—	9: 68	11: 52	—	14: 88	14: 96	—	11: 36	12: 80
Mars	—	10: 08	11: 68	—	15: 84	15: 28	—	11: 52	13: 04
April	—	10: 48	14: 40	—	15: 12	15: 44	—	11: 52	15: 04
Maj	—	10: 72	13: 60	—	14: 64	16: 24	—	11: 68	15: 28
Juni	—	11: 12	14: 16	—	14: 56	16: 72	—	12: 24	16: 92
Juli	9: 76	11: 60	14: 40	15: 04	15: 68	18: 00	13: 20	13: 12	16: 88
Augusti	10: 08	11: 92	14: 00	15: 44	15: 60	17: 84	13: 44	13: 36	16: 64
September	10: 16	12: 40	14: 00	15: 68	15: 92	17: 76	13: 68	14: 16	16: 40
Oktober	10: 16	13: 12	12: 96	16: 16	15: 84	17: 60	13: 52	14: 56	15: 68
November	10: 08	13: 84	13: 28	16: 00	14: 64	17: 44	13: 04	14: 32	15: 84
December	9: 92	13: 04	12: 96	16: 88	15: 12	18: 40	12: 88	14: 08	16: 64

¹ Farleds-, flygfälts-, försvarsarbeten m. m.

angivna dagsinkomsterna inkludera utbetalda ackordsöverskott. Vid bedömning av de i denna och andra tabeller angivna medeldagsförtjänsterna för olika grupper av arbeten torde även beaktas, att variationer i grundpenningen för tidlönsarbete föreligga mellan olika orter och tidsperioder, ävensom att omfattningen av ackordsarbetet varierar.

Antalet under år 1942 utgjorda dagsverken uppgick till 545,836; av dessa utfördes 33,000 dagsverken av utlänningar, huvudsakligen normmän.

I antalet arbetslösa, sysselsatta vid arbeten i kommissionens regi, inräknas även de arbetslösa, tillhörande tekniska och merkantila yrken, vilka sysselsattes vid de från och med 1934 i form av statligt reservarbete anordnade *arkivarbetena*. Från och med april 1942 ingå även arbetslösa musiker, som erhållit musikerhjälp. Antalet personer sysselsatta vid statliga arkiv- och musikerarbeten under åren 1934—1942 framgår av efterföljande sammanställning.

Å r	Antal sysselsatta (årsmedeltal)	Därav försörjningspliktiga
1934.....	224	123
1935.....	227	125
1936.....	109	69
1937.....	84	56
1938.....	105	65
1939.....	117	72
1940.....	131	78
1941.....	233	137
1942.....	292	175

Förutom vid statliga arkivarbeten sysselsattes även arbetslösa vid statskommunal arkivarbeten. I genomsnitt voro under 1942 77 arbetslösa sysselsatta vid dylika arbeten.

Vid 1942 års utgång voro 333 arbetslösa sysselsatta vid arkivarbeten, varav 62 vid statskommunala arkivarbeten, och 65 personer erhöilo musikerhjälp.

Avlöningen vid arkivarbetena utgick tidigare helt enligt reservarbetslön-systemet. Från och med den 1 juli 1941 utgår avlöningen i form av en för olika orter varierande veckolön, vars storlek bestämmes med hänsyn till den ortsgrupp, vartill orten hänföres.

Den inom respektive ortsgrupp gällande veckolönen har under 1942 genom kommissionens beslut höjts, och från och med den 18 oktober 1942 utgår inom respektive ortsgrupper följande belopp *per vecka*.

Ortsgrupp	Kronor	Ortsgrupp	Kronor
A.....	45: 15	F.....	59: 15
B.....	47: 95	G.....	65: 45
C.....	50: 40	H.....	71: 40
D.....	54: 40	I.....	74: 90
E.....	55: 30		

Arkivarbetare, som hänvisats till arbetsplatser utom hemorten (interlokalt hänvisade), uppburo den lön, som gällde på arbetsplatsen. Från och med den 18 oktober 1942 berättigades emellertid den interlokalt hänvisade, som är familjeförsörjare, att under vistelse på arbetsplatsen behålla den för hans hemort fastställda arbetslönen.

I syfte att bispringa företrädesvis sådana äldre arbetslösa musiker, som på grund av ljudfilmens införande icke kunnat ånyo vinna anställning på sina förutvarande arbetsområden, har kommissionen försöksvis anordnat s. k. *musikerhjälp*. Härigenom har avsetts att bereda musikerna tillfälligt arbete och utkomst inom eget yrke under en tid av cirka sex månader. Lönerna ha varit desamma som vid arkivarbetena. De arbetslösa musikerna ha haft att hos respektive arbetslöshetskommittéer anmäla sig till erhållande av dylik hjälp. Sedan kommittéerna i vanlig ordning verkställt behovsprövning, ha de insänt musikernas ansökningar till kommissionen, som i samråd med representanter för musikaliska akademien och svenska musikerförbundet prövat vederbörandes kompetens. Därefter ha musikerna fördelats på de amatörmusikorganisationer, som hos kommissionen ansökt om statsbidrag för att vidtaga anordningar för att förskaffa musikerna sysselsättning.

Musikerhjälp, som endast i obetydlig skala hann prövas under våren och sommaren 1942, trädde egentligen i funktion först efter september månad. Under tiden 1 oktober 1942—15 mars 1943 behandlades ansökningar från 103 musikorganisationer, varav 80 biföllos; 77 av dessa organisationer utnyttjade det erhållna tillståndet. Till följd av bland annat bristande tillgång på vissa slag av önskade instrumentalister kunde 23 organisationers ansökningar ej beaktas.

Musikorganisationer, som bedrivit denna form av arbetslöshetshjälp, ha varit verksamma inom 26 städer och 19 landskommuner och köpingar. Till dessa organisationer blevo inalles 102 musiker hänvisade. På grund av arbetsvägran, erhållen anställning i öppna marknaden, sjukdom, militärinkallelser etc. kom emellertid antalet aktivt arbetande musiker att uppgå till 78 under

perioden. Ett 20-tal ansökningar avslogos till följd av vederbörandes inkomstförhållanden eller otillfredsställande yrkeskompetens. Av de musikerhjälpna voro de flesta hemmahörande i Stockholm och Göteborg, respektive 34 och 11. Flertalet (35) trakterade violin; närmast i ordningen kom violoncell (17), klarnett (10) och kontrabas (7). Samtliga utövade aktiv musik såsom orkestermedlemmar, instruktörer eller dirigenter; praktiskt taget samtliga sysselsattes dessutom med att meddela undervisning åt orkestermedlemmar och skolungdom på de orter, där de placerats, och många utnyttjades för notskrivning.

Statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än kommissionens regi. Statliga beredskapsarbeten bedrevos under 1942, förutom i kommissionens, huvudsakligen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi. Dessutom bedrevos 2 arbeten i byggnadsstyrelsens regi.

Kostnaderna för under tiden 1 juli 1940—31 december 1942 kontraherade eller i annan ordning till utförande i annan myndighets än arbetsmarknads-kommissionens regi antagna statliga beredskapsarbeten framgå av *tab. 18*. En

Tab. 18. Kostnaderna för under tiden 1/7 1940—31/12 1942 kontraherade eller i annan ordning till utförande i annan myndighets än arbetsmarknads-kommissionens regi antagna statliga beredskapsarbeten.

L ä n	Kontraktssummor			Ersättningar från uppdragsgivare		
	1/7—31/12 1940	1941	1942	1/7—31/12 1940	1941	1942
Stockholms stad	—	50,000	—	—	—	—
Stockholms	—	153,000	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus..	3,079,700	7,104,500	3,482,200	473,900	922,460	1,182,000
Älvsborgs	—	224,700	50,300	—	44,940	—
Värmlands	—	—	145,000	—	—	—
Gävleborgs	—	1,036,000	—	—	142,150	—
Västernorrlands	1,122,000	5,474,900	3,407,200	62,800	1,164,935	840,290
Jämtlands	—	146,200	—	—	51,170	—
Norrbottens	26,100	—	134,000	—	—	26,800
Summa	4,227,800	14,189,300	7,218,700	536,700	2,325,655	2,049,090

fullständig förteckning över de arbeten, som under år 1942 antagits till utförande i annan myndighets regi, återfinnes i bilaga 3 och 4. I bilaga 3 meddelas dessutom uppgifter om totalkostnader och statsbidrag för under tiden 1 juli 1933—31 december 1941 beviljade arbeten av denna art. I *bilaga 6* meddelas vissa uppgifter om under år 1942 avslutade statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än kommissionens regi.

I *tab. 19* meddelas uppgifter om antalet under åren 1939—1942 vid statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än kommissionens regi sysselsatta hänvisade arbetslösa. Av tabellen framgår, att under år 1942 i medeltal 1,074 arbetslösa voro sysselsatta vid dessa arbeten. Av de sysselsatta voro i medeltal 849, eller 79.1 procent, hemmahörande i Göteborgs och Bohus och Västernorrlands län. Av samtliga sysselsatta voro 77.0 procent hänvisade från landskommuner; 93.0 procent voro försörjningspliktiga. Vid september månads utgång kunde av samtliga sysselsatta 73.6 procent utnyttja sin ordinarie bostad (dagkolonister).

Tab. 19. Antal arbetslösa sysselsatta vid statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än arbetsmarknadskommissionens regi åren 1939—1942.

Månad	Hela antalet sysselsatta arbetslösa				d ä r a v f r å n							
					Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad)				Västernorrlands län			
	1939	1940	1941	1942	1939	1940	1941	1942	1939	1940	1941	1942
Januari	1,013	971	840	1,283	414	308	452	715	426	445	313	441
Februari	1,107	766	870	1,524	411	293	456	723	499	321	299	599
Mars	1,094	647	1,101	1,589	357	268	548	682	540	253	422	602
April	1,248	638	1,380	1,443	364	304	671	683	625	255	502	500
Maj	1,413	926	1,822	1,061	349	419	879	388	739	429	634	368
Juni	1,655	1,011	2,303	945	359	440	1,018	351	854	491	823	288
Juli	1,734	1,084	2,302	937	392	498	1,081	373	877	507	731	290
Augusti	1,903	1,051	2,023	874	406	534	1,055	374	913	443	514	264
September	1,622	1,059	1,719	853	340	607	898	383	773	385	420	265
Oktober	1,571	995	1,289	831	289	588	718	383	736	345	279	256
November	1,301	856	1,190	744	295	506	693	379	610	297	288	225
December	1,045	773	1,104	802	304	452	655	365	436	260	305	292
Årsmedeltal	1,392	898	1,495	1,074	357	435	760	483	669	369	461	366

Medeldagsförtjänsterna (inklusive indextillägg och semesterersättning) för vid statliga beredskapsarbeten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi sysselsatta hänvisade arbetslösa under tiden juli 1940—december 1942 framgå av efterföljande sammanställning.

M å n a d	1940	1941	1942
Januari	—	10: 24	11: 76
Februari	—	10: 55	12: 28
Mars	—	10: 84	12: 51
April	—	11: 28	12: 99
Maj	—	11: 80	13: 54
Juni	—	12: 25	13: 25
Juli	10: 91	12: 24	13: 30
Augusti	11: 14	12: 10	13: 65
September	11: 17	12: 60	13: 54
Oktober	10: 71	12: 31	13: 85
November	10: 82	12: 37	13: 43
December	10: 23	12: 57	13: 46

Vid en jämförelse med motsvarande uppgifter för kommissionens arbeten bör observeras, att de i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi utförda arbetena närmast äro jämförbara med kommissionens vägarbeten och att arbetsstyrkorna i väsentligt större utsträckning bestå av folk från orten, s. k. dagkolonister. I fråga om sociala förmåner gäller detsamma som vid kommissionens arbeten (sid. 51).

Statskommunala beredskapsarbeten. En förteckning över de beredskapsarbeten, som under 1942 beviljats för utförande i kommunal regi, återfinnes i bilagorna 7 och 8, varjämte i bilaga 7 även meddelas uppgifter om totalkost-

nader och statsbidrag för under tiden 1 juli 1933—31 december 1941 beviljade dylika arbeten. I *bilaga 9* meddelas vissa uppgifter om under 1942 avslutade statskommunala beredskapsarbeten.

Antalet vid statskommunala beredskapsarbeten sysselsatta arbetslösa under åren 1939—1942 framgår av *tab. 20*. Under år 1942 sysselsattes vid dessa

Tab. 20. Antal arbetslösa sysselsatta vid statskommunala beredskapsarbeten åren 1939—1942.

M å n a d	1939	1940	1941	1 9 4 2		
				hänvisade från		Summa
				städer	landsbygd	
Januari	703	636	350	1,490	331	1,821
Februari	826	580	532	1,523	432	1,955
Mars	866	435	778	1,597	434	2,031
April	855	402	1,003	1,516	303	1,819
Maj	887	546	1,093	1,209	234	1,443
Juni	929	518	1,125	1,028	178	1,206
Juli	861	318	1,367	962	118	1,080
Augusti	735	318	1,297	895	122	1,017
September	814	255	1,235	927	113	1,040
Oktober	766	233	1,326	857	106	963
November	784	282	1,533	806	112	918
December	627	243	1,642	757	114	871
Årsmedeltal	804	397	1,107	1,181	216	1,347

arbeten i medeltal 1,347 arbetslösa. Av hela antalet sysselsatta voro 83.9 procent hänvisade från städer; 95.8 procent voro försörjningspliktiga. Antalet kommuner, som under 1942 hade arbetslösa sysselsatta vid statskommunala beredskapsarbeten uppgick i medeltal till 38, varav 17 städer och 21 landskommuner.

M å n a d	Stockholm med förorter, Göteborg och Malmö		Övriga städer		Landsbygd		Hela riket	
	1941	1942	1941	1942	1941	1942	1941	1942
Januari	—	17: 02	—	13: 54	—	11: 20	—	15: 04
Februari	—	16: 38	—	13: 64	—	11: 06	—	14: 74
Mars	—	17: 06	—	13: 11	—	11: 30	—	14: 75
April	15: 26	17: 33	12: 43	13: 67	9: 84	11: 61	12: 78	15: 33
Maj	15: 23	17: 23	13: 04	14: 41	10: 15	12: 29	13: 43	15: 71
Juni	15: 07	17: 68	13: 31	16: 64	10: 01	13: 53	13: 66	17: 01
Juli	16: 38	17: 37	12: 86	16: 04	10: 63	12: 57	14: 47	16: 70
Augusti	16: 19	18: 02	13: 71	15: 97	11: 71	12: 52	15: 03	17: 16
September	16: 20	19: 96	14: 02	16: 68	11: 69	12: 90	14: 94	18: 63
Oktober	16: 99	17: 58	14: 82	17: 14	12: 42	12: 57	15: 50	17: 19
November	16: 38	21: 42	13: 76	17: 78	12: 02	12: 55	14: 65	19: 84
December	18: 11	21: 04	14: 62	17: 92	12: 16	12: 44	15: 81	19: 62

Uppgifter om *medeldagsförtjänsterna* för vid statskommunala beredskapsarbeten sysselsatta sammanställas från och med april månad 1941 av arbets-

marknadskommissionen. Förtjänsterna per 8-timmars dagsverke under tiden april 1941—december 1942 framgå av sammanställning å sid. 57. I den samma ha arbeten belägna i Stockholm med förorter, Göteborg och Malmö samt i övriga städer respektive på landsbygden redovisats var för sig.

*Statskommunala reservarbeten.*¹ Efter 1939 ha arbetslöshetskommittéerna endast i ringa utsträckning sökt statsbidrag till statskommunala reservarbeten. Dylika arbeten anordnas numera endast för mindre konkurrensduglig arbetskraft. De beräknade kostnaderna för under åren 1939—1942 beviljade statskommunala reservarbeten framgå av *tab. 21*. I tabellen meddelas även uppgifter angående omfattningen av de statskommunala reservarbeten, som avsågo allmänna vägar.

Tab. 21. Beräknade kostnader för under åren 1939—1942 beviljade statskommunala reservarbeten. Kronor.

Månad	1939		1940		1941		1942	
	Samtliga kostnader	därav för allmänna vägar	Samtliga kostnader	därav för allmänna vägar	Samtliga kostnader	därav för allmänna vägar	Samtliga kostnader	därav för allmänna vägar
Januari . . .	405,200	96,000	82,800	—	32,200	25,300	204,438	46,500
Februari . .	295,800	—	121,000	22,100	88,800	88,800	46,000	—
Mars	296,230	44,150	4,975	—	30,680	—	—	—
April	454,380	73,500	25,400	—	38,000	—	59,200	51,600
Maj	145,400	103,900	7,000	—	21,100	—	24,600	—
Juni	55,560	22,900	153,500	153,500	28,000	—	7,000	—
Juli	28,645	—	—	—	16,300	—	133,700	—
Augusti . .	38,140	—	27,700	—	42,200	—	—	—
September .	45,325	—	7,365	—	14,700	—	—	—
Oktober . .	55,152	14,652	85,550	—	229,775	1,100	12,725	5,525
November .	147,700	22,200	83,200	19,500	15,000	—	4,100	—
December .	77,425	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2,044,957	377,302	598,490	195,100	556,755	115,200	491,763	103,625

Tab. 22. Antal arbetslösa, sysselsatta vid statskommunala reservarbeten (inkl. statskommunala arkivarbeten) åren 1933—1942.

Årsmedeltal	Städer	Lands- bygd	Hela riket	därav i städer %	1942	Städer	Lands- bygd	Hela riket	därav i städer %
1933	4,649	6,827	11,476	40.5	Januari . . .	160	—	160	100.0
1934	5,581	10,142	15,723	35.5	Februari . .	113	28	141	80.1
1935	3,859	5,716	9,575	40.3	Mars	117	37	154	76.0
					April	141	27	168	83.9
1936	2,188	2,403	4,591	47.7	Maj	152	28	180	84.4
1937	1,114	975	2,089	53.3	Juni	212	44	256	82.8
1938	663	645	1,308	50.7	Juli	191	48	239	79.9
					Augusti . . .	169	52	221	76.5
1939	414	426	840	49.3	September . .	133	50	183	72.7
1940	106	114	220	48.2	Oktober . . .	126	48	174	72.4
1941	81	68	149	54.4	November . .	122	38	160	76.3
					December . .	82	13	95	86.3
1942	143	34	177	80.8					

¹ Statskommunala arkivarbeten se sid. 53.

Kostnaderna för andra under år 1942 beviljade statskommunala reservarbeten än sådana, som avse allmänna vägar, ha beräknats uppgå till 388,138 kronor. Av ifrågakvarande belopp utgör 246,505 kronor arbetskostnader och 141,633 kronor övriga kostnader.

I tab. 22 meddelas uppgifter om antalet vid statskommunala reservarbeten sysselsatta arbetslösa under åren 1933—1942. I genomsnitt sysselsattes under 1942 endast 177 arbetslösa vid dessa arbeten. Av arbetarna voro 80.8 procent hänvisade från städer; 71.7 procent voro försörjningspliktiga. Antalet kommuner, som under år 1942 hade arbetslösa sysselsatta vid statskommunala reservarbeten uppgick i medeltal till 9, varav 6 städer och 3 landskommuner.

Medeldagsförtjänsterna vid de statskommunala reservarbetena under åren 1940—1942 redovisas i tab. 23.

Tab. 23. Medeldagsförtjänster vid statskommunala reservarbeten åren 1940—1942.
Kronor per 8-timmars dagsverke.

Månad	Städer			Landsbygd			Hela riket		
	1940	1941	1942	1940	1941	1942	1940	1941	1942
Januari	7: 57	8: 26	8: 15	6: 21	6: 23	7: 33	6: 85	7: 64	8: 09
Februari	7: 52	8: 23	8: 11	6: 01	6: 28	7: 17	6: 84	7: 47	7: 93
Mars	7: 97	8: 01	7: 90	6: 23	6: 64	7: 83	7: 12	7: 21	7: 87
April	7: 58	8: 02	8: 02	6: 53	6: 47	8: 03	6: 93	7: 46	8: 03
Maj	7: 89	8: 12	8: 95	6: 85	6: 87	8: 64	7: 40	7: 65	8: 85
Juni	8: 56	8: 17	9: 34	6: 80	7: 38	7: 55	7: 69	7: 71	8: 97
Juli	8: 55	7: 96	9: 05	6: 97	7: 48	8: 10	7: 63	7: 70	8: 81
Augusti	8: 95	7: 80	9: 33	7: 15	7: 58	8: 38	7: 94	7: 66	9: 05
September	9: 23	8: 28	10: 18	7: 22	7: 72	8: 65	8: 05	7: 95	9: 65
Oktober	9: 25	8: 74	9: 38	7: 31	7: 87	8: 11	8: 22	8: 27	8: 94
November	8: 94	9: 08	9: 94	7: 16	7: 55	8: 78	8: 09	8: 46	9: 45
December	8: 55	8: 34	9: 21	6: 91	7: 10	8: 59	7: 95	8: 18	8: 92

Kommunala hjälparbeten utan statsbidrag. Antalet arbetslösa, sysselsatta vid kommunala hjälparbeten utan statsbidrag åren 1933—1942, framgår av tab. 24. Vid dylika arbeten sysselsattes under 1942 i genomsnitt 476 arbets-

Tab. 24. Antal arbetslösa sysselsatta vid kommunala hjälparbeten utan statsbidrag åren 1933—1942.

Årsmedeltal	Städer	Lands- bygd	Hela riket	1942	Städer	Lands- bygd	Hela riket
1933	2,992	10,214	13,206	Januari	623	405	1,028
1934	1,104	4,697	5,801	Februari	578	385	963
1935	913	2,529	3,442	Mars	525	266	791
				April	495	176	671
1936	1,023	1,384	2,407	Maj	313	164	477
1937	990	537	1,527	Juni	247	162	409
1938	928	590	1,518	Juli	185	96	281
				Augusti	131	89	220
1939	867	883	1,750	September	103	106	209
1940	691	371	1,062	Oktober	103	128	231
1941	782	524	1,306	November	132	112	244
1942	297	179	476	December	132	57	189

Tab. 25. Arbetslinjens omfattning åren 1933—1942.

Månad	Antal sysselsatta									
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
<i>Statliga arbeten</i>										
Januari	16,253	18,598	19,190	11,348	7,818	2,806	2,894	2,285	2,995	3,880
Februari	17,275	20,667	19,232	11,088	7,862	3,004	3,134	1,963	3,402	4,473
Mars	17,933	21,826	19,392	10,171	6,740	2,856	2,884	1,640	3,454	4,154
April	18,504	21,935	17,345	9,140	5,659	2,282	2,489	1,366	4,223	3,469
Maj	20,541	23,029	18,878	10,578	4,147	2,709	2,903	1,458	5,326	3,528
Juni	22,175	25,488	20,398	10,453	3,510	2,565	3,418	1,497	6,610	3,414
Juli	23,707	26,756	18,215	9,299	3,027	2,416	3,267	1,727	6,438	3,310
Augusti	23,683	26,816	16,288	8,184	2,680	2,523	3,267	2,303	5,484	3,120
September	22,934	25,014	14,356	7,479	2,302	2,537	2,868	2,639	4,031	2,772
Oktober	20,676	23,639	13,320	7,001	2,139	2,647	2,865	2,775	3,424	2,533
November	17,691	20,045	13,181	7,424	2,444	2,635	2,664	2,862	3,228	2,326
December	16,374	18,401	11,389	6,648	2,212	2,386	2,180	2,218	2,929	2,252
<i>Statskommunala arbeten</i>										
Januari	8,483	13,879	12,221	6,417	3,047	1,727	1,699	1,047	472	1,981
Februari	9,684	16,199	12,662	6,209	3,132	1,828	2,055	878	635	2,096
Mars	10,945	17,277	12,851	5,865	3,005	2,089	2,271	648	878	2,185
April	10,476	17,277	11,780	5,631	2,775	2,318	2,084	540	1,121	1,987
Maj	10,754	18,165	10,843	5,655	2,242	2,253	1,974	742	1,240	1,623
Juni	11,852	18,477	10,168	4,940	2,017	2,216	1,833	732	1,294	1,452
Juli	10,998	17,075	9,132	4,223	1,643	1,951	1,535	515	1,570	1,319
Augusti	11,367	16,037	8,325	3,438	1,394	1,821	1,359	513	1,487	1,238
September	12,139	14,362	7,232	3,302	1,887	1,808	1,358	436	1,416	1,223
Oktober	14,564	14,187	6,626	3,181	1,449	1,832	1,220	459	1,478	1,137
November	14,207	13,005	6,845	3,090	1,476	1,654	1,279	508	1,689	1,078
December	12,241	12,739	6,207	3,134	1,507	1,385	1,070	394	1,784	966
<i>Kommunala arbeten</i>										
Januari	16,785	10,546	5,318	3,885	2,885	1,993	2,992	1,335	2,035	1,028
Februari	18,597	10,390	5,543	3,709	2,751	2,167	3,488	1,404	2,371	963
Mars	17,037	8,316	4,674	3,468	2,276	2,064	3,139	1,386	2,238	791
April	13,298	6,028	3,455	2,672	1,790	1,648	2,360	1,041	1,773	671
Maj	12,113	4,915	2,813	2,164	1,417	1,337	1,489	724	1,395	477
Juni	12,062	4,500	2,697	1,929	1,098	1,092	1,347	589	1,094	409
Juli	12,625	4,376	2,200	1,734	863	1,077	1,015	661	847	281
Augusti	12,918	4,048	2,551	1,673	832	965	896	669	818	220
September	11,916	3,871	2,759	1,575	875	980	844	814	815	209
Oktober	11,559	3,995	2,833	1,702	989	1,188	964	1,021	652	231
November	10,326	4,444	3,301	2,220	1,295	1,672	1,192	1,575	801	244
December	9,237	4,179	3,154	2,152	1,268	2,027	1,277	1,523	830	189
<i>Summa</i>										
Januari	41,521	43,023	36,729	21,650	13,750	6,526	7,585	4,667	5,502	6,889
Februari	45,556	47,256	37,437	21,006	13,745	6,999	8,677	4,245	6,408	7,532
Mars	45,915	47,419	36,917	19,504	12,021	7,009	8,294	3,674	6,570	7,130
April	42,278	45,240	32,580	17,443	10,224	6,248	6,933	2,947	7,117	6,127
Maj	43,408	46,109	32,534	18,397	7,806	6,299	6,366	2,924	7,961	5,628
Juni	46,089	48,465	33,263	17,322	6,625	5,873	6,598	2,818	8,998	5,285
Juli	47,330	48,207	29,547	15,256	5,533	5,444	5,817	2,903	8,855	4,910
Augusti	47,968	46,901	27,164	13,295	4,906	5,309	5,522	3,485	7,789	4,578
September	46,989	43,247	24,347	12,356	4,564	5,325	5,070	3,889	6,262	4,204
Oktober	46,799	41,821	22,779	11,884	4,577	5,667	5,049	4,255	5,554	3,901
November	42,224	37,494	23,327	12,734	5,205	5,961	5,135	4,940	5,718	3,648
December	37,852	35,319	20,750	11,934	4,987	5,798	4,527	4,135	5,543	3,407

lösa. Av de sysselsatta voro 62.4 procent hemmahörande i städer; 82.7 procent voro försörjningspliktiga.

Sammanfattande uppgifter lämnas i tab. 25 om arbetslinjens omfattning under varje månad åren 1933—1942 och i tab. 26 om dess omfattning inom

Tab. 26. Arbetslinjens omfattning inom olika geografiska områden
åren 1933—1942.

År Månad	Antal hjälpta				Hjälpta i % av hjälpsökande			
	Stor- städer	Övriga städer	Lands- bygd	Hela riket	Stor- städer	Övriga städer	Lands- bygd	Hela riket
Årsmedeltal.								
1933	1,902	8,356	34,236	44,494	7.3	28.4	31.6	27.1
1934	2,849	8,536	32,823	44,208	14.1	40.3	44.7	38.5
1935	3,639	6,229	19,913	29,781	35.7	50.2	51.1	48.4
1936	2,283	4,052	9,730	16,065	32.5	45.7	49.4	45.1
1937	1,392	2,609	3,828	7,829	33.2	43.0	48.2	43.0
1938	686	2,063	3,289	6,038	20.9	38.5	43.6	37.3
1939	456	1,659	4,183	6,298	17.6	38.7	39.2	35.9
1940	531	1,023	2,186	3,740	9.7	31.8	46.9	28.0
1941	1,735	1,833	3,288	6,856	17.3	36.8	45.7	30.9
1942	1,775	1,062	2,433	5,270	32.5	39.9	58.3	42.8
1942								
Januari	2,103	1,900	2,886	6,889	18.8	27.9	39.6	27.3
Februari	2,185	1,988	3,359	7,532	19.7	30.5	44.7	29.9
Mars	2,027	1,906	3,197	7,130	20.6	34.5	47.7	32.3
April	1,762	1,652	2,713	6,127	25.7	48.8	51.2	39.4
Maj	1,942	1,124	2,562	5,628	42.1	59.1	72.2	55.9
Juni	1,854	910	2,521	5,285	56.1	65.5	77.7	66.6
Juli	1,738	757	2,415	4,910	62.0	65.4	80.5	70.6
Augusti	1,627	616	2,335	4,578	59.4	63.1	79.5	68.9
September	1,630	516	2,058	4,204	58.7	57.7	74.9	65.5
Oktober	1,586	468	1,847	3,901	52.8	52.3	74.5	61.2
November	1,488	466	1,694	3,648	46.7	45.8	68.7	54.7
December	1,356	438	1,613	3,407	32.0	29.4	56.2	39.7

olika geografiska områden under samma år. Av samtliga arbetslösa, som erhållit hjälp i form av arbete voro under 1942 i medeltal 62.1 procent sysselsatta vid statliga arbeten, 28.9 procent vid statskommunala arbeten och 9.0 procent vid kommunala arbeten utan statsbidrag. Av hela antalet hjälpsökande voro under år 1942 i medeltal 42.8 procent hjälpta enligt arbetslinjen mot 30.9 procent föregående år. I storstäderna voro 32.5 procent hjälpta enligt denna hjälpform mot 39.9 respektive 58.3 procent i övriga städer och landskommuner.

En jämförelse mellan hänvisningsförhållandena under 1942 vid olika slag av arbeten lämnar följande resultat.

	I % av samtliga hänvisade inom resp. arbetsformer voro i medeltal		
	från städer	från landskommuner	försörjningspliktiga
Statliga arbeten			
i arbetsmarknadskommissionens regi.....	46.4	53.6	68.2
i annan myndighets regi	23.0	77.0	93.0
Statskommunala beredskapsarbeten	83.9	16.1	95.8
Statskommunala reservarbeten	80.8	19.2	71.7
Kommunala hjälparbeten utan statsbidrag	62.4	37.6	82.7

Vid utgången av september månad 1942 voro vid statliga beredskapsarbeten av samtliga hänvisade vid arbetsmarknadskommissionens arbeten 38.5 procent och vid arbeten i annan myndighets regi 73.6 procent dagkolonister (se sid. 51).

I *bilaga 10* återgives en sammanställning per den 31 december 1942 av statliga och statskommunala beredskapsarbeten, som antingen slutförts under 1942 eller den 31 december voro under utförande eller beslutade men ej påbörjade.

Understödslinjen.

Dagunderstöd. Kungl. Maj:t bemyndigade den 20 mars 1942 kommissionen att från och med den 1 april 1942 tillämpa nya understödsbelopp för dagunderstöds- och hyreshjälpsverksamheten. En utförlig redogörelse för den nu gällande understödsskalan har lämnats i prop. 1942: 344, sid. 64.

Dagunderstödsverksamhetens omfattning under åren 1938—1942 framgår av *tab. 27*, vari anges det antal kommuner, som haft sådan verksamhet, samt

**Tab. 27. Antal kommuner, som bedrivit dagunderstödsverksamhet
åren 1938—1942.**

Månad	Städer					Landsbygd					Hela riket				
	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942
Januari ..	19	19	19	25	22	30	54	30	33	30	49	73	49	58	52
Februari ..	21	23	20	29	29	29	56	28	40	36	50	79	48	69	65
Mars	20	21	21	31	30	26	60	29	50	38	46	81	50	81	68
April	14	17	16	29	23	18	51	20	48	33	32	68	36	77	56
Maj	9	10	7	22	11	8	28	7	28	17	17	38	14	50	28
Juni	8	3	5	20	9	5	4	6	16	7	13	7	11	36	16
Juli	—	—	6	14	10	4	—	5	14	28	4	—	11	28	38
Augusti ..	—	—	5	11	9	5	—	5	11	26	5	—	10	22	35
September	—	—	5	11	9	6	—	8	11	27	6	—	13	22	36
Oktober ..	5	5	9	13	8	8	5	12	12	4	13	10	21	25	12
November	10	10	14	14	8	19	12	22	13	4	29	22	36	27	12
December	16	14	19	21	11	38	29	29	25	10	54	43	48	46	21

tab. 28, vari lämnas uppgifter om antalet dagunderstödda arbetslösa vid utgången av varje månad nämnda år. I denna redovisning har hänsyn icke tagits till dagunderstödda deltagare i beredskapskurser eller i av arbetslöshetskommittéer anordnade andra kurser.

Tab. 28. Antal dagunderstödda (ej kursdeltagare) åren 1938—1942.

Månad	Städer					Landsbygd					Hela riket				
	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942
Jan.	2,457	2,499	1,781	11,616	7,529	2,268	3,707	1,492	2,473	1,654	4,725	6,206	3,273	14,089	9,183
Febr.	2,664	2,928	1,982	14,129	8,281	2,321	4,057	1,441	3,209	1,910	4,985	6,985	3,423	17,338	10,191
Mars	2,471	2,783	2,047	13,914	6,792	2,221	4,245	1,446	3,455	1,732	4,692	7,028	3,493	17,369	8,524
April	1,747	2,004	1,580	11,709	4,391	1,535	3,843	1,096	3,579	1,240	3,282	5,847	2,676	15,288	5,631
Maj	758	870	1,030	8,866	1,803	614	1,571	249	1,963	279	1,372	2,441	1,279	10,829	2,082
Juni	475	219	898	5,901	927	335	310	95	776	47	810	529	993	6,677	974
Juli	—	—	947	3,807	556	220	—	62	333	266	220	—	1,009	4,140	822
Aug.	—	—	1,446	3,108	509	265	—	86	208	272	265	—	1,532	3,316	781
Sept.	—	—	2,524	3,010	527	304	—	170	191	290	304	—	2,694	3,201	817
Okt.	595	652	5,394	2,249	606	473	190	308	178	48	1,068	842	5,702	2,427	654
Nov.	1,088	1,197	7,513	2,844	830	1,058	614	817	279	68	2,146	1,811	8,330	3,123	898
Dec.	2,023	1,632	9,291	6,066	1,620	2,543	1,298	1,474	908	158	4,566	2,930	10,765	6,974	1,778

Av tabellen framgår, att dagunderstödsverksamheten under år 1942 var av betydligt mindre omfattning än föregående år. Det förhållandevis höga antalet kommuner, som under sommarmånaderna bedrev dagunderstödsverksamhet, beror därpå, att de statliga stenbeställningarna voro nedlagda under tiden 15 juni—25 oktober 1942. Under denna tid hade vissa kommuner i Blekinge, Hallands samt Göteborgs och Bohus län tillstånd att utgiva dagunderstöd till genom driftsnedläggelsen arbetslösa stenarbetare, som på grund av ålder, sjukdom eller dylikt icke kunde beredas annat arbete. Omkring 250 stenarbetare åtnjöto under nämnda tid dagunderstöd.

Dagunderstödsverksamheten var under året till största delen lokaliserad till de större städerna samt till kommuner i Göteborgs och Bohus samt Väster-norrlands län. Av samtliga dagunderstödda voro 81.2 procent hemmahörande i städer; 74.1 procent voro familjeförsörjare.

I genomsnitt för hela riket uppgick under år 1942 dagunderstödet till 3 kronor 58 öre mot 3 kronor 49 öre föregående år. Dessa uppgifter avse dagunderstödd huvudperson, i regel familjeförsörjare.

Hyreshjälp. Den omfattning, vari hyreshjälpsverksamhet bedrevs under tiden oktober 1941—september 1942 framgår av *tab. 29*. Redovisning lämnas i denna tabell även för antalet personer med hyreshjälp i procent av antalet dagunderstödda. På grund av vissa lokala redovisningssvårigheter har därvid Stockholms stad ej kunnat medtagas.

I städerna utgavs hyreshjälp till 41.7 procent och i landskommunerna till 30.6 procent av de dagunderstödda mot 39.2 respektive 21.1 procent föregående år.

Från och med år 1941 kan hyreshjälp — som tidigare endast kunde ifrågakomma för familjeförsörjare — även utgå till icke försörjningspliktiga arbetslösa, som uppbära dagunderstöd, dock med högst hälften av det belopp, som kan utgå till familjeförsörjare.

Det sedan 1 juli 1941 försöksvis tillämpade systemet med hyreshjälp till familjeförsörjare, som hänvisats till beredskapsarbete på sådant avstånd från

Tab. 29. Hyreshjälpsverksamhetens omfattning oktober 1941—september 1942.

År månad	Antal kommuner, som bedrivit hyreshjälps- verksamhet			Antal arbetslösa, som erhållit hyreshjälp			Hjälpta med hyreshjälp i % av hela antalet dagunderstödda		
	Städer	Lands- bygd	Hela riket	Städer	Lands- bygd	Hela riket	Städer ¹	Lands- bygd	Hela riket
1941									
Oktober	12	7	19	2,327	107	2,434	38.6	34.9	38.3
November	14	7	21	2,725	119	2,844	46.9	31.2	45.6
December	15	12	27	4,460	280	4,740	33.8	29.8	33.4
1942									
Januari	19	19	38	6,688	695	7,383	47.1	23.9	42.2
Februari	21	21	42	7,706	883	8,589	48.9	35.4	46.6
Mars	20	22	42	6,721	901	7,622	48.9	38.8	47.2
April	17	22	39	5,066	769	5,835	32.9	28.3	31.9
Maj	12	12	24	2,298	261	2,559	28.9	25.6	28.4
Juni	9	6	15	940	63	1,003	39.5	33.3	38.8
Juli	9	4	13	609	18	627	43.9	34.0	43.4
Augusti	8	4	12	595	18	613	44.7	26.5	43.4
September	8	3	11	556	10	566	49.3	22.2	48.1

¹ Förutom Stockholms stad.

hemorten, att det förhindrar användandet av familjebostaden, har även tillämpats under 1942. Tillstånd för kommun att utge hyreshjälp till beredskapsarbetare avser dock endast arbetare sysselsatta vid viss, i delgivningsbrev eller eljest av kommissionen angiven arbetsplats. Sådant medgivande lämnades även under 1942 städerna Stockholm, Sundbyberg, Norrköping, Hälsingborg, Malmö, Halmstad, Göteborg och Mölndal samt vissa förortskommuner till Stockholm, nämligen Huddinge, Sollentuna, Solna och Spånga. Tillståndet var begränsat till arbetsplatser med en timlön av omkring 1 krona eller därunder.

Kommunalt understöd. Antalet genom kommunal understödsverksamhet (sålunda utan statsbidrag) hjälpta under åren 1938—1942 angives i tab. 30.

Tab. 30. Antal arbetslösa, som erhållit kommunalt understöd åren 1938—1942.

Månad	Städer					Landsbygd					Hela riket				
	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942	1938	1939	1940	1941	1942
Januari . .	2,933	2,427	1,840	621	469	364	626	245	400	227	3,297	3,053	2,085	1,021	696
Februari . .	3,269	2,418	2,402	568	358	311	540	180	343	206	3,580	2,958	2,582	911	564
Mars	2,800	2,128	2,621	527	256	227	377	193	274	168	3,027	2,505	2,814	801	424
April	2,430	1,670	1,270	371	134	205	353	127	303	97	2,635	2,023	1,397	674	231
Maj	1,964	881	871	342	63	136	246	50	161	53	2,100	1,127	921	503	116
Juni	1,724	717	1,018	212	40	83	122	39	82	26	1,807	839	1,057	294	66
Juli	1,731	714	1,327	156	31	76	62	52	43	19	1,807	776	1,379	199	50
Augusti . .	1,387	557	1,799	152	29	59	39	68	39	11	1,446	596	1,867	191	40
September .	1,335	720	1,732	132	23	80	63	75	48	11	1,415	783	1,807	180	34
Oktober . .	1,244	714	713	139	24	135	120	104	67	15	1,379	834	817	206	39
November .	1,702	1,184	664	237	35	223	182	175	126	20	1,925	1,366	839	363	55
December .	2,127	1,469	743	397	497	484	219	291	186	41	2,611	1,688	1,034	523	538

Av tabellen framgår, att dylik understödsverksamhet under 1942 bedrivits i ringa omfattning. I medeltal åtnjöto under året 238 arbetslösa kommunalt understöd mot 494 föregående år.

Utbildningshjälp. Av deltagarna vid kommissionens beredskapskurser för verkstadsindustrin, för vilka kurser särskild redogörelse tidigare lämnats (jfr sid. 30), voro flertalet anmälda hos arbetslöshetskommittéer och åtnjöto hjälp i form av dagunderstöd eller bidrag till inackorderingskostnader. Under 1942 åtnjöto i genomsnitt 533 eller 67.0 procent av samtliga arbetslöshetshjälp.

Till följd av det ringa antalet hjälpsökande i ungdomsåldrarna har den för hjälp åt ungdomsarbetslösa särskilt avsedda verksamheten under 1942 bedrivits i mycket begränsad omfattning. Vid ingången av 1942 pågick *frivillig arbetstjänst* vid ett statligt arbetsläger i Vännäs, Västerbottens län, med 75 elevplatser. Yrkesutbildning bedrevs där i en av Västerbottens läns landsting uppförd verkstadsskolebyggnad, varvid eleverna voro fördelade på två yrkesavdelningar för mekaniker samt tre avdelningar för utbildning av smeder, byggnads- och inredningssnickare samt kockar. Eleverna voro förlagda i internat. Utbildningen bedrevs efter förebild av skolöverstyrelsens undervisningsplaner för tvååriga verkstadsskolor. Genom Kungl. Maj:ts beslut erkändes den av landstinget inrättade verkstadsskolan såsom central verkstadsskola från och med den 1 juli 1942, varefter den av kommissionen därstädes bedrivna verksamheten upphörde. Efter den 1 juli 1942 bedrev kommissionen icke någon hjälpverksamhet i form av frivillig arbetstjänst.

Kursverksamheten för arbetslösa hade under 1942 begränsad omfattning. Kurser med teoretisk utbildning förekommo i Göteborg för sammanlagt 90 personer. Kurser med praktisk utbildning i snickeri voro anordnade i Göteborg för 24 deltagare. För ett mindre antal arbetslösa kontorister voro enklare maskinskrivningskurser anordnade i Stockholm och Malmö. Ett 50-tal arbetslösa sjömän i Gävle och Norrköping bereddes tillfälle att deltaga i för dem särskilt avpassade kurser. Slutligen voro kurser i hushållsgöromål anordnade i Göteborg för 32 kvinnor.

En speciell form av kursverksamhet har bedrivits av Föreningen Bohus stickning. Genom dessa kurser bereddes sysselsättning åt hustrur och döttrar till arbetslösa stenhuggare inom Bohusläns stendistrikt. Dessa kvinnor kunde på sådant sätt medverka till att förbättra stenhuggarfamiljernas ekonomiska ställning. Under året pågingo 6 dylika kurser med sammanlagt ett 90-tal deltagare.

Under förra delen av 1942 framträdde behov av kurser för korttidsarbetande, företrädesvis kvinnor. Statsbidrag utgick på grund härav till 15 kurser i hushållsgöromål samt till 7 kombinerade sömnads- och hushållskurser. I dessa 22 kurser deltog under året sammanlagt cirka 300 personer. Kursdeltagarna åtnjöto fri undervisning samt, i den mån de voro arbetslöshetsförsäkrade, daghjälp.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 februari 1942 bemyndigades kommissionen att under vissa förutsättningar bevilja statsbidrag till kurspremier åt bland annat arbetslöshetsförsäkrade deltagare i kurser för korttidsar-

Tab. 31. Den statliga och statsunderstödda utbildningshjälpens omfattning åren 1934—1942.

År månad	Antal deltagare i frivillig arbetstjänst ¹	Antal sysselsatta i ungdoms- reservarbeten	Antal kurs- deltagare ²	Summa
Årsmedeltal				
1934	777	5	2,179	2,961
1935	769	92	801	1,662
1936	364	250	306	920
1937	210	75	17	302
1938	170	35	36	241
1939	132	39	65	236
1940	50	6	390	446
1941	62	—	845	907
1942	63 ³	—	558	589
1942				
Januari	66	—	867	933
Februari	64	—	867	931
Mars	63	—	899	962
April	64	—	741	805
Maj	61	—	575	636
Juni	58	—	520	578
Juli	—	—	428	428
Augusti	—	—	403	403
September	—	—	371	371
Oktober	—	—	337	337
November	—	—	346	346
December	—	—	338	338

¹ Jfr sid. 65. — ² Häre ingå endast kursdeltagare, som åtnjutit statlig arbetslöshets-hjälp. Elever vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom ingå sålunda ej och av eleverna vid beredskapskurser endast de, som åtnjöt dagunderstöd eller bidrag till inackorderings-kostnaderna. — ³ Medeltal för januari—juni.

tande. Sistnämnda medgivande kunde dock ej utnyttjas under året, enär ingen kommun ansåg sig böra taga denna förmån i anspråk.

I tab. 31 lämnas en sammanställning av den statliga och statsunderstödda utbildningshjälpens omfattning under åren 1934—1942.

Sammanfattande uppgifter rörande understödslinjen återfinnas i tab. 32. Denna tabell innefattar (i olikhet mot tab. 28) även antalet understödda personer, som erhållit dagunderstöd i samband med kursverksamhet. Av samtliga arbetslösa, som erhållit hjälp enligt understödslinjen, åtnjöt under 1942 i medeltal 94.5 procent dagunderstöd och 5.5 procent kommunalt understöd utan statsbidrag.

Hjälpverksamhetens totala omfattning.

En översikt över totalantalet statligt och kommunalt hjälpta åren 1933—1942 lämnas i tab. 33. Under år 1942 åtnjöt i medeltal 78.2 procent av samtliga

Tab. 32. Understödslinjens omfattning åren 1933—1942.

Månad	Antal understödstagare ¹									
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
<i>Dagunderstöd</i>										
Januari	43,110	60,604	17,849	11,824	5,497	4,752	6,254	3,301	14,980	10,050
Februari	52,909	58,254	19,350	14,131	6,130	4,996	7,090	3,465	18,335	11,058
Mars	58,135	57,430	17,999	13,823	5,849	4,707	7,204	3,538	18,343	9,423
April	56,791	45,041	13,503	10,104	3,606	3,282	5,970	2,692	16,191	6,372
Maj	44,701	31,605	5,038	3,181	1,506	1,418	2,505	1,481	11,731	2,657
Juni	37,271	20,846	497	567	140	858	566	1,347	7,528	1,494
Juli	39,105	13,699	774	45	—	267	34	1,533	4,893	1,250
Augusti	37,490	9,710	509	33	—	313	32	2,124	4,123	1,184
September	40,841	7,585	381	—	—	353	26	3,289	3,971	1,188
Oktober	47,198	8,175	997	172	167	1,115	871	6,241	3,145	991
November	50,842	11,040	3,653	1,998	1,300	2,194	1,842	9,009	3,920	1,244
December	57,001	15,617	8,039	4,241	3,266	4,614	2,960	11,515	7,746	2,116
<i>Kommunalt understöd</i>										
Januari	20,213	13,087	5,959	4,799	3,433	3,297	3,053	2,085	1,021	696
Februari	21,385	13,011	5,134	5,393	3,119	3,580	2,958	2,582	911	564
Mars	19,381	9,745	4,153	4,744	2,584	3,027	2,505	2,814	801	424
April	15,622	8,006	3,730	4,350	2,375	2,635	2,023	1,397	674	231
Maj	12,722	5,186	2,875	2,566	2,252	2,100	1,127	921	503	116
Juni	10,165	3,699	1,943	1,828	1,854	1,807	839	1,057	294	66
Juli	9,493	2,890	1,631	1,569	1,630	1,807	776	1,379	199	50
Augusti	9,819	2,633	1,991	1,758	1,488	1,446	596	1,867	191	40
September	9,445	2,600	2,342	2,108	1,719	1,415	783	1,807	180	34
Oktober	8,746	2,618	3,769	2,667	2,239	1,379	834	817	206	39
November	11,012	4,135	4,309	2,816	2,826	1,925	1,366	839	363	55
December	14,079	5,443	4,439	3,441	3,064	2,611	1,688	1,034	583	538
<i>Summa</i>										
Januari	63,323	73,691	23,808	16,623	8,930	8,049	9,307	5,386	16,001	10,746
Februari	74,294	71,265	24,484	19,524	9,249	8,576	10,048	6,047	19,246	11,622
Mars	77,516	67,175	22,152	18,567	8,433	7,734	9,709	6,352	19,144	9,847
April	72,413	53,047	17,233	14,454	5,981	5,917	7,993	4,089	16,865	6,603
Maj	57,423	36,791	7,913	5,747	3,758	3,518	3,632	2,402	12,234	2,773
Juni	47,436	24,545	2,440	2,395	1,994	2,665	1,405	2,404	7,822	1,560
Juli	48,598	16,589	2,405	1,614	1,630	2,074	810	2,912	5,092	1,300
Augusti	47,309	12,343	2,500	1,791	1,488	1,759	628	3,991	4,314	1,224
September	50,286	10,185	2,723	2,108	1,719	1,768	809	5,096	4,151	1,222
Oktober	55,944	10,793	4,766	2,839	2,406	2,494	1,705	7,058	3,351	1,030
November	61,854	15,175	7,962	4,814	4,126	4,119	3,208	9,848	4,283	1,299
December	71,080	21,060	12,478	7,682	6,330	7,225	4,648	12,549	8,329	2,654
<i>Medeltal</i>										
Dagunderstöd	47,116	28,300	7,382	5,010	2,288	2,406	2,946	4,128	9,575	4,085
Kommunalt understöd	13,507	6,083	3,523	3,170	2,382	2,252	1,546	1,550	494	238
Summa	60,623	34,383	10,905	8,180	4,670	4,658	4,492	5,678	10,069	4,323

¹ Kursdeltagare medräknade.

Tab. 33. Totalantalet statligt och kommunalt hjälpta åren 1933—1942.

År Månad	Antal hjälpta				Hjälpta i % av hjälpsökande			
	Arbetslinjen	Understödslinjen	Utbildningshjälp ¹	Summa	Arbetslinjen	Understödslinjen	Utbildningshjälp ¹	Summa
Årsmedeltal								
1933.....	44,494	60,623	—	105,117	27.1	37.0	—	64.1
1934.....	44,208	32,196	2,993	79,397	38.5	28.1	2.6	69.2
1935.....	29,781	10,112	1,740	41,633	48.4	16.4	2.8	67.6
1936.....	16,065	7,880	961	24,906	45.1	22.1	2.7	69.9
1937.....	7,829	4,653	318	12,800	43.0	25.6	1.7	70.3
1938.....	6,038	4,622	264	10,924	37.3	28.6	1.6	67.5
1939.....	6,297	4,431	252	10,980	35.9	25.2	1.4	62.5
1940.....	3,740	5,314	449	9,503	28.0	39.7	3.4	71.1
1941.....	6,856	9,225	907	16,988	30.9	41.5	4.1	76.5
1942.....	5,270	3,766	589	9,625	42.8	30.6	4.8	78.2
1942								
Januari.....	6,889	9,879	933	17,701	27.3	39.1	3.7	70.1
Februari.....	7,532	10,755	931	19,218	29.9	42.8	3.7	76.4
Mars.....	7,130	8,948	962	17,040	32.3	40.6	4.4	77.3
April.....	6,127	5,862	805	12,794	39.4	37.7	5.2	82.3
Maj.....	5,628	2,198	636	8,462	55.9	21.8	6.3	84.0
Juni.....	5,285	1,040	578	6,903	66.6	13.1	7.3	87.0
Juli.....	4,910	872	428	6,210	70.6	12.5	6.2	89.3
Augusti.....	4,578	821	403	5,802	68.9	12.3	6.1	87.3
September.....	4,204	851	371	5,426	65.5	13.3	5.8	84.6
Oktober.....	3,901	693	337	4,931	61.2	10.9	5.3	77.4
November.....	3,648	953	346	4,947	54.7	14.3	5.2	74.2
December.....	3,407	2,316	338	6,061	39.7	27.0	3.9	70.6

¹ Före 1934 redovisades utbildningshjälp under understödslinjen.

hjälpssökande arbetslöshetshjälp; procenten hjälpta var detta år högre än under något av åren 1933—1941. Av samtliga hjälpssökande under år 1942 åtnjoto 42.8 procent hjälp enligt arbetslinjen, 30.6 procent enligt understödslinjen och 4.8 procent erhöillo utbildningshjälp.

I *bilaga 11* lämnas uppgifter om de arbetslösas och arbetslöshetshjälpens fördelning den 31 december 1942 i olika län samt i städer med över 15,000 invånare.

En summarisk redovisning av kostnaderna för hjälpverksamheten under såväl budgetåret 1941/42 som under kalenderåret 1942 återfinnes i *bilagorna 12* och *13*.

Statliga stenbeställningar.

Sedan Kungl. Maj:t den 29 maj 1942 förordnat, att arbetet med tillverkning av gatsten för statens räkning skulle från och med den 15 juni 1942 tills vidare inställas, förordnade Kungl. Maj:t den 31 juli 1942, att statens sten-

inköpskommittés verksamhet skulle upphöra räknat från och med utgången av juni månad 1942 och att kommissionen från och med den 1 juli skulle handlägga ärenden rörande sådana inköp av gatsten för statens räkning, som Kungl. Maj:t uppdroge åt kommissionen att verkställa; dessa ärenden skulle handläggas av en särskild delegation inom kommissionen. I underdånig framställning hemställde Svenska stenindustriarbetareförbundet och Sveriges granitindustriförbund att gatstensbeställningarna måtte återupptagas. Kommissionen avstyrkte på anförda skäl, att tillverkningen av gatsten för statens räkning för det dåvarande återupptoges. Genom beslut den 28 augusti 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t därefter arbetsmarknadskommissionen att vid den tidpunkt, som kommissionen kunde finna lämplig, låta återupptaga beställningarna av gatsten för statens räkning. Arbetet med dessa beställningar finge i överensstämmelse med kommissionens förslag dock ej bedrivas i större omfattning än att antalet inom gatstensindustrin med statliga eller andra beställningar sysselsatta arbetare komme att uppgå till högst 950, därav högst 150 finge utgöras av sådan fullgod arbetskraft, som vore nödvändig för rationell drift i storbrott och som skulle uttagas efter av kommissionen givna anvisningar. Med anledning av detta bemyndigande beslöt kommissionen att återupptaga beställningarna från och med den 26 oktober 1942.

Före återupptagandet tillställde kommissionen vederbörande företag namnförteckningar över arbetare, som finge återanställas inom gatstensindustrin. Dessa förteckningar uppgjordes efter av länsarbetsnämnderna företagen individuell undersökning av de tidigare anställdas möjligheter att antaga annat arbete inom eller utom hemorten. I första hand medtogos de arbetare, som under uppehållsperioden åtnjutit dagunderstöd. Sammanlagda antalet å anställningsförteckningarna upptagna utgjorde 895. Härtill kom den fullgoda arbetskraft, 47 dagsverkare, som företagarna uppgåvo sig behöva anställa för möjliggörande av rationell drift i storbrott. På uppdrag av kommissionen anvisades denna arbetskraft av länsarbetsnämnderna. Vid arbetets återupptagande den 26 oktober hade företagen således tillstånd att sysselsätta sammanlagt 942 man, därav 47 utgörande fullgod arbetskraft. Hela detta antal kom emellertid icke att återanställas. En del kunde på grund av ålder eller sjukdom icke återupptaga arbetet. En del lyckades erhålla annat arbete. Härtill kom, att de på sysselsättningslistorna upptagna arbetare, som vid arbetets återupptagande voro sysselsatta vid statliga beredskapsarbeten, enligt föreskrift från kommissionen icke finge återanställas förrän respektive arbetsplatser färdigstälts eller de eljest entledigats från beredskapsarbetet. Sådant entledigande lämnades för vissa beredskapsarbeten i Bohuslän i fråga om ett antal arbetare, som med hänsyn till ålder och hälsotillstånd icke ansågos kapabla att vintertid utföra tungt kroppsarbete utom hemorten.

Den marginal, som på grund av dessa olika omständigheter uppstod, utnyttjades på så sätt att ett antal personer, som ursprungligen icke medtagits i sysselsättningsförteckningarna, men som hos kommissionen gjort framställning om återanställning, efter hörande av länsarbetsnämnderna i varje sär-

skilt fall medgavs tillstånd till återanställning. Vidare anvisades efter framställningar från företag ytterligare fullgod arbetskraft för att möjliggöra storbrottsdrift. Justeringar i sysselsättningstillstånden ha för övrigt skett under hela den tid driften varit igång, efter framställningar från företagare, arbetslöshetskommittéer och enskilda personer.

Med hänsyn till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens önskemål om stentillverkning på ostkusten, då sådan ur fraktsynpunkt vore fördelaktig, anvisades genom länsarbetsnämnden i Kalmar län efter framställningar från Aktiebolaget Förenade Granitindustrier ett antal stenhuggare, tillhörande kategorien fullgod arbetskraft, för att driften vid nämnda firmas storbrott i Vånevik och Flivik skulle kunna upprätthållas. Genom dessa åtgärder kom halva antalet av de med gatstenstillverkning inom Kalmar län sysselsatta att utgöras av fullgod arbetskraft (20 man).

Då arbetet med stentillverkningen återupptogs först i slutet av oktober 1942 redovisas huggna kvantiteter i samband med redogörelsen för verksamheten i början av 1943 (sid. 78).

Årskostnadsbidrag.

Från och med år 1941 utgår statsbidrag till kommunernas kostnader för arbetslöshetshjälp — förutom engångsbidrag till vissa beredskaps- och reservarbeten (arbetsbidrag) — i form av s. k. årskostnadsbidrag. Storleken av årskostnadsbidraget, vilket i princip utgår å alla kommunala utgifter, betingade av behov av arbetslöshetshjälp, bestämmes av förhållandet mellan arbetslöshetskostnaderna och det kommunala skatteunderlaget under året på följande sätt.

Arbetslöshetsutgifterna fördelas å hela antalet skattekronor vid den under året verkställda taxeringen, varigenom erhålles en årskostnad per skattekrona. På en årskostnad av högst en krona per skattekrona utgår bidrag med 20 procent av kostnaden. På den del av årskostnaden, som ligger över en krona men utgör högst 2 kronor per skattekrona, utgår bidrag med 50 procent, på den del, som ligger över två kronor men utgör högst 2 kronor 50 öre, med 60 procent och på den del, som ligger över 2 kronor 50 öre per skattekrona, 100 procent.

Av vad nu sagts framgår, att årskostnadsbidraget kan utbetalas först efter utgången av det år bidraget avser. Någon olägenhet har dock icke uppkommit härigenom, emedan kommissionen lämnat förskott i klumpsummor till behövande kommuner för hjälpverksamhetens bedrivande och därjämte successivt utanordnat 20 procents bidrag, vilket alltid minst skall utgå till bestridande av kostnaden för godkända hjälpåtgärder.

Statsbidragssystemet skall icke tillämpas retroaktivt. Emellertid har riksdagen medgivit (skrivelse nr 1942:467), att ett begränsat antal kommuner, som fortfarande ha att dragas med utgifter för tidigare arbetslöshet, i årskostnadsunderlaget få inräkna ränte- och amorteringsutgifter för lån upptagna för bestridande av kostnaderna för vissa äldre statskommunala beredskaps-

och reservarbeten. De närmare förutsättningarna härför framgå av prop. 1942: 344, sid. 75.

Bidragssystemet tillämpas alltjämt endast försöksvis.

I efterföljande summariska sammanställning angivas de bidragsprocenter, som genom årskostnadsbidragen utgått för hjälpverksamhet under 1941, och antalet kommuner, som erhållit statsbidrag. Därjämte angivas de bidragsprocenter, som skulle ha utgått vid tillämpning av förutvarande system.

Som synes är det endast 25 kommuner av 134, som erhållit mer än 20 procent statsbidrag, och av dessa voro 24 belägna i Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län.

Statsbidrag i % av årskostnaden	Göteborgs och Bohus län	Västernorr- lands län	Övriga län	Summa	Bidrag enligt förutvarande system
20	15	9	85	109	89
21—30	1	2	1	4	16
31—40	7	2	—	9	8
41—50	—	3	—	3	12
51—60	2	2	—	4	2
61—70	—	3	—	3	4
71—75	—	2	—	2	3
Summa	25	23	86	134	134

En direkt jämförelse mellan bidragsprocenterna enligt de båda systemen kan emellertid ej göras, enär det nya systemet, som nyss angivits, innebär att bidrag utgår *dels* i form av årskostnadsbidrag (med förut angivna procent-satser) *dels* i form av särskilt arbetsbidrag med på förhand fastställd procent-sats. Denna senare överstiger ofta, i vissa fall betydligt bidragsprocenten för årskostnaden. Kommunens sammanlagda bidrag till hjälpverksamheten kan alltså vara lika stort eller större än förut, trots att årskostnadsbidraget, som alltså utgör endast en del av statsbidraget, utgår med lägre procentsats än vad som skulle varit fallet vid tillämpning av det gamla systemet.

G. Värnpliktshjälp.

Krigsfamiljebidrag.

I egenskap av tillsynsmyndighet för *krigsfamiljebidragsverksamheten* har kommissionen bland annat utfärdat anvisningar för familjebidragsnämndernas prövning av familjebidrags- och hemortslöneärenden och även lämnat nämnder, som gjort framställning därom, särskilda upplysningar. Vidare har chefen för kommissionens värnpliktshjälpsbyrå närvarit vid i olika län anordnade sammanträden med representanter för familjebidragsnämnderna i länet och därvid hållit föredrag rörande krigsfamiljebidragsförordningens tillämpning m. m.

Den 30 juni 1942 utfärdades ny krigsfamiljebidragsförordning (nr 521). Kungörelsen samma dag (nr 525) innehåller tillämpningsföreskrifter. Vissa bestämmelser i den nya förordningen trädde i kraft den 1 juli 1942, nämligen

Tab. 34. Värnpliktslåneverksamheten till och med den 31 december 1942.

Värnpliktslånenämnden i län	Inkomna låneansökningar		Av värnpliktslånenämnderna behandlade låneansökningar				Vid periodens slut icke slut- prövade låne- ansökningar		Av de beviljade lånen skola underställas SAK:s prövning		Genom SAK:s beslut				
			helt eller delvis bifallna			helt avslagna					ökas		minskas		
	antal	gällande kronor	antal	beviljat belopp kronor	avslaget belopp kronor	antal	gällande kronor	antal	gällande kronor	antal	belopp kronor	anta- let be- vilja- de lån med	det be- viljade beloppet med kronor	anta- let be- vilja- de lån med	det be- viljade beloppet med kronor
Stockholms stad ..	2,382	3,505,305	1,074	666,980	914,357	1,308	1,923,968	—	—	98	202,900	36	70,895	8	23,770
Stockholms	984	1,604,539	546	429,050	487,309	436	686,180	2	2,000	85	144,750	11	16,340	4	7,250
Uppsala	423	561,920	259	174,180	144,719	164	243,021	—	—	21	45,050	6	9,700	0	3,000
Södermanlands	506	752,034	197	108,695	175,230	309	468,109	—	—	14	30,300	7	14,700	—	—
Östergötlands	805	1,137,650	184	182,170	105,249	620	848,231	1	2,000	35	93,000	20	37,865	3	9,800
Jönköpings	670	1,125,255	136	143,120	107,445	531	870,690	3	4,000	32	76,500	11	26,800	4	8,100
Kronobergs	378	620,856	146	163,115	90,776	231	365,965	1	1,000	36	82,400	10	12,450	—	—
Kalmar	753	1,137,297	260	172,766	205,049	493	759,482	—	—	18	40,000	21	40,250	4	10,300
Gotlands	342	515,515	220	175,775	156,985	122	182,755	—	—	20	42,400	1	2,000	2	5,000
Blekinge	471	710,696	164	137,325	128,466	307	444,905	—	—	17	42,800	9	7,450	2	5,500
Kristianstads	928	1,472,548	203	120,500	231,563	722	1,118,685	3	1,800	13	28,100	14	18,500	—	—
Malmöhus	2,380	3,484,807	747	444,669	687,737	1,630	2,348,901	3	3,500	38	77,500	20	24,750	2	3,500
Hallands	452	742,028	148	76,300	166,676	303	497,552	1	1,500	17	10,800	3	5,300	—	—
Göteborgs o. Bohus	2,072	3,354,932	731	658,258	654,172	1,339	2,036,502	2	6,000	126	281,500	18	25,350	6	17,000
Älvsborgs	833	1,365,829	263	223,420	262,776	564	866,433	6	13,200	40	89,950	20	32,790	3	8,500
Skaraborgs	608	1,099,057	237	183,490	230,209	371	685,358	—	—	23	37,850	9	15,500	—	—
Värmlands	716	1,081,107	286	180,330	274,164	430	626,613	—	—	19	33,600	5	9,000	0	100
Örebro	642	929,417	308	162,170	306,151	332	457,696	2	3,400	11	19,750	3	6,200	—	—
Västmanlands	419	635,955	198	230,695	100,350	218	301,410	3	3,500	53	136,069	1	700	2	8,935
Kopparbergs	556	868,117	154	99,995	158,377	401	608,245	1	1,500	25	42,030	18	18,050	4	4,600
Gävleborgs	859	1,199,588	198	95,565	221,515	660	881,508	1	1,000	8	14,400	7	4,600	—	—
Västernorrlands	1,165	1,644,683	465	306,835	333,383	695	997,315	5	7,150	25	66,200	13	21,550	4	5,200
Jämtlands	502	602,261	180	85,821	113,093	321	402,847	1	500	6	10,200	5	8,350	2	2,800
Västerbottens	770	1,305,602	319	240,475	316,270	450	745,857	1	3,000	27	71,100	2	2,500	—	—
Norrbottnens	968	1,612,853	184	108,680	192,481	781	1,302,192	3	9,500	14	29,800	10	11,350	1	1,000
Summa	21,584	33,069,851	7,807	5,570,379	6,764,502	13,738	20,670,420	39	64,550	821	1,748,949	280	442,940	51	124,855

stadgandena om höjning av familjepenningens och näringsbidragets maximibelopp, om hemortslön för tjänstgöring efter den 1 juli 1942 och om s. k. retroaktiv hemortslön för tiden 1 januari 1941—30 juni 1942. Beträffande hemortslön hade de militära truppregistreringsmyndigheterna att lämna uppgifter rörande tjänstgöringsförhållandena. Bestämmelsernas tolkning vållade ofta svårigheter. Retroaktiv hemortslön fick sökas under tiden 15 augusti—31 december 1942. Den stora anhopningen av dylika ansökningar samt understundom föreliggande svårigheter att klarlägga tjänstgöringsförhållandena vållade dröjsmål hos truppregistreringsmyndigheterna med ärendenas behandling.

Genom kungörelse den 31 december 1942 (nr 982) föreskrevs att 1942 års krigsfamiljebidragsförordning skulle i dess helhet träda i kraft den 1 mars 1943. (Samma dag trädde jämväl nya krigsfamiljebidragskungörelsen den 31 december 1942 (nr 984) i kraft.) Kungörelsen den 10 april 1942 (nr 172), som omedelbart trädde i kraft, stadgade undantag för ensamstående värnpliktig, som icke fullgjort första tjänstgöring under 360 dagar, i fråga om rätt till familjebidrag. Denna kungörelse ersattes sedermera genom kungörelse den 31 december 1942 (nr 983). Genom förordningen den 18 juli 1942 (nr 657) gjordes vissa ändringar i förordningen den 28 juni 1941 (nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl. vilka drabbats av kroppsskada. Vissa ändringar trädde i kraft den 1 juli 1942.

Enligt 28 a § 1940 års krigsfamiljebidragsförordning ägde kommissionen, om synnerligen ömmande omständigheter förelägo, på ansökan av familjebidragsnämnd medgiva, att annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § krigsfamiljebidragsförordningen finge i fråga om rätt till familjebidrag likställas med familjemedlem, som i 3 § b) sägs. Antalet under 1942 inkomna dylika framställningar utgjorde 1,410, vilka praktiskt taget samtliga avgjordes före årets utgång.

Den särskilda hjälpverksamheten till förmån för de till militärtjänst inkallades familjer bedrevs under kommissionens överinseende av landshövdingarna i riket efter samma grunder som förut.

Värnpliktslån.

Förordningen den 31 augusti 1940 (nr 824) om värnpliktslån ändrades i vissa delar genom förordningen den 30 juni 1942 (nr 522). Såsom en ny försättning för värnpliktslån upptogs, att värnpliktig till följd av värnplikts-tjänstgöringen råkat i svårigheter av ekonomisk art, vilka kunde befaras äventyra hans möjligheter att efter slutad tjänstgöring fortsätta påbörjad yrkesutbildning. Maximibeloppet för lån höjdes från 4,000 till 5,000 kronor; längsta amorteringstiden utsträcktes till 10 år.

Omfattningen av värnpliktslåneverksamheten för tiden till och med den 31 december 1942 framgår av *tab. 34*. Under 1942 beviljades 742 lån å sammanlagt 565,540 kronor. Dessa fördelade sig med avseende å lånebeloppens storlek på sätt anges i det följande.

Lånebelopp kronor	Antal lån
200— 500	346
501—1,000	295
1,001—1,500	23
1,501—2,000	51
2,001—2,500	9
2,501—3,000	13
3,001—3,500	1
3,501—4,000	3
4,001—4,500	—
4,501—5,000	1
Summa	742

Hela antalet under året till kommissionen inkomna ärenden angående beviljande av värnpliktslån uppgick till 435. Av dessa jämte från föregående år balanserade 26 ärenden avgjorde kommissionen före december månads utgång 451, varav 95 avsågo av värnpliktslånenämnder underställda beslut, 323 av lånesökande ingivna besvär samt 33 såväl underställning som besvär. I fråga om underställda beslut upphävde kommissionen i 26 fall värnpliktslånenämndernas beslut eller sänkte lånebeloppet samt ändrade i 17 fall lånevillkoren. I anledning av anförda besvär beviljades ytterligare 57 lån.

Härutöver hade under 1942 till kommissionen inkommit 174 ärenden angående ändring i tidigare bestämda lånevillkor, av vilka vid samma tid 173 avgjorts.

I *bilagorna 14 och 15* ha sammanförts vissa kostnader för arbetsförmedlingsverksamhet, överflyttning och omskolning av arbetskraft, familjebidragsnämndernas revisorer och värnpliktslånenämnderna m. m. under dels budgetåret 1941/42 dels kalenderåret 1942.

III. Arbetsmarknadskommissionens verksamhet under första kvartalet 1943.

A. Arbetsmarknaden och hjälpverksamheten.

Arbetsmarknaden.

Läget på arbetsmarknaden under den hittills gångna delen av år 1943 har i stort sett icke undergått några andra förändringar än sådana, som sammanhånga med säsongutvecklingen. Till följd av de gynnsamma väderleksförhållandena gjorde sig dock de säsongmässiga arbetskraftsbehoven gällande på ett tidigare stadium än vad annars brukar vara fallet, och brist på arbetskraft framträdde därför redan under mars inom ett flertal näringsområden.

Inom jordbruket kunde vårarbetena påbörjas betydligt tidigare än normalt och arbetskraftsbristen kompensades delvis därigenom, att dessa utsträckts under en längre tidrymd än vad man mera normalt brukar räkna med. Möjligheterna att tillgodose skogsbrukets stora arbetskraftsbehov förbättrades

väsentligt därigenom att en betydande del av de tjänstepliktiga, tillhörande årsklass 1943, frivilligt fullgjorde sin tjänsteplikt i förväg. Av de tjänstepliktiga befunno sig vid mars månads utgång 22,620 man i skogsarbete. Även överflyttningen av annan arbetskraft till skogsbruket visade ökad omfattning. Antalet ovana skogsarbetare, som åtnjöto kontant bidrag i en eller annan form, uppgick vid första kvartalets slut till icke mindre än 39,765. (En närmare redogörelse för överflyttningen av arbetskraft till skogsbruket återfinnes å sid. 82.)

Sysselsättningen på de industriella verksamhetsområdena var i många fall bättre än under samma kvartal föregående år. Särskilt mekaniska och elektriska verkstäder samt skeppsvarv uppvisade en mycket gynnsam sysselsättningsnivå och bristen på kvalificerade yrkesarbetare var alltså betydande. En del mindre verkstäder hade dock på grund av materialbrist svårigheter att bereda sina arbetare full sysselsättning. Vid sågverk, pappersmassfabriker och pappersbruk var arbetstillgången alltså otillfredsställande. Genom koncentration av driften till annan årstid friställdes ett stort antal man, vilket bland annat föranledde, att riksarbetslag ej uppsattes inom sistnämnda industrier (jfr sid. 23). Den lediga arbetskraften kunde emellertid i stor utsträckning placeras i skogsarbete. Inom livsmedelsindustrin förekommo inga större förändringar. Textil- och beklädnadsindustrin uppvisade en med hänsyn till råvarubristen synnerligen god sysselsättningsnivå och korttidsarbete förekom endast undantagsvis under kvartalet. Vid skofabriker var arbetstillgången lägre än under första kvartalet 1942 och vid flertalet företag tillämpades korttidsarbete. Inom kemisk-teknisk industri reducerades sysselsättningen vid tändsticksfabrikerna ytterligare.

Byggnadsverksamheten gynnades av de statliga stödåtgärderna och till följd av tjänlig väderlek kunde omfattande arbeten fortgå även under vintermånaderna.

Inom andra yrkesområden framträdde särskilt beträffande hälso- och sjukvård stora svårigheter att anskaffa erforderlig arbetskraft, och på det husliga arbetsområdet skärptes den redan förut mycket kännbara bristen på arbetskraft.

Vissa sammanfattande uppgifter om arbetsmarknaden under första kvartalet 1943 lämnas i *tab. 35*, varvid som jämförelse även medtagits motsvarande uppgifter för samma tid föregående år.

Av socialstyrelsens sysselsättningsstatistik, som redovisar antalet sysselsatta arbetare inom industri och angränsande näringsgrenar, framgår, att sysselsättningen under de tre första månaderna av 1943 var 6 procent högre än under samma tid 1942.

Arbetsförmedling, arbetslöshet, hjälpverksamhet.

Rapporterna från de offentliga *arbetsförmedlingarna* bekräfta det i jämförelse med 1942 gynnsammare arbetsmarknadsläget. Antalet arbetssökande var sålunda betydligt lägre och antalet lediga platser betydligt högre än under fjolåret. Vid utgången av mars månad 1943 uppgick antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser till 114 mot 168 vid samma tidpunkt föregående år.

Tab. 35. Arbetsmarknaden januari—mars åren 1942 och 1943.

År och månad	Antal sysselsatta inom industri och angränsande näringsgrenar. Indextal: sept. 1939 = 100	Arbetslösheten inom fackförbunden Procent	Antal hjälpsökande arbetslösa	Sveriges offentliga arbetsförmedling				
				Arbetsökande personer	Ansökningar om arbete ¹⁾	Lediga platser	Tillsatta platser	Antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser
1942.								
Januari. . . .	85	13.6	25,259	144,420	154,097	67,844	54,171	227
Februari . . .	85	12.5	25,149	127,019	139,897	69,298	53,142	202
Mars	84	11.0	22,062	117,150	130,943	77,830	53,780	168
1943.								
Januari. . . .	90	8.4	9,992	126,884	138,054	100,989	76,588	137
Februari . . .	90	7.1	9,569	104,166	114,423	86,340	58,874	133
Mars	90	—	8,550	113,267	126,232	111,164	73,712	114

¹⁾ Jfr not under tab. 5.

Uppgifter om *arbetslösheten inom fackförbunden* föreligga till och med utgången av februari 1943. Vid nämnda tidpunkt voro 7.1 procent av förbundens medlemmar fristämplade på grund av arbetslöshet mot 12.5 procent vid samma tidpunkt föregående år. I det följande återgivna jämförelse med arbetslöshetssiffrorna för olika fackförbund utvisar, att arbetslöshetsprocenten den 28 februari 1943 var lägre än ett år tidigare inom samtliga förbund med undantag av sko- och läderindustriarbetareförbundet.

Fackförbund	28 februari		Fackförbund	28 februari	
	1942	1943		1942	1943
Beklädnadsarbetareförbundet	10.6	5.2	Livsmedelsarbetareförbundet	7.8	7.7
Bleck- o. plåtslagareförbundet	12.6	10.7	Metallindustriarb.-förbundet	4.2	2.3
Bokbindareförbundet	3.2	1.4	Järnbruksarbetare	1.4	1.0
Bryggeriindustriarb.-förbundet	7.2	4.1	Verkstadsarbetare	5.0	2.7
Byggnadsträarbet.-förbundet	43.9	27.7	Murareförbundet	50.9	28.6
De förenade förbunden	6.8	4.4	Målareförbundet	47.6	30.5
Elektriska arbetareförbundet	10.7	2.6	Pappersindustriarb.-förbundet	10.9	8.6
Gjutareförbundet	2.6	1.6	Sadelm- o. tapets.-förbundet	15.5	8.1
Grov- o. fabriksarb.-förbundet	26.2	12.2	Sko- o. läderind.-arb.-förbundet	15.0	17.8
Byggnadsindustriarbetare	36.8	17.8	Stenindustriarbetareförbundet	20.7	10.6
Byggnadsämnesind.-arbetare	27.3	9.9	Sågverksind.-arb.-förbundet	24.6	15.9
Glasbruksarbetare	6.2	2.9	Textilarbetareförbundet	5.2	2.8
Sockerfabriksarbetare	16.2	11.0	Tobaksindustriarb.-förbundet	9.9	8.5
Tändsticksarbetare	17.4	14.8	Transportarbetareförbundet	15.4	11.9
Övriga arbetare	12.2	5.0	Träindustriarbetareförbundet	10.0	5.3
Gruvindustriarbet.-förbundet	2.5	1.9	Typografförbundet	2.3	1.5
Handelsarbetareförbundet	3.4	2.2	Väg- o. vattenb.-arb.-förbundet	21.5	14.7
Kommunalarbetareförbundet	5.7	4.7	Samtliga	12.5	7.1
Lantarbetareförbundet	6.8	3.8			
Litografförbundet	2.9	1.2			

Antalet *hjälpssökande arbetslösa*, som under sommaren och hösten 1942 endast uppgick till omkring 6,000 och under vintermånaderna december—februari uppvisade en relativt obetydlig säsonguppgång till omkring 10,000, nedgick under mars till 8,550. Av dessa voro 3,768 sysselsatta vid för försvaret och folkförsörjningen angelägna arbeten, varför antalet i egentlig mening arbetslösa utgjorde 4,782 mot 16,184 vid samma tidpunkt föregående år. De hjälpssökandes fördelning på olika län den 31 mars 1943 framgår av *tab. 36*.

Nära 80 procent av de hjälpssökande voro hemmahörande i storstäderna och Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län.

Av samtliga hjälpssökande den 31 mars 1943 tillhörde 2,462 (28.8 procent) yrkesgruppen byggnadsverksamhet, 1,143 (13.4 procent) stenindustri, 893 (10.4 procent) landtransport, 598 (7.0 procent) sågverksindustri, 556 (6.5 procent) kontors-, affärs- och lagerarbete samt 2,898 (33.9 procent) andra yrkesgrupper.

Tab. 36. Antal hjälpssökande arbetslösa inom olika län den 31 mars 1943.

L ä n	Städer	Landsbygd	Summa		Procentuell fördelning av samtliga
			Hela antalet	därav i egentlig mening arbetslösa ¹⁾	
Stockholms stad	1,709	—	1,709	1,084	20.0
Stockholms	127	130	257	228	3.0
Uppsala	58	30	88	88	1.0
Södermanlands	13	1	14	14	0.2
Östergötlands	112	—	112	112	1.3
Jönköpings	80	—	80	54	0.9
Kronobergs	20	—	20	20	0.2
Kalmar	100	3	103	103	1.2
Gotlands	—	4	4	—	0.1
Blekinge	19	54	73	28	0.9
Kristianstads	33	2	35	35	0.4
Malmö stad	479	—	479	252	5.6
Malmöhus i övrigt	260	13	273	120	3.2
Hallands	40	2	42	24	0.5
Göteborgs stad	1,742	—	1,742	1,175	20.4
Göteborgs och Bohus i övrigt	248	1,195	1,443	388	16.9
Älvsborgs	53	29	82	82	1.0
Skaraborgs	21	1	22	17	0.3
Värmlands	76	88	164	117	1.9
Örebro	59	—	59	44	0.5
Västmanlands	—	1	1	1	0.0
Kopparbergs	22	—	22	22	0.3
Gävleborgs	100	7	107	76	1.3
Västernorrlands	81	1,333	1,414	539	16.5
Jämtlands	1	—	1	1	0.0
Västerbottens	10	15	25	20	0.3
Norrbottens	37	142	179	138	2.1
Summa	5,500	3,050	8,550	4,782	100.0

¹⁾ Jfr sid.45.

Den omfattning i vilken hjälpverksamheten för arbetslösa bedrivits under tiden januari 1942—mars 1943 framgår av *tab. 37*.

Tab. 37. Hjälpverksamheten för arbetslösa januari 1942—mars 1943.

År och månad	Hela antalet hjälpta	D ä r a v h j ä l p t a g e n o m								utbildningshjälp
		statligt beredskapsarbete		statskommunalt beredskapsarbete	reservarbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	kontantunderstöd		
		i kommissionens regi	i annan myndighets regi		arkivarbete och musikerhjälp	statskommunalt reservarbete		dagunderstöd	kommunalt understöd	
1942.										
Januari. . . .	17,701	2,310	1,283	1,821	374	73	1,028	9,183	696	933
Februari . . .	19,218	2,649	1,524	1,955	384	57	963	10,191	564	931
Mars	17,040	2,258	1,589	2,031	393	68	791	8,524	424	962
April	12,794	1,702	1,443	1,819	407	85	671	5,631	231	805
Maj	8,462	2,146	1,061	1,443	388	113	477	2,082	116	636
Juni	6,903	2,177	945	1,206	370	178	409	974	66	578
Juli	6,210	2,102	937	1,080	348	162	281	822	50	428
Augusti . . .	5,802	1,998	874	1,017	325	144	220	781	40	403
September	5,426	1,667	853	1,040	324	111	209	817	34	371
Oktober . . .	4,931	1,434	831	963	341	101	231	654	39	337
November	4,947	1,281	744	918	373	88	244	898	55	346
December	6,061	1,114	802	871	398	33	189	1,778	538	338
1943.										
Januari. . . .	6,994	1,271	971	815	357	24	324	2,738	180	314
Februari . . .	7,251	1,597	1,097	867	384	33	474	2,352	136	311
Mars	6,954	1,390	1,355	1,023	386	84	364	1,954	91	307

Vid utgången av mars 1943 åtnjöto 81.3 procent av samtliga hjälpsökande arbetslöshetshjälp. Av samtliga hjälpta voro 66.8 procent hjälpta genom arbete och 33.2 procent genom understöd (inklusive utbildningshjälp). Av de genom arbete hjälpta voro 66.9 procent sysselsatta vid statliga arbeten (därav arkivarbeten och musikerhjälp 10.8 procent), 25.2 procent vid statskommunala arbeten (därav arkivarbeten 4.7 procent), och 7.9 procent vid kommunala hjälparbeten utan statsbidrag.

Under kvartalet sysselsattes ett stadigt ökande antal utlänningar, huvudsakligen norrmän, vid statliga beredskapsarbeten på samma villkor, som gälla för svenska arbetslösa. Antalet utlänningar uppgick vid kvartalets utgång till omkring 600 med tendens till ytterligare stegring.

Statliga stenbeställningar.

Av uppgifterna i *tab. 38* framgår att under tiden 26 oktober 1942—31 mars 1943 i medeltal 819 stenhuggare och dagsverkare voro sysselsatta inom gatstensindustrin. Av dessa utgjordes 73 av genom länsarbetsnämnderna anvisad fullgod arbetskraft. Trots de tidigare omnämnda ytterligare sysselsättningstillstånd, som lämnats efter den 26 oktober 1942, har således

Tab. 88. Vid statliga stenbeställningar sysselsatta arbetare ^{26/10} 1942—^{31/3} 1943.

Tidsperiod	Göteborgs och Bohus län	Blekinge län	Hallands län	Kalmar län	Samtliga län	
					Hela antalet	därav dags- verkare
<i>Samtliga arbetare</i>						
^{26/10} — ^{30/11} 1942.....	588	104	43	25	760	97
December ".....	602	106	44	30	782	100
Januari 1943.....	625	84	44	31	784	95
Februari ".....	661	128	50	40	879	100
Mars ".....	682	124	42	40	888	110
<i>därav arbetare anvisade av läns- arbetsnämnd (fullgod arbetskraft).¹</i>						
^{26/10} — ^{30/11} 1942.....	53	—	6	8	67	57
December ".....	52	—	5	11	68	55
Januari 1943.....	49	—	4	11	64	51
Februari ".....	54	—	4	20	78	58
Mars ".....	62	—	7	20	89	67

¹ Övriga arbetare sysselsatta enligt arbetsmarknadskommissionens medgivande.

det av Kungl. Maj:t fastställda högsta antalet arbetare, som finge sysselsättas med statliga och andra stenbeställningar, 950 man, ännu icke tillfullo utnyttjats. Om alla, för vilka tillstånd till sysselsättning inom gatstensindustrin medgivits, varit i arbete, skulle denna siffra emellertid ha överskridits med cirka 50 man. Då de vunna erfarenheterna givit vid handen, att den verkliga sysselsättningen vid varje tillfälle på grund av bland annat sjukdom och avgång av olika orsaker hittills kommit att avsevärt understiga det medgivna antalet, har kommissionen ansett sig kunna lämna ifrågavarande tillstånd. Genom dessa åtgärder har kommissionen också kunnat tillgodose de önskemål om ytterligare arbetskraft, som framförts från företagarehåll i och för upprätthållande av rationell storbrottsdrift.

Omfattningen av tillverkningen av sten för statens räkning under tiden 26 oktober 1942—28 februari 1943 framgår av *tab. 39*. Under återstående delen av budgetåret torde man få räkna med en större tillverkningskvantitet per månad än hittills. Dels kommer det av Kungl. Maj:t fastställda maximiantalet sysselsatta, 950, troligen att småningom i det närmaste uppnås, dels torde med hänsyn till årstidsförhållandena varje enskild arbetares tillverkningskapacitet komma att ökas. Uppskattningsvis torde tillverkningskvantiteten komma att uppgå till ett värde av i genomsnitt 200,000 kronor per månad. Under mars—juni 1943 skulle sålunda inköpen belöpa sig till cirka 800,000 kronor. Tillsammans med de belopp, som åtgått för inköp av till och med februari 1943 tillverkade kvantiteter, skulle steninköpen för statens räkning under hela budgetåret belöpa sig till cirka 1,500,000 kronor.

Tab. 39. Tillverkningen av sten för statens räkning ^{26/10} 1942—^{28/2} 1943.

Tidsperiod L ä n	Smågatsten		Storgatsten		Summa ¹⁾	
	Kvantitet 1000-tal st.	Värde 1000-tal kr.	Kvantitet 1000-tal st.	Värde 1000-tal kr.	Kvantitet 1000-tal st.	Värde 1000-tal kr.
^{26/10} — ^{30/11} 1942	2,900	139	77	21	2,977	160
december "	2,920	140	76	21	2,996	161
januari 1943	2,104	101	54	15	2,158	116
februari "	3,029	146	104	28	3,133	174
Summa	10,953	526	311	85	11,264	611
därav						
Göteborgs och Bohus län	10,483	503	98	26	10,581	529
Blekinge län	229	12	99	27	328	39
Hallands "	152	7	—	—	152	7
Kalmar "	89	4	114	32	203	36

¹ Dessutom tillverkades 276 kvm smågatstensbindare till ett värde av 1,324 kr. i Göteborgs och Bohus län och 1,838 lpm råkantsten till ett värde av 5,010 kr. i Hallands län.

B. Vidtagna åtgärder, överväganden m. m.

Jordbruket.

Genom kungörelser den 5 februari 1943 utfärdade Kungl. Maj:t instruktion för riksblockmyndigheten (nr 53) och länsblockmyndigheterna (nr 54). Riksblockmyndigheten består av två av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter från vardera arbetsmarknadskommissionen och livsmedelskommissionen; till ordförande har Kungl. Maj:t förordnat arbetsmarknadskommissionens ordförande och till vice ordförande livsmedelskommissionens ordförande. Riksblockmyndighetens kansli ingår i arbetsmarknadskommissionen såsom kommissionens arbetsblocksbyrå. Blockorganisationen är under riksblockmyndigheten uppbyggd på följande sätt.

Inom varje län skall finnas en länsblockmyndighet, bestående av representerer för länsarbetsnämnden, kristidsstyrelsen och hushållningssällskapet, utsedda av riksblockmyndigheten. Till länsblockmyndighetens förfogande står en länsblockledare och i vissa fall en biträdande länsblockledare, förordnade av riksblockmyndigheten.

Inom samma kommun belägna bruksdelar, på vilka jordbruk bedrivs, äro sammanslutna till ett *överblock* under ledning av en överblockledare. Inom överblocket finnes vidare en kvinnlig biträdande överblockledare, med uppgift att särskilt ägna sig åt frågor rörande utnyttjande av den kvinnliga arbetskraften inom överblocket. Överblockledare och kvinnlig biträdande överblockledare utses av kristidsnämnden, men för att äga giltighet måste valet fastställas av länsblockmyndigheten, som har att dessförinnan förvissa sig om att de utsedda också äro lämpliga för uppgiften.

Bruksdelar inom ett överblock sammanföras på förslag av överblockledaren i lämpligt antal *block*. För varje block skall finnas en blockledare jämte ersättare, vilka utses av överblockledaren i samråd med kristidsnämnden och vederbörande blockmedlemmar.

Planläggningsåtgärderna inom arbetsblocken omfatta främst upprättande av mobiliseringsplaner. I dessa lämnas uppgifter om alla dragare, traktorer och andra viktigare jordbruksmaskiner, som beräknas stå till förfogande nu och i krigstid. Där har också förtecknats den arbetskraft, som finns på blockens gårdar, och den reservarbetskraft, som man anser sig kunna räkna med vid mobilisering. Dylika mobiliseringsplaner finnas nu upprättade för praktiskt taget hela det svenska jordbruket. Varje överblockledare har efter verkställd granskning och bearbetning av mobiliseringsplanerna upprättat ett sammandrag för sitt område beträffande ovannämnda uppgifter. Med ledning av detsamma kan han t. ex. bedöma, hur mycket extra arbetskraft utöver den i mobiliseringsplanerna förtecknade, som behöver tillföras de olika blocken för att jordbruksproduktionen skall kunna upprätthållas även i ett krigsläge. Länsblockledarna ha sammanställt mobiliseringsplanernas uppgifter i länsammandrag, vilka i sin tur ligga till grund för ett rikssammandrag.

Uppgifterna i rikssammandraget hänföra sig i stort sett till förhållandena vid årsskiftet 1942/43. Av rikssammandraget framgår, att antalet block för hela landet utgör 40,414, vilket jämfört med antalet före omorganisationen innebär en minskning med cirka 30,000. I mobiliseringsplanerna redovisas en sammanlagd åkerareal av 3,646,229 ha, fördelad på 368,897 brukningsdelar. Praktiskt taget samtliga brukningsdelar i riket med över 1 ha åker äro anslutna till blockorganisationen. Av jordbrukets traktorer är mindre än hälften försedd med gengasaggregat.

Enligt rikssammandraget sysselsätts vid de olika brukningsdelarna inom blocken 632,842 män. Antalet kvinnor, som helt eller delvis deltaga i jordbruksarbete, utgör 470,111. Såsom reservarbetskraft ha antecknats över 98,000 personer, av vilka 57,900 anmält sig frivilligt.

Även under förutsättning att den rationalisering genomföres, som är syftet med blockorganisationen, är dock icke den antecknade reservarbetskraften tillräcklig för att fylla luckorna efter de jordbrukare, som inkallas till militärtjänst vid en fullständig mobilisering. På grund därav är en av blockorganisationens huvudsakliga uppgifter att med anlitan av bland annat det material, som införskaffats genom beredskapsmönstringen, söka få fram ytterligare erforderlig reservarbetskraft. I detta syfte ha redan vidtagits olika åtgärder, av vilka här må nämnas utbildningen av reservmaskinskötare. Kurser för sådan utbildning ha anordnats av hushållningssällskapen och länsblockmyndigheterna. I dessa kurser ha under vintern 1942/43 utbildats 2,200 elever.

Ungdomens frivilliga arbetsinsatser.

Kommissionen har i samråd med bland annat skolöverstyrelsen, chefen för försvarsstaben, Kvinnoföreningarnas beredskapskommitté, Riksförbundet kvinnlig samhällstjänst och Sveriges ungdomsberedskap utarbetat vissa riktlinjer för upplysningsverksamheten bland ungdomen för frivilliga beredskapsinsatser 1943. Enligt dessa riktlinjer skall man söka intressera ungdomen över 15—16 år för frivillig luftbevakning och frivilliga arbetsinsatser samt de yngre

åldersgrupperna för Ungdomsberedskapens rikstävling och odlingsverksamheten. För att samordna den centrala och den lokala propagandan enligt dessa huvudprinciper ha myndigheter och personer, som bedriva ifrågavarande upplysningsverksamhet, ålagts samråda, varvid arbetsmarknadskommissionen och länsarbetsnämnderna tjänstgöra såsom samordnande organ. För att underlätta denna samordning ha utarbetats ett flygblad och en affisch, betitlade »Välj din uppgift», vilka beröra samtliga förutnämnda arbetsuppgifter.

Under föregående års vårtermin skedde i beredskapssyfte en registrering av den äldre skolungdomen. För närvarande pågår en inventering av skolungdomens möjligheter att utföra frivilliga beredskapsinsatser under ferierna. Inventeringen företages med anlitande av nyssnämnda flygblad, vid vilket fogats en anmälningsblankett. Flygbladet utdelas till samtliga elever i de högre skolorna. De elever, som ha fyllt 15 år, skola på anmälningsblanketten angiva vilken eller vilka beredskapsuppgifter de önska ägna sig åt.

Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär den 30 april 1943 må lärjungar vid flertalet skolor liksom under 1942 erhålla ledighet för deltagande i lantbruksarbete m. m., dock sammanlagt högst fyra veckor under vår- och höstterminerna, därav högst tre veckor under en och samma termin.

Då upprätthållandet av för folkförsörjningen oundgänglig produktion är ett nationellt livsintresse, anser sig kommissionen kunna räkna med alla goda medborgares villiga medverkan till lösandet av de arbetskraftsproblem, som kunna uppkomma vid bärgandet av skörden m. m.

Skogsbruket.

För att tillgodose arbetskraftsbehovet inom skogsbruket ha fortsatt omfattande åtgärder vidtagits (jfr sid. 22 ff.). Till skogsägarnas förfogande ha sålunda ställts ytterligare baracker, varigenom antalet skogsförläggningar, som arbetsmarknadskommissionen medverkat till, vid mars månads utgång uppgick till 2,100. Från andra yrken har ytterligare arbetskraft överförs till skogen, och dessutom ha även de tjänstepliktiga av 1943 års klass, som ej anmält sig frivilligt i förväg, påbörjat arbetet. Antalet arbetare av olika kategorier, vilka åtnjuta kontanta bidrag eller eljest fullgöra tjänsteplikt, framgår av följande tablå.

1943	Antal ovana arbetslösa	Antal riks- arbetare	Antal tjänste- pliktiga	Därav tjänste- pliktiga med särskilt bidrag
Januari	21,527	2,486	19,050	13,452
Februari	23,919	1,577	20,510	15,309
Mars	22,658	1,016	22,620	16,091

Vid utgången av mars månad hade av de tjänstepliktiga sammanlagt 5,680 uttagits tvångsvis, medan övriga utgjordes av sådana, som frivilligt i förväg fullgjorde tjänsteplikten. Av de frivilliga hade 1,902 man då fullgjort dem åliggande arbete.

Kursverksamheten för utbildning av instruktörer och kockor fortsattes under kvartalet.

Den under föregående år utvidgade konsulentverksamheten för skogs-kockor har ytterligare utökats. Kungl. Maj:t medgav efter framställning från riksförsäkringsanstalten genom brev den 5 mars 1943, att ytterligare 5 konsulenter finge anställas, varför dessa vid mars månads utgång uppgingo till 10, vilka samtliga avlönas ur arbetsmarknadsanslaget.

Kommissionen ställde i mars månad ytterligare 10,000 kronor till ABF:s förfogande för inköp och distribution av vandringsbibliotek (jfr sid. 24).

De månatliga inventeringarna av skogsbrukets arbetskraft ha fortsatts, och resultaten framgå av följande tablå.

1943	Antal rappor- terande avverkare	Antal sysselsatta arbetare	Ytterligare arbetskrafts- behov	därav arbetskraft, som avverkare uppgivit sig ej själva kunna anskaffa
Januari	10,030	120,019	21,007	17,054
Februari	9,533	127,776	16,632	14,017
Mars	9,476	110,236	15,020	12,712

Tjänstepliktig, som ådrager sig skada eller sjukdom under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmåles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, har genom förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, tillförsäkrats ersättning av allmänna medel. Ersättning enligt förordningen skall emellertid ej utgå, om ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. I avseende å ersättningen skola i övrigt i huvudsak gälla bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Arbetsförtjänsten skall emellertid beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dock lägst till tvåtusentrehundra kronor. Förordningen äger icke tillämplighet på tjänstepliktig, som enligt 2 § andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke är att anse såsom arbetare.

Den svåra stormfällning av skog, som i början av mars 1943 ägde rum bland annat inom Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Örebro och Västmanlands län, krävde, att arbetskraft omedelbart ställdes till förfogande för upparbetning av främst timmer och andra dyrbara sortiment. Kungl. Maj:t har medgivit att vissa militära förband fått utnyttjas härför, bland annat ingenjörstrupper och trängförband. Dessa ha i vissa fall varit utrustade med traktorer och bilar samt i andra fall med hästar för virkets framkörning.

Fördelningen av den militära arbetskraften har fastställts av arbetsmarknads- och bränslekommissionerna efter samråd med vederbörande förbandschefer och länsarbetsnämnder. Erforderlig utrustning av handredskap har tillhandahållits av länsarbetsnämnderna.

Genom brev den 4 december 1942 och 12 februari 1943 har Kungl. Maj:t ställt en särskild tjänsteman till arbetsmarknads- och bränslekommissionernas

förfogande för att biträda vid handläggning av ärenden, som röra dels vidtagande av anordningar för sysselsättning av ovan arbetskraft inom skogsbruket, dels upplysnings- och propagandaverksamhet för planläggning av avverkningar under våren och sommaren.

Bränslekommissionen har i olika sammanhang givit uttryck åt den uppfattningen, att all energi bör insättas på att öka tillförseln av arbetskraft till skogen. Detta föranleder arbetsmarknadskommissionen att upptaga till övervägande ytterligare åtgärder i nämnda syfte. Det under senare halvåret 1942 tillämpade systemet med riksarbetslag (sid. 23), vilket av olika anledningar haft obetydlig omfattning under 1943, gav kvalitativt goda resultat, ehuru väl systemet som sådant, främst med hänsyn till de ekonomiska bidragens storlek, utsattes för viss kritik. Av den redogörelse, som lämnats å sid. 29, framgår att riksarbetslagen på grund av riksarbetarnas som regel goda arbetsprestationer äro bland de billigare av de anordningar, som hittills åstadkommits för att tillföra skogen arbetskraft. Det starkt minskade antalet riksarbetare under januari och februari i år tyder på att systemet utan svårigheter snabbt kan anpassas till förändringar på arbetsmarknaden. Av förklarliga skäl är det en stor fördel, om en nödfallsåtgärd som riksarbetssystemet snabbt kan avvecklas, när behovet av arbetskraft kan tillgodoses genom andra för arbetsmarknaden mindre irriterande åtgärder, samtidigt som man vid behov för kortare eller längre tid utan alltför tidsödande förberedelser kan erhålla ett för tillfället nödvändigt tillskott av arbetskraft till ur folkförsörjningssynpunkt vitala arbetsområden. Uttagningen med tjänsteplikt av 1943 års klass måste även den såvitt hittills kan bedömas anses ha slagit väl ut, men kostnaden per avverkad lm^3 är hög. Såsom en utväg för tillförande framdeles av ytterligare arbetskraft till skogsbruket synes böra övervägas uttagning av 1944 års klass. Andra utvägar kunna emellertid även tänkas. I anslutning till Kungl. Maj:ts förut (sid. 29) omnämnda uppdrag till arbetsmarknads- och bränslekommissionerna undersökas möjligheterna att öka den ordinarie skogsarbetarkårens arbetsinsats. Stora svårigheter möta här, men kommissionerna beräkna att inom den närmaste tiden kunna för Kungl. Maj:t framlägga resultaten av dessa undersökningar.

Skulle Kungl. Maj:t framdeles finna, att uttagning med tjänsteplikt av 1944 års klass bör äga rum för tillgodoseende av visst arbetskraftsbehov, torde, i likhet med vad fallet varit för 1943 års klass, särskilda bestämmelser böra tillämpas för olycksfall i arbete respektive kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikten. Uppkommer fråga om sådan uttagning under tid, då riksdagen ej är samlad, synes Kungl. Maj:t böra äga att utfärda härför erforderliga föreskrifter. Kommissionen får därför föreslå, att Kungl. Maj:t förelägger riksdagen förslag till lag av samma innebörd som lagen den 21 april 1943 (nr 182) med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m. men avseende män, födda år 1924, vilken lag dock bör träda i kraft först från och med den dag, Konungen bestämmer. Vidare bör Kungl. Maj:t äga att för män, födda år 1924, förordna

om tillämpning av enahanda föreskrifter som i förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt.

Torvindustrin.

Arbetsförmedlingstvång för *torvhanteringen* gäller alltså (jfr sid. 102).

För att få överblick över det beräknade behovet av arbetskraft ha i god tid genom bränslekommissionen infordrats uppgifter från omkring 650 torvföretag angående behovet av arbetskraft. Arbetskraftsbehovet angavs till 19,300 män samt 8,200 kvinnor och minderåriga eller sammanlagt 27,500 arbetare. Dessa uppgifter ha meddelats berörda länsarbetsnämnder, vilka anmodats vidtaga lämpliga åtgärder för tillgodoseende av detsamma.

Genom kungörelse den 13 november 1942 (nr 878) har, som tidigare angivits, stadgats skyldighet för varje svensk man, som är född 1923, att i enlighet med de föreskrifter, som av arbetsmarknadskommissionen lämnas, utföra arbete bland annat inom torvhanteringen.

Med anledning härav har kommissionen föreskrivit följande.

Den, som uttages till torvarbete, åligger att i huvudsak utföra sådant ackordsavlönat arbete, för vilket fullgod manlig arbetskraft sedvanligen användes. Arbete med uppgrävning av råtorv eller utläggning av torvsträngar från linbana åligger dock ej den tjänstepliktige, såvida han ej själv önskar utföra sådant arbete. Den tjänstepliktige skall med beräkning enligt kollektivavtal eller eljest särskilt godkända regler utföra torvarbete, tills en viss arbetsinkomst uppnåtts, som normalt beräknas kunna intjänas på fyra månader. Som regel sättes detta belopp till 800 kronor. Något särskilt bidrag till dem som anvisas torvarbete utgår ej. Beträffande kläder, resor och dylika förmåner gälla samma bestämmelser som angivits under skogsbruket (sid. 28).

Kommissionen har även planerat att anordna arbetsläger i större omfattning än föregående år, i avsikt att tillföra torvhanteringen minderårig arbetskraft för vändnings-, kupningsarbete och dylikt. För att underlätta emottagandet av tjänstepliktiga ävensom för att medverka till bättre bostadsförhållanden över huvud taget ställer kommissionen baracker av samma typ, som när det gäller skogsförläggningar, till förfogande. Torvföretaget har härvid att bekosta transport till uppsättningsplatsen samt uppmontering av baracken, dessutom skall hyra erläggas med 50 kronor per månad, dock minst 300 kronor per år. Emottagaren är ansvarig för brandförsäkring av förhyrd barack.

Arkivarbeten.

Uppkomst och nuvarande karaktär.

I början på 1930-talet bragtes frågan om hjälp åt arbetslösa kontorister på tal både i riksdagen och av representanter för tjänstemannaorganisationer. Bekymren gällde härvid liksom tidigare främst de arbetslösa, som förut sysselsatts inom de merkantila yrkena och som saknade fysiska förutsätt-

ningar för hårt kroppsarbete. Ett avgörande steg framåt togs, när Kungl. Maj:t den 12 januari 1934 anbefalldes statens arbetslöshetskommission att i samråd med de myndigheter, som på anmodan av chefen för socialdepartementet till departementet lämnat uppgift på lämpliga arbetsobjekt, »*skyndsamt anordna för arbetslösa kontorister och med dem jämställda avsedda statliga reservarbeten*». Enär kommissionen tydligen räknade med att arkivarbetena som tillkommit under den svåra krisen i början och mitten på 1930-talet — då även stora grupper av tjänstemän drabbats av densamma — skulle komma att avvecklas sedan krisen ebbat ut, vidtogos under denna tid från dess sida inga speciella, reglerande åtgärder. Detta medförde, att kommittéerna i en del fall rekryterade arkivarbetena med personal från alla yrkeskategorier och icke enbart med kontoristarbetslösa. Vid sidan om arbetslösa från olika tjänstemannagrupper placerades sålunda i arbetena bland annat arbetslösa grovarbetare, målare, snickare, bagare, skomakare, kartongarbetare, montörer, margarinfabriksarbetare, en slakterilärling, furirer, hovmästare samt bank-, hotell- och tamburvaktmästare. Att till arkivarbetena, sedan de pågått någon tid, kommo att hänvisas även många andra än det merkantila livets tjänstemannakategorier hade uppenbarligen sin förklaring däri, att arbetena avlönades som vanliga *reservarbeten* i förekommande fall med ackordsprissättning. När den egentliga krisen på arbetsmarknaden var överstånden och samtidigt även en viss knapphet på arbetsobjekt inställde sig, började ämbetsverken emellertid att kräva bättre kvalitet hos arbetskraften vid de återstående arbetena. Våren 1941 befanns tiden vara inne att ge mera stadga åt verksamheten och att samtidigt effektivisera arbetsanskaffningen. Det principiellt viktigaste i det rationaliserade arkivarbetssystem, som genomfördes från den 1 juli 1941, omfattade två huvudpunkter:

- 1) lönesättningen,
- 2) behörighetsavgränsningen.

Det nya lönesystemet avsåg att framhäva arkivarbetena såsom *en speciell hjälpform för kontorister och med dem likställda*. I kommissionens cirkulär D 10 (1941), varuti de allmänna bestämmelserna för hjälpformen nedlades, gavs också följande formulering åt sagda grundprincip: »Avgörande för att en arbetslös skall anses *behörig* till arkivarbete måste vara, att han (hon) förmår styrka, att han (hon) tidigare utfört ett arbete, vilket ger berättigande åt hans (hennes) anspråk på att i kompetenshänseende jämnställas med teknici eller kontorister» (inklusive intellektuella av olika kategorier).

Såsom en följd härav ha personer, som uppenbarligen brustit i behörighet, icke medgivits sysselsättning vid dessa arbeten. Behörighetsprövningen har dock varit lagd så, att alla möjliga hänsyn kunnat tagas till envars praktiska färdigheter och till den personliga egenarten hos klientelet mycket disparata element. Har en sökande någorlunda förmått styrka, att han utbildat sig för kontorsfacket eller att han verkligen i praktiken sysslat med kontorsarbete eller liknande och på grund av sin allmänna kompetens verkligen kan anses rimligen försvara en sysselsättning vid ett arbete med de

löner, som efter omläggningen av lönesystemet bjudas arkivarbetarna, har han eller hon accepterats. Emellertid ledde den 1941 genomförda omläggningen av arkivarbetssystemet icke i allo till åsyftat resultat, säkerligen främst på grund av att lönesystemet icke fick lämplig utformning (se härom närmare i det följande). Att det vid den på de senare åren ökade tillströmningen oftast varit fråga om svagt meriterade personer synes bekräftat därav, att vederbörande under sin senaste anställning på öppna marknaden haft löner, som ej sällan mer eller mindre understigit utgående arkivarbetslöner. Av de 312 arkivarbetare, som den 31 oktober 1942 sysselsattes vid arkivarbeten, hade sålunda 119 eller 38 procent under sin senaste anställning på öppna marknaden (som för många hänförde sig till åren 1939—1942) lägre inkomst än vad de genomsnittligen kommit att erhålla såsom arkivarbetare. (Omräkning av de här ifrågasvarande arkivarbetarnas inkomster i 1942 års penningvärde -- enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex -- har härvid skett.) Begränsas omfattningen till att endast avse de i oktober 1942 sysselsatta arkivarbetare, vilkas arbetslöshet uppkommit under åren 1940—42 eller 130 stycken, befinnes att 91 eller 70 procent av dem hade mindre inkomst under den tid de voro anställda på öppna marknaden än vad de sedan uppnått i förtjänst vid arkivarbete. Konstaterandet av här anförda förhållanden har givetvis bidragit till ökad noggrannhet och omsikt vid behörighetsprövningen, särskilt på den senaste tiden. Medverkande härtill har även varit, att ämbetsverk, myndigheter och institutioner alltjämt anmärkt på den hänvisade arbetskraftens klena utrustning såväl i fråga om elementära kunskaper i språk (både modersmålet och utländska språk) och färdighet i maskinskrivning och dylikt, som också beträffande vana att handskas med böcker, dokument och papper av olika slag. Strävandet att förebygga placering av alltför svagt kvalificerade personer i arkivarbete har även bottnat i den uppfattningen, att dylika personer ansetts icke böra annat än i noggrant prövade undantagsfall få belägga de fåtaliga arkivarbetsplatserna. Ett motsatt förfarande måste nämligen verka hindrande på möjligheten att placera sådana personer, som genom sin utbildning och tidigare verksamhet på öppna marknaden besitta verkliga kvalifikationer för arbete inom kontoristfacket och som genom att erhålla sysselsättning vid arkivarbete såsom en hjälp av mera övergående natur kunde få sin väg jämnad för återgång till deras egentliga arbetsområde. Detta har dock ej hindrat, att många kontoristarbetslösa personer (särskilt äldre) med små chanser att ånyo komma in på kontorsbanan, förklarats behöriga. Det har dock här gällt sådana individer (för närvarande cirka $\frac{1}{3}$ av klientelet vid arkivarbetena), som närmast kunna betraktas såsom på en speciell arbetslinje statligt hjälpta understödstagare, vilka i annat fall hade måst ty sig till fattigvården.

Givet är, att en del personer med både vilja och förmåga att utföra enklare arkivarbeten kommit att hållas utanför denna hjälpform på grund av ovan berörda förhållanden. Särskilt har i flera fall visat sig olyckligt, att någon arbetslinje ej funnits att tillgå, som kunnat -- beträffande såväl sysselsättningens art som lönens storlek -- lämpa sig för de många ambitiösa personer,

vilka i avsaknad av behörighet till arkivarbete enligt för närvarande gällande bestämmelser ej kunnat placeras vid dessa. Behov föreligger sålunda av en utbyggd arkivarbetslinje med möjlighet att bereda även här åsyftade kategorier av arbetslösa försörjning genom arbete, så att de må kunna undgå utsikten att bli understödstagare hos fattigvården. Erfarenheten ger följaktligen vid handen, att *gällande arkivarbetssystem icke i allo fungerar tillfredsställande och därför bör reformeras.*

Den kontoristarbetslöshet, som föreligger även under nuvarande gynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden, torde i viss mån sammanhånga med den tilltagande rationaliseringen inom kontorsarbetet. I vart fall är uppenbart, att inom olika tjänstemannakategorier begynt framträda ett allt större antal personer, som ej blott på grund av ålder utan även till följd av bristande yrkesutbildning, belastning av olika slag och i allmänhet ringa yrkesrörlighet icke ens under goda konjunkturen utgör efterfrågad arbetskraft, sedan de någon tid släppt kontakten med sina förutvarande anställningar på öppna marknaden. Flertalet av dessa personer ha hittills i allmänhet icke tillhört någon stödjande facklig organisation och än mindre anslutit sig till den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Belysande i sistnämnda hänseenden är det faktiska förhållandet, att praktiskt taget ingen av dem, som för närvarande sysselsätts vid arkivarbete — oavsett åldern — enligt egen deklaration tillhör någon facklig organisation med anknytning till vare sig LO eller Daco. Däremot har i något enstaka fall påträffats anteckning om att vederbörande strukits ur sin organisations medlemsförteckning.

Såsom nyss framhållits, tillkommo arkivarbetena som en tillfällig hjälpform. Emellertid har det alltmer börjat ingå i de kontoristarbetslösas medvetande (liksom även i många arbetslöshetskommittéers), att denna hjälpform kommer att bli bestående. Bägge ha inrättat sig därefter. Frekvensen av aspiranter har efter hand (med temporära avbrott) alltmer stigit. Fler och fler personer, som tidigare haft de mest skiftande sysselsättningar i arbetslivet, ha med större eller mindre berättigande förmenat sig duga till arkivarbetare. Det har därför blivit allt svårare för dem, som ha att handskas med detta klientel, att sköta arbetskraftsurvalet tillfredsställande. Det synes med hänsyn härtill nödvändigt att fullfölja den rationalisering av verksamheten, som åsyftades genom 1941 års omläggning av arkivarbetssystemet. Härvid torde emellertid allttjämt möjlighet till sysselsättning vid arkivarbete undantagsvis och under alldeles speciella betingelser böra stå öppen även för en person utan behörighet i strängare mening eller för personer, som tidigare saknat förvärvsarbete på öppna marknaden respektive därstädes haft lägre inkomst än vad som bjödes i arkivarbete. Det kan ostridigt också vara ändamålsenligt att ha tillgång till en hjälpform, som icke alltför snävt binder myndigheternas handlingsfrihet vid prövningen av det enskilda hjälpfallet. Å andra sidan måste likväl en sådan ordning vara ägnad att inge betänkligheter, som (här bortses från enstaka undantagsfall) tillåter arbetslösa personer att vid sysselsättning uti av samhället anordnade hjälparbeten komma

i åtnjutande av större förtjänster, än de mäktat förskaffa sig vid tidigare yrkesutövning, kanske vid relativt nyligen lämnade anställningar i den fria marknaden.

En rationell lösning av det föreliggande problemet synes peka mot en sådan omläggning av arkivarbetena, att dessa kunde bedrivas på två linjer, av vilka *den ena* skulle ge sysselsättning åt personer med dokumenterade kvalifikationer såsom kontorister och liknande och åt personer, som utövat verksamhet på olika intellektuella arbetsområden, *den andra* åter bereda utkomst åt personer utan dylika kvalifikationer. Den sistnämnda arbetslinjen skulle dessutom göra det möjligt att i större omfattning än för närvarande kunna ge arbete åt klena personer samt personer med psykisk eller annan belastning. Den skulle öppna utsikter till ett bättre utnyttjande över huvud av vissa grupper bland den partiellt arbetsföra arbetskraften. I anslutning till denna klyvning av arbetslinjen bör en differentiering jämväl av arbetsobjekten komma till stånd, som tar hänsyn till klienteletts olikartade kvalifikationer.

Samtidigt måste arkivarbetena i praxis fungera på sådant sätt, att de förmå fylla en dubbel uppgift. De böra alltså *å ena sidan* utgöra en anordning, som i form av övergående sysselsättning bereder tillfällig utkomst åt fackligt skolade eller eljest kvalificerade arbetslösa personer med förutsättningar att kunna återbördas till sina förutvarande yrken eller anställningar på öppna marknaden respektive befinnas lämpade att omskolas för övergång till nya arbetsområden. Men arkivarbetena böra *å andra sidan* också tjäna såsom en med arbete kombinerad understödsform för åldrad, på arbetsmarknaden mestadels knappast längre efterfrågad arbetskraft eller av i olika hänseenden belastad arbetskraft inom varierande åldersgrupper, vare sig denna icke mer konkurrensdugliga arbetskraft utgöres av arbetslösa kontorister och med dem likställda eller av personer inom andra yrken, som sakna förmåga att kunna genom kroppsarbete hävda sig på öppna marknaden, men som dock äro i stånd att utföra enklare arkivarbetsgöromål.

Statistiska data.

Antalet hos arbetslöshetskommittéerna anmälda hjälpsökande arbetslösa kontorister och med dem likställda under år 1942 framgår av efterföljande sammanställning. Såsom kontoristarbetslösa ha därvid räknats personer, tillhörande yrkesgrupperna ingenjörsarbete och arbetsledning, kontorister, affärsföreståndare, affärsbiträden, agenter m. fl., litterärt och konstnärligt arbete, förvaltning och undervisning samt sjukvård och hygien.

Många såsom kontoristarbetslösa anmälda personer ha i själva verket icke besuttit någon som helst utbildning för kontorsarbete eller haft praktiska erfarenheter från arbete å kontor och dylikt.

Endast ett mycket ringa antal kontoristarbetslösa i egentlig mening har befunnits lämpa sig för sysselsättning vid beredskapsarbeten eller kunnat omskolas.

M å n a d	Antal	Därav i		
		Stockholm	Göteborg	riket i övrigt
Januari.....	1,151	588	308	255
Februari.....	1,173	618	293	262
Mars.....	1,036	568	226	242
April.....	974	555	198	221
Maj.....	800	485	169	146
Juni.....	683	433	125	125
Juli.....	600	396	103	101
Augusti.....	589	371	117	101
September.....	643	414	123	106
Oktober.....	674	416	144	114
November.....	676	421	131	124
December.....	716	450	139	127

I statliga och statskommunala arkivarbeten ha under tiden 1934—1942 sysselsatts inalles 1,437 personer, hemmahörande i 57 olika kommuner (varav 40 städer och 17 köpingar och landskommuner). Flertalet arkivarbetare har haft sin hemort i följande samhällen.

Stockholm.....	855	Härnösand.....	15
Göteborg.....	189	Örebro.....	15
Karlstad.....	53	Luleå.....	13
Jönköping.....	29	Lund.....	13
Malmö.....	29	Kalmar.....	12
Uppsala.....	25	Östersund.....	12
Gävle.....	20	Visby.....	10
Solna.....	17		

Antalet i medeltal per år i arkivarbete sysselsatta personer under samma tid framgår av denna sammanställning.

1934.....	224	1939.....	117
1935.....	227	1940.....	131
1936.....	109	1941.....	247
1937.....	84	1942.....	355
1938.....	105		

Den hittills högsta sysselsättningssiffran nåddes i april 1942 med 399 personer.

Det övervägande antalet arkivarbetare har utgjorts av män; 119 kvinnor ha under tiden 1934—1942 beretts utkomst i denna hjälpform, de flesta bosatta i Stockholm (92) och Göteborg (6). Åldersfördelningen beträffande nyss-nämnda 119 kvinnor har varit följande.

Ålder	Antal
18—30 år.....	33
31—40 ».....	39
41—50 ».....	27
51—60 ».....	20

Summa 119

Bland kvinnorna har ett 30-tal olika yrken varit representerade. Flertalet har utgjorts av kontorister och likställda. Såsom exempel på andra yrken kunna nämnas affärsinnehavare, agent, telefonist, advokat, lärarinna, målarinna, guvernant, ritterska, sjuksköterska, massös, skådespelerska och hustru.

Statliga eller statskommunala arkivarbeten ha för längre eller kortare tid under nyss angivna period bedrivits på 42 orter, samtliga städer utom 2.

Arbeten av detta slag ha under samma tid kommit till utförande inom 270 ämbetsverk, myndigheter och institutioner av olika slag, bland vilka må nämnas:

Militära enheter (regementen, staber etc.)	30
Stiftelser och olika slags institutioner för kulturella ändamål	27
Centrala ämbetsverk	25
Muséer	24
Lantmäterikontor	24
Allmänna läroverk, tekniska gymnasier, realskolor och seminarier	20
Kommunala myndigheter	19
Länsstyrelser	17
Arkiv, olika slag	17
Sjukhus	12
Bibliotek	12
Yrkesinspektioner	8
Universitet och högskolor	7
Hovrätter och domstolar	5
Departement	4

Från en undersökning av arkivarbetarklientelet den 31 oktober 1942 meddelas i det följande några data, kompletterade på vissa punkter med uppgifter från andra utredningar.

Vid angivna tidpunkt bedrevos arkivarbeten på 25 orter vid inalles 111 arbetsföretag. De 312 arbetslösa, som då sysselsattes (varav 33 kvinnor), voro hemmahörande inom 23 olika kommuner, 223 voro från Stockholm, 46 från Göteborg, 5 från Malmö, 4 från Uppsala och Karlstad, 3 från Solna och Lönköping o. s. v. Efter yrkestillhörighet fördelade sig arkivarbetarna sålunda.

Yrkesgrupp	Antal arkivarbetare från			Summa	
	Stockholm	Göteborg	Övriga kommuner	Antal	Procent
Jordbruk och skogshushållning	2	1	2	5	1.6
Industri och hantverk	23	3	3	29	9.3
Sjöfart och fiske	1	1	1	3	1.0
Kontors-, affärs- och lagerarbete	151	38	31	220	70.5
Hotell- och restaurangrörelse	7	—	1	8	2.6
Litterärt och konstnärligt arbete	20	3	3	26	8.3
Förvaltning och undervisning	15	—	2	17	5.4
Sjukvård och hygien	3	—	—	3	1.0
Husligt arbete	1	—	—	1	0.3
Samtliga	223	46	43	312	100.0
Darav kvinnor	31	—	2	33	—

Inom gruppen kontors-, affärs- och lagerarbete (220) voro 145 (46.5 procent) att hänföra till kategorien kontorister och likställda i egentlig mening samt 64 (20.5 procent) till gruppen handlande, agenter och inkassere.

Intellektuella med olika slag av högre yrkesutbildning (universitet, högskolor och dylikt) voro 10 (3.2 procent) samt intellektuella utan högskole- eller motsvarande utbildning, journalister och lärare m. fl. 33 (10.6 procent).

Anmärkas må, att såsom »kontorister» av olika varianter (kontorschef, kamrer, kassör, bokhållare o. s. v.) i stor utsträckning upptagits personer, vilka vid närmare undersökning befunnits ha utan varje sakligt fog åsatts denna yrkesbeteckning.

Arkivarbetarnas *civilstånd* den 31 oktober 1942 (uppgifterna fullständiga endast för 306 personer) utgjorde som följer:

	Antal	Procent
Ogifta	70	22.9
Gifta	176	57.5
Änklingar och änkor	23	7.5
Frånskilda	37	12.1
Summa	306	100.0

Tidigare var proportionen gifta ej obetydligt större bland arkivarbetarna. *Åldersfördelningen* i oktober 1942 framgår av följande sammanställning.

Ålder	Antal	Procent
t. o. m. 40 år	7	2.2
41—45 år	26	8.3
46—50 »	46	14.8
51—55 »	81	26.0
56—60 »	78	25.0
61—65 »	58	18.6
över 65 »	16	5.1
Summa	312	100.0

74.7 procent av alla arkivarbetare voro sålunda över 50 år. Bland de i slutet på 1942 ej längre sysselsatta 1,108 arkivarbetarna, vilkas åldersförhållanden kunnat utrönas, var motsvarande siffra endast 31.6 procent. Orsaken härtill var främst den, att tidigare någon åldersspärr ej fanns, medan numera i regel ingen, som är under 40 år, får hänvisas till arkivarbete. I oktober 1942 voro 23.7 procent av samtliga arkivarbetare över 60 år. Motsvarande siffra bland de 1,108 »ej aktuella» arbetarna var 6.5 procent.

Någon närmare undersökning av arkivarbetarnas *skolunderbyggnad eller fackutbildning* företogs ej i oktober 1942. Med den utveckling klientelet på senare tid undergått torde emellertid kunna antagas, att arkivarbetarna hösten 1942 i vart fall icke voro bättre yrkesskolade än de kontoristarbetslösa, som undersöktes hösten 1940 respektive januari 1942. Av 1940 års motsvarande klientel saknade 47 procent varje slags yrkesutbildning och för klientelet i januari 1942 var siffran 46 procent.

I och för sig är bristen på skolunderbyggnad och fackutbildning bland arbetslösa kontorister och övriga anställda inom de merkantila yrkena knappast förvånande. Likartade förhållanden lära nämligen vara för handen inom betydande delar av handelns och industrins tjänstemannagrupper. Även om den egentliga kontorspersonalen inom handeln genomgående äger en högre utbildningsstandard än butiks- och lagerpersonalen, måste likväl betecknas såsom ett otillfredsställande förhållande, ägnat att skapa allvarliga arbetslöshetsrisker, att en avsevärd del av näringslivets funktionärsgrupper sakna systematisk skolning för sitt arbete. Då ett visst samband torde få anses råda mellan fackutbildning å ena sidan, lön, trygghet och uppåtstigande i anställningen å den andra, måste det sålunda både ur individens och samhällets synpunkter vara av utomordentlig vikt, att bristfälligheterna i här berörda hänseende undanröjas. Eljest kan befaras, att antalet okvalificerade kontorister och likställda skall öka och därmed än större anspråk än utvecklingen på tjänstemännens arbetsmarknad redan i sig själv medför, komma att ställas på samhällets bistånd i form av arkivarbete eller understöd.

En betydande del av de 312 arkivarbetarna (oktober 1942) hade i allmänhet icke på lång tid haft någon *stadigvarande anställning på öppna marknaden*. Denna hade för 32 personer upphört redan före 1931, i några fall ända för bortåt ett tjugotal år sedan. Ifrågavarande personer utgöra av allt att döma ett skikt av kroniskt arbetslösa i saknad av varje utsikt till att någonsin åter efterfrågas på den fria marknaden. Om 105 personer gäller, att de ej sedan åren 1931—1938 haft någon fastare anknytning till näringslivet. Arbetslösheten för de flesta hade emellertid uppstått under det nu pågående krigets tid.

År, då senaste stadigvarande anställning upphörde	Antal	Procent
Före 1931	32	10.3
1931—1938	105	33.6
1939	41	13.1
1940	77	24.7
1941	30	9.6
1942	23	7.4
uppgift saknas	4	1.3
Summa 312		100.0

Bristen på stabilitet i de kontoristarbetslösas tidigare anställningsförhållanden på öppna marknaden avspeglar sig i de uppgifter, som stå till förfogande rörande frekvensen av platsombyten. Efterföljande siffror ha avseende på uppgifter från 296 av de arkivarbetare, som den 28 februari 1943 voro sysselsatta vid arkivarbeten. Antalet av dem innehavda olika platser på öppna marknaden (anställningar i flera omgångar hos en och samma arbetsgivare räknade som allenast en anställning och uppgiven sysselsättning vid arkiv-, reserv- eller beredskapsarbete helt borträknad) har utgjort som följer.

Innehäft antal platser på öppna marknaden	Antal arkivarbetare, febr. 1943	Innehäft antal platser på öppna marknaden	Antal arkivarbetare, febr. 1943
0	1	8	23
1	26	9	15
2	28	10	8
3	33	11	4
4	46	12	2
5	36	14	3
6	36	15	1
7	33	17	1

De, som endast haft en plats, utgöras huvudsakligen av personer, som tidigare varit egna företagare, agenter och försäljare, eller utövat fria yrken. Bland dem, som oftast bytt plats, märkas särskilt försäljare och agenter samt kontorister med ringa eller ingen yrkesskolning. Det har också uppmärksamats, att åtskilliga personer, som gått förlustiga sina kontors- och liknande anställningar, därefter försökt sig som egna företagare inom vitt skilda branscher, innan de efter misslyckandet fått placering vid arkivarbete. Sysselsättningen vid dessa har därför — trots de periodiska bortskiftningarna — för dem ofta blivit den slutliga fristaden efter årslångt jäktande mellan osäkra ekonomiska positioner.

En undersökning har även utförts av här berörda personers sysselsättningsförhållanden vid arkivarbetena. Begränsas granskningen till att endast avse de 162 personer, som före hänvisningen till arkivarbete haft minst fem tjänster på öppna marknaden, visar det sig, att många av dessa personer sedermera kommit att tillhöra arkivarbetsklienteletets fasta stam, vilket belyses av efterföljande sammanställningar.

Antal tjänster i öppna marknaden	Antal perioder i arkivarbete					Summa
	under 5	5	6	7	över 7	
5	29	4	—	1	2	36
6	32	—	3	1	—	36
7	28	2	—	1	2	33
8	20	1	—	2	—	23
9	12	1	1	—	1	15
10	6	—	—	2	—	8
11—12	5	1	—	—	—	6
13—17	4	—	1	—	—	5
Summa	136	9	5	7	5	162

Antal tjänster i öppna marknaden	Antal år i arkivarbete					Summa
	under 1	1—2	2—3	3—4	över 4	
5	14	16	3	2	1	36
6	14	15	4	2	1	36
7	14	12	4	3	—	33
8	10	11	1	1	—	23
9	6	6	1	1	1	15
10	4	2	1	1	—	8
11—12	4	2	—	—	—	6
13—17	3	—	1	1	—	5
Summa	69	64	15	11	3	162

Atskilliga av de i oktober 1942 sysselsatta arkivarbetarna hade under sina arbetslöshetsperioder även bisprungits i andra hjälpformer än arkivarbete. Det gäller av naturliga skäl särskilt de personer, vilkas arbetslöshet varit långvarig. Under tiden 1934—31 oktober 1942 hade de vid sistnämnda tidpunkt sysselsatta arkivarbetarna erhållit arbetslöshetshjälp i skilda former (arkivarbete, kontantunderstöd, reserv- eller beredskapsarbete, beredskapskurser) under sammanlagt följande antal månader.

Hjälp under antal månader	Antal hjälppta	Procent
1—12	114	36.5
13—24	79	25.8
25—36	39	12.5
37—48	21	6.7
49—72	35	11.2
73—96	16	5.2
över 96	8	2.6
Summa	312	100.0

Förslag till arkivarbetenas uppdelning på A- och B-arbeten.

Såsom redan i den inledande delen av denna redogörelse understrukits, bör en väg öppnas för att vid arkivarbetena även bereda plats för arbetslösa personer, som icke äro kontorskompetenta i egentlig mening. För deras sysselsättande kunna givetvis en hel del av de nuvarande arkivarbetena ifrågakomma, men dessa lära dock icke förslå långt med den ansvällning av klientelet, som kan emotas efter ikraftträdandet av de ifrågasatta nya behörighetsbestämmelserna. En betydande nyanskaffning av arbetsobjekt måste följaktligen komma till stånd och en uppdelning av arbetena härvid ske i tvenne huvudgrupper, nämligen *A-arbeten* eller arbeten, för vilkas utförande skulle krävas mera kvalificerad personal, och *B-arbeten* eller arbeten, vid vilkas utförande skulle erfordras mindre kvalificerad arbetskraft.

A-arbeten. Tillgången på företag som kräva specialiserad arbetskraft är visserligen begränsad bland annat på grund av grundregeln, att såsom arkivarbeten endast få utföras arbeten, som ej tillhöra en myndighets löpande förvaltningsuppgifter. Vissa betydande reserver av A-arbeten torde dock kunna mobiliseras. Förutom personer med fullgod kompetens för vanligt kontorsarbete avses att vid detta slags arkivarbeten företrädesvis sysselsätta sådana arbetslösa personer, som ha akademisk, högskole- eller motsvarande utbildning (språkkunskaper, förmåga att tolka äldre stil och texter, att uppgöra register över vetenskaplig litteratur, att sakförståndigt och delvis på egen hand katalogisera preparat och bildmaterial, att biträda vid statistikarbete eller vid uppgörandet av tabellverk och ordnandet av vissa museiföremål o. s. v.) eller ha fullgoda tekniska kvalifikationer (ritning, teckning, kartografiska arbeten, vissa slag av kopiering, uppläggning av register över material av teknisk natur, fotografering av bilder och arkivalier, laboratoriearbete o. s. v.).

B-arbeten torde behöva omfatta minst cirka $\frac{2}{3}$ av samtliga arbetsplatser och kunna bereda sysselsättning för antagligen betydligt mer än $\frac{2}{3}$ av hela

personalbeståndet vid arkivarbetena. Till B-arbetena hänvisade skulle ha att utföra enklare skrivarbete och andra likvärdiga rutinuppgifter samt vaktmästarliknande göromål. Passande uppgifter bleve t. ex. utskrivning av blanketter, avskrifter på maskin eller för hand, kollationering, enklare katalogiserings- och matrikelarbete, utgallring av bakar, sortering och buntning av arkivalier, klistring och montering av tidningsurklipp och etiketter, enklare trycknings-, textnings- och bokbinderiarbete, lagning av handlingar och ritningar, märkning av museiföremål, transport och omflyttning av handlingar och föremål etc.

Att draga någon absolut gräns mellan A- och B-arbeten låter sig ej göra. I praktiken lära svårigheterna härutinnan likväl kunna relativt lätt bemästras.

En ömtåligare sak blir klienteletts uppdelning med hänsyn till behörighet att erhålla hänvisning till respektive kategorier av arbeten. Arbetslöshetskommittéerna, som vanligtvis ganska snart och tämligen ingående lära sig att bedöma sitt klientel, skulle, efter granskning av de personliga deklARATIONernas innehåll och med beaktande av de kompletterande uppgifter, som de i övrigt kunna förskaffa sig rörande envar sökandes kvalifikationer (eventuellt genom att underkasta sökanden prov), jämte eget förslag till vederbörandes inplacering vid A- eller B-arbeten översända ansökningshandlingarna till kommissionen. På denna skulle sedan liksom hittills ankomma att fastställa behörigheten. Den individuella uttagningen av arbetskraft till respektive arbetsplatser skulle däremot såsom nu alltså vara arbetslöshetskommittéernas sak.

Förslag till ny lönesättning.

Uppdelas arbetsobjekten samvetsgrant på nu angivet sätt, bör även en viss differentiering av lönerna vid respektive huvudslag av arbeten vara möjlig att åvägabringa. Med nuvarande ordning har detta icke låtit sig göra. Följden har blivit, att det kunnat inträffa, att t. ex. samma lön utgått till en arkivarbetare, vilkens kapacitet endast räckt till för att utföra dammsugning av ett bokbestånd, som till den, vilken på grund av teknisk högskolekompetens kunnat biträda ett ämbetsverk vid utförandet av högvärdiga tekniska arbetsuppgifter. Givet är emellertid, att hjälpkaraktern hos *alla* slag av arkivarbeten och nödvändigheten att hålla en förhållandevis låg lönenivå vid samtliga arbeten av detta slag, måste medföra, att skillnaden i lönehänseende mellan vid A-arbeten och B-arbeten sysselsätta ej får bli alltför markant. Med styrka må också betonas, att den nödiga differentieringen av lönerna vid A- och B-arbeten ej har något att skaffa med en olika social värdering av respektive arkivarbetargrupper. Alla arkivarbetare utgöras av arbetslösa och envar av dem har sålunda dokumenterat sin oförmåga att kunna åtminstone temporärt hävda sig på öppna marknaden. Den olika lönen är därför endast att tolka såsom ett uttryck för och betingad av att den mera kvalificerade arbetsinsatsen har relativt större ekonomisk betydelse för den tillfälliga arbetsgivaren än dens arbete, som består i enklare göromål.

Vid lönenormeringen synas två alternativ kunna diskuteras: antingen helt

skild men dyrortsdifferentierad lönesättning vid respektive A- och B-arbeten (*alt. 1*) eller också gemensamt men dyrortsdifferentierad lönesättning (grundlön) vid båda slagen av arbeten men därutöver ett särskilt kompetenstillägg för dem, som hänvisats till ett A-arbete (*alt. 2*).

En lönesättning enligt *alt. 2* synes vara mest ägnad att smidigt befordra en viss rörlighet bland arbetarna. Systemet skulle innebära, att alla arkivarbetare på en ort erhålla en för dem gemensam *grundlön* men att de personer, som till följd av sin speciella kompetens förklarats behöriga för och hänvisats till A-arbeten, därutöver finge ett visst *kompetenstillägg*. Om emellertid en vid B-arbeten under en eller flera hänvisningsperioder sysselsatt person befunnas icke blott ha skött sig utmärkt utan därjämte, enligt en (eventuellt flera) arbetsledares vitsord, konstaterats besitta (eventuellt ha nyförvärvat) kompetens att utföra arbetsuppgifter likvärdiga med dem, som förekomma vid A-arbeten, skulle en dylik person vid en eventuell ny hänvisningsperiod och efter kommissionens bestämmande kunna provhänvisas till en A-arbetsplats. Om han efter en sådan provtjänstgöring på t. ex. 3 månader på ett tillfredsställande sätt gått i land med den honom anförtrordade uppgiften, skulle han kunna accepteras såsom behörig för hänvisning till A-arbete och därmed komma i åtnjutande av kompetenstillägg i likhet med övriga A-arbetens arkivarbetare. Å andra sidan skulle en A-arbetare, som enligt en (eventuellt flera) arbetsledares vitsord visat sig mindre kvalificerad för göromål inom A-gruppen, kunna efter kommissionens bestämmande överflyttas till B-arbete med ty åtföljande förlust av kompetenstillägget. Genom ett på här angivet sätt uppbyggt lönesystem skulle jämväl arbetsviljan och prestationsförmågan stimuleras.

Vad därefter angår storleken av grundlön och kompetenstillägg, vill kommissionen beträffande den förstnämnda anförä följande.

Det hade förvisso varit önskvärt att ha kunnat anpassa ett reformerat arkivarbetslönesystem till avlöningen för kontorsanställda på öppna marknaden. Detta låter sig emellertid svårligen göra. Lönerna för kontorsanställda förete nämligen stark splittring och deras storlek påverkas i betydande utsträckning av individuella faktorer såsom olikheter i kön, utbildning, arbetsuppgifter, branschvana, tjänsteår, levnadsålder o. s. v. Icke heller har man än så länge — bland annat även till följd av det ännu relativt svagt utvecklade organisationsväsendet särskilt bland handelns företagare och tjänstemän — kommit fram till några avtalsenligt reglerade, fastare typer av sådana löner. På grund av anförda förhållanden och då arkivarbetena i regel utföras hos statliga institutioner, kom kommissionen redan i sitt förslag år 1941 till ändrade arkivarbetslöner (kommissionens underdåniga skrivelse den 27 maj 1941, refererad i Kungl. Maj:ts prop. 1941: 285, sid. 48) till det resultatet att dessa löner lämpligen borde anknytas till lönerna för liknande arbete inom statsförvaltningen. Man stannade därvid för en jämförelse med lönerna till extra vaktmästare i civillförvaltningen (enligt lägsta löneklassen i lägsta lönegrad). Emellertid bör det observeras, att en del av arkivarbetena närmast äro jämförbara med sysselsättningen för skrivbiträdena inom statsförvaltningen. Av särskild

betydelse är detta i fråga om de kvinnor, som beredas sysselsättning vid arkivarbeten av det slag, som här benämnts B-arbeten.

I det följande återges löneuppgifter för *vaktmästare* enligt det civila avlöningsreglementet och för *extra vaktmästare* enligt civila icke-ordinariereglementet samt för *extra skrivbiträde* enligt civila icke-ordinariereglementet. Löneinkomsten har för samtliga angivits per månad och baserats på summan av årslön och de rörliga tillägg och kristillägg, som utgingo den 31 december 1942. I samma tabell ha även angivits summan av dagunderstöd och hyreshjälp med de belopp, som kunde komma ifråga vid början av år 1943.

Ortsgrupp ¹	Löneinkomst för vakt- mästare enligt civila avlö- ningsregle- mentet ² kr.	Löneinkomst för extra vakt- mästare enligt civila icke- ordinarie- reglementet kr.	Löneinkomst för extra skrivbiträde enligt civila icke-ordinarie- reglementet kr.	Dagunderstöd + hyreshjälp	
				Man och hustru kr.	Man, hustru + 1 barn kr.
C	278: —	244: —	213: —	84: 50	102: 70
D	290: —	253: —	221: —	151: —	174: 40
E	301: —	262: —	228: —	151: —	174: 40
F	312: —	272: —	236: —	151: —	174: 40
G	323: —	281: —	244: —	187: 50	216: 10
H	334: —	290: —	252: —	187: 50	216: 10
I	345: —	299: —	260: —	187: 50	216: 10

¹ Ortsgrupp A och B ej aktuella. ² Efter avdrag av pensionsavgifter.

Vid utformandet av sitt förutnämnda förslag år 1941 förmenade kommissionen emellertid, att hänsyn måste tagas till att arkivarbete som regel icke vore så krävande som vaktmästargöromål. Arkivarbetslönen borde därför sättas lägre än lönen till extra vaktmästare. Då emellertid arkivarbetare i vissa fall utförde ganska krävande och kvalificerat arbete och kommissionen då ej föreslog någon differentiering av arkivarbetslönen med hänsyn till arbetets kvalité, ansåg sig kommissionen ej böra föreslå någon avsevärd skillnad mellan sagda lön och vaktmästarelönen (260 kronor per månad, Ortsgrupp I mot 271 kronor för extra vaktmästare). Den sålunda föreslagna lönen kunde emellertid icke anses tillräcklig i fråga om familjeförsörjare. Det torde härvid observeras, att de extra vaktmästarna i regel voro yngre folk, under det att till arkivarbete endast i undantagsfall skulle få hänvisas någon som var under 40 år. Med hänsyn till arkivarbetenas karaktär av social hjälpanordning borde därför arkivarbetslönen kombineras med ett system med familjetillägg. Statsmakterna godkände emellertid ej familjelönsprincipen (riksdagens skrivelse 1941 nr 436; Kungl. Maj:ts skrivelse till kommissionen den 28 juni 1941). I anslutning till vad sålunda uttalats från statsmakternas sida fann sig kommissionen böra fastställa arkivarbetslönen till ett belopp, som ungefär motsvarade vad som ifrågasatts för vissa familjeförsörjare. Detta innebar, att lönen för alla arkivarbetare blev högre (300 kronor per månad på I-ort) än nyssnämnda extravaktmästarlön. Med hänsyn till levnadskostnadernas stegring höjdes i oktober 1942 arkivarbetslönerna (på I-ort till 321 kronor).

Följden av att familjelönsprincipen ej följts har blivit, att arkivarbetslönen för icke-familjeförsörjare blivit avsevärt högre än som i regel kan anses skäligt

med hänsyn till deras arbetsuppgifter och i jämförelse med åtskilliga statliga befattningshavares löner. Att systemet lett till icke önskvärda konsekvenser har tidigare bestyrkts. Kommissionen anser sig därför nu böra återupptaga sitt förslag om en familjelön.

Det gäller här en verksamhet, som under de gångna nio åren 1934—1943 endast kommit att beröra cirka 1,500 personer. Då lönesättningen avgörande påverkas av det förhållandet, att arkivarbetena ha karaktär av social hjälp-anordning, lära icke några prejudicerande konsekvenser för statens allmänna lönepolitik vara att befara, därest familjelöner få tillämpas vid dessa arbeten. Ett sådant familjelönesystem torde böra byggas upp på en dyrortsdifferentierad *grundlön*, utfylld med vissa familjeförsörjaren tillkommande *familjetillägg*.

Såsom framgår av vad förut anförts, synes grundlönen böra bestämmas med hänsyn till avlöningen för extra vaktmästare (för närvarande 299 kronor per månad på I-ort) och extra skrivbiträde (för närvarande 260 kronor per månad på I-ort). Det synes kommissionen därför lämpligt att *grundlönen* på I-ort (Stockholm) fixeras till 270 kronor per månad. Såsom nyss anförts hade kommissionen i sitt förslag i maj 1941 stannat för ett belopp av 260 kronor per månad för arkivarbete på I-ort.

Grundlönen per månad framgår av följande tabell.

Ortsgrupp	Från 1/7 1941 kr.	Från 10/10 1942 (nuvarande arkiv- arbetslön) kr.	Enligt detta förslag kr.	Skillnad mellan lön 10/10 1942 och detta förslag kr.	Månadslön enligt SAK:s förslag våren 1941 kr.
C	202: 50	216: —	205: —	11: —	190: —
D	210: —	225: —	215: —	10: —	200: —
E	225: —	237: —	225: —	12: —	210: —
F	240: —	253: 50	235: —	18: 50	220: —
G	262: 50	280: 50	245: —	35: 50	230: —
H	285: —	306: —	255: —	51: —	240: —
I	300: —	321: —	270: —	51: —	260: —

Den reduktion av icke-familjeförsörjarens lön, vartill förslagets genomförande måste leda, lär vara ofrånkomlig, därest det över huvud skall bli möjligt att kunna i lönesystemet inarbeta ett familjetillägg av skälighets storlek.

Bemärkas bör, att månadslönesskillnaden mellan respektive ortsgrupper enligt föreliggande förslag uppgår till 10 kronor (mellan H och I 15 kronor) eller till ungefär samma belopp som i statens arbetsmarknadskommissions förslag till grundlön i maj 1941.

Familjetillägget per dag föreslås nu utgå för *hustru* med 1 krona i ortsgrupperna A, B och C, med 1 krona 25 öre i grupperna D, E och F samt med 1 krona 50 öre i grupperna G, H och I. Tillägget för *barn* under 16 år föreslås till ett enhetligt belopp eller 75 öre per dag i samtliga ortsgrupper.

Med utgångspunkt från här angivna grunder skulle det nya lönesystemet vid arkivarbetena komma att erhålla följande utformning (en månad beräknad att omfatta 30 dagar).

Ortsgrupp	Grundlön per månad	Familjetillägg		Familjetillägg per månad		Månadslön (grundlön + fam.-tillägg)	
		hustru per dag	barn per dag	hustru	hustru + 1 barn	man och hustru	man och hustru + 1 barn
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
C	205: —	1: —	0: 75	30: —	52: 50	235: —	257: 50
D	215: —	1: 25	0: 75	37: 50	60: —	252: 50	275: —
E	225: —	1: 25	0: 75	37: 50	60: —	262: 50	285: —
F	235: —	1: 25	0: 75	37: 50	60: —	272: 50	295: —
G	245: —	1: 50	0: 75	45: —	67: 50	290: —	312: 50
H	255: —	1: 50	0: 75	45: —	67: 50	300: —	322: 50
I	270: —	1: 50	0: 75	45: —	67: 50	315: —	337: 50

Vad slutligen angår frågan om *kompetenstillägget* för arkivarbetare vid A-arbeten, synes detta lämpligen böra fastställas till 30 kronor per månad (1 krona per dag vid kortare sysselsättningstid än hel månad) inom alla ortsgrupper. Där sådant tillägg utgår, skulle följaktligen den högsta totala inkomsten per månad av sysselsättning vid arkivarbete kunna bli följande.

Ortsgrupp	Icke familje- försörjare	Familjeförsörjare	
		man och hustru	man, hustru + 1 barn
	kr.	kr.	kr.
C	235: —	265: —	287: 50
D	245: —	282: 50	305: —
E	255: —	292: 50	315: —
F	265: —	302: 50	325: —
G	275: —	320: —	342: 50
H	285: —	330: —	352: 50
I	300: —	345: —	367: 50

Av den här föreslagna, reformerade lönesättningen (jfr bilaga 16) framgår, att lönerna för den mindre kvalificerade arbetskraften för icke-familjeförsörjare komme att relativt starkt sänkas. Den kvalificerade icke-försörjningspliktiga arbetskraften finge jämväl vidkännas en viss lönesänkning. Både de mera och de mindre kvalificerade arkivarbetarna bland familjeförsörjarna (undantagandes mindre kvalificerade arbetare med försörjningsplikt endast mot hustru) skulle återigen få sina lönevillkor icke oväsentligt förbättrade.

Såsom övergångsbestämmelse torde böra gälla, att de som äro sysselsatta i arkivarbeten den 30 juni 1943 men från och med 1 juli komma att räknas som sysselsatta vid B-arbeten, tillåtas att sexmånadersperioden ut bibehållas vid sin gamla lön, vadan de nya lönevillkoren för dem skola tillämpas först efter verkställd skiftning och eventuellt ny hänvisning. För dem, som på grund av hög ålder må undantagas från skiftning, torde det få ankomma på kommissionen att meddela närmare föreskrifter om de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Arbetsanskaffning m. m.

En intensifierad arbetsanskaffning för arkivarbetarna i gemen skulle tveivelsutan förbättra dessas framtidsutsikter. Tillsättandet vid några av de

större arbetsförmedlingarna av sociala kuratorer med uppgift att bland annat tillvarataga den svårplacerbara arbetskraftens intressen, inger förhoppning om att även de arbetslösa kontoristernas och likställdas intressen hädanefter skola komma att mera effektivt tillgodoses. Det bör nämligen icke förbises, att arkivarbetsklientelet inrymmer en hel del pålitlig, samvetsgrann, ödmötesgill och fullt användbar, frisk arbetskraft, som delvis också betygsatts mycket högt av arbetsledarna.

Inom kommissionen ha utarbetats vissa förslag till mötande av eventuellt framträdande krisarbetslöshet bland kontorister, intellektuella m. fl. Då de planerade anordningarna härutinnan emellertid äro avsedda att ingå som ett led i en beredskapsplan för åvägabringande av ökade arbetstillfällen vid en kris åt olika grupper av arbetslösa, föreligger icke anledning att i detta sammanhang närmare ingå på dessa frågor.

Sysselsättningstidens längd och skiftning.

För närvarande gäller, att sysselsättningstiden i regel skall omfatta perioder om sex månader. Efter utgången av denna tid avbrytes arbetsperioden och ny personal hänvisas till vederbörande arbetsplatser.

Omständigheterna ha åstadkommit, att arkivarbete för många personer övergått till att bli ett slags permanent statsanställning med allenast ett eller annat kortare avbrott under året för en del av klientelet. I sakens natur ligger, att dylika verkningar börjat att träda skarpare i dagen, sedan arkivarbetena kommit att fortgå en längre tid. Hänvisningarna ha kommit att upprepas år efter år och arkivarbetet övergått till att bli de däri sysselsattas liksom naturliga förvärvskälla.

Beträffande arkivarbetarna i de högsta åldrarna (omkring 60 år och äldre) lär knappast vara möjligt att kunna utfinna några medel för deras återförande till den fria marknaden. I fråga om dessa äldsta arkivarbetare må allenast tilläggas, att de som regel ej böra — till förfång för arbetslösa med chanser att efter erhållet arkivarbete kunna återbördas till näringslivet — få kvarstanna i arkivarbete efter fyllda 67 år, såvida icke betungande försörjningsplikt eller andra verkligt ömmande omständigheter föreligga och vederbörande samtidigt är i god kondition och kan på ett fullgott sätt utföra givna arbetsuppgifter. Givet är, att de även böra få kvarstå någon kortare tid för slutförande av en arbetsuppgift, som lämpligen ej bör omedelbart avbrytas enbart till följd av arkivarbetarens ålder. 70 år bör under alla förhållanden utgöra en högsta åldersgräns för sysselsättning vid arkivarbete.

Annorlunda ställer sig saken beträffande de övriga arkivarbetarna. Till förhindrande av att arkivarbetena konservera deras arbetslöshet och att de sysselsatta förvandlas till permanenta arkivarbetare måste för dem i främsta rummet (bortsett från arbetsförmedlingsåtgärder) komma i fråga en periodiskt företagen *skiftning*. Skiftningen är självfallet endast ett medel, men icke förty ett viktigt sådant vid strävandet att förhindra stagnation i arkivarbetsklientelet. Den avser att tvinga arkivarbetaren att söka kontakt med öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen. Om något tvång till skiftning ej föreläge,

skulle effekten helt visst bli den, att särskilt de mindre företagsamma arkivarbetarna icke alls ansträngde sig att söka slå in på vägar, som leda åter till näringslivet. Det lär icke heller kunna förnekas, att vanan vid att under alltför lång tid utan avbrott existera på av samhället anordnade hjälparbeten även hos hjälpmottagare i den högre medelåldern avtrubbar intresset för att åstadkomma en ändring i hans läge. Ambitionen och den sociala anpassningsförmågan minskas. Arkivarbete utan skiftning skulle för många av de yngre och medelålders arkivarbetarna kunna framstå såsom en mycket säkrare försörjning än de ovissa utkomstmöjligheterna för dem på den fria marknaden. Till följd av den kroniska knappheten på för arkivarbeten lämpliga arbetsobjekt är det uteslutet att kunna i sådana arbeten oavbrutet sysselsätta alla kontoristarbetslösa och likställda. Det skulle följaktligen innebära en stor orättvisa och ett slags privilegierande av ett fåtal, om de, som en gång lyckats erhålla placering i arkivarbete, finge utan avbrott kvarstanna därstädes. De successivt nytillkommande kontoristarbetslösa, vilkas nödläge kanske mången gång är lika svårt eller till och med allvarligare än de en gång placerades, bleve i sådant fall för lång tid eller alltid utestängda från de relativt hyggliga förtjänstmöjligheter, som arkivarbetena dock bereda. Principen om skiftning vid arkivarbetena bör därför ovägerligen upprätthållas och avvikelser från huvudlinjen fortfarande endast undantagsvis få ifrågakomma.

Bemärkas må slutligen, att den från arkivarbete bortskiftade därigenom ingalunda blir berövad all arbetslöshetshjälp. Enligt numera gängse praxis, åtminstone bland de större samhällenas arbetslöshetskommittéer, bruka nämligen dylika personer — särskilt familjeförsörjare — under mellanperioden tillerkännas dagunderstöd och hyreshjälp.

Under åberopande av det anförda föreslår kommissionen, att de statliga och statskommunala arkivarbetena måtte från och med den 1 juli 1943 få bedrivas i överensstämmelse med de riktlinjer för verksamheten, som i det föregående angivits.

Mot beslutet om förslag till lönesättning vid arkivarbeten ha reservationer anförts av kommissionens ordförande med instämmande av ledamoten Andersson, vilka ansett, att, med hänsyn till att lönen för ett extra skrivbiträde på I-ort enligt extra-ordinariereglementet utgör 260 kronor per månad, grundlönen för arkivarbetare icke bort överstiga 250 kronor på I-ort, samt av ledamöterna Carell och Brodén, som till protokollet anfört följande.

»Emot kommissionens ovanstående beslut rörande lön för arkivarbetare anförda undertecknade reservation såtillvida, att vi anse de tillägg, som däri upptagits för familjeförsörjare, vara för högt avvägda med hänsyn till löneförhållandena på den öppna arbetsmarknaden. Dylika tillägg förekomma icke där. Om man av sociala skäl vill införa denna löneform vid arkivarbetena anse vi, att man bör begränsa tillägget för ortsgrupp I till 1 krona för hustru och 50 öre för varje barn med proportionsvis lägre belopp för övriga ortsgrupper.

Vidare anse vi, att de grundlöner, som innefattas i kommissionens beslut, böra avse endast manliga arkivarbetare. Med hänsyn till den lägre lönesätt-

ning, som i den öppna arbetsmarknaden tillämpas för kvinnliga anställda, bör för kvinnor, som sysselsättas i arkivarbete, tillämpas lägre löner än för män.

Då arkivarbete är en hjälpform, som är att betrakta som reservarbete, anse vi slutligen det icke vara riktigt att såsom kommissionen ifrågasatt tillämpa någon form av lönetillägg för mera kvalificerat arbete.»

Under avdelningen Arbetsmarknadskommissionens verksamhet under första kvartalet 1943 anför kommissionen ytterligare följande.

Arbetsförmedlingstvång.

De tidigare berörda kungörelserna om arbetsförmedlingstvång för torvhanteringen och byggnadsverksamheten upphörde att gälla med utgången av år 1942. De ersattes båda av en kungörelse om arbetsförmedlingstvång för byggnadsverksamhet m. m. (1942:925), vilken trädde i kraft den 1 januari 1943. De viktigaste av de ändringar, som införts genom den nya kungörelsen, och av arbetsmarknadskommissionen utfärdade föreskrifter angående tillämpningen därav behandlas i korthet i det följande.

I syfte att främja övergången av arbetskraft till skogs- och jordbruk har uttryckligen fastslagits, att absolut företräde för skogs- och jordbruk framför byggnads- och anläggningsarbete samt torvhantering skall gälla ej endast för arbetare, som klart äro att hänföra till skogs- och jordbruksarbetare, utan även för diversearbetare på landsbygden; dessa arbetare utgöra normalt en reserv för skogs- och jordbrukets säsongbundna behov av extra arbetskraft.

Alltifrån början ha bestämmelserna om företrädesrätt för anställande av arbetskraft vid byggnadsföretag utformats så, att i första hand vid byggnadsarbeten skulle sysselsättas sådana äldre byggnadsarbetare, vilka i regel mindre väl lämpa sig för skogs- och jordbruksarbete, och att därigenom vid begränsad tillgång på sysselsättning i byggnadsverksamhet *dels* förbehålla arbetstillfällena i största utsträckning åt den äldre arbetskraften, *dels ock* påverka de yngre arbetarna att taga skogs- eller jordbruksarbete, då arbetstillfällen inom det egna yrket icke längre stå till buds för dem. På grund härav har det bestämts, att vid varje byggnadsföretag anställningen skall ske på så sätt, att minst en tredjedel utgöres av arbetskraft över 50 år. Därutöver ha emellertid alltsedan hösten 1942 i åtskilliga fall beslut om företrädesrätt för visst byggnadsarbete i avseende å erhållande av arbetskraft förbundits med villkor, att allenast arbetstagare som fyllt 50 år finge anställas för arbetet. Denna differentiering av olika arbeten har efter författningsändringen vid årsskiftet 1942/43 givits sådan form, att Kungl. Maj:t och kommissionen vid angelägenhetsprövning till beslut om företrädesrätt foga föreskrift om arbetets hänförande till endera av grupperna A 1 och A 2 enligt kommissionens tillämpningsföreskrifter till den nya kungörelsen (cirkulär Lan nr 100), vilka i avseende härå stadga, att för A 1-företag företrädesrätten gäller såväl för anställande av arbetstagare, som fyllt 50 år, som i nyss nämnda begränsade omfattning för anställande av arbetstagare under 50 år, medan för A 2-företagen företrädesrätten endast avser arbetstagare som fyllt 50 år. Beslut i dessa

frågor ha grundats på ett bedömande av möjligheten att utföra respektive arbete med äldre arbetskraft och på upplysning från länsarbetsnämnden, att sådan arbetskraft finnes tillgänglig. Skulle vid något tillfälle tillräckligt antal äldre byggnadsarbetare icke stå till förfogande för fortsättande av ett företag, som fått företrädesrätt till arbetskraft endast med avseende å äldre arbetare, skall länsarbetsnämnden anmäla detta förhållande till kommissionen, som, sedan dylik anmälan inkommit, till förnyad prövning upptar frågan om företagets karaktär av A 2-företag (respektive underställer Kungl. Maj:t ärendet).

De tidigare omnämnda, under augusti 1942 utfärdade bestämmelserna, varigenom arbetsgivare beretts möjlighet att utan arbetsförmedlingens medverkan i byggnadsarbete återanställa arbetare, som viss längre tid varje år under en följd av år varit anställda hos samme arbetsgivare, ha visserligen på avsett sätt underlättat arbetsförmedlingens arbete men ha även utnyttjats så, att dylika arbetare i stor utsträckning anställts för utförande av icke företrädesberättigade arbeten, varigenom sådana arbeten kunnat påbörjas och bedrivas i så stor omfattning, att arbetsförmedlingstvängets effekt därigenom avsevärt minskat. Arbetsmarknadskommissionen har i anledning härav den 11 februari 1943 (cirkulär Lan nr 168) föreskrivit, att ifrågavarande medgivande om arbetstagares återanställning från och med den 22 februari 1943 skall gälla allenast i avseende å anställning vid företrädesberättigat företag. Medgivandet är från och med nämnda dag av följande innebörd:

Har arbetstagare minst sex månader under vart och ett av åren 1938—1942 utfört arbete för samma arbetsgivare inom byggnads- och anläggningsbranschen, medgiver kommissionen att, i fall då arbetstagaren på nytt anställs hos samme arbetsgivare vid företrädesberättigat arbete, sådan anställning må beredas arbetstagaren utan arbetsförmedlingens medverkan, försåvitt arbetstagaren finnes upptagen i en till länsarbetsnämnd ingiven förteckning.

Genom denna inskränkning i medgivandet att anställa arbetskraft utan arbetsförmedlingens medverkan ha möjligheterna att utföra icke företrädesberättigade företag avsevärt beskurits. Det må emellertid erinras om att fortfarande betydande byggnadsarbetargrupper på grund av särskilda anställningsförhållanden stå utanför arbetskraftsregleringen. Främst gäller detta i fråga om kommunalarbetare och vid industriföretags byggnads- och underhållsavdelningar anställda arbetare samt vägdistriktens och järnvägsförvaltningarnas fast anställda personal inom ifrågavarande yrkeskategorier. Med hänsyn till arbetsförmedlingstvängets begränsade räckvidd har kommissionen i yttrande över en av direktören Gustaf Söderlund den 5 mars 1943 till chefen för finansdepartementet ingiven P. M. angivit, att kommissionen för sin del finner den nuvarande regleringen av byggnadsarbetsmarknaden böra kompletteras med en lagstiftning om byggnadstillstånd, vilken lagstiftning skulle omfatta jämväl nyssberörda delar av byggnadsmarknaden.

I detta sammanhang må nämnas, att kommissionen till behandling upptagit frågan om genomförande av arbetsförmedlingstväng för industrin i dess helhet, men att kommissionen den 11 februari 1943 (med 5 röster mot 4) beslutat att för närvarande icke föreslå Kungl. Maj:t sådan åtgärd.

I fråga om skogs- och jordbruksarbetare och därmed likställda arbetarkategorier skall som regel behov av arbetskraft till skogs- och jordbruk tillgodoses framför torvhanterings arbetskrftsbehov. Under vissa tider av året är det emellertid av lika stort intresse, att torvhanteringen tillföres fullgod arbetskraft. Med hänsyn härtill har kommissionen — med stöd av stadgande i kungörelsen om arbetsförmedlingstvång — den 11 mars 1943 beslutat (cirkulär Lan nr 184), att länsarbetsnämnd intill den 1 juli 1943 må dels medgiva anställning vid torvhanteringsföretag av skogsarbetare, *dels ock* medgiva anställning vid dylikt företag av jordbruksarbetare och på landsbygden bosatta diversearbetare, det senare dock endast i den mån vederbörande länsarbetsnämnd finner sådan anställning kunna ske utan förfång för jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft. Därvid skall beaktas även det behov av arbetskraft, som kan uppkomma för sedvanlig överflyttning av arbetare från länet till betodlingsarbete inom annat län, vilken överflyttning icke får äventyras. Samtidigt har kommissionen anmodat nämnderna att anmäla, om anmärkningsvärd övergång av arbetstagare mellan olika torvarbetsplatser skulle inträffa; det måste nämligen anses synnerligen betänkligt, om genom sådana omflyttningar arbetsdagar i nämnvärd utsträckning gå till spillo eller eljest skadliga följder därav uppkomma.

Planläggning av omflyttnings- och hjälpåtgärder.

Sedan Kungl. Maj:t den 19 mars 1943 bemyndigat chefen för finansdepartementet att föranstalta om utredningar av ekonomiska problem, sammanhängande med omställningen efter ett vapenstillestånd, har arbetsmarknads-kommissionen på uppdrag av nämnde departementschef utarbetat och den 20 april 1943 till honom överlämnat en promemoria med förslag till planläggning av den medverkan i utredningsarbetet, kommissionen förutsatts kunna lämna, och jämväl anmält, att kommissionen utsett sin ordförande att på sätt angivits i statsrådsprotokollet den 19 mars 1943 deltaga i gemensamma överläggningar i berörda frågor.

Utan samband med nämnda planläggning har kommissionen haft för avsikt att under 1943 verkställa en ny inventering av arbetsobjekt, lämpliga att igångsätta som beredskapsarbeten. Därvid har kommissionen även upptagit till prövning frågan om lämpliga åtgärder för att ytterligare intensifiera planläggningsarbetet.

För närvarande beviljas i vissa fall på därom av kommun gjord ansökan statsbidrag till kostnaderna för projektering, huvudsakligen dock endast när det gäller vatten- och avloppsledningsföretag. Med hänsyn till önskvärdheten av att i ett givet arbetsmarknadsläge tillräckligt antal angelägna och lämpliga arbetsobjekt äro så förberedda, att de på kort tid kunna igångsättas som beredskapsarbeten, har kommissionen haft för avsikt att, liksom under föregående år, efter verkställda förhandsundersökningar lämna vederbörande kommuner uppgift om vilka företag som kommissionen anser böra i första hand komma i fråga samt att uppmana kommunerna till skyndsamhet i förberedelsearbetet.

Dessutom har emellertid inom kommissionen övervägts att till kommunernas kostnader för nödvändiga förberedelseåtgärder för dylika arbeten lämna bidrag, även om arbetet sedermera av någon orsak icke skulle beviljas som beredskapsarbete. Genom en dylik bidragsverksamhet skulle kommissionen inom relativt kort tid få ökad tillgång på angelägna, fullt förberedda arbetsobjekt. Här ifrågavarande spörsmål komma nu att upptagas vid nyssnämnda gemensamma överläggningar inom finansdepartementet.

Det må i detta sammanhang omnämnas, att kommissionen i yttranden till riksdagens första kammars andra tillfälliga utskott och riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott den 18 mars 1943 redogjort för det förberedelsearbete för mötande av en eventuell kris på arbetsmarknaden, vilket bedrivits och alltjämt bedrivs av kommissionen.

Organisationen.

Genom beslut den 3 december 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att till övervägande upptaga frågan om behövliga förändringar i den offentliga arbetsförmedlingsverksamhetens organisation samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill omständigheterna kunde föranleda. Sedan socialstyrelsen anhållit om befrielse från nämnda uppdrag, anbefallde Kungl. Maj:t den 30 april 1942 arbetsmarknadskommissionen att till övervägande upptaga berörda fråga om den offentliga arbetsförmedlingens organisation.

Detta uppdrag, som kommissionen kommer att fullgöra i samråd med socialstyrelsen, avser arbetsförmedlingens organisation under normala förhållanden. Vissa förberedande undersökningar ha igångsatts.

I sin underdåniga framställning den 23 april 1942 (prop. 1942: 344, sid. 76 ff) berörde kommissionen arbetsförmedlingspersonalens anställningsförhållanden. Det hade, av skäl som närmare angavs i kommissionens framställning, kommit att framstå som alltmera oegentligt, att flertalet tjänster skulle tillsättas av länsarbetsnämnderna enligt arbetsmarknadskommissionens direktiv. I realiteten tillsattes tjänsterna merendels av kommissionen, och det vore önskvärt, att gällande författningsbestämmelser även direkt utsade detta. Departementschefen uttalade, att det icke syntes nödvändigt att redan i detta sammanhang fatta slutlig ställning till den av kommissionen föreslagna ändringen beträffande tillsättning av tjänster hos länsarbetsnämnderna. Det föreföll emellertid departementschefen, som om en överflyttning även formellt av beslutanderätten från nämnderna till kommissionen vore motiverad, åtminstone i fråga om dels mera kvalificerade tjänster dels ock tjänster, genom vilkas bestridande meritering regelmässigt sker till befattningar av förstnämnda slag. Riksdagen fann (skrivelse 1942: 467), att ändring i berörda nu gällande föreskrifter i ämnet icke utan närmare utredning rörande organisationen av kommissionen och densamma underlydande organ borde komma till stånd. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 juni 1942 åt kommissionen att inkomma med förslag till de ändringar, som kommissionen med beaktande av vad riksdagen i sin förenämnda skrivelse anført i fråga om befogenheten att tillsätta

tjänster hos länsarbetsnämnderna funne böra vidtagas i *dels* kungörelsen den 7 maj 1940 (nr 328) om länsarbetsnämnder *dels ock* kungörelsen samma dag (nr 329) om statlig ledning av den offentliga arbetsförmedlingen.

Utvecklingen på ifrågavarande område har icke givit kommissionen anledning att frångå sin av departementschefen stödda uppfattning, att tillsättandet av mera kvalificerade tjänster eller sådana tjänster, som kunna betraktas som rekryteringsbas för befordran, under nuvarande förhållanden, då en snabb effektivisering av arbetsförmedlingen är oundgängligen nödvändig, böra till sättas centralt eller i varje fall under noggrann central övervakning. Emellertid har kommissionen i anslutning till de av kommissionen utfärdade anställnings- och avlöningsbestämmelserna för länsarbetsnämndernas och arbetsförmedlingsanstalternas personal under innevarande budgetår tillämpat följande förfaringsätt vid tjänstetillsättning.

Efter kungörande i allmänna tidningarna ingivas ansökningshandlingar till vederbörande länsarbetsnämnd. Nämnden översänder efter granskning handlingarna till kommissionen jämte eget yttrande. Därvid uppför nämnden som regel tre av de sökande på förslag, i vissa fall färre, i vissa fall större antal, samt föreslår som regel en av de sökande till erhållande av befattningen i fråga. Finner kommissionen, att de på förslag uppförda sökandena äro kompetenta för befattningen och att de böra ifrågakomma framför andra medsökande, bemyndigar kommissionen nämnden att till befattningen utse en av de på förslaget uppförda. I förekommande fall utesluter kommissionen någon av de sökande från förslag respektive förklarar, att någon av dem, som icke uppförts på förslag, bör kunna komma ifråga jämte de på förslaget uppförda. Nämnden förordnar därefter befattningshavaren. Detta innebär å ena sidan icke någon garanti för att under alla förhållanden den mest förtjänste blir förordnad på befattningen, men å andra sidan innebär systemet en garanti för att icke inkompetenta personer förordnas såsom befattningshavare vid arbetsförmedlingen. Då nämnden fattar det formella beslutet om tjänstens tillsättande, kan den därmed missnöjde hos kommissionen överklaga beslutet.

Kommissionen har funnit, att detta system för tjänstetillsättning, som givetvis avser tjänster av mera stadigvarande art, fungerat i stort sett tillfredsställande. Då detsamma icke strider mot innebörden i gällande föreskrifter, har kommissionen — även om en förändring av kungörelsernas ordalydelse vore önskvärd — ansett sig böra före fullgörandet av Kungl. Maj:ts nämnda uppdrag den 30 juni 1942 avvakta ytterligare erfarenhet av nuvarande system för tjänstetillsättning.

De ständigt ökade arbetsuppgifterna för kommissionen och dess underlydande organ ha nödvändiggjort en fortgående utbyggnad av den organisatoriska apparaten. Kommissionens kansli är jämlikt av Kungl. Maj:t fattade beslut organiserat på tvenne avdelningar och vardera avdelningen på fem byråer. Dessutom finnes inom andra avdelningen en fristående sektion för teknisk planläggning av beredskapsarbeten. Vissa grupper av ärenden handläggas av delegationer, utsedda av Kungl. Maj:t. Antalet befattningshavare vid kommissionens kansli utgjorde vid mars månads utgång 400.

Länsarbetsnämndernas lokala organisation har, såsom tidigare (sid. 11) anförts, undergått viss förstärkning, genom att kontor och ombud sammanförts till s. k. kretsar, i regel 6 å 8 per län. I spetsen för varje krets står en kretsförstandare, vilken, där så kunnat ordnas, samtidigt är föreståndare för ett avdelningskontor. Kretsorganisationen syftar dels till att göra arbetsförmedlingen bättre skickad att utöva den egentliga förmedlingsverksamheten dels ock till att möjliggöra för arbetsförmedlingen att fylla sina funktioner i samband med tillämpning av lagen om tjänsteplikt.

Ombudsnätet har från och med år 1943 erhållit en fastare organisation genom fastställandet av enhetliga avlöningsbestämmelser för ombuden inom de olika länen. Av de ialles 1,070 ombuden ha 420 erhållit ställning som *ortsombud* med i huvudsak likartade arbetsuppgifter som avdelningskontor, medan de övriga, betecknade *lokalombud*, liksom de förutvarande byombuden äro underställda närliggande kontor eller *ortsombud*.

Då det visat sig, att länsarbetsnämndernas centrala kanslier redan med den nuvarande arbetsbelastningen icke äro mäktiga att med erforderlig snabbhet handlägga förekommande ärenden, har kommissionen gått i författning om en revision av samtliga nämnders organisation. Det har därvid visat sig, att, även med beaktande av nödvändigheten att hålla organisationen inom snävtast möjliga ram, en utökning av personalbeståndet är ofrånkomlig. Detta gäller främst i fråga om befattningshavare, kompetenta att självständigt handlägga mera kvalificerade arbetsuppgifter. Vid detta arbete tager kommissionen särskilt hänsyn till att nämndernas kanslier uppbyggas så, att arbetsuppgifterna även vid den ytterligare belastning, som kan uppkomma i ett skärpt läge, skola kunna bemästras genom utökning av antalet tjänstemän i mellan- eller lägre ställning. Det torde böra framhållas, att här icke är fråga om befattningar, som ledigannonseras i förut angiven ordning, utan om fall, där tjänstemännen anställas helt tillfälligt för kristidsuppgifter och på villkor, som nära ansluta sig till de för tjänstemän vid statliga krisorgan gällande.

Antalet tjänstemän vid länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingsanstalter, som icke äro att betrakta såsom tillfälligt anställda, utgjorde (förutom 420 *ortsombud* och omkring 650 *lokalombud*) vid mars månads utgång 910. Samtidigt sysselsattes för mera tillfälliga arbetsuppdrag omkring 750 personer vid nämndernas kanslier.

Kommissionen vill särskilt framhålla, att de arbetsuppgifter, som ankomma på kommissionen i samband med överflyttning av ovan arbetskraft till skogsbruket, äro synnerligen arbetskrävande. Ett stort antal tjänstemän erfordras uteslutande för handläggning av ärenden, som röra anordnande av de för närvarande mer än 2,000 skogsförläggningarna. Kostnaderna för denna särskilda form av arbetsmarknadsreglerande åtgärder uppgå under budgetåret 1942/43 till inemot 50 miljoner kronor, varav materielinköp 12 å 13 miljoner kronor. Det ligger i sakens natur, att redovisning och kontroll av till flera 10-tal miljoner utgående bidrag i småposter samt vård och förvaltning av inventarier till nyssnämnda belopp kräver ett betydande arbete.

Skulle ytterligare åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft bliva nödvändiga, återverkar detta på personalbeståndet vid kommissionens kansli och framförallt vid länsarbetsnämnderna.

IV. Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden.

Rörande den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden har arbetsmarknadskommissionen anfört:

Då arbetsmarknadskommissionen i förra årets verksamhetsberättelse gav uttryck åt den uppfattningen, att i fortsättningen av år 1942 arbetsmarknaden skulle komma att i högre grad än hittills präglas av brist på arbetskraft, var ett av skälen för denna bedömning av arbetsmarknadens sannolika utveckling under den förestående sommarsäsongen, att utgångsläget för året innebar en mindre reserv i form av arbetslöshet än föregående år, vilket — då utvecklingstendenserna på olika arbetsområden syntes vara stigande — kunde befaras betyda en snabbt framväxande och mera allmän arbetskraftsbrist.

Då det gäller ett försök till bedömning av den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under fortsättningen av innevarande år, kan först konstateras, att i fråga om den sida av saken, som förefintligheten av reserver i form av arbetslöshet utgör, läget ytterligare förskjutits i sådan riktning, att icke endast en fortsatt sysselsättningsexpansion kan väntas snabbt och starkt skärpa arbetskraftsbristen, utan även utrymme för en dylik expansion helt enkelt saknas eller i varje fall starkt förminskats, såvida icke hittills outnyttjade reserver tagas i bruk. Den årliga tillväxten i antalet personer i arbetsför ålder är visserligen ännu betydlig, om än avtagande, men ett års tillväxt i arbetsför ålder torde icke tillnärmelsevis räcka till för en expansion av sysselsättningen inom industri och angränsande områden av den omfattning, som gällde förra året, om läget på skogsbrukets och jordbrukets arbetsmarknader samt i fråga om de militära inkallelserna skall bli bestående, vilken förutsättning synes vara den, utifrån vilken ett resonemang nu bör föras.

I fråga om sysselsättningens utvecklingstendenser i stort och på särskilda områden är givetvis vanskligt att döma. Expansionsmöjligheterna äro, som nyss framhållits, begränsade. En mera betydande sysselsättningsökning på ett område skulle komma att kräva antingen begränsning — reglerad genom särskilda åtgärder eller icke — av sysselsättningen på andra områden eller mobilisering av förut ej helt utnyttjade arbetskraftsreserver, varvid särskilt kvinnlig arbetskraft kommer i betraktande.

I fråga om det bristområde, som hittills krävt mest av reglerande åtgärder, skogsbruket, torde man med nu bedömbara förutsättningar icke ha anledning att räkna med någon väsentlig förändring av arbetsmarknadsläget till det bättre. Detta innebär, att även fortsättningsvis åtgärder äro påkallade för att organisera rekrytering av mer eller mindre tillfällig arbetskraft till skogsavverkningarna. Beaktas bör även att jordbruket sedan länge kämpat med allttjämt stegrade svårigheter att erhålla erforderlig arbetskraft, vilka svårigheter i alldeles särskild grad göra sig gällande under vårbruket och skörden.

Metallindustrin, och särskilt verkstäderna, är det område där, jämte byggnadsindustrin, under år 1942 sysselsättningstillväxten var starkast. Såsom i det föregående berörts ligger bakom expansionen på detta område dels krigsmaterielproduktionen, dels en därav mer eller mindre oberoende industriell investeringshausse, som förefaller ha varit mycket utpräglad under föregående år. Det vill emellertid synas, som om man på detta område kunde räkna med att kulmen är nådd. Enligt uppgift från industrikommissionen var i mars innevarande år orderbeläggningen, räknat fram ett halvår i tiden, något om än obetydligt lägre än orderbeläggningen, på samma sätt framräknad i tiden, i oktober föregående år. Detta synes närmast peka mot en i huvudsak oförändrad produktions- och sysselsättningsomfattning under det närmaste halvåret och därefter möjligen någon nedgång; det senare måste dock uppfattas som ett osäkert omdöme. Överhuvud kräver varje bedömning av hithörande frågor reservationer beträffande nu oförutsebara förändringar i de allmänna förutsättningarna. Det i förevarande sammanhang viktiga är, att en fortsatt expansion av den art, som utmärkte föregående år, icke synes sannolik. Realiseras denna förväntan, skulle anspråken på arbetskraft från denna den viktigaste industriens sida icke i fortsättningen behöva åstadkomma ökade påfrestningar på arbetsmarknaden. Å andra sidan torde knappast något friställande av arbetskraft av nämnvärd omfattning inom metallindustrin vara att påräkna under innevarande år.

Vad angår övriga grupper inom industrin finnas nu knappast några mera säkra hållpunkter för antaganden om mera väsentliga förändringar av sysselsättningen i ena eller andra riktningen. Möjligheten att erhålla råvaror, främst via lejdtrafiken, är givetvis av betydelse för vissa industrier, främst sko- och läder- samt gummivaruindustrin; den nyligen införda skoransoneringen har bragt frågan om ytterligare produktionsinskränkning på dessa områden till aktualitet. En begränsning av sysselsättningen inom dessa industrier skulle till stor del gå ut över den kvinnliga arbetskraften. Även inom vissa andra industrier torde kunna väntas lägre sysselsättning under innevarande år, såsom inom pappersmasseindustrin till följd av bortfall av produktionen av fodercellulosa och inom trähusfabrikationen. I fråga om den senare torde dock den stagnation, som gjort sig gällande under senaste månader, delvis vara av säsongmässig natur.

Vad därefter angår byggnadsindustrin tyda tillgängliga uppgifter av statistisk och annan art på att produktionsplaneringen för innevarande år haft en större omfattning än föregående år. Detta gäller såväl i fråga om byggandet av bostadshus som beträffande annan byggnadsverksamhet. I fråga om bostadsbyggnadsbehovet är utgångspunkten, att bostadsbristen under förra året på många orter skärptes trots det betydande uppsvinget i byggandet; det är även naturligt att bostadsbristens verkningar göra sig alltmera kännbara, ju längre tid uppdämningen av ett växande bostadsbehov består. Bostadsmarknaden synes vara i behov av ett större tillskott av nya lägenheter under innevarande år än det, som åstadkoms under år 1942, om icke bostadsbristen skall avsevärt skärpas. Ur arbetsmarknadssynpunkt bedömt

är härvidlag emellertid att märka, att tack vare den stora vinterproduktion, som igångsattes under sistlidna höst och som föregående år hade endast ringa motsvarighet, blir tillskottet till bostadsmarknaden av betydande omfattning redan under första halvåret 1943. På grund härav kan under innevarande år erhållas ett bostadstillskott, som betydligt överstiger föregående års — om icke materialbrist lägger hinder i vägen — även om produktionen vid säsongmaximum under sensommaren skulle något understiga den nivå, som nåddes under säsongmaximum 1942, och sålunda utan att utsätta byggnadsarbetsmarknaden för fullt så starka påfrestningar, som förekom under fjolåret. För att ett dylikt resultat skall kunna uppnås, torde dock vissa restriktiva åtgärder, som hindra en forcerad vår- och sommarproduktion, vara nödvändiga; detta skulle även innebära en överföring från sommarproduktion till en följande vinterproduktion av vissa byggnadsprojekt och sålunda en fortsatt säsongutjämnning med effektivare utnyttjande av arbetskraften på byggnadsarbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis torde kunna sägas, att enligt nu bedömbara förutsättningar som den mest sannolika utvecklingen av arbetsmarknaden under fortsättningen av innevarande år framstår ett i huvudsak stabilt läge på den under det senaste året uppkomna höga sysselsättningsnivån.

V. Departementschefen.

Vid tidpunkten för utbrottet av nu pågående stormaktskrig befann sig det svenska näringslivet i en period av utpräglad högkonjunktur med hög och stabil sysselsättningsnivå. Sysselsättningen inom industrin, som alltsedan den stora arbetslöshetskrisen i början av 1930-talet, företett en — med undantag för säsongmässiga variationer — i stort sett fortlöpande ökning befann sig på en nivå, som med cirka 20 procent översteg siffran för första kvartalet 1935. Till de goda konjunkturerna bidro i hög grad det gynnsamma läget för våra exportvaror samt den mycket omfattande bostadsproduktionen. Jämsides med den ökade sysselsättningen minskade arbetslösheten. Den genomsnittliga arbetslösheten inom fackförbunden, som år 1935 uppgick till 15 procent, utgjorde år 1939 endast 9.2 procent. Antalet rapporterade arbetslösa utgjorde under år 1939 i genomsnitt 17,556 mot 61,581 år 1935. Krigsutbrottet synes ej ha medfört några omedelbara verkningar i fråga om sysselsättningen inom industrin. Sålunda redovisades för sista kvartalet 1939 ett indextal för sysselsatta arbetare av 118.6 (1935 = 100), vilket med mer än två enheter översteg 1938 års motsvarande siffra. Till följd av de ökade inkallelserna till militärtjänst, var den under höst- och vintermånaderna som regel inträdande ökningen av antalet arbetslösa avsevärt mindre accentuerad än som normalt brukar vara fallet. Så exempelvis utgjorde antalet hjälpsökande arbetslösa i december 1939 14,940 mot 23,603 för samma månad närmast föregående år. I april 1940 var motsvarande antal 9,872 mot 24,893 i april 1939.

De av krigsutbrottet förorsakade rubbningarna för näringslivet blevo ej särskilt kännbara under de första månaderna därefter, vilket den relativt höga sysselsättningen under 4:e kvartalet 1939 utvisar. Inom landet upplagrade råvaror, ävensom det förhållandet att varuutbytet med främmande länder, även transocean, för en tid kunde fortgå, till och med i ökad omfattning, bidrog här till. Genom den från och med april månad 1940 så gott som fullständiga handelsavspärrningen västerut skärptes emellertid svårigheterna. Särskilt för exportindustrierna och då främst för trävaru- och massaindustrierna medförde avspärrningen omedelbara verkningar. Till det vid denna tid inträffande försämrade sysselsättningsläget bidrog i hög grad den successivt skeende avveckling av byggnadsverksamheten, som inträdde i och med att redan påbörjade byggnadsarbeten blevo färdigställda. Den genom nämnda faktorer minskade sysselsättningen framgår därav att sysselsättningsindex sjönk till 107.5 under tredje kvartalet 1940 i stället för att uppvisa en normalt säsongbetonad stegring. Trots de omfattande militärinkallelserna utvecklade sig arbetslöshetssituationen i ogynnsam riktning. Efter en säsongmässig nedgång under sommaren 1940 stegrades antalet hjälpsökande arbetslösa kraftigt under hösten samma år samt framför allt under de första månaderna av år 1941. Under månaderna april—juni 1941 var antalet hjälpsökande arbetslösa respektive 30,552, 24,856 och 20,656 mot 9,872, 7,876 och 6,935 under motsvarande månader året förut. I genomsnitt för de tre månaderna var sålunda arbetslösheten mer än tre gånger så stor under 1941 som under 1940. Till den mindre tillfredsställande utvecklingen bidrog — fränsett den arbetslöshet som blev en oundviklig följd av den omställningsprocess inom industrin, som avspärrning och försvarsproduktion nödvändiggjorde — i hög grad den förlamning, som enligt vad nyss antytts drabbade byggnadsindustrin, speciellt bostadsbyggandet i de större städerna. Såväl ur arbetslöshetssynpunkter som med hänsyn till angelägenheten av att förhindra en hotande svårartad bostadsbrist måste i den uppkomna situationen statsmakternas strävan med kraft inriktas på åtgärder, ägnade att stimulera bostadsbyggandet. För de åtgärder, som vidtagits i detta syfte har jag redogjort i annat sammanhang. Här vill jag endast påpeka den kraftiga förbättring av sysselsättningen inom byggnadsfacken, som kunnat konstateras. Talet för den procentuella arbetslösheten inom nämnda fack, som i september 1940 var uppe i 24.3, hade i september 1941 nedgått till 16.7 samt ett år senare till endast 8.6.

Sedan under sommaren 1941 byggnadsproduktionen kommit i gång och omställningen av industrin i övrigt verkställdts efter de ändrade förhållandena, inträdde en märkbar förbättring i fråga om sysselsättningen. Den arbetslöshetskris, som syntes hota, övervanns i huvudsak under året och den säsongmässiga uppgången i arbetslösheten under vintermånaderna var mindre markerad än föregående år. Antalet hjälpsökande under vinterhalvåret 1941—1942 var dock ej obetydligt. För envar av månaderna januari och februari 1942 rapporterades sålunda över 25,000 hjälpsökande arbetslösa.

Den under 1941 års senare hälft inträdda förbättringen i arbetstillgången övergick ganska snart inom vissa områden till en markant brist på arbetskraft.

Framförallt gällde detta skogsbruket och jordbruket men även den med beställningar för försvarsändamål sysselsätta verkstadsindustrin. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste i det sålunda förändrade läget inriktas på överföring av den ledigblivna arbetskraften till bristområdena. För detta ändamål blev det nödvändigt att, förutom en intensifiering av arbetsförmedlingsverksamheten, vidtaga särskilda åtgärder. Verkstadsindustrins arbetskraftsbehov har man sökt fylla genom anordnande av beredskapskurser för yrkesutbildning, framförallt till mekaniker och svetsare. Ehuru en tämligen konstant brist förelagat på för verkstadsindustrin skolade arbetare, synes dock behovet härav ha kunnat tillgodoses utan några mera vittgående ingripanden.

För tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft måste omfattande åtgärder vidtagas. Förutom propaganda för skogsarbete, anordnande av yrkesutbildning för den ovane m. m. tillerkändes ovana arbetare och deras familjer vissa ekonomiska förmåner under första anställningstiden i skogen. Genom dessa åtgärder kunde under år 1941 skogsbrukets arbetskraftsbehov tillgodoses i relativt tillfredsställande omfattning. Jämväl för jordbrukets del kunde arbetskraftsbehovet i stort sett fyllas.

Den under år 1941 inträdda tendensen på arbetsmarknaden har i huvudsak fortsatt under år 1942. Inom metallindustrin, enkannerligen verkstadsindustrin, har sysselsättningen fortsatt att växa. Inom konsumtionsvaruindustrierna och de skogsförädlade exportindustrierna har sysselsättningsnivån i stort sett bibehållit sig på en oförändrad, ehuru lägre nivå än före krigsutbrottet. Inom byggnadsverksamhet och byggnadsämnesindustrierna har återhämtningen fortsatt i ett hastigare tempo än under 1941. Indextalet för den totala sysselsättningen inom de industriella arbetsområdena stegrades under året från 104.7 under första kvartalet till 114.7 under fjärde kvartalet. Den i början av året ännu förefintliga lediga arbetskraften uppsögs ganska snabbt. Antalet hjälpsökande arbetslösa, som i januari 1942 utgjorde 25,259, hade sålunda sjunkit till i juni 7,941 samt i oktober 6,377. Under november och december noterades en säsongmässig uppgång i antalet arbetslösa, som dock var avsevärt svagare accentuerad än som normalt brukar vara fallet. Det gynnsamma sysselsättningsläget avspeglas även i fackförbundens rapporter rörande arbetslösheten, vilka för år 1942 utvisa ett genomsnittstal av endast 7.5 procent.

I och med att den vid 1942 års ingång ännu förefintliga arbetskraftsreserven absorberades, förmärktes en tilltagande svårighet att tillgodose det totala behovet av arbetskraft. Starkast gjorde detta sig kännbart inom de områden, varest efterfrågan på arbetskraft tidigare gjort sig mest gällande, nämligen skogsbruket och jordbruket. Knappheten på kunniga specialarbetare inom verkstadsindustrin var därjämte fortfarande mycket stor. Tillgodoseendet av jordbrukets behov av arbetskraft nödvändiggjorde ett flertal åtgärder. Bland annat voro arbetsblocken föremål för en omorganisation och effektivisering. Genom samarbete mellan arbetsförmedlingarna samt skolor, ungdoms- och andra organisationer tillfördes jordbruket frivillig arbetskraft i ej obetydlig omfattning. Genom dessa åtgärder och tack vare hempermittering av inkallade kunde jordbrukets arbetskraftsbehov under året hjälpligt fyllas.

Liksom under år 1941 framstod frågan om tillgodseende av skogsbrukets behov av arbetskraft som ett av de mest svårösta arbetsmarknadsproblemen. Skogsägarnas efterfrågan på arbetskraft var under hela året synnerligen stor. För att stimulera till kvarstannande i skogen blevo de extra förmåner, som tidigare tillerkänts den i skogen sysselsatta ovana arbetskraften, under året kompletterade med förflyttningsbidrag, utbildningsbidrag och familjetillägg. Trots detta visade det sig emellertid, att tillströmningen av arbetskraft till skogsavverkningarna ej var tillräcklig för att fylla behovet. På initiativ av arbetsmarknadskommissionen organiserades därför ett system med s. k. riksarbetslag, innebärande att en del av de inom industrin sysselsatta arbetarna tillfälligtvis överfördes till skogsarbete. Riksarbetslagen rekryterades i första hand från sågverks- och massaindustrierna. Genom systemet med riksarbetslag tillfördes skogsbruket ett under året växande antal arbetare, som i december månad stigit till omkring 6,500. Ej heller dessa åtgärder visade sig emellertid tillräckliga för att tillgodose arbetskraftsbehovet. Under hela senare hälften av år 1942 översteg det för skogsavverkningarna behövliga antalet arbetare tillgången med mer än 30,000. I oktober var siffran uppe i cirka 40,500. Då någon arbetskraftsreserv nu ej fanns att tillgå och överförandet av ytterligare arbetare från andra verksamhetsområden ställde sig synnerligen svårt, bringades vissa bestämmelser i lagen om tjänsteplikt i tillämpning. Sålunda stadgades genom kungörelse den 13 november 1942 (nr 878) skyldighet för 1943 års värnpliktsklass att utföra viss kvantitet arbete inom skogsbruket eller torvhanteringen. Bland övriga under året vidtagna åtgärder i syfte att tillgodose skogsbrukets och jordbrukets arbetskraftsbehov må nämnas införande av arbetsförmedlingstvång för torvhanteringen samt byggnadsverksamhet, varigenom åsyftades att förhindra att tillströmningen av arbetskraft till sistnämnda verksamhetsområden skedde på bekostnad av skogs- eller jordbruket.

Under de hittills förflutna månaderna av år 1943 har läget på arbetsmarknaden i stort sett ej undergått andra förändringar än sådana, som sammanhånga med säsongutvecklingen. Den redan tidigare kännbara bristen på arbetskraft inom viktiga produktionsområden har framträtt allt starkare. I fråga om skogsbruket förbättrades dock situationen genom de under 1942 beslutade åtgärderna. Det anmälda ytterligare arbetskraftsbehovet utgjorde sålunda enligt vad jag inhämtat i april 20,900 mot cirka 38,400 i december 1942. Till följd av den goda sysselsättningen uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa den 30 april 1943 till endast 7,206 personer, en för denna årstid ovanligt låg siffra. Liksom under åren närmast förut faller en betydande del härav på rikets tre största städer. På envar av städerna Stockholm och Göteborg kommer cirka en femtedel av de arbetslösa. Av riket i övrigt uppvisa endast Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län mera betydande arbetslöshet. Av de hjälpsökande var mer än hälften sysselsatt med arbeten i statlig eller kommunal regi, delvis av för försvaret eller folkförsörjningen angelägen art. Cirka 1,500 åtnjoto dagunderstöd eller kommunalt understöd. Mer än hälften av de arbetslösa utgjordes av personer över 50 år och beträffande vilka svårigheter mött vid överföring till annat yrkesområde.

Den bild som här tecknats av utvecklingen på arbetsmarknaden under krigs-

åren har endast avsett att belysa densamma i stora drag. Totalbilden återspeglar den mycket goda sysselsättningen inom näringslivet och den synnerligen låga arbetslösheten, som nu bringats ned till en nivå, icke blott lägre än 1939 utan lägre än något år efter 1920. Arbetslösheten inom fackförbunden var sålunda i februari månad 1943 7.1 procent av medlemmarna mot 12.5 procent vid samma tidpunkt föregående år. Som helhetsomdöme kan sägas, att för närvarande en allmän brist på arbetskraft gör sig gällande. Emellertid företedde vissa industrier mindre god arbetstillgång på grund av handelsavspärningen, vilken å ena sidan medfört brist å vissa importråvaror och å andra sidan nedskurit möjligheterna till export av vissa av våra viktigare exportartiklar. Exportsvårigheterna ha som förut nämnts hårdast drabbat sågverk, trämassfabriker och pappersbruk. Den vid dessa industrier ledigblivna arbetskraften kunde emellertid i stor utsträckning placeras i skogsarbete. Omplaceringen av arbetskraft från vissa industrier, som lida brist på råvaror, har ställt sig svårare, emedan det här i stor utsträckning rör sig om kvinnlig arbetskraft samt andra arbetare, vilka ej lämpa sig för direkt överföring till befintliga bristområden inom jordbruket samt skogsbruket. Här avsedda industrier äro främst textil- och beklädnadsindustrin, viss del av livsmedelsindustrin samt skofabriker, vid vilka sistnämnda framför allt genom den nyligen införda skoransöneringen betydande inskränkningar ägt rum eller kunna befaras. Vid sist berörda industrier har i viss utsträckning kortidsarbete tillämpats. För överförande av inom sagda industrier överflödig arbetskraft har igångsatts särskilda kurser för omskolning av framförallt kvinnorna. Sådana kurser ha sålunda anordnats i verkstadsarbete m. m.

De åtgärder, som enligt vad i det föregående nämnts, vidtagits för att tillgodose arbetsmarknadens, framförallt skogsbrukets, behov av arbetskraft ha ej kunnat komma till stånd utan betydande kostnader för det allmänna. Jag vill sålunda erinra om, att innevarande års riksdag å förskottsstaten för försvarsväsendet anvisat ett anslag å 40 miljoner kronor till åtgärder för reglering av arbetsmarknaden. En närmare redogörelse för ifrågavarande kostnader lämnas i samband med framläggande av förslag denna dag angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1942/43 m. m.

Vad angår den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden har arbetsmarknadskommissionen givit uttryck för den uppfattningen, att — enligt nu bedömbara förutsättningar — arbetsmarknaden under fortsättningen av innevarande år komme att kännetecknas av ett stabilt läge på den under det senaste året uppkomna höga sysselsättningsnivån. Skulle denna bedömning visa sig vara riktig, vilket finnes anledning förmoda, torde man böra räkna med att de hittills vidtagna åtgärderna för tillgodoseende av arbetskraftsbehovet komma att bestå.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att man redan nu har att beakta de rubbningar inom näringslivet med åtföljande risk för arbetslöshet, vilka kunna komma att uppstå vid övergång till mera normala förhållanden. Jag vill härvid erinra om att chefen för finansdepartementet enligt av Kungl. Maj:t den 19 mars 1943 erhållet bemyndigande låtit föranstalta om utredningar av ekonomiska spörsmål, sammanhängande med omställningen efter ett vapenstillstånd, vid vilka utredningar arbetsmarknadskommissionen förutsatts skola medverka.

Arbetsmarknadskommissionen har ansett arbetslöshetslindrande åtgärder under nästa budgetår böra vidtagas enligt i stort sett oförändrade principer. Endast ifråga om arkivarbetena har kommissionen föreslagit vissa ändringar innebärande en uppdelning av arbetena efter de hjälpsökandes kompetens samt ändrade grunder för lönesättningen. Förutom berörda båda frågor och i samband därmed torde emellertid jämväl vissa andra med arkivarbetena sammanhängande spörsmål böra upptagas till övervägande. Med hänsyn till den korta tid som stått mig till buds har detta emellertid ej varit mig möjligt. På grund härav torde nu gällande principer beträffande arkivarbetena böra tills vidare tillämpas oförändrade.

VI. Särskilda frågor.

A. Vattenavledningsföretaget Lyckebyån.

Lyckebyåutredningen.

Genom beslut den 30 april 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt *Lyckebyåutredningen*, tillkallad jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 oktober 1936, att å statens vägnar vidtaga erforderliga åtgärder för att vattenavledningsföretaget Lyckebyån mellan Bånga damm och Fursjön måtte under statens medverkan komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med en av utredningen i skrivelse till chefen för jordbruksdepartementet den 23 april 1937 framlagd plan.

I fråga om erforderliga medel för finansieringen av vattenavledningsföretaget samt inköpen av mader, skogsmark m. m. för genomförandet av den nya fastighetsbildningen får jag hänvisa till den sammanställning av beräknade kostnader härför, som i enlighet med utredningens uppgifter återgavs i proposition nr 300 till 1937 års riksdag (sid. 46). Av denna sammanställning framgår, att de kostnader, som skola stanna å statsverket, beräknats till 331,000 kronor, samt att de utgifter, som icke skola stanna å statsverket, utan endast utgöra förskott (rörelsekapital), belöpa sig till 832,924 kronor. Av sålunda erforderliga medel hava redan anvisats, av 1936 års riksdag 250,000 kronor, av 1937 års riksdag 200,000 kronor, av 1938 års riksdag 100,000 kronor, av 1939 års lagtima riksdag 150,000 kronor och av 1940 års lagtima riksdag 289,500 kronor eller tillhopa 989,500 kronor.

På grund av brist på olja för drivandet av de vid arbetena använda maskinerna måste arbetena upphöra under senare delen av år 1940 och kunde återupptagas först hösten 1941, sedan enligt ett mellan utredningen och entreprenören träffat, av Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 godkänt tilläggskontrakt överenskommelse träffats om gäldandet av kostnaderna för övergång till gengasdrift. Enligt sagda tilläggskontrakt skall den av driftsomläggningen föranledda kostnadsökningen på sådant sätt fördelas mellan entreprenören och statsverket, att densamma för statsverkets del komme att uppgå till högst 100,000 kronor. De av Lyckebyåutredningen för företagets genomförande beräknade kostnaderna komme härigenom att stiga till (1,163,924 + 100,000) 1,263,924 kronor. Med anledning av det sålunda inträdda driftsstoppet behövde under åren 1941 och 1942 ytterligare medel ej anvisas för företaget.

I skrivelse den 6 mars 1943 har *Lyckebyåutredningen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål.

Utredningen erinrar härvid om att enligt den nya överenskommelse, som med Kungl. Maj:ts godkännande träffats med entreprenören, arbetet skulle vara slutfört i februari månad 1944, varför man måste räkna med att efter arbetets vederbörliga avsynande och godkännande den återstående entreprenadsumman komme att utbetalas under förra hälften av år 1944. Utredningen anför härjämte i huvudsak följande.

Av de hittills anvisade medlen, 989,500 kronor, kvarstå för närvarande till länsstyrelsens i Blekinge län disposition 362,900 kronor. Under återstoden av budgetåret 1942/43 beräknas i avrundade tal åtgå till upprepning av huvudrännan 125,000 kronor och till grävningen av bikanaler 25,000 kronor eller sammanlagt 150,000 kronor. För budgetåret 1943/44 beräknas bliva erforderligt till gäldande av återstoden av entreprenadsumman 360,000 kronor och för utförande av bikanalerna 60,000 kronor eller tillsammans 420,000 kronor. Efter avdrag från dessa belopp om tillhoppa 570,000 kronor av tillgängliga medel skulle alltså för nästa budgetår erfordras (570,000 — 362,900) 207,100 kronor.

Befintliga behållningar i arbetsstyrelsens kassa, cirka 9,300 kronor, och i den s. k. kolonisationskassan, cirka 77,000 kronor, anses tillräckliga för täckande av respektive behov intill den 1 juli 1944.

Av de utav Kungl. Maj:t och kronan inköpta områden, som genom företaget skulle bli torrlagda, är det endast ett område — det s. k. Kopparholm inom Bjurabyggets och Ledja byar beläget i södra delen av årensningsföretaget — som för närvarande kan odlas. *Lyckebyåutredningen* har för avsikt att, därest hinder därför icke möter, utarrendera detta område på kortare tid. Övriga områden belägna längre norr ut bli bland de sist torrlagda och kunna icke komma till användning förr än tidigast sommaren 1944. Beträffande kolonisationen av dessa områden vill *Lyckebyåutredningen* inom den närmaste framtiden inkomma med detaljerade förslag. Redan nu uppställer sig emellertid fråga om *Lyckebyåutredningens* ingripande i visst avseende. För att få dessa torrlagda områden fortast möjligt fullt odlingsbara fordras bland annat en djupplöjning. Att överlämna detta arbete åt de blivande kolonisthuvudmännen var för sig måste anses synnerligen opraktiskt helst som för vinnande av ett fullgott resultat härtill erfordras maskinell arbeidskraft, som den enskilde icke kan beräknas vara i stånd att anskaffa. På grund härav håller *Lyckebyåutredningen* före, att arbetet lämpligast bör utföras i ett sammanhang på hela området genom *Lyckebyåutredningens* försorg och på statens bekostnad. Om detta förslag vinner gillande skulle för ändamålet erfordras omkring 50,000 kronor till anskaffning av traktorer och lämpliga större plogar m. m. Därest dylik anskaffning komme till stånd, skulle också möjlighet skapas för åstadkommande i därför lämpade fall — genom särskilda avtal mellan *Lyckebyåutredningen* och de enskilda markägarna — av maskinell djupplöjning av även sådana delar av den torrlagda marken, som dessa markägare komma att behålla för egen del, något som icke skulle kunna betraktas annat än som en stor fördel.

Lyckebyåutredningen får på grund härav hemställa om anvisande av ytterligare (207,100 + 50,000) 257,100 kronor, utgörande — liksom större delen av tidigare för nu ifrågavarande ändamål anvisade medel — bidrag av förskotts natur.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande över framställningen den 23 mars 1943 framhållit, att, då arbetet förväntades bli slutfört under förra delen av år

1944, och entreprenören då skulle vara berättigad att utbekomma återstående del av entreprenadbeloppet, eventuellt erforderliga ytterligare medel härför borde anvisas för budgetåret 1943/44.

Styrelsen anför vidare:

I fråga om utredningsmännens förslag om verkställande snarast möjligt av en djupplöjning av hela det för kolonisation avsedda odlingsbara området, synes detta förslag välbetänkt, varför lantbruksstyrelsen vill förordna bifall till detsamma. Närmare bedömande av detta arbetes omfattning och kostnad kan emellertid för närvarande ej ske, enär utredning därom saknas. Framställningen i denna del avser emellertid endast anvisande av medel för anskaffande av för ändamålet erforderliga traktorer och lämpliga större plogar. Lantbruksstyrelsen anser sig dock böra ifrågasätta, huruvida icke ifrågavarande del av kolonisationsarbetet lämpligen kunde utföras genom egnahemsstyrelsens försorg eller i samråd med nämnda styrelse, som redan lär disponera för sådant arbete erforderliga traktorer och plogar. Skulle detta ej låta sig göra, har lantbruksstyrelsen intet att erinra mot att dylika maskiner inköpas genom Lyckebyåutredningens försorg. Efter begagnandet torde dessamma kunna försäljas eller överlåtas på egnahemsstyrelsen eller annan statlig organisation, som må hava användning för dem.

Utredningen har hemställt, att till företaget måtte ytterligare anvisas ett belopp av 257,100 kronor. Härav beräknas 50,000 kronor bliva erforderliga för inköp av traktorer och dylikt. Enär utredningen beräknar, att ifrågavarande anslag framdeles kommer att återbetalas till statsverket, synes det samma enligt utredningens mening böra givas förskotts natur. Ifrågavarande belopp synes lämpligen liksom det år 1940 anvisade bidraget böra utgå från reservationsanslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

På grund av vad nu anförts får lantbruksstyrelsen tillstyrka bifall till föreliggande framställning.

Departementschefen.

Till bestridande av de kostnader för vattenavledningsföretaget Lyckebyån, vilka skola stanna å statsverket, hava medel genom tidigare beslut redan reserverats. Lyckebyåutredningen räknar, som nämnts, med att arbetena med vattenavledningsföretaget skola vara i huvudsak slutförda under början av år 1944, vid vilken tidpunkt medel för gäldande av återstående delen av entreprenadsumman böra vara tillgängliga. Utredningens framställning i denna del, innebärande att ytterligare ett belopp av 207,100 kronor ställes till förfogande, är jag beredd tillstyrka.

Förslaget att de genom företaget torrlagda områdena skulle genom utredningens försorg och på statens bekostnad djupplöjas, finner jag jämväl ändamålsenligt. Innan medel ställas till förfogande för sagda ändamål, torde emellertid böra undersökas, huruvida icke kostnaderna härför kunna nedbringas genom att djupplöjningen utföres genom egnahemsstyrelsens försorg eller med dess medverkan. Tills vidare torde emellertid de av utredningen beräknade kostnaderna härför böra godtagas. I enlighet härmed skulle för företaget för nästa budgetår behöva beräknas (207,100 + 50,000) 257,100 kronor såsom rörelsekapital åt företaget.

De medel, som tidigare reserverats för företaget hava utgått av de jämlikt riksdagens medgivande i samband med anslag till reservarbeten anvisade sär-

skilda medlen till främjande av företagsverksamhet. Jämväl för den fortsatta finansieringen av företaget anser jag, att man bör anlita angivna särskilda medel. På en senare prövning torde få bero, huruvida och i vilken mån ifrågasvarande kostnader definitivt böra gäldas av arbetslöshetsanslaget. Såsom vid tidigare tillfällen framhållits kan det sannolikt vid en slutlig reglering komma att befinnas riktigast, att avdikningsmedel helt eller delvis tagas i anspråk för ändamålet och att motsvarande belopp samtidigt tillföres berörda anslag.

B. Komplettering av ofullständiga jordbruk.

Jämlikt beslut av 1938 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t den 15 juli samma år Blekinge läns hushållningssällskap att verkställa en systematisk inventering av de ofullständiga jordbruken inom länet enligt vissa riktlinjer samt tilldelade hushållningssällskapet medel för avlönande under budgetåret 1938/39 av en biträdande jordbrukskonsulent samt för gäldande av dennes resekostnader ävensom för anställande under samma tid av en kvinnlig hemkonsulent och bestridande delvis av hennes resekostnader. Sedermera tilldelade Kungl. Maj:t den 15 september 1939 hushållningssällskapet för fortsättande av inventeringen under budgetåret 1939/40 ett belopp av tillhoppa 11,000 kronor till bestridande av löne- och resekostnaderna åt nämnda biträdande jordbrukskonsulent samt för gäldande av viss del av utgifterna för hemkonsulentens resor. Inventeringen, som är av försöksmässig karaktär, var ursprungligen avsedd att fortvara endast två år. Enligt riksdagens medgivande hava emellertid medel anvisats för inventeringens fortsatta bedrivande.

I skrivelse den 21 oktober 1941 anhöll hushållningssällskapet att inventeringen måtte få fortsätta jämväl under budgetåren 1942/43 och 1943/44. Kostnaderna, som i proposition nr 344 till 1942 års riksdag beräknades till 5,000 kronor för förstnämnda budgetår och 10,000 kronor för sistnämnda budgetår, vore avsedda att bestridas av de särskilda medlen till främjande av företagsverksamhet. Nämnda beräkningar föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

I skrivelse den 13 april 1943 har *Blekinge läns hushållningssällskap* gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för fortsatt inventering av de ofullständiga jordbruken i Blekinge län. Sällskapet, som synes räkna med att av de för innevarande budgetår anvisade medlen visst belopp skulle kvarstå odisponerat vid budgetårets slut, uppskattar kostnaderna för verksamheten för nästa budgetår till 12,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom jag förut erinrat räknade jag vid framläggandet av fjolårets proposition, nr 344, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. med att den pågående inventeringen av de s. k. ofullständiga jordbruken i Blekinge län skulle komma att fortsätta jämväl under budgetåret 1943/44, för vilket budgetår medelsbehovet beräknades till 10,000 kronor. Hushållningssällskapet har uppskattat kostnaderna för nästa budgetår till 12,000 kronor. Då emellertid enligt vad jag inhämtat en viss reservation å tidigare anvisade belopp torde komma att kvarstå vid utgången av innevarande budgetår,

torde det förut beräknade beloppet, 10,000 kronor, bliva tillräckligt. Jag tillstyrker, att sagda belopp må under nästa budgetår bestridas av de särskilda medlen till främjande av företagsamhet.

C. Företagarföreningar inom vissa län.

Företagarföreningarna hava till uppgift att befordra möjligheterna för lönande småföretagsverksamhet i vederbörande län. Verksamheten omfattar dels långivning på fördelaktiga villkor samt i vissa fall subvention, dels ock konsulentverksamhet av teknisk och kommersiell natur.

Föreningarna ha startats vanligtvis på initiativ av länsmyndigheterna, och medlemmarna utgöras huvudsakligen av för föreningarnas syften intresserade enskilda personer, bolag och föreningar liksom även länens landsting och hushållningssällskap samt i vissa fall kommuner och andra samfälligheter. Medlemskapet grundar sig på andelar. Medlemsantalet har på grund av föreningarnas struktur och uppgifter såsom organ för social hjälpverksamhet varit relativt begränsat, några hundratal i varje förening. Föreningarna äro samtliga konstruerade som ekonomiska föreningar u. p. a.

Företagarföreningar hava hittills bildats inom Göteborgs och Bohus, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Efter avlåtande av proposition nr 344 till 1942 års riksdag, i vilken en redogörelse för företagarföreningarnas dittillsvarande verksamhet lämnades, har Kungl. Maj:t beviljat följande föreningar understöd av statsmedel med följande belopp, nämligen Norrbottens småindustriförening 75,000 kronor såsom lån, Jämtlands läns företagareförening 100,000 kronor, därav såsom subvention 25,000 kronor och såsom lån 75,000 kronor, Gävleborgs läns företagareförening 100,000 kronor, därav såsom subvention 30,000 kronor och såsom lån 70,000 kronor, Bohusläns företagareförening 200,000 kronor, därav såsom subvention 50,000 kronor och såsom lån 150,000 kronor samt Värmlands läns företagareförening 80,000 kronor, därav såsom subvention 30,000 kronor och såsom lån 50,000 kronor.

Såsom bidrag till bestridande av de löpande kostnaderna för verksamheten erhålla företagarföreningarna statsbidrag från ett under tionde huvudtiteln upptaget anslag till Upplýsnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri. För budgetåret 1942/43 hava föreningarna tilldelats sammanlagt 60,000 kronor, fördelade på följande sätt:

Norrbottens småindustriförening u. p. a.	kronor	9,500
Västerbottens företagareförening u. p. a.	»	9,000
Jämtlands läns företagareförening u. p. a.	»	8,000
Västernorrlands läns företagareförening u. p. a.	»	9,000
Gävleborgs läns företagareförening u. p. a.	»	8,000
Värmlands läns företagareförening u. p. a.	»	8,000
Bohusläns företagareförening u. p. a.	»	8,500
Summa kronor		60,000

Samtliga hittills bildade företagarföreningar hava av staten erhållit understöd med inalles 2,244,500 kronor, därav 1,490,000 kronor såsom lån och 754,500 kronor såsom subvention.

Departementschefen.

Företagarföreningarna hava visat sig fylla en betydelsefull uppgift för befordrande av småföretagsverksamheten inom de län, där sådana föreningar bildats. Jag anser därför nämnda föreningar vara förtjänta av fortsatt stöd från statsmakternas sida i samma former som hittills. För nästa budgetår torde ett lika stort belopp som det för innevarande budgetår beräknade, eller i runt tal 500,000 kronor, vara erforderligt för ändamålet. Detta bör lämpligen — liksom hittills huvudsakligen skett — anvisas från medlen till främjande av företagsverksamhet.

VII. Medelsbehovet för budgetåret 1943/44.

Arbetsmarknadskommissionen.

I fråga om medelsbehovet för nästa budgetår har arbetsmarknadskommissionen anfört följande.

Vad kommissionen tidigare anfört finner kommissionen, i avsaknad av säkra hållpunkter för ett bedömande av utvecklingen på längre sikt, böra tjäna som utgångspunkt för en beräkning av medelsbehovet under nästkommande budgetår. Behovet av arbetslöshetslindrande åtgärder bedömes alltså bliva i huvudsak begränsat till sådana personer inom yrkesområden med mindre tillfredsställande sysselsättning — stenindustrin och måhända även trävaru-, läder-, hår- och gummivaruindustrierna m. fl. — som på grund av åldersskäl, familjehänsyn m. m. icke lämpligen kunna överföras till annat yrkesområde. Vid sidan härav komma emellertid näringsområden med brist på arbetskraft — främst skogs- och jordbruk — alltjämt att fordra kostnadskrävande regleringsåtgärder av betydande omfattning.

Även om utvecklingen i stort antages komma att följa samma linjer som under innevarande budgetår, kan dock av skäl, som i det följande angivas, icke utan vidare för budgetåret 1943/44 upptagas de belopp, som torde komma att förbrukas under budgetåret 1942/43. Kommissionen lämnar här en summarisk beräkning av medelsbehovet för förstnämnda budgetår.

A. Arbetsmarknadens reglering.

Till bestridande av kostnaderna för kommissionens verksamhet stå under *budgetåret 1942/43* medel från tvenne anslag till förfogande, nämligen

dels reservationsanslaget till *Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.* anvisade för budgetåret 14.0 milj. kronor

av reservation från föregående budgetår disponibla för

kommissionens verksamhet cirka 21.0 » »

Summa 35.0 milj. kronor,

dels anslaget till *Åtgärder för reglering av arbetsmarknaden*

anvisade för budgetåret 40.0 milj. kronor.
För arbetsmarknadsreglerande åtgärder disponerar kommissionen alltså tillsammans 75.0 » » .

Sistnämnda anslag är upptaget å förskottsstaten för försvarsväsendet å driftbudgeten under femte huvudtiteln. Från anslaget skola bestridas utgifter förbundna med åtgärder för tillgodoseende av det ökade behovet av arbetskraft i synnerhet vid skogsavverkningarna. För anslagets redovisning har statsrådet och chefen för socialdepartementet i enlighet med riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut den 15 mars 1943 utfärdat följande föreskrifter.

Utgifterna skola i statens arbetsmarknadskommissions räkenskaper bokföras specificerade å särskilda undertitlar på sådant sätt, att därav framgår, huru stora belopp, som använts för

- a) uttagning med tjänsteplikt av 1943 års värnpliktsklass;
- b) anskaffning av kojor och kojinventarier för den i skogsarbete sysselsatta ovana arbetskraften;
- c) förflyttningsbidrag, familjetillägg m. m. till arbetare, som under krisen överflyttats till skogsarbete;
- d) riksarbetslag;
- e) arbetsblock och jordbruksläger;
- f) resebidrag till arbetssökande samt
- g) diverse andra utgifter.

I sin underdåniga framställning den 3 december 1942 angående anslagsförstärkning för innevarande budgetår — vilken framställning utmynnade i en hemställan om anvisande av 40 miljoner kronor utöver till kommissionens förfogande då stående cirka 35 miljoner kronor — beräknade kommissionen utgifterna för de under a)—f) angivna ändamål till 43.39 miljoner kronor, inklusive 13.12 miljoner kronor för inköp av kojor och kojinventarier. Sistnämnda utgiftspost belastar emellertid årets kostnader för uttagning av arbetskraft till skogsarbete endast till så stor del, som skäligen anses böra avskrivas under budgetåret.

I detta sammanhang vill kommissionen anmäla för Kungl. Maj:t, att överföringen av arbetslösa till skogsarbete (bland annat genom anordnande av s. k. huggarkurser), som i kommissionens förutnämnda framställning den 3 december 1942 beräknades bli föremål för endast en måttlig utvidgning, på grund av den stora tillströmningen av arbetssökande kunnat mer än fördubblas sedan november 1942 (jfr sid. 22 och 82). Därjämte har uttagningen av tjänstepliktiga till skogsarbete kunnat ske i snabbare takt än vad man, för att vara på den säkra sidan, då vågade räkna med. Otivelaktigt har denna ökade tillströmning av arbetssökande gynnsamt påverkat vedavverkningarna, men kostnaderna ha stegrats utöver de tidigare beräknade. Om på grund härav ytterligare medelsanvisning erfordras — vilket delvis sammanhänger med, huruvida kommissionen kan från militära uppdragsgivare erhålla omedelbar likvid för utförda försvarsarbeten, varom förhandlingar pågå — kan i

varje fall ej avgöras, förrän länsarbetsnämndernas redovisningar för april föreligga, d. v. s. omkring den 10 maj. Kommissionen avser att omedelbart därefter för Kungl. Maj:t anmäla det eventuellt ökade medelsbehovet för angivna ändamål.

Vid anmälan av finansplanen i statsverkspropositionen för *budgetåret 1943/44* anförde statsrådet och chefen för finansdepartementet bland annat, att de avsevärda kostnader, som äro förbundna med den av krisläget betingade regleringen av arbetsmarknaden borde bestridas från förskottsanslag. I anslutning härtill äro för arbetsmarknadsreglerande åtgärder under sagda budgetår i statsverkspropositionen upptagna tvenne anslag, nämligen

- a) reservationsanslaget till *Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.* (arbetsmarknadsanslaget) 14.0 milj. kronor; samt
- b) anslaget till *Åtgärder för reglering av arbetsmarknaden* (regleringsanslaget) 50.0 » » .

Arbetsmarknadsanslaget är i riksstaten uppfört under rubriken »Bekämpande av arbetslösheten». Ur detta anslag torde sålunda böra bestridas endast sådana utgifter, som äga direkt samband med förefintlig arbetslöshet eller som avse planläggning av åtgärder mot arbetslöshet.

Såsom kommissionen framhållit i sin V. P. M. till statsrådet och chefen för socialdepartementet den 3 december 1942, torde det emellertid finnas fog för att även med *arbetsförmedlingsverksamheten* förbundna utgifter av mera normal karaktär — i den mån de ej skola bestridas ur avlönings- eller omkostnadsanslagen — utgå ur arbetsmarknadsanslaget. Så borde t. ex. vara fallet med resebidrag till arbetssökande, som anvisas arbete inom arbetsområde, vilket ej är reglerat med hänsyn till nu rådande krisförhållanden. Även om det understundom kan vara vanskligt att avgöra, om anvisandet av en arbetsanställning äger samband med krisförhållandena eller ej, synas dock, med hänsyn till att arbetsförmedlingen även fungerar som kontrollorgan för den statsunderstödda frivilliga arbetslöshetsförsäkringen och den statliga och statsunderstödda arbetslöshetshjälpen, böra stå till förfogande för arbetsförmedlingsverksamheten ur ifrågavarande anslag ett belopp av *0.5 miljon kronor*.

Som tidigare framhållits torde det vara ofrånkomligt, att även under nästa budgetår arbetslöshetshjälp beredes personer, som tillhöra yrkesområden med minskande sysselsättning och som av olika anledningar ej kunna överföras till något av arbetsmarknadens bristområden. Det är enligt kommissionens förmenande angeläget, att dessa arbetslösa i största möjliga utsträckning beredas hjälp i form av beredskapsarbete, statskommunalt där så lämpligen låter sig göra, men eljest statligt. Statskommunala reservarbeten böra alltså jämt förekomma i starkt begränsad omfattning och endast för sådan arbetskraft, som icke kan på den öppna marknaden göra anspråk på den lön, som tillkommer fullvärdig arbetskraft.

Av redogörelsen å sid. 52 framgår att dagsverkskostnaden vid andra statliga beredskapsarbeten i kommissionens regi än försvarsarbeten under 1942 utgjorde i medeltal 24 kronor 15 öre. Det är icke sannolikt, att kostnaden kommer att sjunka under nästa budgetår, snarare motsatsen. Även vid en

så pass låg sysselsättning som 250 dagar per år uppgår »årsverkskostnaden» alltså till omkring 6,000 kronor. För att bringa hjälp i form av *statligt beredskapsarbete* åt 500 man under 250 arbetsdagar erfordras alltså 3 *miljoner kronor*. Av detta belopp torde 2 miljoner kronor böra beräknas för de delar av landet (främst Bohuslän och Västernorrland), där dylika arbeten i större utsträckning utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

Vid *statskommunala beredskapsarbeten* (och reservarbeten), där den på staten fallande andelen av kostnaden är väsentligt lägre än vid de statliga beredskapsarbetena, böra omkring 1,000 arbetslösa kunna bringas hjälp för en kostnad av 2 *miljoner kronor*. (Antalet under 1942 vid dylika arbeten sysselsatta uppgick till 1,524.)

Ehuru väl kommissionen räknar med att brist på arbetskraft alltjämt skall vara för handen inom vissa arbetsområden under budgetåret 1943/44, torde det ej heller då kunna undvikas, att hjälp i viss utsträckning måste bringas genom *kontantunderstöd*. Detta är särskilt förhållandet vid fall av kortvarig arbetslöshet, då det vore olämpligt att tvinga den arbetslöse till en långväga förflyttning. Kommissionen tillåter sig hänvisa till vad den anfört härom i sin underdåniga framställning den 23 april 1942 (prop. 1942:344, sid. 60 f).

Det är icke uteslutet, att råvarubrist kan tvinga vissa industrier att väsentligt inskränka sin drift; så torde t. ex. snart nog bli fallet med skoindustrin. Även om den friställda arbetskraften till stor del så småningom kan placeras om, tar detta dock sin tid, och i många fall erfordras en omskolning, som torde böra ske på det allmännas bekostnad. Det kan ifrågasättas, om icke kostnaderna för en sådan omskolningsverksamhet borde upptagas under arbetsmarknadsanslaget. Då denna verksamhet emellertid under instundande budgetår kan förväntas bli betingad främst av efterfrågan på arbetskraft inom andra näringsområden, upptagas dessa kostnader här nedan under regleringsanslaget. De bidrag till inackorderingskostnader m. m., som utgivas till elever vid beredskapskurser, avföras emellertid under rubriken kontantunderstöd, och så är även fallet med statsbidrag till den hyreshjälp, som av arbetslöshetskommittéer beredas till skogsarbete anvisade ovana personers hemmarande familjer. Då kostnaderna för kontantunderstödsverksamheten under innevarande budgetår beräknas icke oväsentligt överstiga 2 miljoner kronor, upptagas de för nästkommande år till 2.5 *miljoner kronor*.

Arkivarbeten och musikerhjälp torde kunna upptagas till en kostnad av 1 *miljon kronor*.

Under förutsättning att antalet vid de *statliga stenbeställningarna* sysselsätta på grund av förhållandena på arbetsmarknaden icke kommer att utökas, torde man böra räkna med att steninköpen under nästa budgetår komma att månatligen ske i något mindre utsträckning än under tiden mars—juni 1943 (jfr sid. 79). Medelsbehovet för steninköp under budgetåret 1943/44 skulle då kunna beräknas till 1.9 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar för denna tid sina organisations- och inköpskostnader m. m. i samband med inköp av gatsten för statens räkning till 75,000 kronor. För de *statliga stenbeställningarna* och administrationskostnader i samband därmed föreslås ett till 2.0 *miljoner kronor* avrundat belopp.

Medelsbehovet under reservationsanslaget till *Åtgärder för arbetsmarknads reglering m. m.* för budgetåret 1943/44 kan alltså för kommissionens verksamhet beräknas sålunda

Arbetsförmedlingen (resebidrag)	kronor	500,000
Statliga beredskapsarbeten	»	3,000,000
Statskommunala beredskaps- och reserv- arbeten	»	2,000,000
Kontantunderstödsverksamhet	»	2,500,000
Arkivarbeten och musikerhjälp	»	1,000,000
Statliga stenbeställningar	»	2,000,000
Övrig hjälpverksamhet	»	500,000
Summa kronor		11,500,000

Då anslaget i statsverkspropositionen är upptaget till 14 miljoner kronor, bör, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna, att ett belopp av 1.6 miljon kronor är tillfyllest för främjande av företagsverksamhet m. m., anslaget kunna sänkas till 13 miljoner kronor.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts torde samtliga kostnader, förbundna med den av krisläget betingade regleringen av arbetsmarknaden, böra bestridas ur anslaget till *Åtgärder för reglering av arbetsmarknaden*. Till denna grupp av utgifter torde då, förutom de undertitlar, som angivits i statsrådets och chefen för socialdepartementet förutnämnda skrivelse den 15 mars 1943 (se sid. 111), böra hänföras kostnader för

dels beredskapsarbeten, som igångsättas med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens krav och som alltså komma till stånd, oavsett om hjälp-sökande arbetslösa finnas anmälda eller ej.

dels beredskapskurser för verkstadsindustrin och kurser för utbildning av reservarbetskraft.

Kommissionen utgår från att beredskapsarbeten av här angiven art till övervägande delen skola utgöras av sådana arbeten för försvarsväsendets räkning, som helt eller så gott som helt komma att i sista hand bekostas ur anslag under fjärde huvudtiteln. En väsentlig minskning bör då kunna vidtagas av det för innevarande år till 21 miljoner kronor för statliga beredskapsarbeten beräknade medelsbehovet. Emellertid torde man böra räkna med att vissa utlänningar, främst norrmän, måste beredas sysselsättning vid beredskapsarbeten på samma sätt som under innevarande budgetår (jfr sid. 78), dock med den skillnaden att omfattningen av deras arbetsinsats beräknas avsevärt utökad. Medelsbehovet bör upptagas med hänsyn till att minst 1,000 utlänningar behöva beredas arbete på detta sätt. För nästkommande år föreslås under regleringsanslaget till *statliga beredskapsarbeten 8 miljoner kronor*, varav 1 miljon kronor för arbeten i andra myndigheters regi. Även till *statskommunala beredskapsarbeten* böra medel kunna anvisas ur detta anslag, härtill beräknas 1 miljon kronor.

Beredskapskurser för utbildning av såväl industriarbetare som kvinnlig reservarbetskraft synas böra anordnas, vad beträffar kurserna för utbildning av reservarbetskraft om möjligt i ökad omfattning. Kostnaderna, som under

nu löpande budgetår komma att uppgå till inemot 2 miljoner kronor, föreslås till *2.5 miljoner kronor*.

Arbetsblockorganisationens lokala kostnader (för länsblockmyndigheterna med underlydande organ), vilka förut gäldats av arbetsmarknads- och livsmedelskommissionerna med hälften vardera, skola från och med den 18 februari 1943 i sin helhet gäldas av arbetsmarknadskommissionen (Kungl. Maj:ts kungörelse 1943:53). Det för innevarande budgetår beräknade beloppet, 0.45 miljon kronor, som kalkylerats utan säkra hållpunkter, synes vara onödigt högt upptaget. Oavsett att kostnaderna under nästa år skola gäldas helt av kommissionen torde därför *0.5 miljon kronor* vara tillfyllest. För anordnande av *jordbruksläger* för frivillig arbetskraft föreslås oförändrat belopp, *0.7 miljon kronor*.

För anordnande av *skogshuggarkurser och riksarbetslag m. m.* har för innevarande budgetår beräknats 5.5 miljoner kronor. Detta belopp synes, sedan undertiteln »uttagning med tjänsteplikt av 1943 års värnpliktsklass» belastats med på densamma belöpande kostnader för i kurserna deltagande tjänstepliktiga, väl förslå för ändamålet. Emellertid har, som ovan framhållits, antalet kursdeltagare — trots att riksarbetarna efter årsskiftet stadigt minskat i antal och i april 1943 endast utgöra några hundra — varit väsentligt större under senare delen av budgetåret än tidigare. En kursverksamhet under nästa budgetår av enahanda omfattning som den nuvarande fordrar, att kostnaderna icke beräknas lägre än *6.5 miljoner kronor*. Anmärkas bör här att under denna titel föras även vissa andra mindre kostnader av liknande art, t. ex. anordningar, som vidtagas i samband med överflyttning av ovan arbetskraft till betarbete.

Förflyttningsbidrag, familjetillägg m. m. (inklusive verktygs- och personlig utrustning) till ovan arbetskraft, som förflyttats till annat arbetsområde, beräknades i kommissionens förut omnämnda skrivelse den 3 december 1942 till 8.6 miljoner kronor för budgetåret 1942/43. På grund av att verksamheten, såsom tidigare i olika sammanhang framhållits, tagit väsentligt större omfattning än som tidigare beräknats, har nämnda summa redan överskridits. Denna kostnad är — i olikhet mot flertalet andra utgifter i samband med överflyttningen till skogen — direkt avhängig av antalet överflyttade arbetare. Vid mars månads utgång hade utgivits 11.4 miljoner kronor till förflyttningsbidrag m. m., varav 2.4 miljoner under mars. Även om arbetsstyrkorna naturligt nog komma att minska väsentligt under vårmånaderna, torde kostnaden för löpande budgetåret näppeligen komma att understiga *16 miljoner kronor*. Denna summa anser kommissionen därför böra beräknas för nästkommande budgetår.

Resebidrag till arbetsökande — för innevarande budgetår beräknade till 1.02 miljoner kronor — synas komma att uppgå till minst 1.5 miljoner kronor. Den starkt expanderande arbetsförmedlingsverksamheten (jfr tab. 5) motiverar, att för resebidrag under nästkommande budgetår avses ett belopp av 2 miljoner kronor, varav 0.5 miljon, såsom förut angivits, bör hänföras till arbetsmarknadsanslaget och *1.5 miljoner* till regleringsanslaget.

Det synes icke möjligt att nu avgöra, i vilken omfattning uttagning med *tjänsteplikt* kan komma att äga rum under nästkommande budgetår. I varje fall komma en del av kostnaderna för uttagning av 1943 års klass att åbelöpa sagda år. Av dem, som uttagas under våren 1943 och som alltså utföra fyra månaders arbete, kan beräknas att i genomsnitt inemot halva prestationen kommer att fullgöras efter den 1 juli. Härtill komma de, som nu medgivits uppskov och som skola fullgöra sin tjänsteplikt nästa höst eller vinter. Approximativt kunna kostnaderna härför beräknas till 5 miljoner kronor. Med fasthållande vid förut angivna grundförutsättning för beräkning av medelsbehovet, nämligen att åtgärder för överflyttning av arbetskraft komma att bli erforderliga i ungefär samma omfattning som för närvarande och att alltså uttagning av 1944 års klass eller andra kategorier för skogsarbete kan komma att äga rum, bör för uttagning med tjänsteplikt beräknas visst belopp utöver nyss angivna 5 miljoner kronor. Till utgångspunkt för denna beräkning kan tagas det sannolika utfallet av kalkylerna över kostnaderna för tjänsteplikten under innevarande budgetår. Därvid må anföras, att antalet frivilligt anmälda tjänstepliktiga blivit större och, som följd därav, antalet tvångsuttagna mindre än beräknat, att de tjänstepliktiga själva ordnat sin förläggning i större utsträckning än väntat och att de i vissa fall fullgjort sin prestation på kortare tid än den, under vilken det särskilda bidraget av två kronor om dagen må utgå. Samtliga dessa faktorer verka kostnadsbesparande. I motsatt riktning verkar det förhållandet, att antalet »tjänstepliktsmånader» blir något större än beräknat under innevarande budgetår. Av mycket att döma kommer dock totalkostnaden för budgetåret att stanna under det beräknade beloppet, 14 miljoner kronor. Fattas beslut om inkallande av 1944 års klass till skogsarbete, torde emellertid detta ske i så god tid att större del av de tjänstepliktiga än under innevarande år fullgöra sin prestation under budgetåret och att sålunda endast en mindre del av kostnaderna kan skjutas över till budgetåret 1944/45. Även under förutsättning att man kan räkna med att förut nämnda gynnsamma förhållanden skola upprepas till nästa år, böra kostnaderna för uttagning av 1944 års klass icke kalkyleras lägre än till 15 miljoner kronor.

Kommissionen föreslår med hänsyn härtill att till uttagning med tjänsteplikt beräknas *20 miljoner kronor*. Detta belopp anges liksom alla andra med all reservation för nu icke förutsebara förhållanden.

Kommissionen disponerar för närvarande omkring 2,400 *skogskojo*r med tillhörande inventarier. Då samtliga äro flyttbara, synas ytterligare inköp behöva ifrågakomma endast i mera begränsad omfattning. För inköp av 500 *kojo*r med utrustning torde böra reserveras ett belopp av *3 miljoner kronor*.

Slutligen upptagas för *diverse utgifter* såsom industrikonsulenternas verksamhet m. m. 300,000 kronor.

Kommissionen uppskattar alltså medelsbehovet för arbetsmarknadsreglerande åtgärder under budgetåret 1943/44 preliminärt till *73.0 miljoner kronor* med följande fördelning på anslag och utgiftstitlar. För jämförelsens skull angivas här även de för verksamheten under budgetåret 1942/43 beräknade kostnaderna.

	1942/43	1948/44		Summa
		Arbetsmarknads- anslaget	Reglerings- anslaget	
Statliga ber.-arb. i SAK:s regi.....	16.00	1.0	7.0	8.0
» » » andra myndig- heters regi	5.00	2.0	1.0	3.0
Arkivarbeten och musikerhjälp	1.15	1.0	—	1.0
Statskommunala beredskaps- och reservarbeten	4.13	2.0	1.0	3.0
Kontantunderstödsverksamhet	2.00	2.5	—	2.5
Beredskapskurser	2.20	—	2.5	2.5
Arbetsblock	0.45	—	0.5	0.5
Jordbruksläger	0.70	—	0.7	0.7
Skogshuggarkurser och riksarbetslag m. m.	5.50	—	6.5	6.5
Förflyttningsbidrag m. m. till arbets- lösa och riksarbetare	8.60	—	16.0	16.0
Resebidrag	1.02	0.5	1.5	2.0
Uttagning med tjänsteplikt	14.00	—	20.0	20.0
Kojor och kojinventarier	13.12	—	3.0	3.0
Statliga stenbeställningar	1.50	2.0	—	2.0
Övrig verksamhet	0.48	0.5	0.3	0.8
Till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av företagsverksamhet m. m.	—	1.5	—	1.5
Summa milj. kronor	75.80	13.0	60.0	73.0

Av vad ovan anförts framgår att för innevarande budgetår anvisade medel beräknas bli tagna helt i anspråk för verksamheten under året.

B. Kommissionens centrala förvaltning, länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingsanstalter.

Avlöningar.

Ur förslagsanslaget till *Statens arbetsmarknadskommission m. m.*: *Avlöningar* har Kungl. Maj:t ställt till kommissionens förfogande sammanlagt 6.65 miljoner kronor att under budgetåret 1942/43 disponeras på följande sätt:

Statens arbetsmarknadskommission, <i>högst</i>	kronor 1,800,000
Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna, <i>högst</i> ..	» 4,800,000
Statsbidrag till pensioner åt befattningshavare vid arbetsför- medlingsanstalterna, <i>förslagsvis</i>	» 50,000

Summa kronor 6,650,000

Kommissionen har tidigare framhållit, att länsarbetsnämndernas organisation är föremål för en nödvändig effektivisering med åtföljande personalförstärkning. Kommissionens medverkan vid planläggningen för fredsberedskapen torde förutsätta viss utökning av arbetskraften vid kommissionens kansli. Arbetsförmedlingsverksamheten är stadd i stark utveckling. Genom den offentliga arbetsförmedlingen tillsattes 1939 436,000 platser, 1941 609,000, 1942 800,000 och av den hittills förflutna delen av 1943 att döma torde tillsättningsresultatet för året komma att överskrida 1,000,000. Vad nu anförts

torde till fullo ådagalägga, att lönekostnader vid här angivna förutsättningar måste för budgetåret 1943/44 beräknas till högre belopp än som förbrukats under innevarande budgetår. Kommissionen föreslår, att medelsbehovet för avlöningar upptages till 7.5 miljoner kronor.

Omkostnader.

Ur förslagsanslaget till *Statens arbetsmarknadskommission m. m.*: *Omkostnader* har Kungl. Maj:t för budgetåret 1942/43 ställt till arbetsmarknadskommissionens förfogande sammanlagt 3.98 miljoner kronor att disponeras på följande sätt:

Statens arbetsmarknadskommission, <i>högst</i>	kronor 1,450,000
Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna, <i>högst</i> ..	» 2,500,000
Värnpliktslånenämnderna, <i>högst</i>	» 30,000
Summa kronor 3,980,000	

Stegringen i omkostnaderna betingas i hög grad av samma faktorer, som påverka avlöningarna. Under de förutsättningar och med de reservationer, som nyss anförts, föreslår kommissionen, att medelsbehovet för omkostnader upptages till 4.5 miljoner kronor.

Under återopande av vad kommissionen sålunda anfört har kommissionen hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas *dels* till Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor, *dels* till Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 4,500,000 kronor, *dels* under reservationsanslaget till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. 13,000,000 kronor *dels ock* under anslaget till Åtgärder för reglering av arbetsmarknaden 60,000,000 kronor.

Departementschefen.

Vid sin uppskattning av medelsbehovet för arbetsmarknadsreglerande åtgärder under nästa budgetår har arbetsmarknadskommissionen, i avsaknad av säkra hållpunkter för ett bedömande av utvecklingen på längre sikt, räknat med att behovet av arbetslöshetslindrande åtgärder i huvudsak komme att begränsas till att avse sådana personer inom yrkesområden med mindre tillfredsställande sysselsättning — stenindustrin, trävaru-, läder-, hår- och gummivaruindustrierna m. fl. — som på grund av åldersskäl eller annan anledning icke lämpligen kunna överföras till annat yrkesområde. Från sagda utgångspunkter har kommissionen uppskattat det för bekämpande av arbetslösheten erforderliga beloppet till 11,500,000 kronor att anvisas under anslaget till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Under antagande att Kungl. Maj:t skulle finna ett belopp av 1,500,000 kronor tillräckligt för främjande av företagsverksamhet har kommissionen föreslagit att ifrågavarande anslag upptages till 13,000,000 kronor.

Kostnaderna för den med krisläget förbundna regleringen av arbetsmarknaden för tillgodoseende av vissa arbetsmarknadens bristområden, framförallt skogs- och jordbruket, med arbetskraft har kommissionen såsom framgår av den lämnade redogörelsen ansett komma att för nästa budgetår uppgå till i

runt tal 60 miljoner kronor. I detta belopp har jämväl inräknats kostnaderna för vissa beredskapsarbeten, som igångsättas med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens krav, ävensom beredskapskurser för verkstadsindustrin och kurser för utbildning av reservarbetskraft.

Vad till en början angår det belopp, som under nästa budgetår kan komma att erfordras för vidtagande av åtgärder för bekämpande av arbetslösheten, kan detta givetvis nu endast approximativt beräknas. Ehuru anledning finnes förmoda att arbetslösheten under den närmaste tiden kommer att hålla sig på samma låga nivå som under det sistförflutna året, kan man ej bortse från att en ökning i arbetslösheten kan komma att inträda på grund av ytterligare driftinskränkningar inom de industrier, vilkas tillverkning är baserad på importråvaror. Även om den lediga arbetskraften till stor del så småningom kan överföras till andra yrkesområden, tager detta dock en viss tid, under vilken arbetslöshetshjälp i en eller annan form torde behöva utgå. Arbetsmarknadskommissionen har uppskattat det för arbetslöshetslindrande åtgärder erforderliga medelsbehovet till 11,500,000 kronor, varav 5,000,000 kronor beräknats för bestridande av utgifter för statliga beredskapsarbeten samt statskommunala beredskaps- och reservarbeten. Kommissionen har härvid utgått från att, i enlighet med vad kommissionen föreslagit, kostnaderna för sådana beredskapsarbeten, som igångsättas med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens krav och vilka beräknats draga en kostnad av 9,000,000 kronor, böra bestridas från anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet. Emellertid anser jag — såsom jag framhåller vid framläggande av förslag denna dag om uppförande å beredskapsstat för försvarsväsendet av ett särskilt anslag till kostnader för överflyttning av arbetskraft — att jämväl kostnaderna för beredskapsarbeten, som komma till stånd med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens krav, böra — i den mån de icke bestridas från anslag under fjärde huvudtiteln — bestridas från anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Trots vad jag nyss anfört rörande bestridande av kostnaderna för beredskapsarbetena, torde med hänsyn till den nuvarande ringa arbetslösheten anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering icke behöva upptagas till mer än 13,000,000 kronor, varav 500,000 kronor böra stå till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av företagsverksamhet. Skulle förhållandena utveckla sig så att medelsbehovet kommer att visa sig större, torde frågan härom få underställas 1944 års riksdag.

Kostnaderna för att tillgodose arbetsmarknadens bristområden med arbetskraft ha ansetts böra hållas skilda från utgifterna för arbetslöshetsändamål och i motsats till dessa redovisas å förskottsstaten. För bestridande av ifrågakommande kostnader föreslår jag i samband med framläggande av förslag denna dag angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1943/44, att å sagda beredskapsstat uppföres ett anslag till Kostnader för överflyttning av arbetskraft av 50 miljoner kronor, vilket belopp nära ansluter sig till arbetsmarknadskommissionens beräkningar, sedan kostnaderna för de tidigare omnämnda beredskapsarbetena för försvaret m. m. frändragits.

Jämväl kostnaderna för arbetsmarknadskommissionens centrala förvaltning, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna bliva beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden under nästa budgetår. De härutinnan uppgjorda kostnadskalkylerna kunna därför endast bliva approximativa. Som kommissionen framhållit beräknas de för innevarande budgetår anvisade anslagen till såväl avlöningar som omkostnader (4,600,000 respektive 2,250,000 kronor) komma att betydligt överskridas. Då de nuvarande omfattande regleringsåtgärderna på arbetsmarknaden måste antagas komma att bestå jämväl under nästa budgetår, synes en höjning av anslagen till arbetsmarknadsregleringens administration vara oundviklig. Å andra sidan torde den faktiska medelsförbrukningen under innevarande budgetår icke böra vara uteslutande vägledande vid anslagsberäkningen. Med hänsyn till svårigheterna att nu kunna bedöma utvecklingen synes anslagsberäkningen böra grundas på antagandet att den nuvarande medelsförbrukningen kan bringas att nedgå. Jag beräknar därför anslaget för nästa budgetår till Statens arbetsmarknadskommission: Avlöningar till 6,000,000 kronor och till Statens arbetsmarknadskommission: Omkostnader till 3,500,000 kronor.

VIII. Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1943/44 under femte huvudtiteln anvisa

dels till Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 6,000,000;
dels till Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 3,500,000;
dels ock till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. ett reservationsanslag av kronor 13,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.

Bilaga 1.

Uppgifter

rörande vissa arbetslöshetsförhållanden enligt kommunernas rapporter till statens arbetsmarknadskommision för den 31 december åren 1941 och 1942.

A. Länsfördelning.

L ä n	Invä- nar- antal	Antal rapporte- rande kommuner		Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v		
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp
Stockholms stad	599,962	1	1	3,393	1,942	5.7	3.2	1,545	756	667	122
Stockholms ..	154,887	17	11	1,047	239	6.8	1.5	163	57	96	10
Uppsala	62,391	6	4	205	71	3.3	1.1	25	13	6	6
Söderman- lands	80,401	5	2	198	59	2.5	0.7	12	11	—	1
Östergötlands ..	131,960	6	2	677	90	5.1	0.7	72	5	57	10
Jönköpings ..	84,447	9	6	309	94	3.7	1.1	58	44	—	14
Kronobergs ..	32,164	7	4	67	29	2.1	0.9	26	18	1	7
Kalmar	68,567	11	6	455	109	6.6	1.6	53	53	—	—
Gotlands	14,751	1	2	45	32	3.1	2.2	19	19	—	—
Blekinge	85,276	17	12	186	79	2.2	0.9	47	47	—	—
Kristianstads ..	32,375	3	2	92	37	2.8	1.1	18	18	—	—
Malmö stad ..	157,462	1	1	1,379	475	8.8	3.0	405	97	306	2
Malmöhus län i övrigt	159,476	12	6	1,094	279	6.9	1.7	142	34	108	—
Hallands	58,558	7	6	212	91	3.6	1.6	20	11	—	9
Göteborgs stad	283,183	1	1	4,299	1,815	15.2	6.4	1,422	503	860	59
Göteborgs och Bohus län i övrigt	134,945	41	35	2,163	1,502	16.0	11.1	1,245	1,059	163	23
Älvsborgs	124,295	12	7	241	72	1.9	0.6	36	15	3	18
Skaraborgs ..	39,202	6	3	80	11	2.0	0.3	3	3	—	—
Värmlands	102,803	14	7	361	152	3.5	1.5	95	67	21	7
Örebro	85,698	5	1	249	47	2.9	0.5	19	19	—	—
Västmanlands ..	50,383	3	1	46	1	0.9	0.0	—	—	—	—
Kopparbergs ..	28,167	2	3	64	16	2.8	0.6	6	6	—	—
Gävleborgs ..	93,485	8	4	241	78	2.6	0.8	36	35	—	1
Västernorr- lands	177,049	33	30	1,768	1,017	10.0	5.7	526	473	17	36
Jämtlands	22,029	2	1	41	1	1.9	0.0	1	1	—	—
Västerbottens ..	108,138	12	4	271	24	2.5	0.2	1	1	—	—
Norrbottnens ..	132,133	13	9	400	230	3.0	1.7	66	42	11	13
Hela riket	3,104,187	255	171	19,588	8,592	6.3	2.8	6,061	3,407	2,316	338

B. Kommunfördelning.

*anger att kommunen icke stått i rapportförbindelse med kommissionen för ifrågavarande månad.

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälppta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp
<i>Stockholms stad...</i>	599,962	3,393	1,942	5.7	3.2	1,545	756	667	122	
<i>Stockholms län.</i>										
Lidingö	11,339	47	*	4.1	—	—	—	—	—	
Norrtälje	5,271	48	4	9.1	0.8	3	3	—	—	
Sundbyberg	11,658	128	45	11.0	3.9	38	3	32	3	
Södertälje	16,006	34	*	2.1	—	—	—	—	—	
Bo	3,046	13	*	4.3	—	—	—	—	—	
Danderyd	5,524	29	*	5.2	—	—	—	—	—	
Edebo	1,521	3	1	2.0	0.7	1	1	—	—	
Huddinge	14,589	124	15	8.5	1.0	13	11	—	2	
Häverö	5,064	26	2	5.1	0.4	2	2	—	—	
Järfälla	3,669	6	2	1.6	0.5	—	—	—	—	
Nacka	10,407	37	10	3.6	1.0	6	3	3	—	
Saltsjöbadens kpg	3,351	1	*	0.3	—	—	—	—	—	
Sollentuna	13,641	70	4	5.1	0.3	4	4	—	—	
Solna	28,596	280	91	9.8	3.2	70	15	50	5	
Spånga	11,678	176	64	15.1	5.5	25	14	11	—	
Täby	6,360	9	1	1.4	0.2	1	1	—	—	
Österhaninge	3,167	16	*	5.1	—	—	—	—	—	
Summa	154,887	1,047	239	6.8	1.5	163	57	96	10	
<i>Uppsala län.</i>										
Enköping	6,470	1	1	0.2	0.2	1	—	—	1	
Uppsala	38,914	167	62	4.3	1.6	23	12	6	5	
Bondkyrka	5,704	14	*	2.5	—	—	—	—	—	
Danmark	1,053	2	*	1.9	—	—	—	—	—	
Gamla Uppsala	2,035	7	2	3.4	1.0	—	—	—	—	
Älvkarleby	8,215	14	6	1.7	0.7	1	1	—	—	
Summa	62,391	205	71	3.3	1.1	25	13	6	6	
<i>Södermanlands län.</i>										
Eskilstuna	41,176	84	14	2.0	0.3	11	10	—	1	
Katrineholm	10,937	48	—	4.4	—	—	—	—	—	
Nyköping	13,726	42	45	3.1	3.3	1	1	—	—	
S:t Nikolai	5,788	19	*	3.3	—	—	—	—	—	
Västra Vingåker	8,774	5	—	0.6	—	—	—	—	—	
Summa	80,401	198	59	2.5	0.7	12	11	—	1	
<i>Östergötlands län.</i>										
Linköping	41,129	61	1	1.5	0.0	1	1	—	—	
Mjölby	6,189	2	*	0.3	—	—	—	—	—	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v				
		1/1 1942	31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941		31/12 1942	31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp
Motala	7,945	11	—	1.4	—	—	—	—	—	—	
Norrköping	71,150	588	89	8.3	1.3	71	4	57	10	—	
Kullerstad	2,705	14	*	5.2	—	—	—	—	—	—	
Skedevi	2,842	1	*	0.4	—	—	—	—	—	—	
Summa	131,960	677	90	5.1	0.7	72	5	57	10	—	
Jönköpings län.											
Eksjö	7,540	38	11	5.0	1.5	—	—	—	—	—	
Huskvarna	9,578	2	2	0.2	0.2	1	1	—	—	—	
Jönköping	37,069	128	65	3.5	1.8	42	29	—	—	13	
Nässjö	10,359	25	4	2.4	0.4	3	2	—	—	1	
Tranås	7,679	37	11	4.8	1.4	11	11	—	—	—	
Vetlanda	4,275	44	1	10.3	0.2	1	1	—	—	—	
Färgaryd	2,387	17	—	7.1	—	—	—	—	—	—	
Långaryd	3,278	14	—	4.3	—	—	—	—	—	—	
Norra Solberga	2,282	4	—	1.8	—	—	—	—	—	—	
Summa	84,447	309	94	3.7	1.1	58	44	—	—	14	
Kronobergs län.											
Växjö	15,831	33	7	2.1	0.4	7	—	1	6	—	
Algutsboda	4,000	1	*	0.3	—	—	—	—	—	—	
Ekeberga	1,619	2	1	1.2	0.6	1	—	—	—	1	
Hälleberga	2,298	1	*	0.4	—	—	—	—	—	—	
Stenbrohult	2,643	2	1	0.8	0.4	1	1	—	—	—	
Södra Sandsjö	2,300	1	*	0.4	—	—	—	—	—	—	
Åseda	3,473	27	20	7.8	5.8	17	17	—	—	—	
Summa	82,164	67	29	2.1	0.9	26	18	1	7	—	
Kalmar län.											
Kalmar	21,587	103	44	4.8	2.0	19	19	—	—	—	
Nybro	5,567	11	5	2.0	0.9	—	—	—	—	—	
Oskarshamn	8,968	10	2	1.1	0.2	1	1	—	—	—	
Vimmerby	4,091	12	—	2.9	—	—	—	—	—	—	
Västervik	12,930	252	48	19.5	3.7	29	29	—	—	—	
Döderhult	5,186	21	9	4.0	1.7	4	4	—	—	—	
Gamleby	3,084	10	1	3.2	0.8	—	—	—	—	—	
Kastlösa	774	3	*	3.9	—	—	—	—	—	—	
Mörbylånga lk.	962	16	*	16.6	—	—	—	—	—	—	
Söderåkra	3,990	5	*	1.8	—	—	—	—	—	—	
Södra Möckleby	1,428	12	—	8.4	—	—	—	—	—	—	
Summa	68,567	455	109	6.6	1.6	53	53	—	—	—	
Gotlands län.											
Visby	12,675	45	29	3.6	2.3	16	16	—	—	—	
Slite kpg	2,076	*	3	—	1.4	3	3	—	—	—	
Summa	14,751	45	32	3.1	2.2	19	19	—	—	—	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp- pen
<i>Blekinge län.</i>										
Karlshamn	10,115	40	9	4.0	0.9	3	3	—	—	
Karlskrona	30,301	23	7	0.8	0.2	1	1	—	—	
Ronneby	5,856	4	—	0.7	—	—	—	—	—	
Asarum	7,135	28	8	3.9	1.1	7	7	—	—	
Aspö	874	17	—	19.5	—	—	—	—	—	
Eringsboda	1,878	1	2	0.5	1.1	2	2	—	—	
Hasslö	1,480	4	19	2.7	12.8	—	—	—	—	
Hällaryd	2,625	6	5	2.3	1.9	5	5	—	—	
Listerby	1,844	9	3	4.9	1.6	3	3	—	—	
Mjällby	5,646	1	—	0.2	—	—	—	—	—	
Mörum	4,131	10	9	2.4	2.2	9	9	—	—	
Rödeby	3,904	2	*	0.5	—	—	—	—	—	
Silhövda	2,001	2	2	1.0	1.0	2	2	—	—	
Sturkö	1,738	25	7	14.4	4.0	7	7	—	—	
Tving	2,648	6	5	2.3	1.9	5	5	—	—	
Åryd	1,902	6	3	3.2	1.6	3	3	—	—	
Oljehult	1,198	2	—	1.7	—	—	—	—	—	
Summa	85,276	186	79	2.2	0.9	47	47	—	—	
<i>Kristianstads län.</i>										
Kristianstad	21,714	83	34	3.8	1.6	15	15	—	—	
Ängelholm	6,111	5	*	0.8	—	—	—	—	—	
Gråmanstorp	4,550	4	3	0.9	0.7	3	3	—	—	
Summa	32,375	92	37	2.8	1.1	18	18	—	—	
<i>Malmö stad</i>	157,462	1,379	475	8.8	3.0	405	97	306	2	
<i>Malmöhus län i övrigt.</i>										
Eslöv	6,401	46	5	7.2	0.8	5	—	5	—	
Hälsingborg	62,553	440	133	7.0	2.1	96	19	77	—	
Landskrona	21,259	81	14	3.8	0.7	14	14	—	—	
Lund	28,266	278	69	9.8	2.4	18	1	17	—	
Trelleborg	14,673	72	44	4.9	3.0	9	—	9	—	
Ystad	11,257	28	*	2.5	—	—	—	—	—	
Bunkeflo	1,705	18	—	10.6	—	—	—	—	—	
Burlöv	5,141	41	*	8.0	—	—	—	—	—	
Hällestad	829	6	*	7.2	—	—	—	—	—	
Kävlinge	2,755	8	14	2.9	5.1	—	—	—	—	
Lomma	3,630	63	—	17.4	—	—	—	—	—	
Västra Klagstorp	1,007	13	*	12.9	—	—	—	—	—	
Summa	159,476	1,094	279	6.9	1.7	142	34	108	—	
<i>Hallands län.</i>										
Falkenberg	6,608	35	13	5.3	2.0	—	—	—	—	
Halmstad	28,478	99	6	3.5	0.2	6	—	—	6	
Kungsbacka	2,371	3	1	1.8	0.4	1	1	—	—	
Varberg	10,874	50	67	4.6	6.3	10	10	—	—	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp- pen
Enslöv	3,772	4	*	1.1	—	—	—	—	—	
Slättåkra	2,510	*	3	—	1.2	3	—	—	3	
Söndrum	1,520	11	1	7.2	0.7	—	—	—	—	
Torup	2,425	10	*	4.1	—	—	—	—	—	
Summa	58,558	212	91	3.6	1.6	20	11	—	9	
Göteborgs stad.....	233,183	4,299	1,815	15.2	6.4	1,422	503	860	59	
Göteborgs och Bohus län i övrigt.										
Kungälv	3,302	4	*	1.2	—	—	—	—	—	
Lysekil	5,226	112	48	21.4	9.2	42	28	11	3	
Märstrand	1,233	31	4	25.1	3.2	3	3	—	—	
Mölnådal	16,419	279	126	17.0	7.7	91	59	31	1	
Strömstad	2,934	22	18	7.5	6.1	12	9	3	—	
Uddevalla	17,208	109	62	6.3	3.6	49	23	23	3	
Askum	2,297	154	104	67.0	45.3	94	94	—	—	
Backa	2,959	29	14	9.8	4.7	13	11	2	—	
Bottna	478	7	7	14.6	14.6	6	6	—	—	
Brastad	3,254	129	118	39.6	36.3	110	75	31	4	
Bro	2,398	100	123	41.7	51.3	94	53	35	6	
Bärfendal	432	12	10	27.8	23.1	10	10	—	—	
Forshälla	1,672	1	1	0.6	0.6	1	1	—	—	
Foss	4,231	51	27	12.1	6.4	27	9	16	2	
Grebbestads kpg	789	6	9	7.6	11.4	5	5	—	—	
Hogdal	1,253	34	25	27.1	20.0	25	25	—	—	
Häby	687	1	*	1.5	—	—	—	—	—	
Krokstad	1,729	23	—	13.3	—	—	—	—	—	
Kungshamn	2,402	63	37	26.2	15.4	30	30	—	—	
Kville	4,351	109	101	25.1	23.2	85	79	6	—	
Källered	1,286	8	3	6.2	2.3	1	—	—	1	
Lommeland	715	29	24	40.6	33.6	24	24	—	—	
Lur	1,492	5	5	3.4	3.4	5	5	—	—	
Lyse	2,366	61	59	25.8	24.9	55	53	—	2	
Malmö	1,162	46	61	39.6	52.5	51	50	—	1	
Mollösund	604	8	7	13.2	11.6	6	6	—	—	
Morlanda	2,874	6	1	2.1	0.3	1	1	—	—	
Näsinge	1,016	45	45	44.3	44.3	33	33	—	—	
Partille	9,014	63	6	7.0	0.7	2	1	1	—	
Skaftö	910	4	*	4.4	—	—	—	—	—	
Skee	4,782	128	129	26.8	27.0	106	106	—	—	
Skredsvik	1,449	6	2	4.1	1.4	2	2	—	—	
Smögen	1,583	10	6	6.3	3.8	6	6	—	—	
Stenkyrka	3,865	7	*	1.8	—	—	—	—	—	
Svarteborg	2,561	2	*	0.8	—	—	—	—	—	
Svenneby	1,172	74	33	63.1	28.2	33	33	—	—	
Tanum	4,650	68	61	14.6	13.1	57	57	—	—	
Tjärnö	1,678	9	5	5.4	3.0	3	3	—	—	
Tossene	4,609	235	176	51.0	38.2	157	156	1	—	
Västra Frölunda	11,903	73	45	6.1	3.8	6	3	3	—	
Summa	184,945	2,163	1,502	16.0	11.1	1,245	1,059	163	23	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp- en
<i>Älvsborgs län.</i>										
Alingsås.....	10,351	42	2	4.1	0.2	—	—	—	—	
Borås.....	48,873	12	1	0.2	0.0	1	—	—	1	
Trollhättan.....	17,992	31	11	1.7	0.6	5	—	3	2	
Ulricehamn.....	6,383	8	1	1.8	0.2	—	—	—	—	
Vänersborg.....	9,163	80	43	8.7	4.7	16	15	—	1	
Fuxerna.....	2,795	15	*	5.4	—	—	—	—	—	
Färgelanda.....	2,637	1	*	0.4	—	—	—	—	—	
Melleruds kpg.....	1,701	5	—	2.9	—	—	—	—	—	
Starrkärr.....	4,370	2	*	0.5	—	—	—	—	—	
Steneby.....	3,887	*	1	—	0.3	1	—	—	1	
Vassända-Naglun.....	5,229	20	13	3.8	2.5	13	—	—	13	
Västra Tunhem.....	4,250	11	—	2.6	—	—	—	—	—	
Örby.....	6,664	14	*	2.1	—	—	—	—	—	
Summa	124,295	241	72	1.9	0.6	36	15	3	18	
<i>Skaraborgs län.</i>										
Falköping.....	9,024	20	2	2.2	0.2	2	2	—	—	
Hjo.....	3,030	24	8	7.9	2.6	—	—	—	—	
Lidköping.....	11,872	18	*	1.5	—	—	—	—	—	
Skövde.....	12,974	15	—	1.2	—	—	—	—	—	
Norra Kyrketorp.....	1,010	1	1	1.0	1.0	1	1	—	—	
Våmb.....	1,292	2	*	1.5	—	—	—	—	—	
Summa	39,202	80	11	2.0	0.3	3	3	—	—	
<i>* Värmlands län.</i>										
Karlstad.....	29,711	128	74	4.3	2.5	37	29	8	—	
Kristinehamn.....	13,559	33	*	2.4	—	—	—	—	—	
Arvika lk.....	4,859	3	*	0.6	—	—	—	—	—	
By.....	4,051	14	11	3.5	2.7	—	—	—	—	
Eda.....	6,109	110	38	18.0	6.2	38	22	10	6	
Ekshärad.....	6,177	3	3	0.5	0.5	—	—	—	—	
Fryksände.....	6,752	2	*	0.3	—	—	—	—	—	
Glava.....	2,892	2	3	0.7	1.0	3	—	3	—	
Hammarö.....	6,046	11	—	1.8	—	—	—	—	—	
Nor.....	2,845	26	*	9.1	—	—	—	—	—	
Ransäter.....	5,953	11	14	1.8	2.4	14	14	—	—	
Sunne lk.....	8,305	5	*	0.6	—	—	—	—	—	
Säffe kpg.....	3,784	12	9	3.2	2.4	3	2	—	1	
Övre Ullerud.....	1,760	1	—	0.6	—	—	—	—	—	
Summa	102,803	361	152	3.5	1.5	95	67	21	7	
<i>Örebro län.</i>										
Karlskoga.....	27,806	4	*	0.1	—	—	—	—	—	
Örebro.....	49,687	236	47	4.7	0.9	19	19	—	—	
Hallsbergs kpg.....	3,053	4	—	1.3	—	—	—	—	—	
Hammar.....	4,229	4	*	0.9	—	—	—	—	—	
Ånsta.....	923	1	*	1.1	—	—	—	—	—	
Summa	85,698	240	47	2.9	0.5	19	19	—	—	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälp- ta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälp
Västmanlands län.										
Köping	7,481	33	—	4.4	—	—	—	—	—	
Västerås	39,433	11	1	0.3	0.0	—	—	—	—	
Östervåla	3,469	2	*	0.6	—	—	—	—	—	
Summa	50,383	46	1	0.9	0.0	—	—	—	—	
Kopparbergs län.										
Falun	14,556	63	12	4.3	0.8	2	2	—	—	
Hedemora	4,398	*	1	—	0.2	1	1	—	—	
Leksand	9,213	1	3	0.1	0.3	3	3	—	—	
Summa	28,167	64	16	2.3	0.6	6	6	—	—	
Gävleborgs län.										
Gävle	39,642	98	27	2.5	0.7	3	2	—	1	
Hudiksvall	7,433	7	6	0.9	0.8	1	1	—	—	
Söderhamn	9,854	85	44	8.6	4.5	31	31	—	—	
Arbrå	5,391	4	*	0.7	—	—	—	—	—	
Bollnäs lk	10,904	15	*	1.4	—	—	—	—	—	
Njutånger	4,331	2	—	0.5	—	—	—	—	—	
Norråla	2,986	11	1	3.7	0.3	1	1	—	—	
Söderåla	12,944	19	*	1.5	—	—	—	—	—	
Summa	93,485	241	78	2.6	0.8	36	35	—	1	
Västernorrlands län.										
Härnösand	12,515	74	38	5.9	3.0	21	6	—	15	
Sundsvall	18,836	75	14	4.0	0.7	—	—	—	—	
Örnsköldsvik	5,709	5	1	0.9	0.2	—	—	—	—	
Alnö	5,820	130	75	22.3	12.9	41	41	—	—	
Arnäs	5,200	2	4	0.4	0.8	4	—	3	1	
Attmar	2,963	3	—	1.0	—	—	—	—	—	
Bjärträ	4,835	199	81	41.2	16.8	44	44	—	—	
Boteå	1,527	3	1	2.0	0.7	—	—	—	—	
Dal	1,211	3	1	2.5	0.8	1	1	—	—	
Grundsunda	4,384	8	3	1.8	0.7	2	2	—	—	
Gudmundrå	14,116	82	90	5.8	6.4	22	19	—	3	
Hässjö	3,974	77	34	19.4	8.6	31	25	5	1	
Högsjö	4,121	163	66	39.6	16.0	28	28	—	—	
Ljustorp	2,417	16	1	6.6	0.4	—	—	—	—	
Långsele	3,051	1	2	0.3	0.7	1	1	—	—	
Njurunda	11,435	46	12	4.0	1.0	1	1	—	—	
Nora	3,237	75	32	23.2	9.9	15	13	—	2	
Nätra	6,066	74	58	12.2	9.6	40	40	—	—	
Ramsele	4,256	2	—	0.5	—	—	—	—	—	
Sidensjö	2,298	1	1	0.4	0.4	1	1	—	—	
Sjålevad	11,347	25	3	2.2	0.3	3	3	—	—	
Skog	1,022	4	5	3.9	4.9	3	3	—	—	
Skön	13,662	136	144	10.0	10.5	96	94	—	2	

K o m m u n	Invånar- antal	Rapporterat antal hjälp- sökande		Antal hjälp- sökande per 1,000 invånare		Antal hjälppta	D ä r a v			
		31/12 1941	31/12 1942	31/12 1941	31/12 1942		31/12 1942	arbets- linjen	under- stöds- linjen	utbild- nings- hjälpen
Stigsjö	1,973	1	1	0.5	0.5	1	—	—	1	
Styrnäs	1,236	2	5	1.6	4.0	5	5	—	—	
Sånga	673	1	1	1.5	1.5	1	1	—	—	
Säbrå	4,331	75	33	17.3	7.6	15	10	—	5	
Timrå	8,527	220	181	25.8	21.2	82	70	9	3	
Torsåker	1,200	14	3	11.7	2.5	—	—	—	—	
Tuna	4,479	74	13	16.5	2.9	7	7	—	—	
Tynderö	1,103	7	—	6.3	—	—	—	—	—	
Ullånger	1,777	1	—	0.6	—	—	—	—	—	
Ytterlännäs	6,806	169	113	24.8	16.6	60	58	—	2	
Överlännäs	942	—	1	—	1.1	1	—	—	1	
Summa	177,049	1,768	1,017	10.0	5.7	526	473	17	36	
Jämtlands län.										
Östersund	17,077	40	1	2.3	0.1	1	1	—	—	
Hammerdal	4,952	1	*	0.2	—	—	—	—	—	
Summa	22,029	41	1	1.9	0.0	1	1	—	—	
Västerbottens län.										
Skellefteå	10,359	47	7	4.5	0.7	—	—	—	—	
Umeå	13,831	12	*	0.9	—	—	—	—	—	
Bureå	5,977	21	*	3.5	—	—	—	—	—	
Bygdeå	7,160	15	—	2.1	—	—	—	—	—	
Byske	9,801	38	14	3.9	1.4	—	—	—	—	
Dorotea	5,858	3	—	0.5	—	—	—	—	—	
Holmsund	4,680	36	*	7.7	—	—	—	—	—	
Hörnefors	3,902	1	—	0.3	—	—	—	—	—	
Jörn	5,760	2	*	0.3	—	—	—	—	—	
Skellefteå lk.	24,311	82	2	3.4	0.1	—	—	—	—	
Umeå lk.	14,537	6	1	0.4	0.1	1	1	—	—	
Vännäs kpg	1,962	8	*	4.1	—	—	—	—	—	
Summa	108,138	271	24	2.5	0.2	1	1	—	—	
Norrbottnens län.										
Boden	8,530	4	*	0.5	—	—	—	—	—	
Haparanda	2,870	1	*	0.3	—	—	—	—	—	
Luleå	14,515	26	1	1.8	0.1	1	—	1	—	
Piteå	4,433	18	—	4.1	—	—	—	—	—	
Gällivare	21,121	1	3	0.0	0.1	3	—	—	3	
Hortlax	4,501	6	2	1.3	0.4	2	—	—	2	
Jukkasjärvi	18,341	189	51	10.3	2.8	9	—	9	—	
Karl Gustav	3,474	—	1	—	0.3	—	—	—	—	
Nederkalix	14,580	76	162	5.2	11.1	42	42	—	—	
Nedertorneå	4,558	61	—	13.4	—	—	—	—	—	
Piteå lk.	13,987	10	7	0.7	0.5	7	—	—	7	
Töre	5,050	6	2	1.2	0.4	1	—	—	1	
Överluleå	9,785	1	1	0.1	0.1	1	—	1	—	
Övertorneå	6,388	1	—	0.2	—	—	—	—	—	
Summa	182,133	400	230	3.0	1.7	66	42	11	13	

De hjälpsökande arbetslösas fördelning på

Yrkesgrupper	Stockholms stad	Stockholms län	Uppsala län	Södermanlands län	Östergötlands län	Jönköpings län	Kronobergs län	Kalmar län	Göteborgs län	Blekinge län	Kristianstads län	Malmö stad
<i>Jordbruk och skogshushållning</i>	54	3	3	—	4	—	—	—	—	—	1	2
Jordbruk	50	3	3	—	4	—	—	—	—	—	1	2
Skogshushållning	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Industri och hantverk</i>	978	172	42	34	52	37	13	62	14	47	11	328
Ingenjörsarbete och arbetsledning	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmbrytning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metall- och maskinindustri	90	18	6	3	3	5	1	2	1	2	1	23
Jord- och stenindustri	23	2	6	—	—	1	4	5	8	34	2	6
stenindustri	14	1	—	—	—	—	8	2	—	34	2	8
glasindustri	2	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—
annan hithörande industri	7	1	6	—	—	1	—	1	8	—	—	3
Trävaruindustri	21	3	3	—	3	5	8	12	—	—	—	1
sågverksindustri	8	1	3	—	1	3	8	11	—	—	—	—
annan trävaruindustri	13	2	—	—	2	2	—	1	—	—	—	1
Pappersindustri	5	2	—	—	1	2	—	7	—	—	—	—
Grafisk industri	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Livsmedelsindustri	24	1	1	1	1	1	—	4	—	—	—	8
Textil- och beklädnadsindustri ..	13	2	—	—	7	—	—	—	—	—	—	3
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	19	3	1	—	2	1	—	—	—	1	2	8
skoindustri	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2
gummivaruindustri	1	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
annan hithörande industri	15	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	5
Kemisk-teknisk industri	8	1	—	—	—	4	—	19	—	—	—	6
Byggnadsverksamhet	713	137	25	29	35	18	—	13	5	10	5	264
husbyggnadsarbete	704	110	21	19	30	12	—	7	5	1	5	186
väg-, gatu- o. vattenbyggnadsarbete	9	27	4	10	5	6	—	6	—	9	—	78
Kraft- och värmeproduktion	11	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	7
<i>Sjöfart och fiske</i>	30	2	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—
<i>Handel, samfärdsel och allmän tjänst</i>	727	47	20	8	23	17	4	9	1	3	6	67
Kontors-, affärs- och lagerarbete	359	26	11	—	8	5	2	2	—	2	3	17
kontorister (chefer, bokhåll. m. fl.)	131	13	3	—	2	2	1	1	—	2	—	4
kontorsvaktmästare m. fl.	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
affärsförestånd.-bitr., agenter m. fl.)	169	6	5	—	4	2	1	—	—	—	—	5
lagerarbetare och förrådsbiträden	53	6	3	—	2	1	—	1	—	—	3	7
Landtransport	186	14	5	7	10	7	2	3	1	—	3	31
hamn- och stuveriarbetare	44	—	2	—	9	1	—	3	1	—	—	12
chaufförer och åkeriarbetare	84	10	2	7	—	6	1	—	—	—	3	19
övriga hithörande grupper	58	4	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Hotell- och restaurangrörelse	72	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	9
Litterärt och konstnärligt arbete	68	5	3	1	5	2	—	3	—	1	—	9
Förvaltning och undervisning ..	25	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1
Sjukvård och hygien	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Husligt arbete</i>	23	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>Diversearbete</i>	130	15	6	17	7	40	12	38	16	29	19	80
Summa	1,942	239	71	59	90	94	29	109	82	79	37	475

Bilaga 2.

yrkesgrupper och län den 31 december 1942.

	Malmöhus län i öfrigt	Hallands län	Gästrik stad	Gästrik län i öfrigt	Gästrik o. Boh. län i öfrigt	Älvsborgs län	Skaraborgs län	Värmlands län	Örebro län	Västmanlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorr- lands län	Jämtlands län	Västernorr- lands län	Norrbottens län	Summa		
																	Hela riket	därav	
																		städer	lands- bygd
5	—	—	4	—	—	—	—	3	—	—	—	—	68	—	—	27	174	78	96
5	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	—	—	7	85	72	13
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	63	—	—	20	89	6	83
141	63	1,235	1,323	46	10	114	28	1	4	52	728	—	14	151	5,698	3,399	2,299		
—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	49	2
—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2
13	5	104	10	16	1	3	—	—	—	1	9	24	—	—	—	4	345	303	42
2	12	62	1,103	2	—	44	1	—	—	—	1	10	—	—	—	1	1,329	178	1,151
—	11	40	1,099	1	—	12	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1,223	119	1,104
—	—	2	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	47	6	41
2	1	20	4	1	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	1	59	53	6
—	—	73	9	—	—	13	—	—	—	—	28	335	—	—	7	97	618	167	451
—	—	60	5	—	—	12	—	—	—	—	28	335	—	—	7	96	578	132	446
—	—	13	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	35	5
4	1	25	14	1	—	5	—	—	—	—	3	185	—	—	4	1	260	47	213
—	—	17	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	30	—
25	1	33	9	1	1	1	3	—	—	—	—	2	—	—	1	1	119	111	8
2	—	24	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	56	3
3	—	12	4	4	—	2	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	71	65	6
1	—	5	—	4	—	—	—	—	4	—	—	1	2	—	—	—	25	24	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	2
2	—	7	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	40	37	3
—	—	8	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	77	1
89	44	862	144	8	8	44	20	1	3	6	168	—	2	45	2,698	2,281	417		
82	32	826	95	6	3	14	17	1	1	6	49	—	2	11	2,245	2,049	196		
7	12	36	49	2	5	30	3	—	2	—	—	119	—	—	34	453	232	221	
3	—	5	1	—	—	2	—	—	—	—	4	—	—	—	1	37	34	3	
15	2	57	11	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	2	126	113	13	
29	10	414	36	3	—	9	8	—	3	11	85	1	2	6	1,549	1,409	140		
5	2	136	10	—	—	5	3	—	2	3	13	1	1	—	—	—	616	580	36
2	—	47	2	—	—	1	3	—	2	—	—	3	1	1	—	—	221	205	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	1
1	—	45	5	—	—	4	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—	255	246	9
2	2	44	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	132	122	10
17	8	218	26	3	—	3	—	—	—	—	4	72	—	1	6	—	627	532	95
3	—	140	8	—	—	2	—	—	—	—	3	63	—	1	6	—	298	226	72
13	5	67	13	3	—	1	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	242	225	17
1	3	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	87	81	6
3	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	111	110	1
4	—	30	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	139	132	7
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	33	32	1
—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	23	—
—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	29	—
89	16	100	132	23	1	25	11	—	9	15	135	—	7	44	1,016	696	320		
279	91	1,815	1,502	72	11	152	47	1	16	78	1,017	1	24	230	8,592	5,724	2,868		

Förteckning över statliga beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag beviljats under tiden $1/7$ 1933— $30/6$ 1942 av arbetslöshetsmedel.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi ¹	Totalkostnader kronor	Statsbidrag kronor
	Under budgetåret 1933/34 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 231/1935, sid. 82)		2,999,689	2,999,689
	Under budgetåret 1934/35 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 265/1936, sid. 131)		2,999,895	2,999,895
	Under budgetåret 1935/36 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 300/1937, sid. 73)		1,459,060	1,459,060
	Under budgetåret 1936/37 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 284/1938, sid. 104)		1,249,260	1,231,360
	Under budgetåret 1937/38 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 178/1939, sid. 74)		11,199,710	² 10,310,120
	Under budgetåret 1938/39 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 236/1940, sid. 138)		10,928,830	³ 9,155,360
	Under budgetåret 1939/40 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 285/1941, sid. 109)		8,319,300	⁴ 6,884,340
	Under budgetåret 1940/41 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 344/1942, sid. 111)		⁵ 34,761,851	⁵ 30,164,720
	Under tiden $1/7$ — $31/12$ 1941 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 344/1942, sid. 113)		⁷ 5,240,300	⁷ 4,625,700
1942 ^{9/1}	Ytterligare kostnader för första och andra etapperna av en vatten- och avloppsledningsanläggning, Sköns s:n, Västernorrlands län ($30/12$ 1938, $12/4$ 1940, $28/3$ 1941)	B	142,000	127,800
^{15/1}	Omläggning av vägen Göteborg—Borås, delen Landvetter—Skultorp, Göteborgsbygdens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län	B	927,000	834,300
^{20/1}	Anläggning av vägportar och tillfartsvägar vid Gumsekullens idrottsplats och Vaplenäs, Medelpads östra vägdistrikt, Västernorrlands län ..	B	218,500	174,800
^{21/1}	Omläggning och förbättring av vägen Grisslehamn—Väddö, Stockholms läns norra vägdistrikt, Stockholms län	A	104,300	83,440
	Väganläggning å kronoparken Vallåsen, Hallands revir, Hallands län	A	36,000	28,000

¹ A = företag i statens arbetsmarknadskommisssions regi.

B = företag i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

² Anvisat för budgetåret 1937/38 6,133,170 kronor.

³ " " " 1938/39 9,788,060 " "

⁴ " " " 1939/40 5,015,040 " "

⁵ " " " 1940/41 32,169,020 " "

⁶ Därav totalkostnader 17,504,300 kronor resp. statsbidrag 15,451,425 kronor för arbeten i arbetsmarknadskommisssionens regi. Övriga arbeten under denna och samtliga under tidigare perioder ha utförts i annan myndighets regi.

⁷ Därav totalkostnader 1,381,500 kronor resp. statsbidrag 1,126,350 kronor för arbeten i arbetsmarknadskommisssionens regi.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi	Totalkostnader	Statsbidrag
			kronor	kronor
1942				
31/1	Ytterligare kostnader för fortsatt utbyggnad av vatten- och avloppsledningsnät, Fjällbacka m:e, Göteborgs och Bohus län (12/11 1941) ¹	B	3,000	2,400
5/2	Bergsprängning i samband med pågående byggnadsarbeten å Karlstads flygplats, Karlstads stad, Värmlands län	B	145,000	145,000
12/2	Tredje etappen av vatten- och avloppsledningsanläggning, Sköns s:n, Västernorrlands län.....	B	1,400,000	980,000
13/2	Ytterligare kostnader för omläggning av vägen Gravarne—Dingle å delen Evja—Orreberg, Sunnervikens och Bullarens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (9/2 1940).....	B	83,000	70,500
16/2	Fortsatt utbyggnad av vatten- och avloppsledningsnätet, Kalix m:e, Norrbottens län	B	134,000	107,200
21/2	Anläggning av huvudvattenledning fram till Bjärträ kommuns gräns, Ytterlännäs s:n, Västernorrlands län.....	B	11,000	8,250
26/2	Anläggning av fiskehamn vid Hälsö, Öckerö s:n, Göteborgs och Bohus län	B	401,000	360,900
5/3	Vattenledning från Kåsjön och avloppsledning från Skultorp, Västergård och Partille Östergård, Partille m:e, Göteborgs och Bohus län..	B	1,540,000	539,000
12/3	Omläggning av vägen Karlskrona—Vetlanda, delen Sandsjön—Skarpåsen, Uppvidinge vägdistrikt, Kronobergs län	A	235,000	199,750
	Omläggning och förbättring av vägen Malmö—Kristianstad, delen Hurva—Roleberga, Frosta vägdistrikt, Malmöhus län	A	622,000	559,800
	Omläggning och förbättring av vägen Orup—Höör, delen Gulingabacken—Höör, Frosta vägdistrikt, Malmöhus län	A	133,000	113,050
	Vissa delar av tredje etappen av vatten- och avloppsledningar, Bjärträ s:n, Västernorrlands län	B	674,000	606,600
14/3	Kajanläggning vid Stornäset, Alnö s:n, Västernorrlands län.....	B	188,000	159,800
26/3	Ytterligare kostnader för uppförande av friluftsgård vid Lida, Stockholms län (9/10 1941).....	A	45,000	35,000
	Vatten- och avloppsledningar samt högreservoar, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län.....	B	140,000	91,000
1/4	Ytterligare kostnader för anläggning av väg från Cederslund till Saltkällan, Sunnervikens och Bullarens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (9/2 1940)	B	254,200	203,300
	Ytterligare kostnader för omläggning av allmänna vägen från Hamburgsund till Slottet, Norrvikens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (9/2 1940)	B	26,000	20,800

¹ Arbetet beviljat som statskommunalt beredskapsarbete, men genom beslut 7/1 1942 skall arbetet utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi	Totalkostnader kronor	Statsbidrag kronor
1942 21/4	Omläggning av vägen från allmänna vägen Härnösand—Sollefteå i Fiskja by över Ramsjö till allmänna landsvägen i Östby by, delen inom Gudmundrå s:n, Västernorrlands län.....	B	140,200	112,160
20/5	Betongbrygga väster om kylhuset i samband med hamnanläggning på Grötö, Lysekils stad, Göteborgs och Bohus län (20/5 1941)	B	25,000	22,500
29/5	Ytterligare kostnader för omläggning av vägen Tuve kyrka—Säve flygfält, Göteborgsbygdens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (19/5, 21/11 1941).....	B	39,400	39,400
	Tilläggsarbeten till utvidgning och rätning av Norra farleden till Uddevalla mellan Ellös- och Hafstensfjordarna, Göteborgs och Bohus län (5/7 1935, 22/11 1941):			
12/6	Bortsprängning av grund i Björnsundets östra del.....	A	20,500	20,500
22/6	Fördjupning av sundet mellan Fredagsholmen och Stora Risholm	A	54,000	54,000
30/6	Ytterligare kostnader för omläggning och förbättring av viss del av kustlandsvägen mellan Brattbergsbacken och Källan, Hälsinglands syd-östra vägdistrikt, Gävleborgs län (17/4 1939) ..	B	85,000	76,500
	Summa för budgetåret 1941/42		13,066,400	10,401,450

Bilaga 4.

Förteckning över statliga beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag beviljats under tiden 1/7—31/12 1942 av arbetslöshetsmedel.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi ¹	Totalkostnader kronor	Statsbidrag kronor
1942 2/7	Omläggning av vägen Karlskrona—Vetlanda, delen Jäppemåla—Sandsjön, Uppvidinge vägdistrikt, Kronobergs län.....	A	127,500	108,375
22/7	Ytterligare kostnader för fullbordande av omläggning av vägen Sanna—Hultom å delen Sanna—Kojbacken, Ådalens nedre vägdistrikt, Västernorrlands län (10/9 1941)	B	56,500	56,500
17/9	Ytterligare kostnader för omläggning av vägen Göteborg—Torslanda, delar inom Björlanda och Torslanda socknar, Göteborgsbygdens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (20/2 1941) ..	B	264,500	264,500
27/10	Ytterligare arbeten samt merkostnader för tillbyggnad av fiskeriundersökningsanstalten, Lovö s:n, Stockholms län (25/10, 12/12 1941)	C	22,300	22,300

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi ¹	Totalkostnader kronor	Statsbidrag kronor
1942 27/10	Ytterligare kostnader för byggnad av fiskehamn vid Hyppeln, Öckerö s:n, Göteborgs och Bohus län (¹⁴ / ₃ 1941)	B	25,000	25,000
11/11	Ytterligare tilläggsarbete, avseende breddning av kurvor, till utvidgning och rätning av Norra farleden till Uddevalla mellan Ellös- och Hafstensfjordarna, Göteborgs och Bohus län (⁵ / ₇ 1935, ²² / ₁₁ 1941, ¹² / ₆ , ²² / ₆ 1942)	A	54,400	54,400
23/11	Ytterligare arbeten å länshuvudvägen Karlskrona—Vetlanda, delen Sandsjön—Skarpåsen, Uppvidinge vägdistrikt, Kronobergs län (¹³ / ₃ 1942) ..	A	108,700	92,395
28/11	Ytterligare kostnader för väganläggningen Sågbron—Gräsviken, Väne och Ale vägdistrikt, Älvsborgs län (¹⁴ / ₆ 1941)	B	50,300	50,300
4/12	Ytterligare arbeten med utvidgning av farleden genom Sunninge sund, Göteborgs och Bohus län (⁸ / ₃ 1939) ²	A	45,000	45,000
8/12	Vägbrytare för fiskehamnen, Ellös' m:e, Göteborgs och Bohus län	B	19,000	17,100
17/12	Utvidgning av vatten- och avloppsledningar inom Köpmanholmen, Nätra s:n, Västernorrlands län (¹⁴ / ₄ 1941)	B	579,000	477,800
	Summa		1,352,200	1,213,670

¹ A = företag i statens arbetsmarknadskommissions regi.

B = företag i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

C = företag i byggnadsstyrelsens regi.

² Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall arbetet, som påbörjats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, slutföras såsom statligt beredskapsarbete i arbetsmarknadskommissionens regi.

Bilaga 5.

Förteckning över år 1942 avslutade statliga beredskapsarbeten i statens arbetsmarknadskommissions regi.¹

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbetslös- hetsmedel kronor	Antal utförda dags- verken
1932 28/10	246 A Oskarshamnsvägen. Anläggning av väg Åsa—Mörkret och förlängning av Idrottsvägen, Kalmar län	1,156,752	1,033,711	140,697
1933 12/7	526 Persöfjärden. Torrläggning av mark inom byarna Persön, Brändön, Ängesbyn, Smedsbyn och Börje-landet jämte omläggning av broar och vägar över Altersundet och vägar över Sogsån, Norrbottens län	785,194	756,909	70,041*

¹ Före 1/7 1940 statliga reservarbeten eller s. k. färdigställningsarbeten.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader	Därav stats- bidrag av arbetslö- shetsmedel	Antal utförda dags- verken
		kronor	kronor	
1934 27/4	715 Grännavägen. Omläggning av vägen Gränna stads gräns—Vista och Norra Vedbo härads gräns vid Åsa, Jönköpings län	523,982	477,682	47,640
18/5	752 Hedevägen. Omläggning av vägen Slussen—Hede, Göteborgs och Bohus län	368,408	347,668	33,827
1935 18/9	877 Anråsvägen. Omläggning av vägen Tanums kyrka —Anrås, Göteborgs och Bohus län	699,179	690,519	52,274
	878 Grebbestadsvägen. Omläggning av Anrås—Greb- bestad, Göteborgs och Bohus län	493,585	487,418	39,132
20/11	893 Rångedalavägen. Omläggning av vägen Rånge- dala—Dällebo, Älvsborgs län	869,704	847,994	59,253
	893 A Rångedalavägen. Omläggning av vägen Dällebo —Getared—Tolkabo, Älvsborgs län			
	895 Kölsillrevägen. Omläggning av vägen Kölsillre— Viken—Ytterhogdal, Västernorrlands län	1,340,163	1,268,463	68,068
1936 16/6	905 Backamo flygfält. Hjälpplandningsfält, Göteborgs och Bohus län	244,168	244,168	19,416
1941 31/1	962 Vallåsen II. Anläggning av väg från Musike- dalen till Hansååra fly å Vallåsens kronopark, Hal- lands län	28,087	28,087	2,879
5/5	932 Vallåsen. Upptagning av bränntorv å Yllevads- mossen i kronoparken Vallåsen, Hallands län	126,834	126,834	8,394
	933 Biskopstorp. Upptagning av bränntorv å Sjöa- mossen i kronoparken Biskopstorp, Hallands län..	23,339	23,339	1,123
	931 Hunneberg. Upptagning av bränntorv å Jons- torpsmossen och Ölgehultsmossen i kronoparken Hunneberg, Älvsborgs län	112,697	112,697	4,568
22/11	961 Yllevadsmossen. Förberedelsearbeten för bränn- torvberedning i Vallåsens kronopark, Hallands län	69,604	69,604	5,311
	958 Krokbräckeavägen. Anläggning av förbindelseväg mellan allmänna vägen Putten—Anrås och allmänna vägen Huuds moar—Trättelanda—Krokbräcke, Göte- borgs och Bohus län	22,712	20,512	1,199
1942 25/9	975 Hägerstalundsvägen. Utförande av vissa prov- banor å Barkarby flygfält, Stockholms län	7,779	7,779	187
	Summa	6,872,187	6,543,384	554,009

Bilaga 6.

Förteckning över år 1942 avslutade statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än arbetsmarknadskommissionens regi.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Regi ¹	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbetslö- hetsmedel kronor	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dags- verks- kostnad kronor
1939 17/3	Anläggning av tillfartsvägar till Svinesundsbron, Göteborgs och Bohus län	B	645,000	580,500	38,000	11: 00	16: 97
1940 9/2	Omläggning av allmänna vägen Gravarne—Dingle å delen Evja—Orreberg, Sunnervikens och Bullarens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län	B	473,000	402,000	27,000	11: 90	17: 52
1941 14/6	Omläggning av vägen Tuve kyrka—Säve flygfält, Göteborgsbyg- dens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län	B	211,000	211,000	8,400	17: 14	25: 12
10/9	Omläggning av vägen Sanna—Hultom, delen Sanna—Kojbac- ken, Ädalens nedre vägdistrikt, Västernorrlands län	B	176,500	152,500	7,600	14: 47	23: 22
26/10	Tillbyggnad av fiskeriundersök- ningsanstalten å Lovö, Stock- holms län	C	175,300	175,300	2,816	22: 08	62: 25
21/11	Vissa inredningsarbeten i statens historiska museum, Stockholms stad	C	48,980	48,980	1,238	16: 26	39: 56
	<i>Tilläggsanslag till förut redo- visade arbetsföretag.</i>						
1942 1/4	Ytterligare kostnader för omlägg- ning av allmänna vägen från Hamburgsund till Slottet, Norr- vikens vägdistrikt, Göteborgs och Bohus län (3/4 1940)	B	26,000	20,800	—	—	—
	Summa		1,755,780	1,591,080	85,054	12: 64	20: 34

¹ B = företag i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

C = företag i byggnadsstyrelsens regi.

Förteckning över statskommunala beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag beviljats under tiden $1/7$ 1933— $30/6$ 1942 av arbetslöshetsmedel.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag
		kronor	kronor ¹
1942 $7/1$	Under budgetåret 1933/34 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 231/1935, sid. 86)	12,095,563	7,783,078
	Under budgetåret 1934/35 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 265/1936, sid. 33)	23,845,435	7,342,355
	Under budgetåret 1935/36 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 300/1937, sid. 74)	4,535,197	1,944,180
	Under budgetåret 1936/37 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 284/1938, sid. 107)	3,024,031	1,736,455
	Under budgetåret 1937/38 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 178/1939, sid. 38)	6,457,960	² 4,890,900
	Under budgetåret 1938/39 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 236/1940, sid. 143)	6,289,880	³ 4,645,035
	Under budgetåret 1939/40 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 285/1941, sid. 114)	3,196,577	⁴ 1,985,825
	Under budgetåret 1940/41 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 344/1942, sid. 122)	30,687,489	⁵ 9,723,654
	Under tiden $1/7$ — $31/12$ 1941 beviljade medel (Kungl. Maj:ts prop. 344/1942, sid. 126)	20,472,119	8,087,106
	Tilläggsarbete till omläggning av vattenledning i Sturevägen jämte nedläggning av ny avloppsledning mellan Albavägen och Friggavägen, Lidingö stad, Stockholms län ($6/6$ 1941)	8,600	1,720
	Vatten- och avloppsledningar i Skolvägen från Värvägen till Torsviks skola, Lidingö stad, Stockholms län	5,200	1,040
	Ytterligare kostnader för tre brandbrunnar, Eskilstuna stad, Södermanlands län ($6/1$ 1941)	10,060	2,012
	Ytterligare kostnader för barnkolonibyggnad, Kvarsebo s:n, Östergötlands län ($6/6$ 1941)	41,000	10,000
	Anordnande av branddammur m. m., Hälsingborgs stad, Malmöhus län	16,600	3,320
	Kloakledning inom västra delen av Västra Klagstorps s:n, Malmöhus län	10,700	2,140
	Omläggning av avloppsledning i Allégatan, Lomma s:n, Malmöhus län	3,200	640
	Anläggning av avloppsledning i Karstorpsvägen, Lomma s:n, Malmöhus län	12,500	2,500

¹ Fr. o. m. januari 1941 utgår i vissa fall även årskostnadsbidrag, som fastställs först efter årets utgång. * Anger att endast årskostnadsbidrag utgår.

² Anvisat för budgetåret 1937/38 4,116,500 kronor.

³ " " " 1938/39 4,092,475 " "

⁴ " " " 1939/40 1,959,225 " "

⁵ " " " 1940/41 9,750,254 " "

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag
		kronor	kronor
1942			
7/1	Anläggande av brandbrunn & Lilla Plan, Lomma s:n, Malmöhus län	2,900	580
	Vatten- och avloppsledningar för Svinbäcken och Kroppkärr, Karlstads stad, Värmlands län	200,000	40,000
	Förhöjt statsbidrag till uppförande av skyttepaviljong, Sundsvalls stad, Västernorrlands län (21/11 1941)	—	4,000
	Ytterligare kostnader för vatten- och avloppsledningar inom stadsdelen Kullen, Härnösands stad, Västernorrlands län (20/2 1941)	23,125	4,625
14/1	Kloakledning till stadsdelen Sallerup 1, Eslövs stad, Malmöhus län	23,000	4,600
	Brandstation och omnibusgarage, Grebbestads köping, Göteborgs och Bohus län	23,300	3,000
	Anläggning av rullbanor & Ållebergs segelflygplats, Falköpings stad, Skaraborgs län	68,000	68,000
15/1	Avloppsledning i Karl XI:s väg och Aschebergsgatan, del I och II, Halmstads stad, Hallands län	139,000	27,800
23/1	Ny spillvattenledning i del av Läröverksvägen, Lidingö stad, Stockholms län	10,200	1,060
	Omläggning av spillvattenledningen i Askrikevägen samt ny dagvattenledning från Elfviksvägen till Kyrkviken, Lidingö stad, Stockholms län	34,000	5,612
	Vatten- och avloppsledning i Starrbäcksgatan mellan Vattugatan och Vegagatan, Sundbybergs stad, Stockholms län	20,200	4,040
	Vatten- och avloppsledningar, för delar av Lundby och Svallinge egnahemsområden, Eskilstuna stad, Södermanlands län	148,000	25,100
	Vatten- och avloppsledningar i S:ta Gertruds väg, Västerviks stad, Kalmar län	66,300	26,520
	Breddning och förstärkning av Klockarevägen, Lomma m:e, Malmöhus län	14,000	2,800
	Ytterligare kostnader för vissa byggnader m. m. vid ecklesiastika löneboställen, Näsinga s:n, Göteborgs och Bohus län (5/11 1937, 16/12 1938)	10,710	9,640
	Tilläggsarbete till gasmaskfabriken, Brastads s:n, Göteborgs och Bohus län (20/10 1937, 22/12 1939)	30,900	24,720
	Ytterligare kostnader för tillbyggnad av kommunalhus, Sköns s:n, Västernorrlands län (8/10 1937)	5,295	4,230
	Ytterligare kostnader för restaurering av församlingens kyrka, Tynderö s:n, Västernorrlands län (16/7 1938) ..	8,845	6,630
30/1	Ytterligare kostnader för vissa vatten- och avloppsledningsarbeten, Vänersborgs stad, Älvsborgs län (18/12 1939)	17,486	3,500
	Ytterligare kostnader för anläggande av ny idrottsplats i Nyland, Ytterlännäs s:n, Västernorrlands län (28/7 1939) ..	32,550	16,270
9/2	Uppförande av fyra brandbrunnar i Stuvsta m:e, Huddinge s:n, Stockholms län	9,600	1,920

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag
		kronor	kronor
1942			
3/2	Ytterligare kostnader för regnvattenledning i Torsgatan på sträckan Fyrisån—Sturegatan, Uppsala stad, Uppsala län (⁸ /1 1941)	1,226	245
	Anläggning av enskild väg från allmänna vägen Hornökrängen—Östanö till Grönsvik, Nora s:n, Västernorrlands län	38,375	19,188
5/2	Nybyggnad för Stockholms högskolas bibliotek, Stockholms stad	980,000	155,000
6/2	Verkstads- och hangarbyggnad å Bromma flygfält, Stockholms stad	3,100,000	620,000
9/2	Skyttepaviljong vid skjutbana vid Älvsjö—Stuvsta, Stockholms stad	100,000	12,000
	Ytterligare kostnader för avloppsledningar i Vindhems-gatan å sträckan från Eriksgatan till Dalgatan, Uppsala stad, Uppsala län (¹⁶ /3 1941)	1,539	308
	Utförande av sju luftskyddsrum, Bjärträ s:n, Västernorrlands län	75,600	68,040
	Förlängning av utloppet närmast norr om Oskarsbron, Östersunds stad, Jämtlands län	11,700	3,510
12/2	Anläggning av väg från landsvägen Stockholm—Sundbyberg till Solna sockens gräns vid Hamngatan i Lilla Alby, Solna s:n, Stockholms län	120,000	24,000
	Kaj och brygga m. m. vid Ryahamnen, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län	760,000	228,000
	Avloppsanläggning för Kvillängens egnahemsområde, Backa s:n, Göteborgs och Bohus län	102,700	20,540
	Bostadshus inom stadsdelen Lunden för änkor och andra ensamstående personer, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län	1,064,000	212,800
16/2	Vattenledning i Albavägen, mellan Sturevägen och Montanavägen, Lidingö stad, Stockholms län	34,800	6,960
	Sprängningsarbeten för utvidgning av Södra landsvägen vid Korseberg, Vänersborgs stad, Älvsborgs län	27,700	23,545
	Tilläggsarbete till vatten- och avloppsledningar inom Graningeverkens industriområde m. m., Ytterlännäs s:n, Västernorrlands län (¹² /12 1940, ⁵ /12 1941)	84,000	50,400
19/2	Uppförande av nytt idrottshus, Örebro stad, Örebro län	950,000	150,000
20/2	Ytterligare kostnader för väg från allmänna vägen vid Kyrkbacken i Timrå till Bandsjövägen i Horsilje, Medelpads östra vägdistrikt, Västernorrlands län (³⁰ /9 1937)	54,400	43,500
	Ytterligare kostnader för väg till kustlandsvägen genom Färsta och Filland till vägen Tunadal—Alderholmens färjställe, Medelpads östra vägdistrikt, Västernorrlands län (³⁰ /9 1937)	42,100	33,600
28/2	Anläggningar för hamn- och industriområde vid Oset samt vatten- och avloppsledningar, Örebro stad, Örebro län	412,300	247,380
28/2	Mindre hangarbyggnad vid Bromma flygplats, Stockholms stad	75,000	10,000

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag
		kronor	kronor
1942			
3/3	Tilläggsarbete till omläggning av spillvattenledning i Askrikevägen samt ny dagvattenledning från Elfviksvägen till Kyrkviken, Lidingö stad, Stockholms län (28/1 1942)	14,000	1,640
	Vatten- och avloppsledningar m. m. i Husargatan, Eksjö stad, Jönköpings län	9,520	1,904
	Omläggning av avloppsledning i Hantverkargatan, Trelleborgs stad, Malmöhus län	30,000	6,000
	Iordningställande av del av Nobelgatan, utläggning av delar av Östra Falkgatan och Bäckgatan samt vatten- och avloppsledning i Utsiktsgränden, Mölndals stad, Göteborgs och Bohus län	55,900	19,565
	Ytterligare kostnader för tandpoliklinik, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län (14/3 1941)	5,906	3,850
	Brygga och förankringsanordning för tankbåtar, framdragande av järnvägsspår samt ordnande av väg till oljehamnen, Härnösands stad, Västerbottens län ..	83,900	25,170
	Strandskoningar vid Killingören, Kurjeviken och Läroverket, Skellefteå stad, Västerbottens län	87,200	*
18/3	Ytterligare kostnader för vattenledningsanläggning samt vissa avloppsledningar, Charlottenbergs m:e, Värmlands län (20/7 1938, 17/6 1940)	13,379	6,690
14/3	Tilläggsarbete till tredje etappen av en vatten- och avloppsledning, Tuna s:n, Västerbottens län (20/10 1941)	17,000	11,900
19/3	Trafikled mellan Skåne- och Folkungagatorna, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län	790,000	671,500
26/3	Omläggning av Epidemivägens övre del, Sundsvalls stad, Västerbottens län	13,300	*
31/3	Tilläggsarbete till terrasseringsarbeten för omläggning inom stadens område av infartsvägen från Norsholm på delen från stadsgränsen förbi Borgs kyrka till Nya förbifartsvägen, Norrköpings stad, Östergötlands län (24/1 1941)	25,000	20,000
	Ytterligare arbeten samt merkostnad för anläggningar för hamn- och industriområdet vid Oset, Örebro stad, Örebro län (26/3 1942)	56,800	34,080
1/4	Ytterligare kostnader för anläggning av väg från Hovenäset till allmänna vägen Hallinden—Tången, Askums s:n, Göteborgs och Bohus län (24/3 1939)	2,812	1,820
2/4	Avlopp i Råå jämte pumpverk, tryckledning och utlopp i Öresund, Hålsingborgs stad, Malmöhus län	341,200	68,240
14/4	Tilläggsarbete till andra etappen av en vatten- och avloppsledningsanläggning, Säbrå s:n, Västerbottens län (19/6 1941)	12,200	8,540
21/4	Omläggning och förbättring av tillfartsvägen från Båtsihagen till Knutsbol och statens skolhem Brättegården, Vänersborgs stad, Älvsborgs län	25,400	21,590
27/4	Utförande av 300 meters bana vid Räcksta skjutbana, Stockholms stad	111,000	14,200
5/6	Tilläggsarbete till utvidgning av kyrkogården på Malmö, Malmö s:n, Göteborgs och Bohus län (31/10, 5/12 1941)	3,350	2,345

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag
		kronor	kronor
1942			
5/5	Terrassering av gång- och cykelbanor utmed norra utfartsvägen på sträckan Sättra-Källbacken, Gävle stad, Gävleborgs län	45,000	38,250
8/5	Ytterligare kostnader till restaurering av församlingens kyrka, Dals s:n, Västernorrlands län (8/5 1936).....	10,000	7,500
9/5	Vatten- och avloppsledningar inom delar av Dynäs by, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län	10,000	6,500
12/5	Ytterligare kostnader för väganläggning Lervik—Medby, Hogdals s:n, Göteborgs och Bohus län (8/11 1938)	5,384	4,840
22/5	Ytterligare kostnader för nybyggnad för församlingshem, Huddinge s:n, Stockholms län (14/5 1941)	30,020	5,000
	Ytterligare kostnader för hägnadsmur omkring Krokens kapell, Skee s:n, Göteborgs och Bohus län (12/11 1941)	5,750	4,313
	Summa för budgetåret 1941/1942	31,306,851	11,309,578

Bilaga 8.

Förteckning över statskommunala beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag beviljats under tiden $1/7$ — $31/12$ 1942 av arbetslöshetsmedel.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Totalkostnader	Statsbidrag ¹
		kronor	kronor
1942 $10/7$	Tilläggsarbeten till enskild utfartsväg för hemmanen Uteby, Åker, Sjöbacka och Tegen, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län ($30/3$ 1941)	2,392	1,196
$23/10$	Ytterligare kostnader för anläggande av idrottsplats i Utansjö, Högsjö s:n, Västernorrlands län ($30/6$ 1938) ..	26,430	5,000
$28/10$	Ytterligare kostnader för kaj och brygga m. m. vid Ryahamnen, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län ($13/3$ 1942)	80,000	24,000
	Ytterligare kostnader för enskild väg från allmänna vägen Bollsta bruk—Forsed genom Bursjö till enskilda vägen Angsta—Högsta, Ytterlännäs s:n, Västernorrlands län ($28/11$ 1941)	4,500	2,250
$31/10$	Ytterligare tilläggsarbete till vatten- och avloppsledningar inom Graningeverkens industriområde m. m., Ytterlännäs s:n, Västernorrlands län ($12/12$ 1940, $5/12$ 1941, $10/2$ 1942)	116,000	69,600
$13/11$	Ytterligare kostnader för fortsatt utgrävning av norra hamnbassängen, Landskrona stad, Malmöhus län ($15/3$ 1940)	22,000	4,400
$28/11$	Ytterligare terrasseringsarbeten å Ängbybanan mellan Blackebergsvägen och Alvik samt omläggning av uppfartsvägen till Stora Mossen, Stockholms stad ($11/12$ 1941)	85,000	17,000
	Ytterligare kostnader för anordnande av brandbrunnar (arbetet har begränsats från fem till tre brandbrunnar), Danderyds s:n, Stockholms län ($6/12$ 1941)	1,850	370
	Ytterligare tilläggsarbeten till enskild utfartsväg för hemmanen Uteby, Åker, Sjöbacka och Tegen, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län ($30/3$ 1941, $10/7$ 1942)	608	304
	Ytterligare kostnader för vatten- och avloppsledning från Ringstorp till Henningsholm, Örebro stad, Örebro län ($13/11$ 1940)	9,094	1,819
	Tilläggsarbete till utläggning av Åsbäcksgatan—Norra vägen och Grengatan samt vatten- och avloppsledningar, Söderhamns stad, Gävleborgs län ($23/10$ 1941) ..	5,100	3,060
	Ytterligare arbeten samt merkostnader för anläggande av sju luftskyddsrum, Bjärträ s:n, Västernorrlands län ($9/3$ 1942)	24,400	21,960
$8/12$	Vatten- och avloppsledning i Öd, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län	7,000	*
	Avlopp vid Kramfors ladugård, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län	3,200	*
	Vatten- och avloppsledning till A. Höglund, Fiskja, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län	1,700	*
	Vatten- och avloppsledning till E. Söderlund, Frånö, Gudmundrå s:n, Västernorrlands län	3,000	*
$17/12$	Viadukt och gångtunnel till Stora Mossen samt viadukt vid Abrahamsberg, Stockholms stad	243,000	48,600
	Summa	635,274	199,559

¹ Jämför not 1 till bilaga 7.

Bilaga 9.

Förteckning över år 1942 avslutade statskommunala beredskapsarbeten.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel kronor	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dagsverks- kostnad kronor	
						totalt	för stats- verket
1935 16/1	Hamnanläggning vid Lindholmen, Göteborgs stad	4,127,095	820,000	78,940	13: 78	52: 28	10: 39
1938 26/11	Viss del av andra etappen av en vatten- och avloppsledningsanlägg- ning i Tuna s:n, Västernorrlands län	537,998	377,280	20,512	13: 84	26: 23	18: 39
	Vatten- och avloppsledningar i Ytter- lännäs s:n, Västernorrlands län....	78,000	54,600	4,228	10: 35	18: 45	12: 91
1939 10/2	Omläggning dels av vägen Kullen— Ryd—Skallatorp—Uttorp & Sturkö dels av vägen Skällennäs—Bredavik —Kullen—Sanda, Östra härads väg- distrikt, Blekinge län	248,864	230,846	20,707	7: 96	12: 02	11: 15
9/6	Vattenreservoar samt redskapsbod för eldsläckningsmateriel i Gammelstads kyrkby, Nederluleå s:n, Norrbottens län	69,217	22,500	1,908	10: 51	36: 28	11: 79
15/9	Anläggning av väg från Berga till Sandvik, Kville s:n, Göteborgs och Bohus län	37,868	16,580	2,455	10: 61	15: 42	6: 75
1941 15/1	Vissa delar av vatten- och avlopps- ledningar inom Västra Mark, etapp II, Örebro stad, Örebro län	44,294	8,700	2,093	11: 51	21: 16	4: 16
27/1	Avloppsledning i den s. k. Fjärdings- stigen, Halmstads stad, Hallands län	81,964	16,393	4,533	12: 04	18: 08	3: 62
7/2	Gravkapell samt ekonomi- och stall- byggnad vid Brastads kyrka, Bra- stads s:n, Göteborgs och Bohus län	40,273	27,750	1,654	9: 65	24: 35	16: 78
	Vissa delar av vatten- och avlopps- ledningar inom Västra Mark, etapp III, Örebro stad, Örebro län	32,527	6,500	1,323	13: 45	24: 59	4: 91
27/2	Detaljledningar för vatten och avlopp för Brottssta och del av Svallinge egnahemsområde, Eskilstuna stad, Södermanlands län	120,789	16,600	4,035	13: 56	29: 94	4: 11
	Framdragning av vatten- och avlopps- ledningar från gatukorset Rudbecks- gatan—Mogatan till Eklundavägen, Örebro stad, Örebro län	38,290	5,280	1,501	13: 19	25: 51	3: 52

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel kronor	Antal utförda daga- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dagaverks- kostnad kronor	
						totalt	för stats- verket
1941 14/3	Ombyggnadsarbeten för inredande av tandpoliklinik och bostad för tandläkare, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län	25,651	17,850	786	10: 08	32: 63	22: 71
20/3	Enskild utfartsväg för hemmanen Uteby, Åker, Sjöbacka och Tegen, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län	36,937	18,469	1,851	10: 09	19: 96	9: 98
5/4	Tillbyggnader vid lasarettet i Eksjö, sjukhuset i Nässjö och sjukstugorna i Tranås och Vetlanda, Jönköpings län	962,419	135,000	19,610	14: 04	49: 08	6: 88
18/4	Permanent koloniträdgårdsområde vid Ringstorp, Hälsingborgs stad, Malmöhus län	38,601	7,100	1,428	9: 62	27: 03	4: 97
19/4	Ombyggnad av fastigheten Stadsgården nr 22 för Sjömansinstitutet, Stockholms stad	175,705	25,000	3,347	14: 86	52: 50	7: 47
24/4	Vatten- och avloppsledningar mellan stadens pumpstation och vattentornet, Hudiksvalls stad, Gävleborgs län	64,470	12,750	2,268	11: 28	28: 43	5: 62
29/4	Bostäder vid Orupssanatoriet för lands- tinget, Malmöhus län	126,804	16,185	2,281	14: 26	55: 59	7: 10
6/5	Anläggning för bevattning med av- slammat kloakvatten från renings- verket i Källby, Lunds stad, Malmö- hus län	158,319	113,700	3,284	12: 50	48: 21	34: 62
9/5	Barnkolonibyggnad, Kvarsebo s:n, Östergötlands län	206,779	30,000	3,144	15: 46	65: 77	9: 54
	Ombyggnad till bilväg av del av järn- väg Lärjeholm—Rösered inom Surte- komplexet, Göteborgs stad, Göte- borgs och Bohus län	69,622	20,310	2,761	14: 93	25: 22	7: 36
	Framställning av packsten och maka- dam för förbättring av vägar inom Delsjö- och Härlandatjärnkomplexen, Göteborgs stad, Göteborgs och Bo- hus län	54,989	16,497	2,435	14: 57	22: 58	6: 77
	Omläggning och nyanläggning av bil- väg mellan Kortedala och Hjällbo inom Utbynäskomplexet, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län....	98,475	29,543	4,581	13: 90	21: 50	6: 45
12/5	Ny- och ombyggnad av Älderdoms- hemmet, Falkenbergs stad, Hallands län	275,861	20,000	5,846	11: 97	47: 19	3: 42
14/5	Kulvertledning längs Risebergabäcken, Malmö stad, Malmöhus län	174,211	32,000	6,002	15: 26	29: 03	5: 33

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel kronor	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dagsverks- kostnad kronor	
						totalt	för stats- verket
1941							
14/6	Avloppsledning i Hyllie kyrkoväg mellan Strandgatan och Älggatan, Malmö stad, Malmöhus län.....	171,506	34,301	4,909	16: 74	34: 94	6: 99
27/6	Tandpoliklinik i Kville kyrkby, Kville s:n, Göteborgs och Bohus län	87,840	15,000	1,452	15: 19	60: 50	10: 33
28/6	Skolträdgårdsanläggning vid Ala folkskola, Hässjö s:n, Västernorrlands län	16,752	11,525	843	10: 54	19: 87	13: 67
	Vatten- och avloppsledningar i Kvitsleby, Njurunda s:n, Västernorrlands län	12,914	*	662	12: 05	19: 51	—
6/6	Omläggning av vattenledning i Sturevägen, nedläggning av ny avloppsledning mellan Albavägen och Friggavägen samt ledningar mellan Friggavägen och Tiliavägen, Lidingö stad, Stockholms län	45,363	6,920	1,451	15: 32	31: 26	4: 77
	Vatten- och avloppsledningar till Aldergatan, Skellefteå stad, Västerbottens län	2,436	487	148	13: 14	16: 46	3: 29
12/6	Anordnande av elva brandbrunnar inom förorterna och tolv branddammar inom staden, Norrköpings stad, Östergötlands län	100,953	20,135	3,110	14: 83	32: 46	6: 47
14/6	Nybyggnad för församlingshemmet, Huddinge s:n, Stockholms län	123,226	16,000	2,420	18: 45	50: 92	6: 61
	Vattenledning i Torshällavägen, Eskilstuna stad, Södermanlands län	80,205	14,600	2,228	14: 79	36: 00	6: 55
19/6	Planeringsarbeten vid Ållebergs segelflygplats, Falköpings stad, Skaraborgs län	34,275	34,275	2,017	11: 60	16: 99	16: 99
25/7	Vissa byggnadsarbeten vid Vasa och Hvitfeldtska högre allmänna läroverken, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län.....	327,462	50,000	3,822	15: 12	85: 68	13: 08
21/8	Vattenledning inom Arlövs m:e, Burlövs s:n, Malmöhus län	120,624	24,250	3,173	11: 97	38: 02	7: 64
	Järnvägsspår från Sundsvalls stads hamnspår vid Vindskärs varv till Sv. Aloxidverken vid Kubikenborg i Skönsmon, Sköns s:n, Västernorrlands län	100,964	66,638	1,976	16: 35	51: 10	33: 72
28/8	Anordnande av en brandbrunn och fyra vägkulvertar i Snättringe m:e, Huddinge s:n, Stockholms län	4,590	661	130	14: 32	35: 31	5: 08
5/9	Vägförbindelse inom Oljehamnen vid Loud den, Stockholms stad	55,550	11,110	1,352	19: 80	41: 09	8: 22

* Jfr not 1 till bilaga 7.

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel kronor	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dagsverks- kostnad kronor	
						totalt	för stats- verket
1941 ^{10/9}	Pensionärshem i Kungsladugård, Göte- borgs stad, Göteborgs och Bohus län	428,574	60,000	6,483	20: 11	66: 11	9: 25
	Delar av kloakledningar för Annelund, Höglunda m. fl. områden, By s:n, Värmlands län.....	24,231	*	1,796	9: 27	13: 49	—
	Del av brandpostledning å Norra Hög- lunda, By s:n, Värmlands län	3,687	*	225	9: 65	16: 39	—
	^{8/10} Förrådsbyggnad vid Alelyckan, Göte- borgs stad, Göteborgs och Bohus län	63,594	18,993	1,101	17: 70	57: 76	17: 25
	Iordningställande av Lillebyvägen, Björlanda s:n, Göteborgs och Bohus län	4,074	*	55	13: 44	74: 07	—
	^{15/10} Vissa anläggningar vid reningsverket vid Delsjön, Göteborgs stad, Göte- borgs och Bohus län.....	63,608	19,082	1,454	18: 57	43: 75	13: 12
	^{25/10} Enskild väg Tegen—Öhed, Brastads s:n, Göteborgs och Bohus län	29,562	14,781	1,194	11: 43	24: 76	12: 38
	Vattenledning för Brodalens stations- samhälle och tandpoliklinik, Bro s:n, Göteborgs och Bohus län	11,841	9,473	582	9: 61	20: 35	16: 28
	^{31/10} Branddamm vid fastigheten Västra Villingsberg, Kristinehamns stad, Värmlands län.....	1,434	*	95	11: 21	15: 09	—
	^{12/11} Hägnadsmur omkring Krokens kapell, Skee s:n, Göteborgs och Bohus län	19,110	13,088	1,306	10: 32	14: 63	10: 02
1942 ^{7/1}	^{21/11} Ny skyttepaviljong, Sundsvalls stad, Västernorrlands län	59,856	14,000	1,022	16: 88	58: 57	13: 70
	^{26/11} Utförande av grav med återfyllning för jordkabel från nya brandstationen till polishuset, Härnösands stad, Västernorrlands län	3,103	931	82	19: 30	37: 84	11: 35
	^{5/12} Anordnande av brandbrunnar, Dande- ryds s:n, Stockholms län.....	5,370	1,074	199	15: 50	26: 98	5: 40
	Planerings- och ledningsarbeten i norra delen av Kungsgatan, Säfle köping, Värmlands län.....	15,727	*	1,053	11: 07	14: 94	—
	Vatten- och avloppsledningar i Skogs- vägen, delen Övre Järnväggsgatan— Myrstigen, samt i Bangårdsgatan, Östersunds stad, Jämtlands län....	13,028	3,908	476	15: 32	27: 37	8: 21
	Vatten- och avloppsledningar i Skol- vägen från Värvägen till Torsviks skola, Lidingö stad, Stockholms län	7,577	1,040	255	14: 55	29: 71	4: 08
	Anläggning av avloppsledning i Kars- torpsvägen, Lomma s:n, Malmöhus län	6,119	1,224	369	10: 01	16: 58	3: 32

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag	Dagsverks- kostnad kronor	
		kronor	kronor			totalt	för stats- verket
1942 7/1	Omläggning av avloppsledning i Allégatan, Lomma s:n, Malmöhus län..	5,295	640	455	9: 78	11: 64	1: 41
	Anläggande av brandbrunn å Lilla plan, Lomma s:n, Malmöhus län ..	4,439	580	250	9: 62	17: 76	2: 32
	Vatten- och avloppsledningar för Svinbäcken och Kroppkärr, Karlstads stad, Värmlands län	199,940	39,853	7,891	15: 08	25: 34	5: 05
14/1	Brandstation och omnibusgarage, Grebbestads köping, Göteborgs och Bohus län	30,785	3,000	758	10: 88	40: 61	3: 96
28/1	Vatten- och avloppsledning i Starrbäcksgatan mellan Vattugatan och Vegagatan, Sundbybergs stad, Stockholms län	21,885	4,040	662	16: 74	33: 06	6: 10
9/2	Skyttepaviljong vid skjutbana vid Älvsjö—Stuvsta, Stockholms stad	113,900	11,780	1,745	19: 25	65: 27	6: 75
28/2	Mindre hangarbyggnad vid Bromma flygplats, Stockholms stad	63,530	10,000	716	20: 81	88: 73	13: 97
3/3	Brygga och förankringsanordning för tankbåtar, framdragande av järnvägsspår samt ordnande av väg till oljehamnen, Härnösands stad, Väster- norrlands län	90,835	25,170	1,754	15: 95	51: 79	14: 35
	Strandskoning vid Killingören, Skellefteå stad, Västerbottens län	9,894	*	509	14: 06	19: 44	—
	<i>Tilläggsanslag till förut redovisade arbetsföretag.</i>						
1942 7/1	Ytterligare statsbidrag till tre brandbrunnar, Eskilstuna stad, Söderman- lands län (8/1 1941).....	—	2,012	—	—	—	—
	Ytterligare statsbidrag till vatten- och avloppsledningar inom stadsdelen Kullen, Härnösands stad, Väster- norrlands län (20/2 1941)	—	4,625	—	—	—	—
23/1	Ytterligare statsbidrag till vissa bygg- nader m. m. vid ecklesiastika löne- boställen, Näsinga s:n, Göteborgs och Bohus län (5/11 1937, 16/12 1938)	—	9,640	—	—	—	—
	Ytterligare kostnader för gasmask- fabriken, avseende tilläggsarbete, Brastads s:n, Göteborgs och Bohus län (20/10 1937, 23/12 1939)	30,900	24,720
	Ytterligare statsbidrag till tillbyggnad av kommunalhus, Sköns s:n, Väster- norrlands län (8/10 1937)	—	4,230	—	—	—	—

Dag för beslut	A r b e t s f ö r e t a g	Total- kostnader kronor	Därav stats- bidrag av arbets- löshets- medel kronor	Antal utförda dags- verken	Medel- för- tjänst per 8 t. arbets- dag kronor	Dagsverks- kostnad kronor	
						totalt	för stats- verket
1942 28/1	Ytterligare statsbidrag till restaure- ring av församlingens kyrka, Tynderö s:n, Västernorrlands län (15/7 1938)	—	6,630	—	—	—	—
30/1	Ytterligare statsbidrag till vissa vatten- och avloppsledningsarbe- ten, Vänersborgs stad, Älvsborgs län (18/12 1936)	—	3,500	—	—	—	—
3/2	Ytterligare statsbidrag till regn- vattenledning i Torsgatan på sträc- kan Fyrisån—Sturegatan, Uppsala stad, Uppsala län (6/1 1941)	—	245	—	—	—	—
9/2	Ytterligare statsbidrag till avlopps- ledningar i Vindhemsgatan å sträc- kan från Eriksgatan till Dalgatan, Uppsala stad, Uppsala län (15/8 1941)	—	308	—	—	—	—
20/2	Ytterligare statsbidrag till väg från allmänna vägen vid Kyrkbacken i Timrå till Bandsjövägen i Horsilje, Medelpads östra vägdistrikt, Västernorrlands län (30/6 1937) ..	—	43,500	—	—	—	—
	Ytterligare statsbidrag till väg till kustlandsvägen genom Färsta och Filland till vägen Tunadal—Alder- holmens färjställe, Medelpads östra vägdistrikt, Västernorrlands län (30/6 1937)	—	33,600	—	—	—	—
13/3	Ytterligare statsbidrag till vatten- ledningsanläggning samt vissa av- loppsledningar, Charlottenbergs m:e, Värmlands län (29/7 1938, 17/6 1940)	—	6,690	—	—	—	—
8/6	Ytterligare statsbidrag till restaure- ring av församlingens kyrka, Dals s:n, Västernorrlands län (3/6 1936)	—	7,500	—	—	—	—
12/6	Ytterligare statsbidrag till vägan- läggning Lervik—Medby, Hogdals s:n, Göteborgs och Bohus län (8/11 1938)	—	4,840	—	—	—	—
23/10	Ytterligare statsbidrag till anlägg- ande av idrottsplats i Utansjö, Högsjö s:n, Västernorrlands län (30/6 1938)	—	5,000	—	—	—	—
Summa		10,542,580	2,813,032	265,693	13: 54	39: 95	10: 16

Sammanställning per den 31 december 1942 av statliga

Ä n d a m å l	Slutförda företag		Företag under utförande	
	Antal	Total- kostnader kronor	Antal	Total- kostnader kronor
<i>Statliga beredskapsarbeten i arbetsmarknads-</i> <i>kommissionens regi</i>	16	6,872,187	62	42,543,235
Vägar	9	5,482,264	56	35,071,835
Torrläggningensarbeten	1	785,194	—	—
Torvpupptagningsarbeten	5	360,561	—	—
Farleder	—	—	1	4,000,800
Vatten- och avloppsledningsarbeten	—	—	1	176,300
Flygfält	1	244,168	4	3,294,300
Friluftsgårdsanläggning	—	—	—	—
<i>Statliga beredskapsarbeten i annan myndig-</i> <i>hets regi</i> ¹	6	1,729,780	78	50,917,498
Allmänna vägar	4	1,505,500	28	16,568,600
Vatten- och avloppsledningsarbeten	—	—	25	16,866,800
Hamnarbeten	—	—	15	3,673,000
Flygfält	—	—	3	5,717,548
Byggnader för offentliga myndigheter	2	224,280	—	—
Fornminnesrestaureringar	—	—	2	92,350
Broar	—	—	3	7,937,400
Andra arbeten	—	—	2	61,800
<i>Statskommunala beredskapsarbeten</i> ²	67	10,511,680	115	53,497,390
Väg- och gatuarbeten (med tillhörande led-	9	596,679	31	6,548,447
ningsarbeten)	2	4,217,930	7	5,047,200
Hamnarbeten	1	100,964	5	3,532,500
Järnvägs- och spårvägsanläggningar	26	2,121,121	38	5,302,828
Vatten- och avloppsledningsarbeten	2	97,805	3	11,308,000
Flygfält	3	1,075,910	3	4,958,285
Sjukhus och tandpolikliniker	2	173,756	5	1,416,380
Idrottsanläggningar	1	123,226	2	2,758,000
Samlingslokaler	—	—	2	5,131,400
Teater-, musei- och konserthusbyggnader	1	63,594	3	1,502,000
Förråds- och lagerhusbyggnader	5	1,213,723	3	3,156,000
Bostadshus	3	398,520	3	1,396,000
Andra byggnadsarbeten	6	186,003	4	53,400
Brandbrunnar och branddammar	6	142,449	6	1,386,950
Andra arbeten				
Summa	89	19,113,647	255	146,958,123

¹ Under tiden 1/7 1933—31/12 1941 slutfördes 204 företag för en sammanlagd totalkostnad av 19,993,230 kr.

² Under tiden 1/7 1933—31/12 1941 slutfördes 572 företag för en sammanlagd totalkostnad av 58,186,098 kr.

Bilaga 10.

och statskommunala beredskapsarbeten under 1942.

Beslutade men ej påbörjade företag		Samtliga företag			Av summa totalkostnader belöpa å	
Antal	Totalkostnader kronor	Antal	Totalkostnader kronor	därav statsbidrag av arbetslöshetsmedel kronor	material m. m. kronor	arbetslöner kronor
4	1,042,500	82	50,457,922	45,898,409	20,032,317	30,425,605
3	817,500	68	41,371,599	36,938,371	16,149,594	25,222,005
—	—	1	785,194	756,909	377,554	407,640
—	—	5	360,561	360,561	160,601	199,960
—	—	1	4,000,800	4,000,800	1,807,200	2,193,600
—	—	1	176,300	176,300	67,000	109,300
—	—	5	3,538,468	3,538,468	1,325,368	2,213,100
1	225,000	1	225,000	125,000	145,000	80,000
4	1,408,000	88	54,055,278	40,524,175	25,669,350	28,385,928
2	1,145,500	34	19,219,600	16,492,485	7,714,800	11,504,800
2	262,500	27	17,129,300	13,722,830	8,459,700	8,669,600
—	—	15	3,673,000	3,285,130	1,937,100	1,735,900
—	—	3	5,717,548	1,501,000	2,672,548	3,045,000
—	—	2	224,280	224,280	141,962	82,318
—	—	2	92,350	92,350	36,940	55,410
—	—	3	7,937,400	5,149,000	4,671,400	3,266,000
—	—	2	61,800	57,100	34,900	26,900
21	2,185,775	203	66,194,845	23,215,297	37,777,172	28,417,673
7	127,800	47	7,272,926	5,270,604	3,407,146	3,865,780
—	—	9	9,265,130	2,674,490	6,139,766	3,125,364
1	243,000	7	3,876,464	842,588	2,020,157	1,856,307
7	462,500	71	7,886,449	3,781,783	3,839,142	4,047,307
—	—	5	11,405,805	6,430,275	5,623,513	5,782,292
—	—	6	6,034,195	917,850	3,468,664	2,565,531
—	—	7	1,590,136	304,410	965,286	624,850
—	—	3	2,881,226	389,000	1,876,082	1,005,144
—	—	2	5,131,400	500,000	3,306,400	1,825,000
—	—	4	1,565,594	216,393	1,132,110	433,484
2	130,650	10	4,500,373	809,385	3,048,398	1,451,975
3	1,212,225	9	3,006,745	670,330	1,965,753	1,040,992
1	9,600	11	249,003	59,563	137,659	111,344
—	—	12	1,529,399	348,626	847,096	682,303
29	4,636,275	373	170,708,045	109,635,881	83,478,839	87,229,206

De arbetslösas och arbetslöshetshjälpens fördelning den 31

L ä n Städer med öfver 15,000 inv.	Antal hjälpsökande			d ä r a v		
	Städer	Lands- bygd	Summa	a r b e t s -		
				beredskapsarbete		
				statligt		stats- kommun- nalt
				i kommis- sionens regi	i annan myndig- hets regi	
Stockholms stad	1,942	—	1,942	201	1	282
Stockholms	49	190	239	39	—	—
Uppsala	63	8	71	—	—	—
Södermanlands	59	—	59	—	—	—
Östergötlands	90	—	90	—	—	—
Jönköpings	94	—	94	27	—	—
Kronobergs	7	22	29	17	—	—
Kalmar	99	10	109	5	—	—
Gotlands	29	3	32	—	—	3
Blekinge	16	63	79	42	—	—
Kristianstads	34	3	37	—	—	—
Malmö stad	475	—	475	25	—	61
Malmöhus i öfrigt	265	14	279	10	—	22
Hallands	87	4	91	—	—	—
Göteborgs stad	1,815	—	1,815	72	80	294
Göteborgs och Bohus i öfrigt	258	1,244	1,502	594	365	77
Älvsborgs	58	14	72	—	—	4
Skaraborgs	10	1	11	—	—	2
Värmlands	74	78	152	19	22	—
Örebro	47	—	47	4	—	8
Västmanlands	1	—	1	—	—	—
Kopparbergs	13	3	16	—	—	—
Gävleborgs	77	1	78	—	—	31
Västernorrlands	53	964	1,017	59	292	87
Jämtlands	1	—	1	—	—	—
Västerbottens	7	17	24	—	—	—
Norrbottens	1	229	230	—	42	—
Hela riket	5,724	2,868	8,592	1,114	802	871
Södertälje	—	—	—	—	—	—
Uppsala	—	—	62	—	—	—
Eskilstuna	—	—	14	—	—	—
Linköping	—	—	1	—	—	—
Norrköping	—	—	89	—	—	—
Jönköping	—	—	65	27	—	—
Växjö	—	—	7	—	—	—
Kalmar	—	—	44	—	—	—
Karlskrona	—	—	7	—	—	—
Kristianstad	—	—	34	—	—	—
Hälsingborg	—	—	133	10	—	8
Landskrona	—	—	14	—	—	14
Lund	—	—	69	—	—	—
Halmstad	—	—	6	—	—	—
Mölnadal	—	—	126	9	—	50
Uddevalla	—	—	62	1	6	3
Borås	—	—	1	—	—	—
Trollhättan	—	—	11	—	—	—
Karlstad	—	—	74	2	22	—
Karlskoga	—	—	—	—	—	—
Örebro	—	—	47	4	—	8
Västerås	—	—	1	—	—	—
Gävle	—	—	27	—	—	—
Sundsvall	—	—	14	—	—	—
Östersund	—	—	1	—	—	—

december 1942. Län samt städer med över 15,000 inv.

Bilaga 11.

hjälppta enligt								Summa hjälppta	
linjen				understödslinjen			utbildningshjälp	antal	i % av hjälp-sökande
reserverbete		kommunalt arbete utan statsbidrag	Summa	dag-understöd	kommunalt understöd	Summa			
arkiv-arbete och musikor-hjälp	statskommunalt reserv-arbete								
272	—	—	756	350	317	667	122	1,545	79.6
18	—	—	57	83	13	96	10	163	68.2
5	—	8	13	—	6	6	6	25	35.2
1	—	10	11	—	—	—	1	12	20.5
5	—	—	5	50	7	57	10	72	80.0
3	—	14	44	—	—	—	14	58	61.7
1	—	—	18	—	1	1	7	26	.
2	2	44	53	—	—	—	—	53	48.6
—	—	16	19	—	—	—	—	19	.
2	—	3	47	—	—	—	—	47	59.5
—	—	18	18	—	—	—	—	18	.
11	—	—	97	200	106	306	2	405	85.5
2	—	—	34	72	36	108	—	142	50.9
—	—	11	11	—	—	—	9	20	22.0
52	5	—	503	850	10	860	59	1,422	78.3
—	13	10	1,059	138	25	163	23	1,245	82.9
—	—	11	15	—	3	3	18	36	50.0
—	—	1	3	—	—	—	—	3	.
6	6	14	67	21	—	21	7	95	62.5
7	—	—	19	—	—	—	—	19	.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	3	6	—	—	—	—	6	.
4	—	—	35	—	—	—	1	36	46.2
2	7	26	473	14	3	17	36	526	51.7
1	—	—	1	—	—	—	—	1	.
1	—	—	1	—	—	—	—	1	.
—	—	—	42	—	11	11	13	66	28.7
398	33	189	3,407	1,778	538	2,316	338	6,061	70.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	—	8	12	—	6	6	5	23	37.1
—	—	10	10	—	—	—	1	11	.
1	—	—	1	—	—	—	—	1	.
4	—	—	4	50	7	57	10	71	79.8
1	—	1	29	—	—	—	13	42	64.6
—	—	—	—	—	1	1	6	7	.
1	2	16	19	—	—	—	—	19	.
1	—	—	1	—	—	—	—	1	.
—	—	15	15	—	—	—	—	15	.
1	—	—	19	55	22	77	—	96	72.2
—	—	—	14	—	—	—	—	14	.
1	—	—	1	17	—	17	—	18	26.1
—	—	—	—	—	—	—	6	6	.
—	—	—	59	31	—	31	1	91	72.3
—	13	—	23	23	—	23	3	49	79.0
—	—	—	—	—	—	—	1	1	.
—	—	—	—	—	3	3	2	5	.
5	—	—	29	8	—	8	—	37	50.0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	—	—	19	—	—	—	—	19	.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	2	—	—	—	1	3	.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	1	—	—	—	—	1	.

Bilaga 12.

Utbetalade statsbidrag till hjälpverksamheten för arbetslösa under tiden
¹/₇ 1941—³⁰/₆ 1942. Kronor.

L ä n	Beredskaps- arbeten	Stats- kommunala reserv- arbeten	Arkiv- arbeten	Kontant- understöd	Utbild- ningshjälp	Summa
Stockholms stad	1,387,130	5,600	694,182	493,919	339	2,581,170
Stockholms	2,108,461	—	11,278	52,823	—	2,172,562
Uppsala	1,262,209	1,500	38,821	2,519	—	1,305,049
Södermanlands	314,923	—	2,100	1,295	—	318,318
Östergötlands	210,680	—	6,760	28,090	1,862	247,392
Jönköpings	746,308	14,438	9,997	2,848	—	773,591
Kronobergs	638,812	—	4,477	18	—	643,307
Kalmar	341,656	6,503	1,024	2,144	—	351,327
Gotlands	7,224	—	—	—	—	7,224
Blekinge	648,495	—	5,203	—	—	653,698
Kristianstads	165,182	—	1,914	—	—	167,096
Malmö stad	395,805	—	10,246	141,598	—	547,649
Malmöhus i övrigt	143,082	7,362	8,620	39,769	—	198,833
Hallands	237,640	768	—	2,038	—	240,446
Göteborgs stad	687,300	—	121,943	652,847	—	1,462,090
Göteborgs o. Bohus i övrigt	5,338,838	66,423	221	25,162	3,109	5,433,753
Älvsborgs	1,079,846	8,343	6,309	1,937	2,408	1,098,843
Skaraborgs	50,775	—	800	189	—	51,764
Värmlands	304,582	24,921	22,114	4,312	5,410	361,389
Örebro	67,123	4,263	8,958	1,510	1,103	82,957
Västmanlands	17,133	—	2,506	247	—	19,886
Kopparbergs	40,011	—	1,320	—	—	41,331
Gävleborgs	138,984	32,886	13,047	10,390	858	196,165
Västernorrlands	4,065,503	179,157	7,121	69,160	—	4,320,941
Jämtlands	478,948	—	5,415	289	—	484,652
Västerbottens	53,867	710	2,875	3,028	170,245	230,725
Norrbottens	258,813	—	4,381	1,739	—	264,933
Hela riket	21,189,330	352,874	991,632	1,537,871	185,334	24,257,041

Bilaga 13.

Utbetalade statsbidrag till hjälpverksamheten för arbetslösa under tiden
¹/₁—³¹/₁₂ 1942. Kronor.

L ä n	Beredskaps- arbeten	Stats- kommunala reserv- arbeten	Arkiv- arbeten	Kontant- understöd	Utbild- ningshjälp	Admini- strations- bidrag	Summa
Stockholms stad ..	1,860,282	33,015	568,213	435,615	—	10,027	2,907,152
Stockholms	1,261,390	—	29,272	79,806	—	312	1,370,780
Uppsala	231,286	14,104	46,873	5,269	—	453	297,985
Södermanlands ..	229,063	—	2,061	9,830	—	1,429	241,883
Östergötlands ...	474,475	—	8,487	53,039	1,862	507	538,370
Jönköpings	817,176	144	11,579	6,078	—	45	835,022
Kronobergs	443,719	—	4,195	3,964	—	16	451,894
Kalmar	305,778	12,597	1,790	6,167	—	39	326,371
Gotlands	4,800	—	—	1,639	—	20	6,459
Blekinge	341,924	—	2,492	26,036	—	80	370,532
Kristianstads	36,659	—	4,181	831	—	—	41,671
Malmö stad	235,200	1,997	6,092	182,712	—	—	426,001
Malmöhus i övrigt	250,371	3,280	11,364	63,534	—	3,236	331,785
Hallands	¹ 36,172	2,640	2,462	9,971	—	299	¹ 20,800
Göteborgs stad ..	626,797	—	99,399	585,322	—	—	1,311,518
Göteborgs o. Bohus i övrigt	4,887,078	71,329	20,660	111,321	2,200	29,233	5,121,821
Älvsborgs	554,521	8,343	9,617	10,973	3,929	78	587,461
Skaraborgs	52,768	—	1,165	7,192	—	55	61,180
Värmlands	208,222	7,976	20,967	15,970	571	711	254,417
Örebro	62,073	3,768	11,602	10,011	656	7,927	96,037
Västmanlands	¹ 13,273	6	5,795	1,085	—	12	¹ 6,375
Kopparbergs	¹ 269	—	5,000	2,856	—	—	7,587
Gävleborgs	481,029	4,411	11,835	14,985	858	658	513,776
Västernorrlands ..	3,738,550	198,801	11,561	373,327	—	42,655	4,364,894
Jämtlands	596,943	—	7,053	4,762	—	97	608,855
Västerbottens	294,756	711	3,919	5,126	96,739	193	401,444
Norrbottnens	111,690	—	4,626	14,966	—	2,524	133,806
Hela riket	18,056,886	363,122	912,260	2,041,887	106,815	100,606	21,581,526

¹ Avse återbetalning.

Bilaga 14.

Kostnader för arbetsförmedling, överflyttning av arbetskraft m. m. under tiden
¹/₇ 1941—³⁰/₆ 1942. Kronor.

L ä n	Läns- arbets- nämnder med arbets- förmed- lings- anstalter	Rese- bidrag till arbets- sökande	Särskilda förmåner vid arbeten i öppna marknaden		Förlägg- nings- m. fl. kostnader för skogs- huggar- kurser	Statsbidrag till beredskaps- kurser	Kostna- der för arbets- block- organi- sationen	Kostnader för revi- sor för familje- bidrags- nämnder	Admini- strations- kostnader för värn- plikts- läne- nämnder
			Utbildn.- bidrag och familje- tillägg	Andra förmåner					
Stockholms stad	785,430	52,538	241,182	10,288	924	619,624	—	9,750	1,647
Stockholms . . .	261,689	48,452	128,473	74,844	93,901	57,317	1,173	15,878	1,077
Uppsala	114,771	4,527	72,207	39,861	53,247	127,005	1,948	16,196	829
Södermanlands	119,995	3,275	46,094	27,468	51,038	24,218	981	11,007	606
Östergötlands..	314,513	12,869	83,174	35,445	91,371	67,763	2,391	12,428	716
Jönköpings . . .	167,778	34,629	53,460	55,362	77,850	72,946	1,906	14,550	798
Kronobergs . . .	101,630	4,639	87,948	32,256	51,459	62,689	2,059	11,122	440
Kalmar	141,705	7,514	65,008	23,179	57,928	6,399	3,166	15,176	1,383
Gotlands	30,579	7,473	2,914	4,611	2,553	1,615	1,119	10,507	614
Blekinge	124,037	3,478	144,238	29,198	40,265	7,974	2,039	8,100	1,219
Kristianstads ..	153,517	5,508	47,307	35,357	62,470	1,025	5,734	18,733	574
Malmöhus	536,967	75,842	48,966	108,164	27,706	82,264	2,586	26,782	2,522
Hallands	86,636	3,633	113,765	30,105	20,044	60,099	2,042	8,234	220
Göteb. o. Bohus	514,601	88,735	484,051	53,105	16,692	468,778	1,323	18,423	4,347
Älvsborgs	159,936	12,047	186,623	83,027	92,785	136,661	3,277	15,880	578
Skaraborgs	103,212	5,436	25,122	20,280	55,942	41,579	3,483	16,965	1,256
Värmlands	147,684	36,860	399,814	214,843	255,204	97,328	1,184	16,073	663
Örebro	213,906	14,976	83,182	95,897	156,155	38,350	2,510	14,341	807
Västmanlands..	62,322	3,465	24,377	14,187	40,005	1,686	1,983	12,725	656
Kopparbergs ..	127,823	26,604	160,926	142,427	410,401	2,709	102	13,347	592
Gävleborgs	169,450	27,293	330,552	174,052	228,443	7,357	1,928	13,788	787
Västernorrlands	291,981	106,719	565,250	213,806	382,767	117,493	3,206	2,758	1,103
Jämtlands	157,488	16,362	44,809	55,950	192,161	33,498	2,003	9,706	673
Västerbottens..	138,168	12,491	132,114	23,505	53,445	59,033	3,254	11,843	869
Norrbottnens ..	145,498	4,852	170	1,311	1 353	40,652	2,338	9,012	571
Hela riket	5,171,316	620,217	3,571,726	1,598,523	2,514,404	2,236,062	53,735	333,324	25,547

¹ Avser återbetalning.

Kostnader för arbetsförmedling, överflyttning av arbetskraft m. m. under tiden $1/1-31/12$ 1942. Kronor.

L ä n	Läns- arbets- nämnder med arbetsför- medlings- anstalter	Rese- bidrag till arbets- sökande	Särskilda förmåner vid arbeten i öppna marknaden		Förlägg- nings- m. fl. kostnader för skogs- huggar- kurser	Jordbruks- läger	Statsbidrag till bered- skaps- kurser	Kostnader för arbets- block- organisa- tionen	Kostnader för revisorer för familje- bidrags- nämnder	Admini- strations- kostnader för värn- plikts- låne- nämnder	Diverse kostnader ¹
			Utbildnings- och för- flyttnings- bidrag samt familje- tillägg	Andra förmåner							
Stockholms stad	808,444	47,252	344,490	² 71	² 581	² 4,372	761,146	319	9,823	2,293	66,854
Stockholms	313,501	112,511	225,945	111,921	194,215	115,654	1,665	7,317	16,147	1,063	18,266
Uppsala	134,180	8,926	121,857	48,555	168,361	6,193	104,481	9,361	17,105	763	11,758
Södermanlands	143,034	10,420	128,415	29,960	144,175	32,786	18,222	3,612	11,190	570	9,174
Östergötlands	353,232	17,962	233,922	50,848	214,013	22,136	60,325	11,391	12,428	806	12,728
Jönköpings	179,276	100,078	174,530	164,252	160,506	13,255	68,941	6,698	13,722	753	16,321
Kronobergs	118,149	13,526	192,559	74,662	194,656	627	46,531	8,140	11,255	629	4,083
Kalmar	154,643	9,234	139,526	27,632	62,094	10,630	—	9,000	15,421	1,801	6,182
Gotlands	34,585	12,293	3,010	1,759	6,623	27,361	—	4,074	11,039	1,043	798
Blekinge	132,554	4,079	158,958	34,251	30,309	3,989	1,097	9,983	8,100	1,051	6,187
Kristianstads	187,944	10,852	77,942	34,126	45,434	17,799	—	8,309	19,138	565	3,483
Malmöhus	552,463	75,251	99,717	16,477	9,654	68,609	45,628	10,955	26,087	1,545	16,599
Hallands	94,860	4,721	100,361	32,738	10,459	8,880	35,536	9,354	8,334	209	6,486
Göteborgs och Bohus	544,285	148,311	730,054	38,758	² 15,236	25,491	437,335	6,986	20,286	4,074	³ 463,455
Älvsborgs	182,587	19,947	304,451	86,631	110,473	9,719	92,526	10,055	15,364	712	8,439
Skaraborgs	119,040	7,760	113,204	18,424	54,444	12,273	33,923	13,004	17,087	870	11,694
Värmlands	187,853	49,367	732,094	247,498	773,455	12,338	64,045	4,522	16,116	672	10,476
Örebro	277,366	20,916	241,948	98,689	305,659	16,296	42,167	13,194	14,831	1,073	7,446
Västmanlands	99,773	8,174	95,665	53,368	129,321	9,646	—	6,061	12,421	574	9,247
Kopparbergs	164,744	49,215	507,381	167,863	713,533	18,248	—	6,213	14,650	865	5,997
Gävleborgs	220,246	36,594	912,227	245,297	903,955	3,452	23,928	8,340	13,679	653	12,076
Västernorrlands	357,250	112,836	1,357,199	338,938	1,192,975	9,642	34,194	19,346	15,447	1,177	11,810
Jämtlands	194,661	29,377	254,250	164,223	930,056	3,554	1,394	6,773	9,707	262	2,990
Västerbottens	172,557	12,470	182,254	62,122	425,502	3,636	27,531	13,604	12,437	660	9,721
Norrbottnens	167,389	6,596	71,600	35,937	184,818	7,586	26,977	10,781	9,012	502	8,531
Summa	5,894,616	928,668	7,503,559	2,184,858	6,948,873	455,428	1,927,592	217,387	850,826	25,185	740,801

¹ Kostnader för statliga stenbeställningar, registrering av arbetskraft, flyktingförmedling m. m. — ² Avser återbetalning. — ³ Härav kr. 430,499 kostnader för statliga stenbeställningar.

Sammanställning av uppgifter angående vissa löneinkomster m. m., avsedda att belysa gällande och föreslagna arkivarbetslöner.

Orts- grupp ¹	Nuvarande arkiv- arbetslön per månad (lika för icke- familje- försörjare och familje- försörjare) kr.	Förslag till nya arkivarbetslöner								Vakt- mästare i stats- tjänst enligt civila avlönings- regle- mentet per månad kr.	Extra vakt- mästare enligt civila icke- ordinarie- reglementet per månad kr.	Extra skriv- biträde enligt civila icke- ordinarie- regle- mentet per månad kr.	Dagunderstöd + hyreshjälp vid 1943 års början per månad		
		Grundlön per månad		Familje- tillägg		Månadslön (grund- lön och familje- tillägg) för för- sörjningspliktig arkivarbetare vid B-arbeten		Månadslön (grundlön och familjetillägg + kompetenstillägg) för föresörjningspliktig arkivarbetare vid A-arbeten					ensam person över 18 år kr.	man och hustru kr.	man, hustru + 1 barn kr.
		utan kompe- tens- tillägg (B- arbeten)	med kompe- tens- tillägg (A- arbeten)	hustru per dag kr.	barn per dag kr.	man och hustru kr.	man, hustru + 1 barn kr.	man och hustru kr.	man, hustru + 1 barn kr.						
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
C	216: —	205: —	235: —	1: —	0: 75	235: —	257: 50	265: —	287: 50	278: —	241: —	213: —	51: 20	84: 50	102: 70
D	225: —	215: —	245: —	1: 25	0: 75	252: 50	275: —	382: 50	305: —	290: —	253: —	221: —	65: 10	151: —	174: 40
E	237: —	225: —	255: —	1: 25	0: 75	262: 50	285: —	292: 50	315: —	301: —	262: —	228: —	65: 10	151: —	174: 40
F	253: 50	235: —	265: —	1: 25	0: 75	272: 50	295: —	302: 50	325: —	312: —	272: —	236: —	65: 10	151: —	174: 40
G	280: 50	245: —	275: —	1: 50	0: 75	290: —	312: 50	320: —	342: 50	323: —	281: —	244: —	116: 50	187: 50	216: 10
H	306: —	255: —	285: —	1: 50	0: 75	300: —	322: 50	330: —	352: 50	334: —	290: —	252: —	116: 50	187: 50	216: 10
I	321: —	270: —	300: —	1: 50	0: 75	315: —	337: 50	345: —	367: 50	345: —	299: —	260: —	116: 50	187: 50	216: 10

¹ Ortsgrupp A och B ej aktuella.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Arbetsmarknaden under år 1942	2
II. Arbetsmarknadskommissionens verksamhet år 1942	10
A. Arbetsförmedlingen	10
Arbetsförmedlingens organisation.....	10
Arbetsförmedlingsverksamheten.....	11
B. Särskilda åtgärder för tillgodoseende av vissa näringsgrenars arbets- kraftsbehov	16
Jordbruket.....	17
Skogsbruket	22
Torvindustrin	29
Verkstadsindustrin	30
C. Reglering av byggnads- och anläggningsverksamheten	33
D. Särskilda åtgärder för utnyttjande av värnpliktig arbetskraft under förstärkt försvarsberedskap	40
E. Planläggning, registrering m. m.	41
F. Hjälpverksamheten för arbetslösa.....	44
Hjälpsökandeklienteletets omfattning och sammansättning	44
Arbetslinjen	50
Understödslinjen	62
Hjälpverksamhetens totala omfattning.....	66
Statliga stenbeställningar	68
Årskostnadsbidrag	70
G. Värnpliktshjälp	71
Krigsfamiljebidrag.....	71
Värnpliktslån	73
III. Arbetsmarknadskommissionens verksamhet under första kvartalet 1943	74
A. Arbetsmarknaden och hjälpverksamheten	74
Arbetsmarknaden	74
Arbetsförmedling, arbetslöshet, hjälpverksamhet.....	75
Statliga stenbeställningar	78
B. Vidtagna åtgärder, överväganden m. m.	80
Jordbruket.....	80
Ungdomens frivilliga arbetsinsatser	81
Skogsbruket	82
Torvindustrin	85
Arkivarbeten.....	85
Arbetsförmedlingstväng	103
Planläggning av omflyttnings- och hjälpåtgärder	105
Organisationen.....	106
IV. Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden	109
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 283.</i>	
	1170 43 12

	Sid.
V. Departementschefen	111
VI. Särskilda frågor	116
A. Vattenavledningsföretaget Lyckebyån	116
Lyckebyåutredningen	116
Departementschefen	118
B. Komplettering av ofullständiga jordbruk	119
Departementschefen	119
C. Företagarföreningar inom vissa län	120
Departementschefen	121
VII. Medelsbehovet för budgetåret 1943/44	121
Arbetsmarknadskommisionens förslag	121
A. Arbetsmarknadens reglering	121
B. Kommissionens centrala förvaltning, länsarbetsnämnder och arbets- förmedlingsanstalter	128
Avlöningar	128
Omkostnader	129
Departementschefen	129
VIII. Hemställan	131

Bilagor.

1. Uppgifter rörande vissa arbetslöshetsförhållanden enligt kommunernas rapporter till statens arbetsmarknadskommision för den 31 december åren 1941 och 1942	132
2. De hjälpsökande arbetslösas fördelning på yrkesgrupper och län den 31 december 1942	141
3. Förteckning över statliga beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag be- viljats under tiden $1/7$ 1933— $30/6$ 1942 av arbetslöshetsmedel	142
4. Förteckning över statliga beredskapsarbeten, till vilka statsbidrag be- viljats under tiden $1/7$ — $31/12$ 1942 av arbetslöshetsmedel	144
5. Förteckning över år 1942 avslutade statliga beredskapsarbeten i statens arbetsmarknadskommisions regi	145
6. Förteckning över år 1942 avslutade statliga beredskapsarbeten i annan myndighets än arbetsmarknadskommisionens regi	147
7. Förteckning över statskommunala beredskapsarbeten, till vilka stats- bidrag beviljats under tiden $1/7$ 1933— $30/6$ 1942 av arbetslöshetsmedel	148
8. Förteckning över statskommunala beredskapsarbeten, till vilka stats- bidrag beviljats under tiden $1/7$ — $31/12$ 1942 av arbetslöshetsmedel	153
9. Förteckning över år 1942 avslutade statskommunala beredskapsarbeten	154
10. Sammanställning per den 31 december 1942 av statliga och statskom- munala beredskapsarbeten under 1942	161
11. De arbetslösas och arbetslöshetshjälpens fördelning den 31 december 1942	163
12. Utbetalade statsbidrag till hjälpverksamheten för arbetslösa under tiden $1/7$ 1941— $30/6$ 1942	164

13. Utbetalade statsbidrag till hjälpverksamheten för arbetslösa under tiden $1/1-31/12$ 1942	165
14. Kostnader för arbetsförmedling, överflyttning av arbetskraft m. m. under tiden $1/7$ 1941— $30/6$ 1942	166
15. Kostnader för arbetsförmedling, överflyttning av arbetskraft m. m. under tiden $1/1-31/12$ 1942.....	167
16. Sammanställning av uppgifter angående vissa löneinkomster m. m., avsedda att belysa gällande och föreslagna arkivarbetslöner	168
